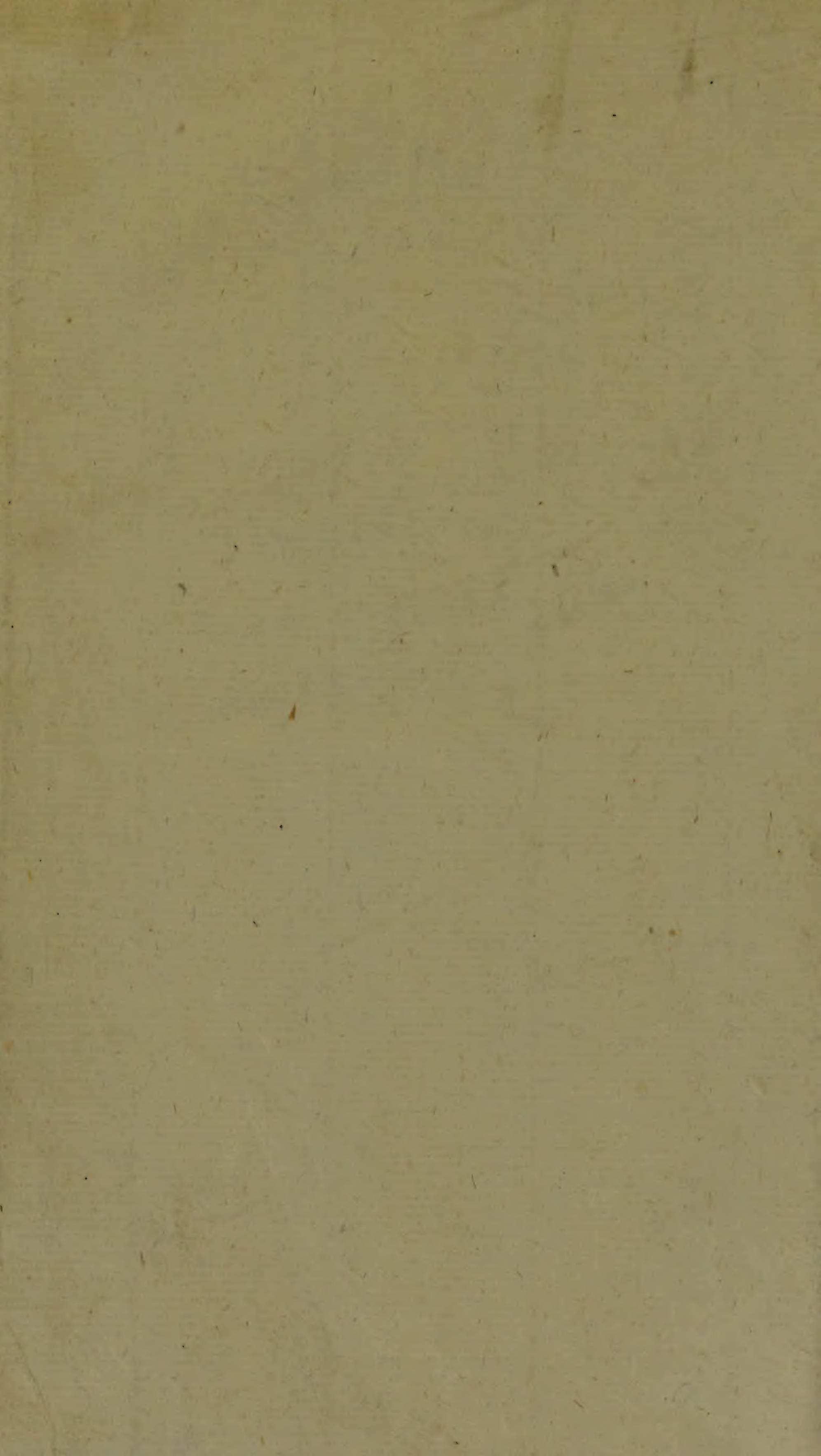

Translation of
Anfangsgründe der
Geburtshilfe

GRONDBEGINSELEN

DER

VROEDKUNDE,

DOOR

JOSEPH JACOB PLENCK:

Docter der Heelkunde, Hoogleeraar der Ontleed- Heel- en Verloskunde enz. te Weenen.

UIT HET HOOGDUITSCH VERTAALD,

DOOR

C. H. BRINK:

HEELMEESTER te AMSTELDAM.

TE AMSTELDAM, BIJ

J. B. ELWE:

1801.

MIJNEN VERDIENSTELIJKEN

L E E R A A R,

DEN HOOG GELEERDEN HEERE

A N D R E A S B O N N,

HOOGLEERAAR DER ONTLEED-
HEEL- EN VERLOS-KUNDE

AAN DE DOORLUCHTIGE SCHOOLE
TE AMSTERDAM;

L I D

VAN VERSCHEIDEN GELEERDE

M A A T S C H A P P IJ E N:

EN AAN

MIJNEN ALTIJD TOEGENEGENE VRIEND,

DEN GELEERDEN EN ZEER ER-
VAREN HEERE, DEN HEERE;

AAN
EVERHARD PIETER SWAGERMAN,

HEELMEESTER VAN DE NEDERDUIT-
SCHE GEREFORMEERDE
DIACONIE
TER GEMELDE STEDE,

EN

LID VAN VERSCHEIDEN GELEERDE
MAATSCHAPPIJEN,

WORDT DIT WERK
MET
EERBIEDIGE HOOGACHTING
VOOR ZIJNE VERDIENSTEN
TOEGEWIJD,

DOOR

DEN VERTAALER.

VOORREDE.

De grootſte en beste onderneemingen van eenen Staat, zijn zekerlijk die, welken de naauwſte betrekking hebben op de middelen, dienende het getal zijner Burgeren en Inwooneren te vermeerderen: dat doel wordt bereikt, wanneer het getal der jaarlijks leevend geborenen het getal der geſtorvenen te boven gaat; dan, hoe lange was niet de Staat ongevoelig omtrent deeze grondwaarheid? voornaamlijk vergat men tot het bereiken van dat doel de Vroedkunde: getuigen daarvan het verbazend groot getal der dood-geborene kinderen, en de jaarlijks, onder de verlosſing, ſtervende moeders —— hoe noodzaaklijk is derhalven niet het oprichten van eene openbaare Leerſchool der Verloskunde geworden! welk een ſchrikverwekkend gezicht, als eene baarende vrouw, op het oogenblik, dat zij, zig tegen alle pijnen der geboorte van haar evenbeeld aangekant hebbende, en door een kind verblijd zijnde, dat zij, met het zelve reeds in levensgevaar geweest zijnde, door ongeſchiktheid van de toegebragte hulp of uit gebrek aan ervarenis in de Verloskunde, dat zij, zeg ik, met dit naauwlijks geborenen Mensch-Natuur den laatſten tol moet betaalen — welk eene gewigtige omſtandigheid, daar het leven van twee, en dikwijls van nog meer menſchen, in de onbekwaame handen van eene domme Vroedvrouw berust! de werktuigen der Vroedkunde zelven, waren in de handen van de meeste onzer Vooröuderen, als de dolk in de hand

eens krankzinnigen; het grootſte gedeelte van hunne nagebleyene werken, hebben de uitöeffende hand ſchande, de helpende ſchrik, de kunst verachting, en den nakomeling vrees aangebragt — Ondertusſchen heeft de Vroedkunde in ons Vaderland eene geheel nieuwe verandering ondergaan: zij lag, even als het overige gedeelte der Heelkunde, in eenen diepen ſlaap; er ontbrak een man, die geest en kracht genoeg bezat, om door de ongevoeligheid van deeze tijden geprikkeld te worden: de waakende Voorzienigheid bragt eenen VAN ZWIETEN, *een man van genoegzaame krachten voorzien op onzen bodem; deezen alleen was in ſtaat op 't moederlijke hart te werken van de grootſte Monarchin, de onſtervelijke* THERESIA, *zij, bij wie moederlijk gevoel gepaard was met de wijsheid der Gekroonden om eene welgeördende maatſchappij intevoeren, en nu ontſtonden er openlijke Schoolen, in welken wij ons verder konden oefenen in de Genees- en Heelkunde, als mede in de Vroedkunde en andere noodige weetenſchappen, welken betrekking hebben op ons aanweezen, en onze onderhouding.*

Door deeze aantrekkende verſchijnſelen geprikkeld, ontbrandde in mij de begeerte, om mijne krachten in de Vroedkunde te beproeven, eene niet geringe oefening bevestigde mij in het beſluit, om naar bijzondere regelen omtezien; hierbij voegde ik het geen door de beste Schrijvers opgetekend is, en richtte mij alzoo een eigen gebouw in deeze weetenſchap op: in den beginne deelde ik mijnen arbeid alleenlijk aan eenige mijner vrienden, tot een leidraad mede; dan, daar ik dagelijks meer en meer overtuigd werd, dat de bijgeloovigheid en de vooroordeelen der vrouwen, aan den eenen, en aan den anderen kant de onnutte en ſchadelijke ſchaamachtigheid der moeders, nog altijd de

moordenaaresſen van zoo veele onder de verlosſing ſtervende moeders en kinderen werden, en daar ik mij thans in eene plaats bevind verwijderd van alle Weetenſchappen, alwaar, uit gebrek aan Vroedmeesters, het bedoelde zwaarwigtig werk alleen aan herſenlooze Vroedvrouwen is toevertrouwd; daar ik, alzoo van deeze, met onzin over de Verloskunde hoorde ſpreeken, gevoelde ik in mijdeliefde voor de menschheid ontbranden, en beſloot mijn tegenwoordigen arbeid, aan dezelve op te offeren.

Mijn wensch is alleenlijk, dat ik den langzaamen voordgang der Vroedkunde moge beſpoedigen; ik zal onbepaalde gevallen in een helder licht trachten te brengen; ſommigen in verſcheiden werken verſtrooide ſtukken ſamen voegen, en hoe gelukkig zal ik zijn, als ik waardige helpers, ter uitbreidinge haarer grenspaalen, moge vinden: hierdoor zal mijn boek eene verzameling worden van die veelvouwige kennis, welke eene gelukkig uitoefenende Verloskunde niet kan derven, maar tevens een vertoonplaats van alle die voordgeplante vooröordeelen en dwaalingen, welken alleenlijk het gevolg zijn van een gebrek aan beſchouwing en ondervinding bij den uitoeſenaaren.

Ik vlei mij dat de eigenlijke kracht der Vroedkunde, naamlijk het leerſtuk van het keeren des kinds in bijzondere gevallen, het verkiezen der inſtrumenten, en de rechte bepaling der Kunstbewerking, in deeze bladen naauwkeuriger opgetekend zijn geworden, dan men misſchien verwacht zoude hebben.

Na rijp overleg, heb ik de, behalven dat wijdlöopige, beſchouwing der ontvanging afgekort, om dat dezelve meestal uit gisſingen beſtaat; ook ſtel ik vooruit vast dat

hij, die zig in de Vroedkunde zal oefenen, zig bevoorens bekend moet maaken, met de waarſchijnlijkſte ſtellingen deezer leere, te vinden in de onſtervelijke werken van eenen BOERHAVE, HALLER *en* BLUMENBACH.

Ik heb voornaamlijk het oefenende gedeelte der Vroedkunde verhandeld, en dit is het dat de voornaamſte bezigheid van eenen Heelmeester moet uitmaaken, gelijk zulks ook tot heden toe bij mij heeft plaats gehad: des bevat het eerſte Deel van dit Werk, het Leerſtuk der natuurlijke en ligte geboorten, om dat die den wegwijzer uitmaaken tot de zwaare en tegennatuurlijke geboorten, welken genoegzaam ſtof voor mijn tweede Deel opleveren.

Om dit Werk in meer dan één opzicht nuttig te doen weezen, heb ik de kortbondige practiſche wijs van ſchrijven verkozen, dat is, bij wijze van wetten kort zonder betoog en beſchouwing: het laatstgemelde maakt mijne bezigheid uit in mijne openbaare voordragten.

De waare kenners zullen ligtlijk gewaar worden, dat ik deezen mijnen arbeid in LUZINE'S *tempel heb ter nedergeſteld, daar ik geene werktuigen, maar de eenvouwige Natuur en haare werkingen voor oogen had.*

Mijn oogmerk bereikt hebbende, zal 't mij eene groote belooning zijn, zoo ſlechts éóne moeder en één kind door mijn Leerſtelſel gered wordt: de nijd moge verachting op dit werk ſtrooijen: ik mis gaarne den roem, mag mij alleenlijk deeze gedachten overblijven —— Ik ben nuttig geweest.

INHOUD.

VAN HET EERSTE DEEL.

I N H O U D

VAN HET TWEEDE DEEL.

INHOUD.

I N H O U D.

GROND-

GRONDBEGINSELEN

DER

VROEDKUNDE.

Over de Vroedkunde in 't algemeen.

Dat gedeelte der Heelkunde, 't welk leert hoe men het baarende geſlacht in eene natuurlijke, en tegen-natuurlijke geboorte ter hulpe komt, heeft, in het leerſtuk der algemeene Geneeskunde, den naam van Vroedkunde ontvangen. (*)

Eer wij het leerſtuk deezer weetenſchap in het bijzonder verhandelen, zij het mij vergund, iet aantetekenen wegens derzelver naam, ouderdom, oorſprong, voordgang, noodzaakelijkheid, en de uitgebreide nuttigheid welke zij bevat.

Vroedkunde, wordt het uitoefenen dier weetenſchap hier te Lande genaamd, om dat men, zonder met de oogen te beſchouwen, en met de handen overdekt, moet werken: de Genees- en Heel-kundigen, welken deeze kunst uitoefenen worden *Vroedmeesters* genaamd, en de Vrouwen welken tot dezelfde uitoefening gerechtigd zijn, draagen den naam van *Vroedvrouwen.*

De ouderdom der Vroedkunde is gelijk dien van het menschlijk geſlacht, om dat, van de ſchepping af, haare hulp den menſchen noodzaakelijk geweest is; echter heeft men, van den oorſprong deezer Kunst, tot op de tijden

(*) Offchoon veele Schrijvers het leerſtuk der ziekten, aan welken de zwangere, de baarende, en de kraamvrouwen, alsmede de kinderen, onderworpen zijn, met de Verloskunde vereenigen, behoort hetzelve echter niet in het eigen beſtek der Vroedkunde; de behandeling dier ziekten bepaalt zig alleenlijk tot het vak der Genees- en Heel-kunde: daar 't ondertusſchen ook waar zij, dat er geen goed Vroedmeester kan zijn, zonder dat hij kennis hebbe van de Genees- en Heelkunde, kan men de Vroedkunde, met allen recht, verdeelen, in eene Geneeskundige en eene Heelkundige.

van HYPOCRATES toe, niets zekers geweten: deeze, die de Geneeskunst, in *Griekenland*, omtrent 400 jaar vóór de geboorte onzes Zaligmaakers uitoefende, is de eerste welke, in zijne Werken, van de Vroedkunde gewag maakt. (*)

Van dien tijd af, tot op PARAEUS, (als men CELSUS (†) en PAUL EGINETTA uitsluit,) heeft deeze weetenschap, geene verbetering ondergaan, en is alzoo niet tot grooter wasdom gekomen; deels om dat zij in handen van vrouwen was, deels om dat de Genees- en Heel-kundigen, tot in de zestiende eeuw toe, het werk van HYPOCRATES, uit eene overdreevene hoogachting, alleenlijk afgeschreven, en niet gewaagd hebben zelven te denken: eerst in gemelde eeuw werd, in *Frankryk*, een huis, ten openlijken onderwijs in de Vroedkunde, gesticht: aldaar was het dat, in dezelfde eeuw, PARAEUS en GUILEMAN, en in de zeventiende eeuw, MOURICAU en LAMOTTE, deeze Kunst met ernst begonnen te verhandelen.

In 't begin van de tegenwoordige eeuw, en ook nog op het einde der voorgaande, hebben de *Engelschen*, de *Hollanders*, de *Zweeden*, de *Zwitzers* en de *Duitschers* dat roemrijk voorbeeld gevolgd, daar dezelven niet alleenlijk Vroedkundig onderwijs gaven, maar ook de Vroedkunde in openbaare gasthuizen uitoefenden, terwijl zij dezelve, buiten die gestichten, mede met veel roems ter hand namen.

In *Engeland* werd de Vroedkunde beoefend, door CHAMBERLAIN met zijne drie zoonen; in *Holland*

(*) HYPOCRATES zoude zijne Godlijke Werken niet met bijgeloof, enz. bekleed hebben zo hij zelf de Vroedkunde ter hand hadde genomen: HYPOCRATES, de goede en getrouwe naarvolger der Natuur bij ziekten, is geen HYPOCRATES meer, als hij van de Vroedkunde spreekt, alhoewel het niet te ontkennen zij, dat hij in zijne Werken, nu en dan, eene goede handleiding tot die kunst geeft: deeze groote man hechtte te veel geloofs aan de vertellingen der *Griekfche matroonen*.

(†) De verstandige geest van CELSUS zag, voor het eerst, dat men een tegen-natuurlijk liggend kind, bij de voeten en niet bij 't hoofd moest verlossen— EGINETTA heeft, daaromtrent de *Hypocratische Leer* verlaten, en is die van CELSUS gevolgd.

door RUYSCH, de twee ROONHUISEN, SOLINGEN en door VAN DEVENTER; in *Zweeden* door JOHANN VAN HOORN, in *Zwitſerland* door MURALT, in *Duitschland* door SLEVOGT, HEISTER, FRIED en THEBESIUS; dan, alhoewel de Verloskunde door deeze beroemde mannen eenen merkbaar grooten wasdom ontvinge, grooter dan waartoe zij in alle de vroegere eeuwen was geſtegen, hebben echter laatere Vroedkundigen, als SMELLIE, CRANZ, RÖDERER, LEVRET, PUSOS, STEIN, SAXTORPH, STEIDELE, JACOBS en voornaamlijk, BOUDELOQUE, desaangaande, veel meer lichts aangebragt, waardoor de ſcherpe werktuigen, bij hunne voorgangers in gebruik, verbannen, en in derzelver plaatſen ſtompe werktuigen aangenomen zijn; ja ook heeft men vervolgends geleerd deezen ſomtijds te verwerpen, en alleenlijk met de handen te doen, het geen te vooren met de bedoelde ſtompe werktuigen gedaan werd. (*)

Het uitneemend nut, en de onontbeerelijkheid der Verloskunde, in alle Landen, blijkt ten volle, uit de droevige gevolgen van haare afweezigheid, en niet minder uit het geene ik in mijne Voorrede reeds gezegd heb, naamlijk, dat ieder Geneesheer zig met het beſchouwende gedeelte deezer Kunst moet bekend maaken, en ieder Heelkundige dezelve moet weeten uitteoefenen.

Ondertusſchen draagen zekere eigenſchappen niet weinig tot de zaak zelve bij; alzoo is de eene, naar gelang van den natuurlijken bouw zijns ligchaams, meer geſchikt tot het uitoefenen van deeze kunst, dan de andere; want een Vroedmeester, met eene breede hand, korte en ſtijve vingers, is minder geſchikt, dan die welke eene ſmalle hand, lange en ligt beweegende vingers heeft: komt nu hier nog bij een gezond verſtand, goed oordeel, en, niet minder, onbeſprokene zeden, dan mag zulk een, met recht, een achtenswaardig Vroedmeester genoemd worden: wat zijne zedelijke deugden betreft hij moet vriendlijk weezen, goedaartig, vrolijk, geduldig, den ſterken drank niet beminnen, en vooral de geheimhouding,

(*) Zie LEROY, Letter- Historiesch- en oefenend onderricht in de Verloskunde, 1779.

bijzonderlijk in gevallen van verborgene ziekten, in den hoogſten graad betrachten.

Het nut der Verloskunde is van onderſcheiden' aart: zij behoudt dikwijls moeder en kind, 't geen anders door geenig geneesmiddel hoegenaamd te weeg gebragt had kunnen worden; zij geeft den Genees- en Heel-kundigen herhaalde gelegenheid, om zoo wel de ziekten der vrouwen als die der kinderen beter te leeren kennen, en te geneezen; de gerechtlijke Geneeskunst kan door haar een oordeelkundig beſluit opmaaken.

Men ziet hieruit hoe noodzaaklijk de Vroedkunde in eenen wèl ingerichten Staat is, en hoe noodig het is voor 't welzijn der menſchen, kundige Vroedvrouwen en Vroedmeesters aantekweeken.

Om mijn leerbegrip naar eenen goeden regel voor tedraagen, zal ik, in het eerſte Deel van dit Werk, over het maakſel van de vrouwlijke teeldeelen, en derzelver werkingen, ſpreeken, en ook opgeeven hoe de Natuur eene natuurlijke geboorte bewerkſtelligt, om alzoo in het tweede Deel, met meer gemaks, de middelen aan de hand te kunnen geeven, waardoor men de Natuur, in eene moejelijke geboorte, te hulp moet komen.

Over de vrouwlijke teeldeelen in 't algemeen.

Die deelen van het vrouwlijke lichaam, waarin de bevruchting geſchiedt; waarin het kind gedragen, gevoed, en, naa negen maanden, geboren wordt, worden de vrouwlijke teeldeelen genoemd: zij worden verdeeld in harden en zachten: de harden zijn het bekken, en deszelfs kraakbeen.

De zachten worden onderſcheiden in die welken buiten, en in die welken binnen het bekken geplaatst zijn.

Bij deeze eigentlijke ſchaamdeelen, komen ook in aanmerking, die welken naast dezelven gelegen zij, om dat deezen tot eene tegen-natuurlijke verloſſing aanleiding kunnen geeven. De natuurlijke gedaante van alle deeze deelen moet wèl naauwkeurig gekend worden.

Wij zullen dezelven, voor zoo verre het noodig zij, Ontleedkundig beschouwen.

Ontleedkundige beschouwing van het bekken, en deszelfs holte.

Het bekken is die beenige holte, welke het benedenste gedeelte van het onderlijf des vrouwlijken ligchaams uitmaakt.

Een Vroedkundige moet allezins bekend zijn met de natuurlijke gedaante van het bekken; met het getal der beenderen welken het samenstellen; met deszelfs natuurlijke wijdte en diepte, als ook met de nuttigheid van die holte, om dat de vrucht deezen harden beenigen weg moet doorgaan.

Het bekken vertoont eene groote beenige holte, en is van eene eliptische gedaante, aan wier bovenste zijden de darmbeenderen vleugelswijs afstaan. (*)

Deeze holte is uit vier beenderen samengesteld; naamlijk uit twee ongenaamde beenderen, welken het voorste en zijdelijke gedeelte van hetzelve uitmaaken; voords is het achterste gedeelte samengesteld uit het heilig- en het staart-been samen.

Bij jonge kinderen bestaat ieder der ongenaamde beenderen uit drie deelen: van boven en ter zijde uit het darmbeen; van onderen en ter zijde uit het zitbeen, en van vooren uit het schaambeen.

Deeze drie deelen zijn in den heupkom met elkander vereenigd, en, bij bejaarden, geheel samengegroeid.

Hierbij zijn nog de volgende vier merkwaardige vereenigingen in aanmerkinge te neemen; als, 1) de vereeniging der schaambeenderen: ieder stuk der schaambeenderen is met eene kraakbeenige korst bekleed: in de midden, alwaar de vereeniging plaats heeft, is de ruimte met een

(*) De gedaante van een gewoon scheerbekken, heeft de vroegere Ontleedkundigen tot de benaaming van *bekken* aanleiding gegeven.

bandachtig weeffel gevuld, het welk met eenen dikken ringformigen band bedekt is — 2) de vereeniging der darmbeenderen met het zijdelijk gedeelte des heiligen beens; 3) de vereeniging van het bovenfte gedeelte des heiligen beens, met den laatften lendenwervel; 4.) de vereeniging van het ftaartbeen met het onderfte gedeelte des heiligen beens.

Alle deeze vereenigingen gefchieden door een tusfchenliggend bandachtig weeffel, welks zelfftandigheid meer veerkracht heeft dan het kraakbeen.

Deeze vier vereenigingen der beenderen van het bekken (behalven die van het ftaartbeen) laaten geene beweeging toe; en offchoon de gezegde beenderen met elkander vereenigd zijn, door eene veerkrachtig uitrekkende zelfftandigheid, vergunt dezelve echter ook geene vanëenwijking der bekken-beenderen; doch bij de geboorte kan die zelfftandigheid uitgerekt worden; en in zwaare verlosfingen, bij gezonde vrouwen, zoo wel als bij een zieklijke gefteldheid dier zelfftandigheid, heeft men foms eene geweldige, geheele vanëenwijking dier deelen gezien. Het ftaartbeen alleen, kan, zonder zig te verplaatfen, of te breeken, wel een duim achteruit gedrukt worden. Wanneer men nu deeze beenige holte van het bekken in zijn geheel befchouwt, kan dezelve verdeeld worden in ingang, uitgang, en bekkenhol: men voege hierbij de twee vleugels der darmbeenderen, en de uitpuiling des heiligen beens, welken mede in aanmerking verdienen te komen.

De bovenfte opening, of de ingang in het bekkenhol, wordt gemaakt, van achteren door den laatften lendenwervel, en het bovenfte gedeelte van het heiligebeen, ter zijde door de middenfte ftompe randen der darmbeenderen, en van vooren door de fchaambeenderen. De gedaante van den ingang van het bekken is, nagenoeg, gelijk aan die van een hart, welks punt naar vooren, en welks breede gedeelte naar achteren gekeerd is.

Boven den ingang, ter zijde van het bekken, ftaan de darmbeenderen, vleugelswijze naar buiten gebogen: de uitpuiling, welke, aan den ingang van het bekken, naar achteren toe, plaats heeft, en gemaakt wordt door den

laatſten lendenwervel, en het bovenſte gedeelte van het heiligbeen, draagt, by de Vroedkundigen, wel eens den naam van Voorberg des heiligen beens.

De onderſte opening, of de uitgang van het bekken, wordt gemaakt van achteren, door het ſtaartbeen, ter zyde door twee banden en de knobbels der zitbeenderen, en van vooren door den ſchaambeensboog: deeze banden, welken van de vereeniging des heiligbeens met het ſtaartbeen beginnen, en zig uitſtrekken tot aan de graatachtige uitſteekſels der zitbeenderen, geeven den onderſten uitgang eene ronde gedaante: naar achteren, en naar vooren eindigt dezelve, onder den ſchaambeensboog, in eenen ſtompen hoek.

De wijdte van den ingang van het bekken, wordt verdeeld in drie afmeetingen; naamlijk, in de rechte, in de dwarſe, en in de ſchuinſe.

De rechte afmeeting van den gezegden ingang begint van de uitpuiling des heiligen beens, tot aan de vereeniging der ſchaambeenderen, en is 4 duim lang: de dwarſe afmeeting gaat van den eenen ſtompen rand der darmbeenderen tot aan den tegenover ſtaanden, en bedraagt 5 duim.

De ſchuinſe afmeeting van den ingang der bekken-holte, begint van de vereeniging des heiligen beens met het darmbeen, gaat ſchuinsch naar vooren, tot op het midden van één der ſchaambeenderen, aan de tegenover ſtaande zijde van het bekken, en is lang $4\frac{1}{2}$ duim: deeze afmeeting zoude de grootſte zijn, indien zij niet verkleend wierde door de groote lendenſpier, welke in den hoek der vereeniging van het heilig- en darm-been geplaatst is.

De uitgang der bekken-holte van het ſtaartbeen, tot onder den ſchaamboog, bedraagt 4 duim; te gelijk met de dwarſe lijn welke van het eene zitbeen tot het andere gaat.

Hierbij moet nog in aanmerkinge genomen worden, dat de middenlijn, van het ſtaartbeen tot aan den ſchaambeensboog, in de verlosſing, door het terugdrukken van het ſtaartbeen, een duim grooter wordt, en alzoo is het mogelijk dat die uitgang, bij de verlosſing, $5\frac{1}{4}$ duim bedraagt.

Het blijkt dus, dat de ingang van het bekken, van de

eene zijde tot de andere, wijder is, dan van achteren naar vooren: van onderen aan den uitgang heeft, bij de geboorte, het tegendeel, in de afmeeting, plaats, en het geene ook noodig was, om dat het kind met den kruin eerder door den ingang; maar met het aangezicht eerder door den uitgang geperst wordt; het welk ik zal bewijzen.

De hartswijze ruimte der beide openingen maaken het waare bekken-hol uit: de wijdte van hetzelve is grooter dan die der openingen.

De diepte van het bovenste gedeelte des heiligen beens, tot het staartbeen, bedraagt, in eene rechte lijn, omtrent 6 duim; maar is het staartbeen achteruit gedrukt, dan bedraagt dezelve $6\frac{1}{2}$ duim.

Aan de zijde is de diepte van het bekken-hol, van den darmbeensrand tot aan den onderrand van het zitbeen, 4 duim, en van den boven- tot den onder-rand der schaambeenderen, alwaar dezelven vereenigd zijn, 2 duim.

Alzoo is het bekken van achteren driemaal, en ter zyde tweemaal, zoo diep als van vooren.

De gedaante van het bekken-hol gaat des ter zijde, en van buiten, loodlijnig naar beneden; van achteren maakt het onderste gedeelte van het heilig- en staart-been eene kromte, welke zig van binnen in het bekken-hol buigt.

De as, die loodlijnig in het midden van de bovenste opening valt, wordt naar vooren met een stompen hoek gebogen, wanneer dezelve in het midden der onderste opening zal vallen: deeze buiging van den as, geschiedt niet in het midden van 't bekken-hol, maar meer naar achteren, alwaar de kromte van het heiligbeen het grootste is (*): ook verschilt de gedaante als mede de wijdte van een vrouwen-bekken met dat van eenen man; den in- en uit-gang van het eerstgemelde zijn wijder, het staartbeen is beweegbaarer, en de vleugels der darmbeenderen zijn, tot het vrij uitzetten van de baarmoeder, meer naar buiten gebogen: desgelijks zijn de zitbeensknobbels en de schaambeensboog meer van elkander verwijderd, ten

(*) Ligtlijk, derhalven, brengt men de hand, door het bekken, naar de baarmoeder, wanneer men dezelve aan de eene of andere zijde, naast de uitpuiling van het heiligbeen, halvemaanswijze gekeerd, naar boven brengt.

einde daardoor het hoofd des kinds eenen gemaklijken doorgang te maaken.

De nuttigheid, in 't algemeen, van het bekken, is niet alleenlijk om de baarmoeder, maar ook om zoowel de in- als uit-wendige teeldeelen, een vaste bewaarplaats en onderfteuning te geeven.

Deeze is dan de befchrijving van een bekken, het welk natuurlijk is, en door het welk eene natuurlijke verlosfing gefchiedt: ieder bekken derhalven, 't welk deeze eigenfchappen bezit, word een *wèlgefteld bekken* genaamd; maar wijkt het in 't een of ander van het bovenbefchrevene af, dan draagt het den naam van een *mismaakt bekken*.

Ontleedkundige befchouwing van de zachte vrouwlijke teeldeelen.

De deelen voor de bevruchting en de geboorte verordent, liggen deels buiten, deels binnen het bekken-hol.

De uitwendige deelen zijn
- De venusberg,
- — groote lippen,
- — kleene lippen der fchamelheid,
- — kittelaar,
- Het toomtjen der lippen,
- De bilnaad,
- — ingang der fchede, en
- Het maagden-vlies,

De inwendigen zijn,
- De fchede,
- — baarmoeder,
- — banden der baarmoeder,
- — trompetten van FALLOPIUS, en
- — eiërnesten, met de vaten, zenuwen en klieren, daartoe behoorende.

Die welken in het bekken, en in de nabijheid van de voorigen liggen, zijn

De endeldarm,
— pisblaas, en
— pisweg,

De venusberg is die, boven de fchamelheid gelegene, vetachtige verhevenheid, met eene hairige huid bekleed, welke de vereeniging der fchaambeenderen, als met een kusfen, bedekt.

De groote lippen zijn twee groote dikke, langwerpige vette verhevenheden, beginnende onder den venusberg, en eindigende van achteren aan de bilnaad: onder den venusberg en aan de bilnaad zijn zij famen vereenigd.

Onder de bovenfte vereeniging is de kittelaar geplaatst: de achterfte vereeniging gefchiedt door eene dwarfe huidplooi, en wordt het toomtjen genaamd, 't welk, met de binnenfte oppervlakte der groote lippen, de fchuitswijze holte aan de bilnaad maakt.

De huid der groote lippen heeft van buiten een bruinen kleur; maar derzelver maakfel is gelijk aan die met welke alle andere deelen bekleed zijn.

De binnenzijde der groote lippen is van het overige der huid onderfcheiden, zoo door haaren rooden kleur, als haare fijnheid en gevoeligheid, even als dat onderfcheid plaats heeft tusfchen de lippen des monds en het aangezicht.

De buitenfte vlakte der groote lippen is, als de venusberg bij huwbaare maagden, met korte en krullende hairen bedekt, welken veelal, in den hoogen ouderdom, weder verloren gaan.

Het nut der groote lippen, is gelijk aan dat van den venusberg; naamlijk dat door dezelven de fchaamboog en de kittelaar bedekt worden: bovendien heeft men waargenomen dat zij, in 't bijzonder bij eerst kraamenden, onder de verlosfing, naar binnen in de fchede getrokken worden, en zijn alzoo behulpzaam, daartoe, dat de fchede meer en gemaklijker, zonder fcheuring, door het hoofd des kinds kan verwijd worden.

De kleene lippen zijn twee vliezige huidplooijen, niet ongelijk aan eene haanekam, welken, van de voorhuid des kittelaars beginnende, langs de zijde van de fchede voordgaan.

Zij worden gevormd door de verlenging der binnenfte huid van de groote fchaamlippen, en beftaan uit bloedvaten, zenuwen, klieren, en een fponsachtig wezen, waaruit de roodheid, gevoeligheid en de ftijfwording ontftaat: zij zijn geftadig vochtig: de klieren deezer deelen fcheiden geduurig een vocht af, hetwelk eenen eigenen reuk heeft.

Het nut van dezelven is, dat zij den ingang der fchede fluiten; ook leiden zij de pis zoodanig, dat de beenen door dezelve niet bevochtigd worden, en, bij de verlosfing is derzelver nut, als dat der groote lippen.

Onder de vereeniging der fchaambeenderen en onder den voorften hoek der groote lippen, is een fponsachtig ligchaam geplaatst, gelijkende naar de glans, welk ter zijden uit twee verlengfels van den fchaambeensboog begint: de punt van dit ligchaamtjen wordt door eene plooi der huid, waarvan de kleene lippen beginnen, omvat: dit ligchaamtjen draagt den naam van kittelaar, en de huid waarvan hetzelve omvat is, wordt de voorhuid des kittelaars genaamd.

Deeze kittelaar beftaat, even als de manlijke roede, uit twee fponsachtige ligchaamen, welken op het laatfte maar één worden, geene opening hebbende, en 't welk door de veele bloedaderen zijne roodheid, door de veele zenuwen zijne gevoeligheid verkrijgt: in dit ligchaam is, in den bijflaap, de zitplaats van de aanprikkeling der wellust; het zwelt op, en wordt ftijf, gelijk de manlijke roede.

Tusfchen de kleene lippen is de ingang der fchede, aan welke het maagdenvlies en de mijrteheuveltjens gevonden worden.

Gezegde heuveltjens zijn vier in getal, naamlijk twee aan wederzijde der fchede; zij zijn bij maagden, vóór den bijflaap, door het maagdenvlies vereenigd. (*)

(*) De Heer VAN HALLER zegt, dat deeze mijrteheuveltjens beftaan, deels uit het verbroken maagdenvlies, deels uit verharde einden der fchede, als ook uit

In den ingang der fchede is een kringswijs vlies gelegen, fomtijds is het eirond, het welk eene groote of kleene opening heeft, den ingang vernaauwt, en denzelven als het waare met een klep fluit.

Dit vlies wordt het maagdenvlies genoemd: het wordt door de huid der fchede, en die der algemeenen bekleedfelen gevormd.

Het nut van dit vlies is nog niet algemeen bekend: groote Ontleedkundigen hebben gedacht, dat het maagdenvlies eene zedelijke nuttigheid voor den mensch hadde, om dat het bij denzelven alleen gevonden wordt: wanneer het door den bijflaap verbroken is, gaat het van langzaamerhand, door het wrijven verloren.

De bilnaad is de fcheiding, welke tusfchen de fchamelheid en den endeldarm plaats heeft: aan deeze fcheiding zijn de groote lippen vorkswijze gehecht: het einde der groote lippen wordt vereenigd door eene dunne huidplooi, welke dwars ligt, en toomtjen genaamd wordt; de holte achter dit toomtjen draagt den naam van fchuitswijze holte.

De inwendige zachte vrouwlijke teeldeelen liggen geheel in de holte van het bekken, en zijn van buiten niet te zien.

Het eerfte is de fchede; dit is de vliezige koker naar de baarmoeder, begint van de kleene lippen, gaat krom, onder den fchaamboog, tusfchen de pisblaas en den endeldarm, naar boven, tot den mond van de baarmoeder.

De buitenfte monding wordt ingang der fchede genoemd: het boveneinde is boven den moedermond, door celwijsweeffel aan den hals der baarmoeder gehecht. (*)

Bij volwasfene maagden is de fchede in haare natuurlijke gedaante zes duimen lang; bij vrijsters is dezelve zoo naauw dat men niet in ftaat is, om, zonder pijn aan te doen, eenen vinger door dezelve intebrengen.

de kleppen welken vóór de flijmholte geplaatst zijn, en tot eene foort van vleesch verhard zijn: *Grondris der Phyfiologie*, *feite.* 645. § 572. BLUMENBACH zegt: „ Door het overblijffel van het verbroken maagdenvlies ontftaan de mijrteheuveltjens, onbepaald in hun getal." *Anfangs grunde der Phyfiologie feite* 319. § 533.

(*) Het achterfte vlak vereenigt zig hooger op den hals der baarmoeder: deeze vereeniging maakt met den gezegden hals eenen ftompen hoek.

De ingang der fchede is altoos naauwer dan de middenlijn van haare overige wijdte, om dat dezelve een fluitfpier heeft.

De binnenfte vlakte der fchede is van vooren tot achter met dwarsplooijen bezet, de eene naast de andere, en welken haar in eene voorfte en achterfte vlakte deelen, dewijl door de famenkomst van de voorfte plooijen met de achterften, ter rechter en flinker zijde, een ftreep, even als eene naad, gevormd wordt.

De fchede beftaat uit drie vliezen, waarvan het binnenfte de zoo genoemde is: het middenfte beftaat uit vleeschvezelen: het buitenfte uit het celwijs weeffel van het darmvlies, waardoor de fchede met den endeldarm, de pisblaas, met de fchaambeenderen, en andere, daar naast gelegene, deelen, vereenigd is.

De fchede is dienftig tot den bijflaap.

De klieren, in de geplooide huid, fchelden, in de verlosfing een flijmerig vocht af, en in dien tijd verwijdt de fchede zig ter breedte van het kinderhoofd; dit verwijden der fchede gefchiedt zonder verfcheuring, uit hoofde van de dwarsplooijen.

De baarmoeder is dat holle vleezige lichaam, dat in het bovenfte gedeelte van het bekken-hol, tusfchen den endeldarm en de pisblaas, gevonden wordt, en is noodzaakelijk tot de bevruchting, de onderhouding en de geboorte des kinds.

De gedaante der baarmoeder gelijkt aan een peer die famengedrukt is; de ronde punt gaat achterwaarts in het hol der fchede; alwaar dezelve door een celwijs weeffel vereenigd is. De baarmoeder wordt in drie deelen verdeeld; in bodem, 't welk het bovenfte en breedfte gedeelte is, aan de openingen der trompetten; in ligchaam, zijnde het middenfte gedeelte tusfchen den bodem, en den hals; en in den hals; deeze is dat gedeelte, 't welk door de fchede omvat wordt; welks onderfte dwarfe fpleet de baarmoedersmond genoemd wordt, en het onderfte in de fchede liggende gedeelte uitmaakt: het wordt in eene rechter- en flinker-zijde, in eene voorfte en achterfte vlakte verdeeld.

De baarmoedersmond heeft, bij maagden, zulk eene gedaante, als bij mannen de glans heeft; doch deeze spleet is dwars, en maakt twee lippen, eene voorste, en eene achterste; de voorste is langer dan de achterste.

De baarmoeder is een hard, sponsachtig ligchaam, met veele bloedvaten, zenuwen en sterke vleeschvezelen doorvlochten: de bodem is dikker dan het middengedeelte en dan de hals; wordt van buiten door het buikvlies bekleed: het hol derzelve is bekleed met een zenuwachtig vlies, dat met de opperhuid bedekt is, dat deeze holte glad maakt, en, aan den hals, eenige ploojen vormt.

Het hol der baarmoeder is bij maagden zoo kleen, dat hetzelve, naauwlijks, een' amandel kan bevatten.

De hals der baarmoeder is bij maagden zoo naauw dat men met moeite een penneschacht door denzelven kan heenbrengen.

Het hol der baarmoeder heeft drie openingen; de eene is de mond, de twee anderen zijn ter zijden aan den bodem: deeze laatsten maaken het begin der trompetten, en laaten naauwlijks een varkensborstel door; aan het einde zijn zij wijder.

De Falloppiaansche trompetten zijn twee vliezige buizen, welken aan de zijdelijke openingen der baarmoeder beginnen, en in het zijdelijke gedeelte van het bekken geplaats zijn, wordende ingesloten door de breede banden.

Met de kleenste opening, openen zij zig in het hol der baarmoeder, en met het grootste en dikste gedeelte zijn zij tegen de eiërnesten omgekruld, in wier nabijheid zij liggen; deeze einden zijn vleezige gekartelde franjen, om de eiërnesten te omvatten, als dezelven zig opligten.

De eiërnesten zijn twee witte, eironde, plat gedrukte ligchaamen, liggen in het bekkenhol, ter zijde van de baarmoeder, omkleed door de breede banden, bestaan uit een vast celswijs weefsel, waarin kleene rondachtige doorschijnende blaasjens liggen, die eiëren genoemd worden: deeze eiëren zijn onder het buitenste vlies van het eiërnest gelegen, en schijnen uit de zelfstandigheid der buitenste vlakte van het eiërnest te ontstaan; bij huwbaare maagden puilen zij

uit: het getal deezer blaasjens is ongelijk, fomtijds zijn er vijftien in een eiërnest: zij befluiten in zig een wit vocht, en het ei van den toekomenden mensch.

De *Corporæ lutea* zijn kleene geele korrels, welken, na de ontvanging, in de eiërnesten gevonden worden.

Bij deeze tot hiertoe befchrevene deelen, heeft de baarmoeder nog vier banden, twee breede naamlijk, en twee ronde.

De breede banden zijn de zijdelingfche plooijen van het buikvlies, 't welk de baarmoeder bekleedt; zij liggen flap en vrij in de holte van het bekken, en omkleeden de trompetten, de eiërnesten, en de ronde banden.

Deeze zoogenaamde ronde banden zijn veeleer vaatachtige koorden, welken naast de trompetten, zijdelings van den bodem der baarmoeder, beginnen, en, omkleed van de breede banden, boven den rand van het fchaambeen, door den buikring, tot aan den venusberg, in de groote lippen eindigen.

De flagaders der baarmoeder en der andere zachte deelen, ontftaan uit den zaadflagader, en de takken van den onderbuiksflagader en van den fpeenflagader. De bloedaderen zijn insgelijks takken van den zaad-onderbuiks- en fpeen bloed-ader, en hebben geene klapvliezen: de lendenzenuwen, de heiligbeenszenuw, en eenige takken van den grooten tusfchenribbigen zenuw, zijn de hoofdzenuwen welken door de baarmoeder en de naastbij gelegene deelen heen gaan.

De nuttigheid van de baarmoeder beftaat in de maandzuivering, de ontvanging, en de geboorte te verrichten.

Ontleedkundige befchouwing der deelen in eene zwangere baarmoeder gevonden wordende.

De inwendige deelen van eene bezwangerde baarmoeder, zijn de vliezen welken het kind omgeeven, de moederkoek, de navelftreng, het lamsvocht, en het kind zelf.

Het vliezige ei.

Het kind in de baarmoeder is omgeven van water en drie vliezen, zoodanig dat het, als 't ware, in een met water gevuld groot ei ligt: dat ei heeft de grootte van het hol der baarmoeder, aan welks binnenfte vlakte het, door middel van vaten en een bijzonder celwijs weeffel, vast gehecht is.

Dit ei beftaat uit drie vliezen; waarvan het buitenfte het draadachtige is; het tweede is het vaatachtige, en het binnenfte wordt het lamsvlies genaamd.

Het draadachtige vlies is een fijn celwijs weeffel, hetwelk vol is van de fijnfte vaten: het omkleedt de geheele buitenfte vlakte van 't vaatvlies, en hecht het ei aan de holte der baarmoeder: in de twee eerfte maanden der zwangerheid is het geheel draadachtig, in de derde maand begint het zig te verliezen, zoo dat men, in het laatfte der zwangerheid, zoude gelooven, dat het de binnenfte vlakte der baarmoeder ware, om dat het aan dezelve vastgehecht is.

Het tweede vlies, waarmede het ei omkleed wordt, is het vaatvlies; dit vlies is vast, fterk en vaatrijk; het bekleedt, even als het daaronder liggend lamsvlies, den moederkoek.

Het binnenfte of derde vlies, draagt den naam van lamsvlies; het is fijner en doorfchijnender dan het vaatvlies, waarmede het los vereenigd is: het binnenfte vlak van dit vlies is glad, glansachtig, en zilverkleurig; 't heeft vaten welken naauwlijks gezien worden, en uit welken geftadig kleene droppels van een helder vocht uitzweet, wanneer men het vlies met den vinger drukt.

Dus wordt het ei, door middel van de draadachtige zelfftandigheid, en van het draadachtig vlies aan de baarmoeder vastgehecht; van binnen groeit het vaatvlies met het lamsvlies aan den moederkoek.

Dit lamsvlies wordt onmiddelijk door het lamsvocht omgeven, en het nut deezer vliezen beftaat in 't volgende: 1) zij omfluiten het lamsvocht, zoo dat hetzelve

noch

noch door den mond der baarmoeder, noch door de openingen der trompetten kan heen dringen: 2) zij vereenigen den koek met de baarmoeder: 3) zij maaken het buitenſte vlies van den navelſtreng uit: 4) zij vormen bij de geboorte eene blaas, welke, als een wig, den mond der baarmoeder verwijdt: 5) zij beſchermen, bij eene doode vrucht, voor den indrang der lucht; daar anders die vrucht, door den toegang der buitenlucht, ligtlijk in verrotting zoude overgaan: 6) het vaatvlies heeft veele en duidelijke bloedvaten, welken in het lamsvlies zoo duidelijk niet gezien worden, maar echter 't hunne ſchijnen bijtedraagen, tot de afſcheiding van het lamsvocht. (*)

Het ei, 't welk bij de ontvanging uit het eiernest losgaat, en door de trompetten in de baarmoeder gebragt wordt, ſchijnt de oorſprong van deeze drie vliezen te weezen (§), omdat ieder ei, in het eiernest, uit drie vliezen beſtaat.

De moederkoek.

Het tweede deel, 't welk tot het kind behoort, is de zoogenoemde moederkoek: deeze verbeeldt een ſponsachtigen koek, die meestal eene ronde gedaante heeft een half voet breed, en een duim dik is.

Hij wordt verdeeld in den rand, zijnde de buitenſte dunne omtrek, en in ligchaam, 't welk het middenſte dikke gedeelte is — ten aanzien der ligging kan men aan den moederkoek eene bovenſte en onderſte vlakte beſchouwen, als hij naamlijk aan den bodem van de

(*) Deeze vliezen zijn zeer naauwkeurig met elkander vereenigd, zoodanig echter dat zij geſcheiden kunnen worden: als het lamsvocht weinig is, blijft ſomtijds in de geboorte, iet van het lamsvlies op het hoofd van 't kind hangen, de vroedvrouwen noemen dit wel eens het moederhemd, of een helm, en het bijgeloof voorſpelt het kind hieruit veel geluks.

(§) Het eerſte of afvallige vlies van HUNTER, bekleedt alleenlijk de baarmoeder, en wordt niet in de Falloppiaanſche buizen, noch in den hals der baarmoeder gevonden: zie BLUMENBACH *Phiſiologi ſcite* 340 § 570: dit vlies ontſtaat daardoor, dat de door de bijſlaaping heet gewordene en bezwangerde baarmoeder, de ſtrembaare wei van het bloed uitwaſemt, waardoor dit vlies gevormd wordt; gelijk, in de longontſteeking, de long met het borstvlies ſamengroejen.

baarmoeder hangt: het bovenſte vlak is oneffen, in verſcheidene lappen gedeeld, en door middel van het draadachtig vlies, aan den grond der baarmoeder gehecht. Het onderſte vlak van den moederkoek is glad, en met de twee vliezen van het ei overtrokken; onder deezen zijn de groote takken der bloedaderen, en het begin van den navelſtreng is, op deeze vlakte, duidelijk te zien: wanneer alles natuurlijk is, is de koek, meestal, aan den bodem van de holligheid der baarmoeder gehecht; ook kan dezelve zig, tegennatuurlijk, aan den geheelen omtrek dier holligheid vasthechten.

Deeze aanhechting wordt gemaakt door een ſterk celwijsweefſel, 't welk deels de bovenſte vlakte, deels den rand van den koek, als een ſtevige band, omvat; ook wordt dezelve onderſteund, door het in 't ei zig bevindend vocht, het welk hem als 't ware draagt. (*)

De eigenſchap van den moederkoek beſtaat uit vliezige cellen, en veele vaten zonder zenuwen: het ſaamenſtel der vaten van den moederkoek is tweeledig; het eene is van de moeder en het andere van de vrucht gevormd: intusſchen moet men aanmerken, dat deeze twee ſamenſtellen zig niet met elkander vereenigen; want beiden zuigen zij het bloed uit de cellen. (†)

Het bovenſte vlak van den moederkoek, 't welk zig

(*) De vrucht, welke nog veel zwaarder is, drijft in het zelve, geduurende de eerſte maanden.

(†) De einden der navel-pols- en bloed-aderen vormen, op de vliezige plaat, een net van vaten, waarvan de zijtakken het bloed in de cellen afzonderen; ook gaan de kleenen ſlag- en bloed-aderen der baarmoeder tot deeze cellen van den moederkoek, en vormen aan de vliezige plaaten deezer blaasjens een net, welks kleenſte einden het bloed in de cellen afſcheiden: naauwkeurige inſpuitingen hebben bewezen, dat er in den moederkoek wel een overgang van bloed uit den navel-ſlagader in den navel-bloedader, en zoo ook een overgang van bloed uit de ſlagaderen der baarmoeder in de bloedaderen van dezelve geſchiedt; maar nooit heeft men door inſpuitingen de gemeenſchap van het ſamenſtel der navelvaten met die der baarmoeder kunnen ontdekken: het blijkt dus dat de ſlagaderen welken van de baarmoeder, als ook die welken van de vrucht in den moederkoek gaan, een gedeelte van hun bloed in de cellen des moederkoeks afzonderen; en hieruit blijkt dat de einden der navel-bloedaderen, als ook de einden der ſlagaderen van de baarmoeder, even als de wortel van eene in het water ſtaande plant, het afgezonderd bloed opzuigen en verder brengen: de afzondering des bloeds, en het opzuigen van het zelve in de bloedaderen, geſchiedt hier even als in de ſponswijze ligchaamen des manlijken lids, bij het ſtijf worden van 't zelve: deeze naauwkeurige ontleeding van den moederkoek zijn wij verſchuldigd aan den beroemden Engelſchen Ontleeder, DR. HUNTER.

in het hol van den bodem vasthecht, is verdeeld in kleene, ronde, ſponsachtige ſtukken, gelijkende naar de bastachtige zelfſtandigheid van de herſſenen (*): de onderſte vlakten van den koek is met de twee vliezen van het ei glad overtrokken: ik heb, over het algemeen, reeds doen aanmerken, dat de moederkoek niet tusſchen het vaatvlies en het lamsvlies geplaatst is; maar aan zijne onderſte vlakte van dezelven overtrokken wordt: de moederkoek is dienſtig om den omloop des bloeds en der vochten, tusſchen moeder en kind, te onderhouden: deszelfs maakſel is ingericht, om den ſoms zoo hevige omloop des bloeds van de moeder tot het kind te bepaalen (†); misſchien ook om het bloed van 't kind te bereiden.

De navelſtreng.

Het derde deel eener vrucht is de navelſtreng, of de darmswijze koord, welke tusſchen de navel der vrucht en den moederkoek geplaatst is: deeze navelſtreng is veelal gelijk aan de lengte van het kind, dat is, één en een half voet lang, en meestal een duim dik; zijn begin is in het midden van den moederkoek.

Deeze koord wordt ſamengeſteld, uit één bloed- en twee ſlag-aderen, welken door een loos celwijsweefſel vereenigd, en van buiten met eene vaste huid omkleed zijn.

Die huid, welke den koord omgeeft, is een verlengſel van het lamsvlies, hetwelk zig omtrent den moederkoek aan dezelve begeeft: dit lamsvlies omkleedt den navelſtreng, en de binnenſte cellen zijn met een zultig vocht aangevuld, hetwelk 't Warhoniſche zult genoemd wordt (§).

(*) Aan deeze oneffenheden kan men, in de baarmoeder voelen waar de koek gezeten heeft.

(†) Daarom heeft de Natuur tusſchen het ſamenſtel der vaten van de moeder en die van de vrucht geene gemeenſchap gemaakt, hetwelk bewezen wordt door het inſpuiten van verſchillende kleuren in den moederkoek.

(§) Van dit zultige vocht hangt de dikte en ſterkte des navelſtrengs af. De dunne navelſtrengen zijn taajer en ſterker; de dikkeren zijn zwakker, en ſcheuren ligtlijk af; doch door de zultige dikke navelſtrengen worden de navelvaten bewaard voor ſamendrukkingen; bij voorbeeld, als de navelſtreng zig tusſchen een gedeelte van de vrucht geplaatst had.

Omtrent een duim ver van de navel der vrucht, wordt, door de huid van den onderbuik, eene plooi gevormd.

De navel-bloedader begint in den koek, uit duizenden van kleene takken van bloedvaten, welken voor en naa grooter worden, en op het onderste vlak des moederkoeks eenige groote bloedader-takken vormen: alle deeze takken vereenigen zig in eenen, wiens middelijn tweemaal grooter is dan een der navel-slagaderen: deeze navel-bloedader doorstroomt de geheele langte van den navelstreng; gaat door de navel in den buik van het kind, op het buikvlies, in eene bijzondere celwijze schede besloten, naar de lever, alwaar dezelve zig in twee takken verdeelt, de eene daarvan gaat in den poortader, de andere naar den holle ader (*): door

(*) De navel-bloedader, welke zijn begin van den moederkoek neemt, gaat door den navelring der vrucht heen, is in de lever ingemond, en brengt het bloed in den poortader, vanwaar het zelve dan deels door de takken van den bloedader in de lever verdeeld, deels door eenen bijzonderen tak (*ductus venosus arantii*) in den opklimmenden holle- ader overgebragt wordt; alle twee kanaalen, naamlijk, het terug gebleven einde van den navel-bloedader, als ook de bijzondere bloedaderlijke tak, in den buik des kinds, worden, na dat de navelstreng afgescheiden is, gesloten, en de navel-bloedader verandert in den ronden leverband: zie de plaat van EUSTACHIUS, pl. 10 *fig.* a — *k.*

Dit bloed, hetwelk door den opklimmenden holle ader in de rechter holligheid van het hart gaat, moet, daar de longen van het ongeboren kind het zelve niet doorlaaten, eenen anderen weg neemen, en wordt alzoo door middel van de klappen van EUSTACHIUS, *Tabula Octa. fig.* 6 — *a.* en het eironde gat, in het linker oor van het hart gebragt.

Want voor de opening van den opklimmenden holle ader is, bij ongeboren kinderen, een halvemaanswijs klapvlies geplaatst, *Eustachisch Klapvlies* geheten: dit vergaat bij toeneemende jaaren, maar bij ongeborene kinderen, dient het, om 't bloed, uit het onderlijf terug vloejende, te geleiden naar het eironde gat, het welk in het vliezig middenschot der twee boezems gevonden wordt: zie EUSTACHIUS pl. 16 *fig.* 6.

Door dit eironde gat wordt het bloed, uit den opklimmenden holle ader terug gevoerd wordende, bij ieder uitzetting der ooren van het hart in het slinker oor geleid; maar dat het bloed, bij de daarop volgende samentrekking der gezegde ooren van 't hart, niet weder terug gaat, wordt door een eivormig klapvlies belet; met dit klapvlies vergroeit, bij toeneemende jaaren, het eironde gat, en het Eustachiaansch klapvlies gaat geheel verloren — De Hoogleeraar BONN, toonde het eironde gat nog open, in een jongeling van 20 jaaren, op het *Anatomisch theater* hier ter stede, in het jaar 1793.

Van het bloed, door den holle ader, in den rechter boezem van 't hart gebragt, kan maar een kleen gedeelte in de longen opgenomen worden; en alzoo gaat de grootste massa van het zelve, door de buis van BOTULUS, 't welk een verlengsel van den long-slagader is, (deeze buis is tusschen den long-slagader en den grooten slagader geplaatst,) de longen voorbij, en onmiddelijk in den grooten slagader: gezegde buis vergaat bij eerstgeborene kinderen, naa eenigen weeken, en wordt een band.

deezen bloedader wordt het kind het leven, het bloed, en de voeding aangebragt, uit den moederkoek: al het bloed dat tot de voeding van de vrucht overtollig is, wordt uit denzelven door den navelader, in den moederkoek, op de volgende wijze, teruggebragt.

In 't bekken van het kind begint uit den onderbuiksſlagader, aan iedere zijde, een ſlagader, welke naast de pisblaas, tusſchen het buikvlies en de ſpieren, naar de navel van het kind gaan, en van daar naar den navelſtreng, in de geheele langte, naar den moederkoek, waarin dezelve zig dan, gelijk de navelader, in duizenden van kleene takken verdeelt, en met de uiterſte einden van den navelader ſamenſtooten: hierdoor wordt een geſtadige omloop van bloed uit de moeder naar het kind, en uit het kind naar de moeder daargeſteld.

De piszak (*Euſtach. tab.* 14 *fig.* 10 — *g*) of het worstvlies genaamd, wordt alleenlijk bij dieren, en niet bij menschlijke vruchtjens gevonden: maar het pisvat (*urachus*) hetwelk uit den bodem der blaas begint, is ook bij menschlijke vruchten (*)

Het nut van den navelſtreng is, om den omloop des bloeds, tusſchen de vrucht en den moederkoek, te onderhouden (†)

Een groot gedeelte van deezen, in den grooten ſlagader geleide masſa van bloed, moet weder naar den moederkoek terug gebragt worden: dat terug vloejen geſchiedt door de navelſtrengs-ſlagaders, welke aan beide zijden van den blaasband, door de navelring heen gaan, en zig ook naar de geboorte ſluiten: BLUMENBACH, *Anfangs grunde der Phyſiologie ſeite* 373: § 616 - 627.

(*) Hier ſtaat aantemerken, dat dezelve zig bij menschlijke vruchten niet zoo als bij dieren in den navelſtreng opent: deeze *urachus* begint van het bovenſte einde der pisblaas, is, aan de blaas, hol doch geſloten, drie of vier vingers breed naar boven, bevoorens zij uit de buikshollighheid komt, en alzoo meer als een band der blaas te beſchouwen: zeer zelden is het dat deeze buis tot in den navelſtreng, bij menschlijke vruchten open blijft: in dit geval ontlast zig de pis door de navel:

(†) In den navelſtreng ſlingeren de ſlagaderen zig op verſcheidene wijzen om den navelader: dit omſlingeren heeft meest plaats naar de vrucht heen: ſomtijds zijn de vaten hier en daar knobbelachtig uitgezeet: eenvouwdige lieden geloven door deeze knobbels het getal der kinderen te kunnen bepaalen, welken een vrouw nog zal baaren.

Het lamsvocht.

Het eivormig hol van de te vooren beſchrevene vliezen, is met een kleverig, wit, doorſchijnend vocht opgevuld, heeft het wezen en den kleur van melkhui.

Dit vocht nu wordt het lamsvocht geheten: ik geloof dat het zelve uitwaſemt uit de uiteinden der ſlagaderen, welken aan de onderſte vlakte van den moederkoek gevonden worden: (*) in het begin der zwangerheid is dit vocht meerder, in vergelijking van de vrucht; in het midden derzelve is het meestal gelijk met de zwaarte van het kind, en op 't laatſte bedraagt het omtrent twee pond, daar het kind dan wel zeven ponden zwaarte heeft; ſomtijds is het meerder, ſomtijds minder: het is zonder reuk, heeft meer of min eenen zoutachtigen ſmaak, en zakt, onder water gemengd, op den grond: het meeste gedeelte van dit vocht is gelijachtig: naa de overhaling blijft er een vast zout en aarde over.

In dit vocht ligt de vrucht, ſtaande de geheele zwangerheid, tot aan de geboorte toe.

Het nut van hetzelve is 1) dat het kind daardoor gevoed wordt: daar dit vocht gelijk is aan gelij, en in de maag nedergeſlikt gevonden wordt, zoo is het niet meer te betwijfelen dat het de vrucht tot voedſel dient (†); 2) om alle geweld, hetwelk op de baarmoeder aangebragt wordt, van het kind afte keeren; 3) ter verhoedinge der gevaaren welke de baarmoeder zoude ondergaan,

(*) De oorſprong van dit vocht is nog niet bekend: dat het zelve noch van de vrucht, noch van den navelſtreng ontſtaat, blijkt daaruit, dat het ook in het onbevruchte ei gevonden wordt: BLUMENBACH *Phyſiologie ſeite* 344 § 574.

(†) Daar de ſchrijver zoo even gemeld heeft, dat dit vocht in eene tegeſtelde maate en zwaarte met het kind ſtaat, valt dit weg: het hoofdnut van hetzelve is om de tedere gelijachtige vrucht te beſchermen; want de kleene hoeveelheid, welke ſomtijds, (echter zoo zeldzaam dat men dit als tegennatuurlijk beſchouwt,) in de maagen van ongeborene kinderen gevonden wordt, kan onmogelijk tot onderhoud verſtrekken, dewijl men gezien heeft, dat het ſamenſtel der melkvaten nog niet ontwikkeld en nog onbeduidend is; dat er nog geene bereiding van den chijl kan plaats hebben: het voorbeeld van kinderen die zonder hoofd geboren worden, is een bewijs daar van: BLUMENBACH, *loc. cit. ſeite* 344 en 345 § 574.

door het bewegen van het kind; 4) om de baarmoeder gelijkmaatig uittezetten; 5) om de vrucht eene vrije beweeging te geven; 6) om den moederkoek te onderſteunen; 7) om de waterblaas voor de geboorte te vormen, den weg tot de geboorte te bevochtigen, en de ongelijke vlakte des kinds met eenen gelijkmaatigen aandrang uit de baarmoeder te helpen drukken.

De vrucht.

Daar wij nu de deelen betrekkelijk de vrucht beſchouwd hebben, is het noodig, nog van de vrucht zelve, ten aanzien van den ſtaat des ligchaams, en haaare natuurlijke ligging te ſpreeken.

Wat den ſtaat des ligchaams aangaat, zoo vertoont het bevruchte ei zig, eenige dagen naa de bevruchting, onder de gedaante van een draadachtig ligchaam, hetwelk aan den bodem der baarmoeder ligt, in een klaar vocht drijft, en niet voor den zeventienden dag gezien kan worden; het ſchijnt eén gelijachtig rond ligchaam te zijn, welks waare grootte niet bepaald kan worden, en in de derde maand naauwlijks 3 duimen bedraagt: naa afloop der zwangerheid bedraagt de groote des kinds in 't geheel 18 à 19 duimen, Parijſche maat, en is 6 à 7 ponden zwaar.

Betreffende de ligging, zoo heeft de vrucht in de eerſte maanden der zwangerheid eene ſtelling als of dezelve uitwerping van drekſtoffe wilde maaken; dat is, 't hoofd is naar boven gekeerd tegen den bodem der baarmoeder, en de billen zijn naar onder tegen den baarmoedermond; het aangezicht is tegen den buik der moeder gekeerd; de knieën zijn tegen het ligchaam opgetrokken; de handen zijn aan de oogen, en de elleboogen op de knieën; ſomtijds hangen de armen langs het ligchaam.

Hoe meer de vrucht in wasdom toeneemt, hoe zwaarder het hoofd wordt, en daarom zakt hetzelve, door zijne eigene zwaarte, (*) naar vooren tegen den buik der

(*) Al is het hoofd, in vergelijkinge der andere deelen van het ligchaam in 't begin der zwangerheid opgeheven, begint het tog te zakken, als het vaster en zwaarder wordt.

moeder, en, van dag tot dag meer, naar onderen tegen de schaambeenderen.

Deeze zakking is geheel volbragt, als het kindshoofd met den kruin op den hals der baarmoeder staat, met het aangezicht en den buik naar het heiligbeen, met den rug en het achterhoofd naar den buik en 't schaambeen gekeerd is: dit is de natuurlijke ligging des kinds — men gelooft in 't algemeen, dat deeze zakking tegen de 7de 8ste of 9de maand, en ook wel in 't geheel niet, geschiedt.

Als deeze laatste zakking op den baarmoedersmond plaats heeft, is zij veelal vergezeld van eenige kleene weeën, en de beweeging van het kind wordt sterker: uit dit verschijnsel ontstaat, bij veele vrouwen, 't geloof dat het kind zig gekeerd heeft.

Is er nu 't een of ander dat het keeren verhindert, dan wordt daaruit de niet natuurlijke ligging des kinds geboren, en hetzelve komt alzoo in de geboorte niet met het hoofd voor.

Bij deeze ligging heeft de Voorzienigheid het geheele ligchaam, bijzonder het hoofd der vrucht, zeer voordeelig tot de geboorte voorbereid: in de ligging tot de verlossing verbeeldt het hoofd een half ronde bol, wiens bodem boven aan den hals van het kind is, en de ronde kruin naar onderen gekeerd.

De afstand van deeze half ronde bol van het eene slaapbeen tot het andere, bedraagt $3\frac{1}{4}$ duim, en die van het voorhoofd tot het achterhoofd, bij een welgevormd kind, 4 duim.

De langste middenlijn van het hoofd is de omtrek des aangezichts, en die van de onderkaak tot aan de kruin, en bedraagt $5\frac{1}{2}$ duim.

De zelfde afstand vindt men aan den ingang van het bekkenhol, op dat het hoofd zonder nadeel door deezen weg heen geperst kan worden: alzoo heeft de maaker van dit kunstig gebouw der Natuur, die vier beenderen, welken het bovenste deel van 't bekkenneel vormen, met sterke doch buigzaame vliezen vereenigd, en hierdoor kan het eene wandbeen zig over het andere heen schuiven; het voorhoofdsbeen, ('t welk uit twee deelen be-

ſtaat,) kan niet alleenlijk overëenſchuiven, maar ook door middel van de zijdelijke fontenellen, over den voorrand der wandbeenderen; het achterhoofd kan ook naar vooren gaan, en over de achterranden der wandbeenderen gedrukt en geſchoven worden; door dat overëenſchuiven der bekkeneelsbeenderen, wordt de waare breedte van het hoofd, omtrent een duim, ſmaller.

De geheele oppervlakte des ligchaams is met een vettig ſmeer bekleed: deeze vettigheid is niet het manlijke zaad, 't welk zig onder de zwangerheid aan het kind zoude aanzetten, zoo als eenige Vroedvrouwen leeren; 't is ook niet het kaasachtige van 't lamsvocht, 't welk zig uit dit vocht aan de vrucht zoude zetten; maar 't is het natuurlijke vetachtige vocht der huidklieren, 't welk uit de huidklieren der vrucht wordt afgeſcheiden; dat zig door zijn eigenaartig vet niet met het lamsvocht kan vereenigen, en maakt het ligchaam der vrucht, hetwelk reeds buigbaar is, glibberig en tot den doorgang geſchikt: misſchien is ook het grootſte nut daarin gelegen, dat het de vrucht in de 9 maanden dragts, voor het bederf bewaart.

Beſchouwing der ontvanging.

'T is waarſchijnelijk dat in de blaasjens der eirnesten, van eene huwbaare maagd, al vóór de bevruchting van het rijpe ei, het vliezige ei met het kind, met den navelſtreng en den moederkoek, tegenwoordig zijn, en dat de zaadlucht, of het geestige van het zaad, alleenlijk door de bijſlaaping van den man in de baarmoeder-trompetten, in het blaasjen van 't eiernest, en in het ei zelf, 't welk in het eiernest geplaatst is, indringt, en alzoo het hart van den toekomenden mensch doet leeven: daar nu dit blaasjen van het eiernest door het nu leevende en opzwellende ei openbarst, wordt het ei door de franjen der trompetten omvat, en door de wormswijze ſpier-beweging dier vliezige buis, in de baarmoeder zelve overgebragt: de baarmoedersmond wordt door de prikkeling van het ei,

door middel der ploojen en ronde vleeschvezelen, vast toegeflooten; de binnenfte opening wordt door de taaje flijm der klieren, in den hals der baarmoeder, nog meer toegekleefd, en zoo is de ontvanging van den toekomenden mensch volbragt. (*)

De kleene plaats in het eiernest, na dat het blaasjen zig afgefcheurd heeft, vergroeit, naa de ontvanging, in een kleen wratachtig heuveltjen, 't welk in den beginne vliezig is, maar vervolgends vaster wordt en langen tijd een lidteken overlaat: dit heuveltjen wordt het geele ligchaam genoemd, en is altoos gelijk in getal met het getal der gedragene kinderen.

Als nu op deeze wijze de bevruchting gefchied is, zoo zwemt, in de eerfte dagen, het bovenfte ei in 't vocht der baarmoeders-holte.

Van de ontwikkeling der vrucht in 's moeders ligchaam.

Na dat het nu levende ei uit het blaasjen van het eiernest in het hol der baarmoeder is overgebragt, zoo dringen de door de prikkeling toevloejende vochten, door de poriën van het ei in, zetten het zelve uit, en maaken het na eenige dagen na de bevruchting draadig, zoo dat het als dan voller en grooter wordt.

Is het ei zoo groot, als het hol der baarmoeder, zoo hecht het zig door middel der draaden, aan de binnenfte vlakte der baarsmoeders-holte, en op deeze wijs gefchiedt de gemeenfchap tusfchen de vaten der baarmoeder en het ei; zoodra de ontvanging gefchied is, begint ook het, door de prikkeling des manlijken zaads, in beweging gebragte hart der vrucht, het vocht van

(*) Als de vrouw den man heeft toegelaten, en alle twee van de hevigfte aller dierlijke driften doordrongen zijn, wordt de baarmoeder in een ontfteekingachtige werking gebragt, neemt door middel van haare eigene levenskracht het uitgefpoten manlijke zaad op, en geeft te gelijk een eigen vocht; de trompetten der baarmoeder worden ftijf, en leggen haare franjen aan de eiernesten; uit één der twee eiernesten barst een Graafisch blaasjen, als eene rijpe zweer open, en het daarin zijnde eiwitachtige vocht wordt door de franjen der baarmoeder-trompetten opgenomen, en in de baarmoeder overgebragt: BLUMENBACH, *Anfangsgründe der Phyfiologi. feite* 338 § 567.

den grooten ſlagader, en in alle overige ſlag- en bloedaderen te beweegen, waardoor dus de, in het begin der ontvanginge van het kind, eerſte omloop der vochten voord gaat.

De voeding des kinds geſchiedt in de eerſte dagen, door het opzuigen des waterachtigen vochts, 't welk dan in de baarmoeder is, en vervolgends door den toevoer van bloed door den navelader: ook is het waarſchijnelijk, dat een deel des moederlijken chijls, met het bloed, naar den moederkoek gebragt wordt, en dan naar het kind.

Wegens den waschdom der vrucht in 's moeders ligchaam, moet men in aanmerking neemen, dat naar de wetten der zwaarte zig dat gedeelte van het ei aan den baarmoedersmond hecht, waar hetzelve zig van het eiërnest heeft los getrokken.

En in dit punt, waar zig de losgetrokkene opening van het ei aan den bodem der baarmoeder hecht, begint gevolglijk de moederkoek.

Aan die zijde des moederkoeks, die naar het kind gekeerd is, begint uit de vaten deezer zelfſtandigheid de navelſtreng.

Dus gaat uit de vaten der baarmoeder het bloed in den moederkoek; en vandaar door de naveladeren, tot de vrucht: en zoo wordt de vrucht door den navelſtreng geſtadig gevoed, vergroot en uitgezet: dit zelfde geſchiedt ook in den moederkoek, in de vliezen des kinds, en in de baarmoeder zelve, door de bloedvaten deezer deelen.

Door de twee navelſlagaderen wordt het overtollige en tot voeding der vrucht onnutte bloed, uit de vrucht in den moederkoek, en uit deezen in de baarmoeder terug gevoerd.

Dit is het beloop van den wasdom der vrucht, en derzelver leven, in 's moeders ligchaam.

Ontleedkundige beschouwing der zwangere baarmoeder.

Eene bezwangerde baarmoeder verschilt met eene onbezwangerde, in haar figuur, ligging, vastheid, grootte, en voornaamlijk in de gedaante van den moedermond: beschouwt men de geheele zwangere baarmoeder, in de laatste maand der zwangerheid, zoo ziet men aan dezelve, dat haar figuur eivormig is, en zig als eene opgevulde blaas voor het gezicht opdoet: haare grootte strekt zig in den omtrek van de bovenste opening van het bekken, welk het onderste gedeelte der baarmoeder ondersteunt, tot over de navel, omtrent tot aan de hartkuil, uit.

De zwangere baarmoeder kan men voegelijk in drie gelijke deelen verdeelen, waarvan het bovenste den bodem, het middenste het ligchaam, en het onderste den hals uitmaakt.

De dikte is, aan het bovenste deel, bijzonder daar de aanhechting van den moederkoek is, aan de binnenste vlakte des bodems, het sterkste; de hals is meer uitgezet, en het overige deel der baarmoeder zet zig uit zonder verandering haarer dikte.

De verandering der grootte is merkwaardig: die holte, welke vóór de zwangerheid pas eene amandel konde bevatten, krijgt nu eene ruimte om 9 a 10 pond te besluiten: de baarmoedersmond, en bijzonder bij de eerste zwangerheid, ondergaat veel verandering; want derzelver dwarse spleet gaat over tot een ronde kuil, de hardheid verandert in eene sponsachtige zachtheid, en de kegelswijze gedaante wordt rond; tegen den laatsten tijd der eerste zwangerheid, vindt men den hals der baarmoeder in eenen vliezigen dunnen zak veranderd.

De bijzondere ligging der zwangere baarmoeder is, naar vooren toe, over de beenderen van het bekken, eenigzins schuin, in diervoegen dat de as van den bodem der baarmoeder vlak boven het midden der bovenste opening van het bekken rust: hiervan daan voelt men den bodem der baarmoeder, van buiten in den omtrek der na-

vel, en de baarmoedersmond ligt vlak boven de as der bovenfte opening van het bekken.

Men ziet dus uit deeze as, waartoe de vóórberg des heiligen beens dient.

In deeze plaatfing wordt de zwangere baarmoeder van boven door het buikvlies gehouden, het welk als 't ware eene fchede over de baarmoeder vormt; het onderfte deel derzelve wordt door de bovenfte opening des bekkens onderfteund: voor het overige maaken, van vooren en ter zijde, de breede vleugels der darmbeenderen en van vooren de wanden der buikfpieren, van achteren de lendenwervel, de meeste onderftenning en houding deezer ligging.

De zelfftandigheid der baarmoeder wordt in de zwangerheid niet dunner, maar zachter, en wordt tegelijk door den toevloed der vochten, fponsachtig: deeze vaten zijn in grooter getal dan men met het bloote oog zien kan.

Alle vaten zijn uitgezet; bijzonderlijk vormen de aderen eigen boezems: zoo ook moeten de zenuwen als ook de fpiervezelen verlangd worden, welke laatften men in de zwangerheid, beter dan buiten dezelve, kan toonen.

De mond der baarmoeder is, bij de geenen die voor de eerftemaal zwanger zijn, meestal geheel gefloten; maar bij haar welken meermaals gekraamd hebben, trekt dezelfde dwarfe pleet van den baarmoedersmond zig in eene ringswijze rondte famen; die rondte blijft echter open om dat de hals der baarmoeder zig bij deezen fluit: bij veelen derzelven, doet de baarmoedersmond zig open in het laatfte der zwangerheid, zoodanig dat men, met den vinger, het hoofd des kinds, door de vliezen der vrucht heen, duidelijk kan voelen.

Het werktuiglijke der geboorte.

Heeft men nu alle de deelen, welken de verfchijnfels der werkelijke geboorte laaten zien, nauwkeurig befchouwd, zoo laat zig ligtlijk ontdekken, dat eenige deezer deelen werkende, andere lijdende zijn. Het geheele werk der geboorte beftaat in eene geweldige krampachtige famentrekking van de deelen welken de vrucht omgeeven,

en waardoor dezelve met de haar zelve behoorende deelen; door den mondermond, de fchede en de fchamelheid wordt uitgeperst.

De werkende deelen der geboorte zijn de zig, door haare eigene levenskracht, famentrekkende baarmoeder, de buiksfpieren, en het middenrif:

De baarmoeder welke zig, door haar eigen vermogen, op alle punten famentrekt, en het hoofd des kinds, welks aanperfing minder is, door de baarmoedersmond-fchede naar buiten perst:

De buikfpieren en het middenrif, welken door een medelijdend gevoel op de baarmoeder, tegen den wil der baarende vrouwe, famentrekken, en in de gedaante eener pers, in eene diagonaale lijn, famendrukken.

De lijdende deelen zijn niet alleenlijk de vrucht, derzelver vliezen, vochten en de moederkoek, maar ook de baarmoedersmond, de fchede en de fchaamdeelen; doch deeze deelen lijden niet door de baarmoeder, maar door het nedergeperste vocht en de vrucht, wegens het verwijden.

De natuurlijke tijd van het verblijf der vrucht in 's moeders ligchaam, is 9 zonne-maanden, of 39 weeken, welken uit 273 dagen beftaan.

De natuurlijke oorzaak, door welke eigenlijk na afloop van de 9de maand de werkende deelen der daadlijke geboorte in beweeging gebragt worden, is nog niet bekend; want de tegennatuurlijke oorzaak, naamlijk een tegennatuurlijke prikkeling in de werkende deelen, die eene ontijdige of vroegtijdige geboorte veroorzaakt, moet wel naauwkeurig van de hier bedoelde onderfcheiden worden: eene geheele ontwikkeling van de vleeschvezelen der baarmoeder, fchijnt hier de natuurlijke voorbefchikkende oorzaak te zijn; zoude nu ook de zwaarte der vrucht en haare deelen, de natuurlijke prikkelingen in de werkende deelen veroorzaaken, of is het de na negenmaal opgehoudene maandlijkfche bloedontlasting?

Befchouwt men de werking van de zig famentrekkende baarmoeder, de buikfpieren, en het middenrif, zoo laaten de verfchijnfelen der eigenlijke geboorte zig ligtlijk verklaaren; want door dat de baarmoeder zig in alle pun-

ten ſamentrekt, vermindert de holte; derhalven wordt alles, wat in dezelve beſloten is, door den baarmoedersmond naar beneden geperst, alwaar nog eene ledige, echter weinig tegenſtand biedende, ruimte voorhanden is; hieruit laat zig nu de verwijding van den mond, het aanzetten van 't water, het nederzakken des hoofds, en de pijn aan den verwijden baarmoedersmond bij iedere, zoogenaamde vlaag, zeer duidelijk verklaaren.

Hoe meer deeze geweldige ſamentrekking der baarmoeder vernieuwd wordt, hoe meer de mond zelf zig verwijdt, de pijn heviger, het water meer ſpannende, en het hoofd meer naar beneden in de ſchede gedrongen wordt: zoodra het hoofd den baarmoedersmond, om zoo te ſpreeken, overwonnen heeft, breekt de waterblaas, verwijdt zig de geheele ſchede, de groote en kleene ſchaamlippen worden naar binnen getrokken, de opening der ſchaamelheid wordt grooter, of het al naar vooren onder het ſchaambeen dringende hoofd de bilnaad geweldig met zig naar vooren trekt, en dezelve breed maakt.

Vergelijkt men nu het maakſel, de gedaante, de ruimte en de diepte van het bekken, met de grootte en langte van het kinderhoofd, zoo zal men ook ligtlijk de werking, de verandering en de leiding, welke het gemelde hoofd onder de geboorte aanneemt, gewaar worden: want de grootte van het hoofd, welke gemeenlijk de bovenſte opening van het bekken te boven gaat, is op eene voordeelige wijze, uit veele, over elkander heen ſchuivende beenderen, gevormd: deeze overëenſchuiving der beenderen van het hoofd geſchiedt door den ſtijven rand der bekken-beenderen, welke de groote maar beweeglijke en weeke beenderen tegenſtand biedt; hierdoor verkrijgt het hoofd eene ſtompe kegelvormige gedaante, welke geſchikt is om de tegenſtand biedende zachte deelen te verwijden.

Dit nu alzoo ſamengedrukte hoofd, wordt door de bovenſte opening van het bekken in dier voegen geleid, dat het langſte deel, naamlijk het aangezicht, aan het langſte deel van het bekken beandwoordt, en aan de uitgeholde vlakte des heiligen beens, nedergedrukt is: zoo als de

kruin des hoofds op de grootste kromte des heiligen beens staat, kan het niet meer in eene rechte lijn naar beneden geperst worden, om dat hetzelve deeze kromte en het vereenigde staartbeen tegenstaat; maar naar vooren, onder den schaambeensboog, vindt het eene ledige, minder tegenstand biedende, ruimte.

Nu is het uitkomen van het hoofd voorhanden; dewijl het voorhoofd des kinds over de gladde uitgeholde vlakte, en de naar vooren tegen den boog der schaambeenderen gebogen vlakte des heiligen- en over het aanhangende elastische staart-been heen gleidt: de voorwaardsche buiging des achtersten deels van het bekken, geleidt het hoofd onder den boog der schaambeenderen, waar de kleenste diepte is, en waar ook de minste tegenstand voor het naderend hoofd gevonden wordt: hier buigt de nek zig, als om eenen as, naar boven; de kin wijkt van de borst af, en het voorhoofd wordt, tegelijk met het aangezicht, door de werking van de baarmoeder, uitgedreven, waarop het geheele gedeelte van het hoofd volgt: eene leiding, welke men, bij ieder natuurlijke geboorte, door het gevoel, en het gezicht, kan waarneemen.

Is het hoofd nu geheel uit de schaamelheid geperst, dan volgt het lijf op den, thans verwijden weg, zeer spoedig naa; alzoo gaat door de bovenste opening van het bekken de kruin, ter zijde de schouders, naar beneden, en daarom is het bekken van de eene zijde tot de andere iet wijder: niet alleenlijk gaat het aangezicht, ten eersten, door den uitgang van het bekken, maar men neemt ook duidelijk waar, dat terstond het lijf des kinds, door den uitgang van het bekken, in eene schuinse richting wordt uitgeperst, alzoo dat hetzelve zig, met de schouders, meer naar achteren, naar den endeldarm, van vooren tegen de schaambeenderen keert: de oorzaak hiervan is, dat hetzelve minder tegenstand in de middenlijn van het staartbeen tegen den schaamboog, als in de middenlijn van het eene zitbeen tot het andere vindt.

De geheele samentrekking der baarmoeder perst voords zeer ligtlijk den moederkoek, aan welken ook een gedeelte van de vliezen en van den navelstreng gehecht is, buiten

het

het hol van de baarmoeder, welke laatste samentrekking der baarmoeder de naweeën veroorzaaken.

De kleene bloeding, die de kraamzuivering genoemd wordt, ontstaat uit die einden der slagaderen welken nog niet geheel samengetrokken zijn, en zig uit den bodem der baarmoeder, in den moederkoek, hebben uitgestort; maar wanneer deeze zig samengetrokken heeft, brengt zij dat vocht voor een gedeelte wederom naar haare voorige zelfstandigheid; voor een gedeelte echter ontlast het zig door de kraamzuivering.

Het leerstuk der werkdaadige natuurlijke verlossing.

Het leerstuk der natuurlijke verlossing wordt dat gedeelte der Vroedkunde genoemd, hetwelk de kundigheid bevat, waardoor een Vroedmeester het onderzoek van kraamvrouwen, de aanwijzingen bij dezelven, en de hulpmiddelen in natuurlijke geboorten noodig, uitvindt.

Eene natuurlijke geboorte is, wanneer het kind na 9 maanden tijds, zonder eenige bijzondere hulp, van zelf, gemaklijk, en alleenlijk door de krachten der Natuur, in korten tijd, geboren wordt.

Zal nu de Natuur eene verlossing ligtlijk en zonder eenige kunst volbrengen, zoo is het noodzaakelijk, dat noch bij de moeder noch bij de vrucht eenig gebrek plaats vinde: de goede ligging des kinds brengt het wezentlijkste nut toe tot eene gelukkige geboote.

Eene natuurlijke ligging is, als het kind met den kruin in den baarmoedersmond treedt, met het aangezicht naar 't heiligbeen, en met het achterhoofd naar 't schaambeen gekeerd.

Hierdoor wordt het kind altoos, wanneer al het overige in eenen natuurlijken staat is, ligtlijk en in een korten tijd, zonder eenige hulp, ter wereld gebragt, hetwelk men overtuigend kan waarneemen, in het leger bij de soldaatenvrouwen, op het land bij de boerinnen, en in de steden bij de slaavinnen der wellust; deezen baaren

dikwijls zonder eenige hulp, echter meestentijds gelukkig.

De Vroedmeester moet derhalven de algemeene omstandigheden eener verlossinge gestadig, en alleenlijk als waarneemer, in het afgetrokkene voor oogen hebben, op dat hij oordeele of de Natuur in haare werking verhinderd of gestoord wordt.

Over de Weetenschap hiertoe noodig, en over de geringe hulp, welk een Vroedmeester, in gevalle van eene natuurlijke geboorte, kan bijbrengen, zullen wij in het vervolg handelen.

Hoe men eene vrouw onderslaan moet.

Het onderzoeken van den mond der baarmoeder door het voelen met den vinger, wordt in de Verloskunde onderslaan genoemd.

Deeze oefening moet met veel naauwkeurigheid geschieden, om dat het de voornaamste grond is, waarop alle verdere voorzegging rust; de grond naamlijk van de kennis, door welke de natuurlijke en tegennatuurlijke toestand eener vrouwe, buiten en in de zwangerheid, vóór, in, en naa de geboorte eens kinds, op het zekerste ingezien en voorzegd kan worden.

Heeft de Natuur den Vroedmeester eene smalle hand, met lange en gevoelige vingers gegeven, zoo is deeze, boven anderen, gelijk reeds gezegd is, tot de uitoefening zijner kunst bekwaam: de nagels der vingeren moeten afgekort zijn, en de vinger zelf, of wel de geheele hand, moet met vet of olie besmeerd, en alzoo glad gemaakt weezen, ten einde, zonder kwetsing of pijn te veroorzaaken, de bewuste gevoelige deelen te behandelen.

Het onderslaan geschiedt op driederleie wijzen: men noemt het naamlijk vingeronderslaan, als het alleenlijk met den vinger geschiedt: het handonderslaan als het met de geheele hand gedaan moet worden, en de laatste wijze is

het inſtrumentaal onderſlaan, als het naamlijk met den *Steinſchen Pelvimeter* geſchiedt.

De ligging eener vrouwe tot het onderſlaan is vierderlei; 1) als zij op het bed op den rug ligt; 2) wanneer men haar op den rand der bedſtede, of op eenen ſtoel laat zitten; 3) als men haar laat ſtaan, met den rug leunende, en met de beenen uiteen geſtrekt; 4) wanneer men haar dwars over het bed legt.

Gewoonlijk laat men haar, tot het onderſlaan, op den rug op het bed liggen, zoodanig dat zij haar knie, aan die zijde daar men ſtaat, om hoog trekt; men kan haar met den eenen arm, in de lendenen, om hoog tillen, en met de andere hand het onderſlaan, op de volgende wijze, verrichten.

Bij het onderſlaan met den vinger brengt men de hand naar de ſchaamelheid, zoodanig dat de duim aan den ſchaamberg, de wijsvinger in de ſchede, de middenſte en de overige vingers op de bilnaad te ſtaan komen.

Op deeze wijze brengt men den wijsvinger, zoo hoog mogelijk, door de ſchede tot aan den hals der baarmoeder; aldaar beweegt men denzelven deels om, deels in, en ook over den mond en den hals derzelve, ten einde haaren toeſtand naauwkeuriglijk te weeten —— op dezelfde wijze brengt men den vinger in, en onderſlaat men den moedermond, als men eene vrouw zittende, knielende, of ook ſtaande onderſlaat, maar, als de mond der baarmoeder nog hoog ſtaat, en men niet met eenen vinger tot aan dezelve kan rijken, moet de geheele hand tot het onderſlaan gebruikt worden: bij deeze wijze van onderſlaan wordt de vrouw dwars over het bed gelegd, met de beenen vanëen geſtrekt, laatende de voeten op daartoe, ter zijde, gereedſtaande ſtoelen zetten.

Als de hand met vet of olie beſmeerd is, legt men den duim tusſchen de andere vingers, zoo dat dezelve eene ſoort van kegel maaken: voords beweegt men den eenen vinger naa den anderen in de ſchaamelheid, en brengt als dan, den duim, tusſchen de vingers gebogen, en tevens de geheele hand in de ſchede, tot aan den moedermond toe.

Daar nu de wijsvinger ligtlijk, maar de geheele hand zeer pijnlijk naar binnen gebragt wordt, moet men, zo de nood het niet vereischt, geen vrouw met de hand onderſlaan.

De in deezen aangeſtelde verzoeken leeren, dat men, met twee of drie vingers, niet hooger kan komen dan met den wijsvinger alleen; derhalven moet men het voor eenen algemeenen regel houden, dat het onderſlaan eener vrouwe, of met den wijsvinger alleen, of des noods met de geheele hand moet geſchieden.

Somtijds is, in de ſchede, de eene of andere plooi gezwollen, hetwelk verſcheiden bedrogen heeft, alzoo dat zij die plooi voor den moedermond gehouden, en gemeend hebben, dat dezelve wel open, maar ledig was: men moet, om dit te vermijden, in zulk een geval, altoos hooger voelen, en wèl waarneemen wat men voelt.

Het kan ook nog als een algemeene regel in het onderſlaan eener vrouwe worden aangenomen, dat men ſomtijds noch met den vinger, noch met de hand in ſtaat is te voelen wat boven de ſchaambeenderen is, als men de vrouw op den rug laat liggen.

In dat geval moet men haar dwars over het bed op de knieën en de elleboogen laaten liggen, en haar dan van achteren onderſlaan: in dier voegen geraakt men ligtlijk over de ſchaambeenderen naar boven.

Wij zullen bij het onderwijs in de keering zien, dat het in zekere gevallen, zonder deeze ligging, in weêrwil van alle moeite, onmogelijk is, een kind te haalen.

Het onderſlaan met den bekken-meeter van STEIN, wordt alleenlijk in de zwaarſte verloſſingen gedaan, als naamlijk het bekken te naauw is.

'T nut hetwelk door het naauwkeurig onderſlaan wordt aangebragt, breidt zig over de geheele verloskunde uit; 't is veelal het eenige zekere middel, om met den ſtaat der vrouwe bekend te worden; want in de zwangerheid wordt men door 't onderſlaan gewaar of eene vrouw waarlijk zwanger is, dan of zij misſchien aangetast is van eene andere ziekte, welke haar heeft verleid, om

zig te verbeelden dat zij bevrucht is — hoe verre de zwangerheid gevorderd is — en welke eene ſoort van weeën er tegenwoordig zijn — of er niet eene ontijdige geboorte voor handen is — en bij de geboorte toont het onderſlaan aan, of de verlosſing voordgaat — of de weeën waar of valsch zijn — of de baarmoeder recht of ſcheef ſtaat — of het waare of onwaare water is weggegaan — of de vochtblaas goed of kwalijk is gevormd — of het kind natuurlijk, dan wel tegennatuurlijk inzakt — of het bekken goed dan wel gebrekkig is; waaruit men kan opmaaken, of het eene ligte, dan zwaare, of tegennatuurlijke geboorte zal worden.

Naa de verlosſing: of de baarmoeder zig ſamentrekt — of de koek los is, dan wel nog aan de baarmoeder hangt — of de bloedvloed eener zwangere vrouwe uit de ſchede, of uit het hol der baarmoeder ontſtaat — of er tweelingen, dan eene *mola* daar bij is — alle deeze voorzeggingen, kunnen uit het naauwkeurig onderſlaan opgemaakt worden.

Dit onderſlaan heeft niet alleenlijk zijn nut in de zwangerheid, maar men trekt er ook buiten dezelve nut van, om dat men daardoor kan zeggen, of er eene zieklijke geſteldheid in de ſchede, in de blaas, in den aars, of in 't bekken plaatst heeft — of een vrouw al eens moeder geweest is — of zij alleenlijk de zuivering heeft, dan wel of zij wezentlijk moeder is — voor het laatſte ontdekt men nog eene ſoort van onvruchtbaarheid en van bloedvloed.

Hieruit blijkt genoeg, dat het onderzoek en de kennis der vrouwlijke omſtandigheden, in de geheele Verloskunde, alleenlijk uit het wèl verrichte onderſlaan afgeleid kan worden.

Wil dus eene vrouw hetzelve niet toeſtaan, zoo kan men haar met alle billijkheid aan het gevaar en eigene verantwoordelijkheid overlaaten: de ſchaamachtigheid moet zekerlijk de grootſte en eerſte deugd der vrouwen zijn; maar, de Godheid, de Natuur, en de religie vorderen geene eerlijkheid die ſchadelijk is.

Tekens der ontvanging.

De tekens dat eene vrouw door den bijſlaap bevrucht is geworden, zijn zoo wel onder den bijſlaap, als in de eerſte dagen naa de bevruchting, geheel onzeker.

Vrouwen, welken voor het eerst bevrucht worden, kunnen onmogelijk een zéker teken daarvan: die, welken meer gekraamd hebben, hebben uit bijzondere tekenen dien bijſlaap onderſcheiden, in welken zij bevrucht zijn geworden.

Eenige hebben in deezen bijſlaap eene kleene misſelijkheid gevoeld, welke zij noch in voorgaande, noch in volgende vermengingen gevoeld hebben; en die mislijkheid hebben zij met deezen of dien uitgerekenden dag van verlosſing overëengebragt; anderen hebben eene bijzondere huivering; anderen eene krampachtige, eenigzins pijnlijke beweging in den onderbuik, welke langzaam over den geheelen buik kruipt, en ſomtijds van eene bezwaarlijke pisontlasting verzeld gaat, waargenomen: nog anderen hebben eene bijzondere warmte beſpeurd: eenigen zijn, op den eerſten en tweeden dag naa de bevruchting, zeer gevoelig in den onderbuik geworden: de meesten willen den anderen dag eene bijzondere benaauwdheid, vergezeld van eene krachtloosheid waargenomen hebben, welke zelfs de zwaarte haarer klederen lastig maakt.

Deeze tekenen neemt men echter niet waar bij alle bezwangerden, om dat de gevoeligheid der zenuwen ongelijk is; en kan dit wel voornaamlijk van de krampachtige beweging der trompetten ontſtaan, welke 't bevruchte ei uit het eiernest naar de baarmoedersholte overbrengt.

Maar alle deeze tekenen zijn onzeker: want veele vrouwen zijn, bij alle dezelven, echter niet zwanger bevonden geworden: anderen daarentegen hebben in geenen bijſlaap iet bijzonders gevoeld, en zijn echter zwanger geworden: 't ſchijnt dat de Natuur geweigerd heeft, ons het waare teken der bevruchting bekend te maaken, om de vruchtjens, welken in de eerſte maand der zwangerheid ligtlijk afgedreven kunnen worden, voor de boosheid te beſchermen.

De tekens der zwangerheid.

Eene vrouw, welke in haare baarmoeder een bevrucht ei draagt, wordt van den tijd der bevruchting af, tot haare verlosfing toe, zwanger genoemd.

Natuurlijk, en zeker altoos, gefchiedt de ontvanging in de baarmoeder: tegennatuurlijk, en ongelukkig, is zij, buiten de baarmoeder, als het bevruchte ei in het eiernest, in eene van de trompetten, in het buikhol, of in de holte van het bekken wordt gevonden; daarom wordt de ontvanging en de zwangerheid naar die verfchillende plaatfen in eene natuurlijke en tegennatuurlijke verdeeld; ten tweeden, verdeelt men de zwangerheid, ten opzigte van het in de holte der baarmoeder gehouden ligchaam, in eene waare, in eene onwaare, en in eene vermengde.

Eene waare zwangerheid is die, waar een dood, of een of meer levendige kinderen in de holte der baarmoeder gevonden worden.

Eene onwaare is die, waar een *mola*, of een ander tegennatuurlijk ligchaam, zonder vrucht, in de baarmoeder plaats heeft.

Vermengd wordt de zwangerheid genoemd, als zig bij de vrucht, nog een of ander tegennatuurlijk ligchaam bevindt.

De tekens der zwangerheid zijn zeer verfchillende, naar dat de vrucht levendig of dood; naar dat eene vrouw van één of meer kinderen zwanger is; naar dat de vrucht in de baarmoeder, of buiten dezelve is; of naar dat eene *mola* alleen, of met een kind famen in dezelve is.

Wij zullen derhalven beginnen met de tekens eener waare, natuurlijke zwangerheid, dat is, met een leevend kind: deeze tekens worden verdeeld in zekere en twijfelachtige.

Maar even als de tekens der bevruchtinge twijfelachtig zijn, zoo zijn ook de tekens der zwangerheid, tot de vijfde maand, twijfelachtig en onzeker.

Als onzekere kenmerken van zwangerheid worden, van de Schrijvers, de volgende omftandigheden opgegeven;

1) Als de buik eenigzins ſamenvalt;
2) Als de moedermond zig meer naar beneden in de ſchede plaatst;
3) Als de baarmoedersmond of de hals zig ſluit;
4) Als de maandlijkſche bloedontlasting geene plaats meer heeft;
5) Als de navelkuil zig meer vertoont, en als in verderen tijd de geheele navel uitpuilt;
6) Als de billen grooter worden;
7) Eene opzwelling der borſten;
8) Als de vrouw zig zieklijk gevoelt; eenen afkeer voor vleesch heeft; aan braaken in den vroegen morgen onderhevig is; als zij geen' lust tot de gewoone, maar trek in ongewoone ſpijzen heeft; als zij treurig, krachtloos en ſlaaperig is; als zij hoofdpijn en tandpijn heeft, in flaauwte valt, veel braakt, vlekken of uitſlag in 't aangezicht, bleeke of roode wangen met ingevallen of opgezetten blaauwe oogleden heeft:

Een van deeze agt tekens, zeggen de Schrijvers, beduiden echter volſtrekt niets: zij moeten allen met een zieklijken toeſtand plaats hebben, zal men in de eerſte drie maanden, met zekerheid zeggen, of een vrouw zwanger is. (*)

Al zijn ook alle deeze tekenen aanweezig, zoo kan men tog niet met zekerheid bepaalen, dat eene vrouw zwanger is; want die tekens kunnen allen door eene zieklijke uitblijving der maandſtonden; of door eene *mola* ontſtaan: des kan men de zwangerheid, tot in de vijfde maand, onmogelijk zeker ſtellen, om dat de zekere tekenen in deeze maand eerst kennelijk worden.

De zekere tekens der zwangerheid zijn, 1) als de buik opzwelt, 2) het bewegen der vrucht, 3) de verandering van den mond der baarmoeder

Het opzetten of zwellen van den buik is, als zig naa

(*) Men moet des binnen deezen tijd voorzichtig zijn met te oordeelen, daar het op de eere eener vrouwe aankomt; en bij zulke, die ter dood zullen veroordeeld worden, moet men zoo lang wachten, tot dat men zekere tekens van zwangerheid heeft: want hoe veelmaals heeft men onſchuldige maagden voor bezwangerd gehouden; zwangeren voor waterzuchtigen, en zoo omgekeerd: en is niet ten tijde van BASTOLINI, een met eene tweeling bezwangerde vrouw, opgehangen?

de derde maand der zwangerheid, de buik in de gedaante eener buiten het bekken uitpuilende bol vertoont, en maandlijks, op het gevoel, grooter wordt.

De beweging der vrucht is, als de zwangere tegen het midden der vijfde maand voor de eerste maal waarneemt, als of zig een ſpin of vischjen in de baarmoeder bewoog, en die beweging maandlijks ſterker wordt; zoo dat men dezelve eindelijk door eene op den buik liggende hand kan waarneemen.

Bij het veranderen van den moedermond, zwelt deszelfs kraakbeenige hardheid tot eene ſponsachtige weekheid, de ſtamswijze gedaante wordt kegelvormig, en de dwarſe ſpleet trekt zig tot eene ringvormige opening: dit ſamentrekken neemt men bij eerstbaarenden aan den rand der lippen, en bij haar die meer gebaard hebben, aan den hals der baarmoeder waar.

Zoodanig zijn de zekere, en volſtrekt niet twijfelachtige kentekenen der zwangerheid, en het daarzijn van een leevend kind: deeze tekens worden, tot aan de verlosſing toe, allengs kennelijker, dewijl de buik alle maanden hooger opgroeit, en het bewegen der vrucht ook ſterker wordt.

De mond der baarmoeder verdwijnt meer in de breedte, en als het hoofd des kinds intreedt, kan hetzelve reeds, door de dunte van den hals, gevoeld worden.

De tekens, bij de zwangerheid, wegens het aanwezen van één, twee of meer kinderen; de tekens der zwangerheid van eene doode vrucht, van eene onwaare zwangerheid, van eene *mola*, van eene buikontvanging, en eene over-bevruchting, zal ik opgeeven, wanneer ik desaangaande afzonderlijk zal ſpreeken.

De tekens, of eene vrouw van een meisjen dan van een jongen zwanger is, zijn door geen' Vroedmeester te bepaalen: er zijn gevallen dat vrouwen, die meer zwanger geweest zijn, uit eigene waarneemingen kunnen zeggen, of zij, bijvoorbeeld, een jongen draagen, dewijl zij eenige bijzondere omſtandigheid gevoelen welken zij niet beſpeurd hebben, bij de zwangerheid van een meisjen.

Tijdrekening der zwangerheid.

Men wordt wel eens door eene vrouw geraadpleegd; bepaaldlijk om te zeggen in welke maand van zwangerheid zij zig bevindt: in dit geval moet men 1) uit het opzetten des buiks; 2) uit den tijd van het uitblijven der maandſtonden; 3) uit den tijd waarop de vrouw de beweging des kinds gevoeld heeſt; 4) uit de gedaante van den moedermond, en 5) uit het voor 't gevoel duidelijk geworden hoofd der vrucht, de begeerde rekening op den tijd der verloſſing maaken.

In de eerſte drie maanden is de buik ſmal; in de vierde ſtaat hij boven de ſchaambeenderen; in de vijfde tusſchen de ſchaambeenderen en de navel; in de zesde tot aan de navel; in de zevende, tusſchen de navel en de hartkuil; in de agtſte tot op de helft van de negende maand, tot aan de hartkuil: in de andere helſt van de negende maand, zakt hij weder tusſchen de navel en de hartkuil af.

De vrouwen gevoelen de beweging der vrucht meest in de helſt der zwangerheid, dat is na de 18de week.

Het uitblijven der maandſtonden, moet men met het begin der beweeging van de vrucht ſamen houden; want de maandſtonden blijven in de eerſte maand der zwangerheid niet altoos weg: en als het geſchiedt, zoo rekent men een halve maand van dien tijd af, (alzoo zal men hoogstens op naauwlijks veertien dagen, minder of meer, den waaren tijd treſſen) om dat men niet zeker weet, hoe veel weeken vóór het uitblijven der maandſtonden de vrouw waarlijk ontvangen heeſt.

Bij het onderzoeken van den moedermond is, in de eerſte vijf weeken, waarteneemen, dat dezelve iet weeker is, dan buiten de zwangerheid: bij maagden is hij zoo als reeds gezegd is, als een puntig kraakbeen te voelen: naa de vijſde en in de overige maanden, wordt hij meer en meer korter, maar in de breedte dikker, en zoo zacht als een ſpons: in den laatſten tijd wordt hij

dun als een vlies, en blijft, bij die voor de eerste maal zwanger zijn, tot aan de verlossing gesloten: bij haar die meermaals gekraamd hebben, neemt men waar dat de moedermond en de hals dikwijls, reeds eenige weeken vóór de verlossing, open zijn, onder de gedaante van eenen vleezigen ring: hoe dunner nu de moedermond is, en hoe meer zij in zijne natuurlijke hardheid en gesteldheid verandert, hoe nader het tijdstip der geboorte dáár is.

Voor het laatste wordt nog het voelen van 't hoofd des kinds in aanmerking genomen: is hetzelve door den moedermond zeer duidelijk te voelen, zoo toont dit de zesde voorbijgaande maand aan.

Uit deeze tekenen, over 't algemeen, kan men genoegzaam, echter niet zeker, den dag der geboorte bepaalen, eenige Schrijvers meenen, dat dezelve juist op dien tijd moet komen, waarop de maandlijksche bloedontlasting, van de negende maand, komen moest.

Bezorging staande de zwangerheid.

De bezorging eener zwangere vrouwe is ontegenstrijdig eene der gewigtigste bezigheden, welke een Vroedvrouw of Vroedmeester moet kennen, om dat zij veel geraadpleegd worden, van jonge vrouwen, die gaarne willen weeten hoe zij zig, staande de geheele zwangerheid, moeten gedraagen, en ook, omdat eene goede voorzorg geduurende dien tijd veel toebrengt, tot eene goede en gelukkige geboorte: alzoo moet de bedoelde bezorging ook altijd als een wezentlijk stuk in de Verloskunde beschouwd worden: ik zal derhalven het noodigste hier aantekenen, dat is, ik zal aantekenen wat een zwangere vrouw, ten opzichte der lucht, der spijs en drank, der ligchaamsbeweging, ten opzichte van den rust, van den slaap, van de onaangenaame ontmoetingen des bijslaaps, van de ontlasting der kleederen, en het aderlaaten, staande geheel de zwangerheid, te doen of te laaten heeft.

Beschouwt men de bezorging der zwangere vrouwen in 't algemeen, zoo bevindt men dat dezelve in niets

anders bestaat, dan alleenlijk in het rechtmaatig doen gebruiken van de natuurlijke dingen, waardoor de bezwangerden het miskraamen wordt verhinderd, en de vrucht gezond wordt gehouden.

Eene zwangere moet zig alzoo in eene getemperde lucht ophouden: vochtige en koude lucht veroorzaakt gemeenlijk sterk hoesten, waardoor de vrouwen dikwijls een miskraam krijgen.

De spijs moet voedend en ligt te verteeren zijn, om dat men bij zwangere vrouwen veelal een zwakker maag vindt, dan bij anderen, en zulke spijs geeft, aan moeder en kind, beter voedend sap; echter moet dezelve niet met veele specerijen of zuur vermengd zijn: heeft een vrouw intusschen een sterk verlangen naar de eene of andere spijs, hetwelk men de belustheid der zwangere vrouwen noemt, zoo kan zij haar verlangen desaangaande wel voldoen, mids altoos slechts weinig van het geen zij begeert, te laaten gebruiken.

Die vrouwen, welken ligchaamsbeweging gewoon zijn, is dezelve gezond; maar volbloedige en zwakke vrouwen kan de beweeging eene vroegtijdige geboorte veroorzaaken, wanneer zij te sterk is: onder die sterke en onmaatige ligchaams-beweegingen, behoort het lang dansen en het hard rijden op steenwegen; een en ander is de baarmoeder, door het sterke stooten, nadeelig; maar vooral moeten de kraamvrouwen zig wachten voor alle sterke inspanning van ligchaamskrachten, en voor het tillen van zwaare lasten.

De rust is de zwangeren, in de eerste tijden, noodzaaklijk, ten einde de vrucht niet afgedreven worde: het naar bed gaan moet derhalven niet tot laat in den nacht uitgesteld worden, op dat de slaap niet te kort zij.

Sterke onaangenaame ontmoetingen, als aanleiding tot gramschap, schrikken enz. moeten door zwangere vrouwen zorgvuldiglijk vermijd worden, om dat zulke aandoeningen veelmaals eene ontijdige geboorte veroorzaakt hebben.

Daar het bij zwangere vrouwen niet zeldzaam is, dat zij in zwijm vallen, is het noodig dat zij wat *tinctur.*

castor. en azijn, tegen den omstander der baarmoeder, als ook *liquor Hoffm.* of, *spirit. nitr. dulc.* en een vlug zout bij zig draagen.

Daar het nog niet uitgemaakt is, of de sterke verbeedingskracht der zwangeren, oorzaak der moedervlekken op de vrucht is, zoo is het aanteraaden, dat de zwangere vrouwen, alle schouwspelen, afschuwelijke beelden, of andere dergelijke gelegendheden welken schrik veroorzaaken, of eene sterke verbeelding naar zig trekken kunnen, te vermijden.

De bijslaap des mans moet zoowel in de eerste dagen naa de bevruchting, als in de laatste twee maanden der zwangerheid, geene plaats hebben; in 't eerste geval kan door te veel vermenging eene vroegtijdige verlossing, en in het tweede geval kan door het samendrukken des buiks, de baarmoeder nadeel, of ook wel eene barsting toegebragt worden.

De natuurlijke ontlasting moet, bij zwangere vrouwen, zelfs door weekmaakende clysteren bevorderd worden: men kan de hardlijvigheid voorkomen, door het gebruik van gekookte fruit, als appelen, pruimen enz., ook door 't gebruiken van kalfsvleesch-soup, en spinagie.

De kleederen der zwangere vrouwen moeten altoos wijd zijn; de keurslijven moeten afgelegd worden; des winters moeten zij broeken draagen, en den buik in eene breede zwachtel losjens inwikkelen, om deszelfs bloote deelen voor koude te bewaaren: de kousebanden moeten niet stijf omgebonden worden, ten einde de zwelling der beenen voortekomen.

Het aderlaaten, 't welk men gewoonlijk op de helft der zwangerheid doet, kan alleenlijk bij volbloedigen, en die, buiten de zwangerheid, de maandlijksche bloedontlasting zeer sterk, of eene ontlasting van vocht uit de schede hebben; of bij haar, die door gevaarlijke ziekten aangevallen worden, welken de aderlating noodzaakelijk maaken, plaats hebben: de zwakke bezwangerde vrouwen is het altoos nadeelig: wordt daarentegen het aderlaaten als eene noodige zaak aangezien, zoo behoeft men daarmede niet tot de helft der zwangerheid te wachten, om dat bij veele vol-

bloedigen, als, tegen de derde maand de aderlating verzuimd wordt, miskraamen of vroegtijdige verlosſingen het gevolg is: het aderlaaten moet op den arm, en niet op den voet geſchieden.

Het bloed der zwangeren overtrekt zig in de laatſte maanden met zulk een korst, als in het zijdewee plaats heeft: men dienen haar derhalven oplosſende kruiden in kalfsſoup voor, 't welk haar zeer veel nut zal doen.

De tekenen der geboorte.

De tekenen waaruit men beſluit of de dag der verlosſinge eener zwangere vrouwe nabij is; als ook de tekenen welken het daadelijk begin, den behoorelijken voordgang en de haastige voleinding der verlosſing bepaalen, zijn de eerſte omſtandigheden, waarnaa een Vroedmeester door de zwangere vrouw gevraagd wordt.

De bepaaling des geboortendags, bevat gewislijk het onzekerſte van alle andwoorden.

Echter kan men, gelijk reeds gezegd is, uit den tijd wanneer de maandlijkſche bloedontlasting heeft opgehouden, als ook uit de beweeging des kinds, uit het aanwasſen of de hoogte der zwangere baarmoeder, uit het onderzoeken van den baarmoedermond, en laatstlijk uit de voorzeggende weeën, den tijd der geboorte raaden. Veel zekerder evenwel kan men eene vrouw, tegen het einde haarer zwangerheid, vooruit zeggen, of zij hoop op een natuurlijke geboorte heeft; dan naamlijk, als men door middel van het onderſlaan, de geboortewegen in eenen goeden ſtaat, en de vrucht in eene goede ligging vindt.

Het begin der geboorte kent men onſtrijdig uit de volle loop der zwangerheid, en uit de tegenwoordigheid der waare geboorteweeën, waar door de baarmoedermond zig opent, en het water geſpannen wordt.

De voordgang der geboorte openbaart zig door het aanhouden, de geſtadigheid, ja de verzwaaring en vermeerdering der weeën; door het groejen van 't water, en het voordrukken van het hoofd des kinds.

Eene haastige voleinding der verlosfing wordt beloofd, door eene met bloed vermengde flijm, door fchuddende weeën, door de verandering der ftem, het verwijden der fchaamdeelen, en het uitpuilen der bilnaad.

Wij zullen alle deeze verfchijnfels eenigzins wijdloopiger verhandelen, ten einde den Leezer de duidelijkere omftandigheden daarvan voorteleggen, en hem alzoo eene nauwkeuriger en duidelijker begrip van dezelven te geeven.

Na de agtfte maand der zwangerheid neemt men waar, dat de baarmoeder den hoogften graad haarer uitzetting heeft gekregen; dan is het onderlijf, van het fchaambeen tot in het midden, tusfchen de navel en het borstbeen, op het hoogfte gezwollen, en in den omtrek van de navel vormt zig eene ftompe ronde verheffing, welke omtrent tot aan het kraakbeen des borstbeens gaat; het bovenfte zijdelijk gedeelte des onderlijfs, in den omtrek der onwaare ribben, is het meeste verwijd en opgevuld; daarom wordt bij zwangere vrouwen het ademhaalen meer dan gewoonlijk kort en lastig.

Op de hoogfte uitzetting der baarmoeder volgt, naa verloop van tijd, de langzaame nederzakking van dezelve: naamlijk de bovenfte rondte van het onderlijf begint dagelijks dieper, tegen de navel te zakken, waardoor deeze derhalven meer vooruit puilt: de fpanning onder de korte ribben gaat weg, en de zwangere vrouw haalt den adem gemaklijker in: niet te min verwekt het bedoeld zakken der baarmoeder nieuwe verfchijnfelen: want het onderlijf puilt zoo ver uit, dat de vrouw genoodzaakt wordt krom te gaan; de fchaamlippen en de onderfte leden beginnen te zwellen, en in de fchede vertoont zig een taaiachtige witte flijm, (*) die dagelijks vermeerdert: de zwangere vrouwen hebben een meer dan gewoonen aandrang, tot ontlasting van pis en drekftoffe — op dit kleene verfchijnfel vertoont zig een ander, hetwelk voor de zwangeren merkwaardiger en gevoeliger is: meestal des

(*) Deeze flijm ontftaat uit de flijmklieren van den baarmoedersmond, en der fchede; indien het hoofd de terugvoerende aderen een weinig famendrukt, wordt de terugvoering des bloeds, uit de flagaderen in de aderen, verhinderd, en alzoo fcheiden de flagaderen meer flijm in de klieren af.

avonds, naa gedaanen arbeid, gevoelen zij eene korte; doch ſnelle, en veelal aanhoudende pijnlijke ſpanning, die in de lendenen en den omtrek der navel begint, en in het bekkenhol, met een gevoel van nederdrukking, eindigt.

Geduurende deeze geringe, bij de vrouwen als dan nog onbekende pijn, wordt haar aangezicht rood; de lippen van den mond drukken zig ſamen, en de vrouwen grijpen ſchielijk naar het eerſte wat haar voorkomt, en houden het zoo lang vast, als de nederdrukkende pijn duurt; het verdwijnen dier pijn brengt alles weder in de voorige toeſtand en rust. Deeze kleene duidelijke nederwaarts dringende weeën, noemt men de voorzeggende: zij beginnen gemeenlijk tegen den avond en verliezen zig in het bed, door de uitgeſtrekte ligging des ligchaams: die geenen, welken meer gekraamd, en een ſlap ligchaamsgeſtel hebben, gevoelen deeze voorzeggende weeën minder, dan die voor de eerſte maal zwanger zijn.

Deezen worden door de gezegde weeën dikwijls bedrogen, dewijl zij gelooven, dat de tijd der verloſſing daar is.

Om die voorwerpen haare vrees te beneemen, en met zekerheid te kunnen bepaalen of de geboorte nog te verwachten is, moet men de binnenſte ſchaamdeelen raadpleegen.

De onderzoekende vinger vindt als dan

1) De ſchede meer dan gewoonlijk verwijd; de voorſte ploojen geheel verdweenen; de achterſte zijde hooger dan de voorſte; het bovenſte einde naar den moedermond toe is ruimer, dan het buitenſte; de hoek, die de ſchede met den baarmoedersmond vormt, is meer gepunt.

2) De baarmoedersmond, die in den natuurlijken ſtaat, buiten de zwangerheid, hard, puntig, en langachtig, met zijne dwarsſe ſpleet naar beneden hangt, is nu zacht, dun, bolrond, en breed uitgezet:

3) De opening van den baarmoedersmond wordt bij verſcheidene zwangeren, ten tijde der voorzeggende weeën, en tegen het einde der zwangerheid, zeer onderſcheiden ge-

gevoeld: bij die welken voor de eerstemaal zwanger zijn, blijft het hoofd des kinds, in den tijd der waare weeën, overal, en des geheel, met den baarmoedersmond bedekt, en deeze op zig zelf geheel gesloten; maar bij vrouwen die meer gekraamd hebben, en bij welken gevolglijk de deelen meer verslapt zijn, is de baarmoedersmond overal gelijklijk wijd en dun, offchoon hij reeds eenigzins open sta; echter vertoont hij zig niet, gelijk anders, als een dwarsse spleet, maar als eene kleene, dunne, eivormige, vlezige, ronde mondig, waardoor men met moeite, een of twee vingers kan heen brengen.

Deeze monding bevindt zig midden in het bekken, doch meer achterwaards naar het heiligbeen: somtijds vindt men den moedermond bij zulke soort van vrouwen, geheel slap hangende, gelijkende naar een' trechter, welke van onder in zijnen omtrek wijd, en van boven smal is, om dat de hals der baarmoeder zig laater, dan derzelver lippen, verwijdt.

In die gevallen, waarin de opening van den baarmoedersmond, des Vroedmeesters vinger doorlaat, vindt men in denzelven eene dunne en slappe huid, en achter deeze het golvende lamsvocht, waarin men een hard tegenstandbiedend ligchaam ontmoet, hetwelk 't hoofd der vrucht is, dat op den rand der bovenste opening van het bekken rust, zig, door het stooten van den vinger, somtijds naar boven beweegt, en weder naar onder valt: hoe onbeweegelijker men nu het hoofd bevindt, hoe meer de geboorte nabij is.

In zulk eene omstandigheid worden de binnenste schaamdeelen op 't einde der zwangerheid, en in den tijd der voorzeggende weeën, bevonden.

Wanneer bij het begin der weeën, met den vinger, noch eene merkelijke verwijding van den baarmoedersmond, noch eene groejing van het water gevoeld wordt, kan men de bekommerde vrouw met zekerheid zeggen, dat het geboorte uurtjen nog niet dáár, maar echter aanstaande is.

Deezen nu zijn de verschijnselen en tekens der naderende verlossing, en de veranderingen in de inwendige schaam-

deelen, welken dagelijks aanmerkelijker worden, dewijl de baarmoedersmond zig alle dagen meer en meer opent, en in het bekkenhol afzakt.

Op deeze wijze gaan de bevruchten in eene gestadige verwachting voord, tot dat de tijd der zwangerheid geheel afgelopen is; en nu neemt de zaak eerst eene ernstige gedaante aan.

Meestentijds trekt de Natuur het gordijn onverwachts op, en de geboorte stelt zig in, op de volgende wijze:

In den beginne gevoelt de baarende vrouw langzaam weéromkomende weeën, of krampachtige samentrekkingen van de baarmoeder, en van het onderlijf.

Deeze weeën houden niet lang aan, en zijn ook, ieder op zig zelve, kort; zij zijn ook niet hevig; maar naa verloop van tijd worden zij sterker, pijnlijker, houden langer aan, volgen schielijk op elkander, en noodzaaken de baarende, in weêrwil van haar zelve, den adem intehouden; zoo lang de vlaag duurt is het onderlijf op 't aanraaken hard; deeze pijnlijke, krampachtige samentrekking van de baarmoeder (welken door de baarende, wegens het sterk intrekken van de werktuigen der ademhaaling, ondersteund wordt), noemt men arbeid.

Onderzoekt men met den vinger het werken van deeze weeën, zoo gevoelt men 1), dat de baarmoedersmond eene ronde en gelijke verwijding ondergaat; 2), dat dezelve in het begin der weeën gespannen, stijf en verwijd wordt, waarop eene terughouding des adems, en eene nederdrukking in het onderlijf volgt; 3), dat de blaas met vocht gevuld is, het hoofd des kinds bedekt en in de opening van den baarmoedersmond ingedrukt wordt.

Bij het nalaaten van deeze vlaag, wordt de vochtblaas, als ook de baarmoedersmond, slap; het geheele onderlijf is op het aanraaken weder zacht, en veroorlooft de baarende het genot eener aangenaame rust.

Buiten de vlaagen, kan men nu, duidelijker dan te vooren, de ligging des hoofds waarneemen; dewijl het door de verwijding van den baarmoedersmond, dieper en sterker, in de bovenste opening van het bekken nederzakt.

De naaden, fontanellen, als ook het kloppen, zijn als dan merkelijk te onderſcheiden.

Naar maate het hoofd ſterker in het bekkenhol zakt, naar maate ſchuiven de naaden en fontanellen zig overëen, aan den kruin ontſtaat, in den beginne, eene plooi, van de overëengeſchovene bekleedſelen des hoofds, en die plooi vormt zig, voor en naa, tot een rond gezwel.

Naar gelang van dit overëenſchuiven der beenderen van het hoofd, gaat het voordrukken van hetzelve ſpoediger voord: zijne beweeging is als volgt: door de bovenopening van het bekken, en zelfs door het bekkenhol, wordt het zoo lang, in eene rechte lijn, nedergedrukt, tot het aan de onderſte bogt des heiligbeens komt: nu gaat het niet meer in eene rechte lijn voord, maar op eene wijze, van welke wij in het vervolg zullen ſpreeken.

In deeze ligging past het hoofd naauwkeurig in het hol van 't bekken, en nu is geen baarmoedersmond meer te voelen: indien het hoofd dieper afzakt, word dezelve allengs zoo verwijd en dun, dat hij geheel en al verdwijnt: daarnaa kent men de geheele verwijding van den baarmoedersmond aan den, met bloed vermengden, ſlijm, met welken de onderzoekende vinger des Vroedmeesters overtogen wordt.

De vochtblaas is bij dit voordgaan des hoofds grooter geworden; dezelve blijft geſtadig uitgezet, alleenlijk wordt zij onder de vlaagen iet ſtijver; doch zonder, als te vooren, bij het ophouden der vlaagen weder te verſlappen.

Nu is het tijdſtip der geboorte voorhanden; de baarende als ook de omſtanders, hooren, onder eene ſterke vlaag, zeker geluid, en daarop volgt, uit de ſchaamelheid, met eenig geweld, een ſtroom van eenige oncen waters (*).

Hierop worden de weeën heviger; komen ſneller, aanhoudend, met zwaare pijnen en ſidderingen der leden: deeze weeën of vlaagen, noemt men ſidderende weeën.

(*) In de natuurlijke geboorte breekt het water meestal dan, als de moedermond zoo verwijd is, dat dezelve, met de ſchede en de baarmoeder, eene holte maakt.

De weeën maaken den loop van den geboorte-arbeid met nadruk roerend en treurig; de pols wordt hard, schielijk en vol; de oogen, als van bloed overstroomende, flikkeren; de wangen worden rood; het aangezicht gloeit; het zweet breekt overal, bijzonderlijk in het aangezicht, uit; de leden sidderen, voornaamlijk de knieën; de barende vrouw beeft; rilt zonder koud te zijn; zij knarst met de tanden, en trekt de lippen samen; haar gelaat wordt wild, haar stem helder; met hangende hairen huilt zij als eene mismoedige, en bereikt alzoo den hoogsten, en bijna ondraagelijken graad der sidderende weeën, waardoor als dan, bij eerstbaarenden, het toomtjen der bilnaad stuk scheurt, en de vrucht, als mede het daarbijzijnde vocht, met het grootste geweld, zonder vreemde hulp, door de verwijde schamelheid wordt uitgedreven.

Naauwlijks is nu het kind geboren, of ook al het pijnlijk gevoel laat oogenbliklijk af, en de lijderes geniet terstond de aangenaamste, onbeschrijvelijkste, en langgewenschte rust: eene zachte stilte verkwikt het afgematte ligchaam; de hitte vermindert; het zweet en de roodheid der wangen verdwijnen; de oogen worden slaaperig; op het bleeke gelaat vertoont zig nu de zachtste vergenoegdheid; de liefdearmen der nieuwe moeder omvatten met vreugde het wèlgemaakte kind, en zij sluimert voords, zachtkens en dankbaarlijk, in.

Onderzoekt men nu, terstond naa de geboorte des kinds, de inwendige schaamdeelen der verloste vrouwe, zoo bevindt men den baarmoedersmond te gelijken aan een slappen, afgesneden darm, in de schede hangende, waarvan het achterste gedeelte langer en dunner schijnt te weezen dan het voorste: de hals der baarmoeder begint zig, voor het eerst, samen te trekken; door deeze heen, slingert de navelstreng, in eene grootere holte, aan wier bodem de moederkoek vast zit.

Het uitblijven der weeën, de rust en de sluimering duuren slechts eenen korten tijd; meestal naa verloop van een half uur wordt de blijde moeder wakker, dewijl zij nieuwe pijn gevoelt: de te vooren krampachtige, en

pijnlijke beweeging der baarmoeder, en de deels vrijwillige, deels gedwongene terughouding des adems, het gevoel der nederdrukking van een ligchaam, 't welk uit de ſchede poogt te persſen heeft op nieuw plaats; doch alles in eenen zeer gemaatigden graad.

Hierdoor wordt de moederkoek, uit de baarmoeder, door derzelver mond, in de ſchede gedreven, uit welke men dezelve dan vervolgends, door zachtlijk aan den navelſtreng te trekken, kan uitneemen, tevens met de daaraan hangende vliezen.

Deeze pijnen noemt men de naweeën, welken door middel van de afdrijving des moederkoeks, met deszelfs vliezen, de nageboorte uitmaaken.

Alzoo eindigt de Natuur, door zig zelve, dat is zonder vreemde hulp, de geheele geboorte.

Na het wegneemen van den moederkoek, beſpeurt men, door den onderzoekenden vinger, dat de hals van de baarmoeder zig ſamentrekt: de ſamentrekking van den moedermond geſchiedt langſaam, en eerst naa verloop van eenige dagen.

Na het ontlasten van den moederkoek, vloeit uit de ledige baarmoeder, in 't eerst, eene menigte van helder bloed.

Deeze bloedvloed vermindert in weinig tijds; naa eenige dagen wordt het bloed waterig, en vervolgends geheel wit: die ontlasting duurt meestal tot de vierde week, wanneer dezelve langzaam ophoudt —— De geheele toedragt van zaaken noemt men kraamzuivering: indien er ſtukken bloeds uitvloejen, gevoelt de vrouw eenige ſnijdende krampachtige pijnen, in den omtrek der inwendige ſchaamdeelen, vooral wanneer deeze ſtukken in menigte uitgedreven worden: dit duurt echter zelden langer dan vier-en-twintig uuren: bij vrouwen, welken voor de eerſtemaal kraamen, is dit met meer pijn vergezeld, dan bij die welken meermaals gebaard hebben.

Omtrent den derden dag naa de geboorte, overvalt de kraamvrouw eene korte rilling, waarop eene ſterkere hitte volgt, die naa vier-en-twintig uuren met een maatig zweet, opgezette borſten, en ophoopig van melk eindigt:

dit verſchijſel wordt de melkkoorts genoemd, en is echter meestal zoo draagelijk, dat er geene geneeskundige hulp bij nodig is.

Naa het eindigen der melkkoorts en der kraamzuivering, bekomen alle de deelen hunnen natuurlijken toeſtand weder; de moeder zoogt haar kind, en beiden neemen dagelijks in gezondheid en krachten aan.

Alleenlijk blijven de uit- en in-wendige ſchaamdeelen eenigzins ſlap en verwijd: aan den baarmoedersmond voelt men eenige kleene lidtekens, het welk de zekerſte blijk is, van dat eene vrouw gekraamd heeft.

Ziedaar de verklaaring van alle de verſchijſelen, welken in den geboorte-arbeid, ingevolge de wetten der Natuur voorvallen, en welken de Heer Profesſor SAXTORPH, met het penceel der Natuur, zoo bijzonder naauwkeurig heeft afgetekend.

De voorbereiding eener baarende vrouwe.

Zoodra men door de opgenoemde verſchijnſelen vermoedt, dat de geboorte zekerlijk begint, moet de zwangere vrouw zig,

1) Ligt kleeden: zij moet niets dan een wijden rok aanhebben, daar onder een laken, in drieën gevouwen, over het bloote lijf, ten einde naderhand te dienen tot een' ſluitband: zij moet volſtrekt geene andere kleederen aan hebben, dan welken eerbaarheidshalven noodig zijn; ook noodig zijn om de ontblooting voortekomen, en om zig tegen de koude te beſchermen.

2) De voeten moeten van den enkel tot boven de knie gezwagteld worden, om de uitzetting der aderen te vermijden, of zoo deezen reeds uitgezet zijn, voor het openbarsten te bewaaren.

3) Eenige Vroedvrouwen, binden de baarende eenen doek ſtijf om den hals, ten einde daardoor het zwellen van denzelven voortekoomen; dan, dit verhindert zekerlijk den terugvloed des bloeds, en is alzoo niet noodig, niet alleen, maar ook hoogst ſchadelijk.

4) De volbloedige vrouwen, maar voornaamlijk die voor de eerstemaal baaren, moeten vóór de bevalling adergelaaten worden.

Men zorge echter dat hetzelve bij zwakke en uitgemergelde zwangeren niet geschiede.

5) Alle baarende vrouwen moet men, vóór de bevalling, een zacht clysteer, uit olie en melk, of ongezouweernat bestaande, toedienen: dit is alle baarenden dienstig, op dat de drekstof in den endeldarm de geboorte niet verhindere, of dat staande den arbeid dezelve niet uitgeperst worde.

6) Allen moet men waarschouwen om haar water zoo veel te ontlasten als mogelijk zij: wil dit niet vrijwillig gaan, zoo moet men het, vóór de geboorte, door den katheter ontlasten.

7) Om eene baarende vrouw te versterken, laat men haar goede soupen, of de zwakken eenige teugen goeden wijn neemen: den volbloedigen, daarentegen, is de wijn schadelijk: voor het overige zijn de heete, zogenaamde geboorte-bevorderende droppelen, of poeders, altoos nadeelig, en wel bijzonderlijk den volbloedigen.

8) Eene baarende moet zig, in het begin der weeën, onthouden van alle vast en sterk voedsel.

De noodige hulpmiddelen.

Zoo dikwijls eene Vroedvrouw bij eene baarende vrouw wordt geroepen, moet zij de volgende hulpmiddelen bij de hand hebben:

1) Zij moet zorgen voor een goede ligplaats, 't zij den Steinschen geboortestoel, het zij, en beter, een rustbank of ledikant, met een matras van stroo of paardenhair.

2) Een met pijpen voorziene clysteerspuit of, eene clysteerblaas met zijn pijp.

3) Eene schaar met breede en botte punten, om den navelstreng doorteknippen: deeze moet geene scherpe punten hebben, op dat een kind, hetwelk met handen en voeten sterk leeft, daarmede niet gestoken worde —

de ſchaar moet aan het einde een weinig krom ſtaan, op dat, als de navelſtreng om den hals des kinds geſtrengeld is, men denzelven gemaklijk kan doorſnijden.

4) Er moeten platte catoenen bandjens, ter bindinge van den navelſtreng zijn: want noch dikke, breede banden, noch zijden', noch garen, zijn daartoe dienſtig: met de eerſten kan niet vastgenoeg gebonden worden, en het laatſte ſnijdt den navelſtreng door.

5) Een tinne of ijvoiren ſpuit, met eene pijp, gelijkſtaande met den bogt der ſchede; hebbende eenen ronden knop met kleene gaatjens doorboord, tot het inſpuiten van azijn of iet anders in de baarmoeder, en om, in gevalle van nood, wanneer zekere godsdienst het vereischt, het kind te doopen.

6) Eenige ſtrooken linnen, die, zoo als in het tweede Deel gezegd zal worden, bij het keeren des kinds in eene tegennatuurlijke geboorte, om den voet welke uitgehaald is, geſtrikt kunnen worden.

7) Den geest van *Ammoniac zout*, om de zwakke baarende vrouw, of het eerstgeboren kind, onder den neus te houden.

8) Eenige ſtukken zwam om de bloeding, indien de navelſtreng uitſcheurt, te ſtillen: voeg hier, als iet hoogst noodzaaklijks, bij, goeden wijn-azijn, linnen drukdoeken, en eenige lakens: ook moet boomolie, en ongezouten boter bij de hand zijn, om zoo wel de ſchaamdeelen der baarende, als de eigen handen, ter onderſtaaninge, te beſmeeren.

Maar wordt een Vroedmeester bij eene zwaare verloſſing geroepen, zoo moet hij de werktuigen, in het tweede Deel beſchreven, medebrengen: de Vroedvrouw of baker moet zorgen voor warm water, of, bij zwakke kinderen, voor warmen wijn, om het kind aftewasſchen; ook moeten koolen en de bakermand gereed zijn, als mede eenige kommen met warm water.

Men moet mede voor de kleederen der barende zorgen, ook daarvoor dat het kind in de luuren gebragt kan worden: de baarende kan men op een bereiden ſchaapenhuid leggen, of op vuile lakens, om het onderliggende bed, door de afloopende vochten, niet te bezoedelen.

Van de weeën.

De weeën eener baarende vrouw zijn pijnen, welken door de krampachtige famentrekkingen van de baarmoeder, van het middenrif, en van de buiksfpieren ontftaan, terwijl de baarende, tegen haaren wil, den adem moet inhouden, ten einde de vrucht tot het uitperfen te dwingen.

De weeën kan men, met betrekking tot haaren oorfprong, in drie clasfen verdeelen, naamlijk in waare, in onwaare, en in vermengde.

De waare weeën zijn waare krampachtige famentrekkingen der baarmoeder: zij zijn daaraan kennelijk, dat de baarmoedersmond zig, ftaande die weeën, verwijdt; de blaas van het lamsvocht vooruit fchuift, en uitgezet wordt: zij neemen haar begin aan de lendenen, gaan benedenwaards naar de richting der baarmoeder, dat is naar den fchoot der baarende, welke een gevoel heeft als of haar iet uit het lijf wilde dringen.

Onwaare weeën kent men aan een pijnlijk gevoel, omtrent de navel, of in den omtrek van het bekken, waardoor noch de baarmoedersmond verwijd, noch de blaas met het lamsvocht uitgefpannen wordt; kramppijnen in de darmen, ophooping van pis en drekftof enz. kunnen de oorzaak daarvan weezen.

Derzelver kenmerk is, dat de baarmoedersmond zig, bij haar aanweezen, niet verwijdt; in tegendeel heeft men dien daardoor nog meer famengetrokken gevonden.

Vermengde weeën zijn nu eens waare, dan eens valfche geboortepijnen, welken den baarmoedersmond of famentrekken, of verwijden, of ook wel eens onveranderd laaten.

De waare weeën hebben, ten opzichte van den tijd waarin zij beginnen, ten opzichte van haare werking en eigenfchappen, van de kunstoefenaaren onderfcheidene bijnaamen ontvangen: men noemt haar voorzeggende, aanvangende, beevende, en naaweeën: alle deeze zijn of zwakke, of middenmaatige, aanhoudende, of uitzettende weeën.

De voorzeggende weeën komen fomtijds eenige weeken, fomtijds eenige dagen vóór den tijd der geboorte, veelal des avonds, en gaan des nachts over, door het liggen op den rug: men moet voorzichtig zijn dat men deeze voorzeggende weeën niet voor waare weeën befchouwe, ten einde de zwangeren niet, noodeloos, tot het verarbeiden derzelven te vermaanen; want de mond der baarmoeder opent zig ftaande dezelven, bij eerstkraamenden, niet, en bij haar die meer gekraamd hebben, en eenen eenigzins open baarmoedersmond hebben, wordt hij door die weeën niet verwijd, om dat zij alleenlijk op den bodem der baarmoeder werken.

De eerstbeginnende geboorte-weeën zijn geheel zacht, kort, en zetten lang uit.

Deeze eerfte voorbeduidende weeën beginnen met zekere pijnlijkheid, van de lendenen af, benedenwaarts in de richting der baarmoeder voordgaande, (zijnde wel niet ftaande de geheele verlosfing aanhoudend, maar echter in ongelijke tusfchenpofingen, en van onderfcheidene hevigheid vergezeld), in welke zig de baarmoedersmond eenigzins opent; de buik valt famen, en er ontftaat aandrang tot ontlasting van pis; uit de opgezwollene fchaamdeelen wordt veel flijm ontlast; de daarop volgende weeën duuren langer, komen dikwijls, en zijn fterker: de baarenden zeggen, dat haar het kruis als 't ware fluk breekt; het onderfte gedeelte van den vliezigen zak, waarin het kind ingefloten is, wordt door den mond der baarmoeder in de fchede gedreven — deeze zijn de voorbereidende weeën — nu bedaaren dezelven een tijd lang, worden kleener en minder; doch hierop beginnen zij fterker en dringender te worden, zij perfen met groote hevigheid op de baarmoeder, en deeze weder op het kind, zoo dat nu de vliezige zak meerder, en tot barftens toe, gefpannen wordt, tot dat eindelijk hier nog eene rilling, knersfing der tanden, en beeving der knieën bijkomt: nu wordt het hoofd tot op den fchaambeensboog gebragt, dewijl hetzelve voordrukt, draajende zig als het ware, om den kruin, als om een as; komt met het aangezicht eerst ten voorfchijn, en zoo wordt het kind,

onder geleide van eenen bloedvloed, geboren: bij deeze beevende weeën fiddert de baarende met het geheele ligchaam; de knieën beeven, en deeze weeën zijn nu op het hevigfte, zijn zeer fterk en langduurig, en volgen fchielijk op elkander; (*) de baarende moet (zij wille of niet) haaren adem inhouden, en op dat geene, wat in het hol der baarmoeder geplaatst is, drukken: dit drukken noemt men, het persfen eener baarende vrouwe.

Dit perfen beftaat alzoo uit eene fterke inademing, waardoor het middenrif en de buikfpieren, deels willekeurig, deels krampachtig, met een groot geweld, op de zig famentrekkende baarmoeder drukken, 't welk gevolglijk dit famentrekken der baarmoeder met alle de gevolgen der famentrekking vermeerdert.

Het verwijden van den baarmoedersmond, het uitpuilen van het water; het breeken der vochtblaas, het nederdrukken der voorhanden zijnde vrucht, met één woord, de geheele verlosfing, wordt door medewerking der baarende vrouwe, zeer veel bevorderd.

Het perfen zonder waare weeën is van geenerleie goede uitwerking, ja daar het zeer afmattende is, de hitte en derhalven den omloop der vochten vermeerdert, zoo kan het ontijdig overdreven en onnoodig perfen der baarende vrouwen zeer fchadelijk, althans der geboorte niet bevorderlijk zijn.

Dus moet dan eene vrouw de eerfte weeën met weinig moeite, maar naarmaate dezelve langer en fterker worden, fterker verarbeiden, indien anders de geboorte en ligging des kinds natuurlijk is.

Maar is die ligging tegennatuurlijk, dan moet men de baarende alle perfing verbieden; zij moet trachten de weeën, zonder medewerking, voorbij te laaten gaan; want hoe meer dezelven het kind, in eene tegennatuurlijke ligging,

(*) Op het hevigfte zijn de weeën, wanneer de bafis des bekkeneels over den voorberg des heiligen beens gaat, om dat de baarmoedersmond dan meest verwijd is: naderhand zetten de weeën een tijd lang uit, om dat dan de hals der vrucht, welke minder dik dan het hoofd is, in de fchede geplaatst is: het ophouden der weeën is de baarende vrouw zeer aangenaam, en nuttig, om dat zij tijd wint, tot het verzamelen van nieuwe krachten, ten einde des te fterker de laatfte beevende weeën, welken de fterkften zijn, uittehouden en te verarbeiden.

in het bekkenhol neêrdrukken, hoe moejelijker het keeren der vrucht wordt, dewijl daardoor al het lamsvocht uit het hol der baarmoeder ontlast wordt, en de baarmoeder zig geheel om de vrucht famentrekt.

De wilde weeën moet men de vrouwen ook niet laaten verarbeiden, maar dezelven door de, in het tweede Deel deezes Werks, aangewezene middelen, verhelpen.

De naweeën zijn die famentrekkingen der baarmoeder, welken zig, kort naa dat het kind geboren is, op nieuw verheffen, en dienftig zijn om den moederkoek uittedrijven.

Het vocht.

Zoodra de waare weeën den baarmoedersmond verwijd hebben, voelt men in denzelven eene met vocht opgevulde blaas.

Deeze blaas heeft juist de grootte van den verwijden mond der baarmoeder: buiten de weeën is zij flap, maar ftaande dezelven wordt zij fterk opgefpannen.

Bij eene natuurlijke hoofd-geboorte moet de blaas rond, kleen, hard en gefpannen weezen; zij moet van zelve breeken, als de geheele mond der baarmoeder door het hoofd des kinds verwijd wordt.

Het water moet op ééns breeken, en omtrent eenige oncen bedraagen — men onderfcheidt deeze vochtblaas in een goede en in eene gebrekkige: het afloopende vocht kan men onderfcheiden in het waare en in het valfche.

Eene kwalijk gevormde waterblaas is eene lange, of eene breede en flappe blaas, welke zig ftaande de weeën niet fterk opfpant, langzaam breekt, en waaruit geene groote hoeveelheid van water op eenmaal uitftort, maar dat zig geduurig, voor en naa, ontlast: dit noemt men het fluipend water.

Het water van deeze foort, is het kenmerk van een fcheefftaand hoofd, of eene kwaade ligging des kinds.

Daar nu dit vocht het beste middel is, om door hetzelve den mond der baarmoeder langzaam te verwijden,

en zoowel deeze als de fchede glibbrig te maaken, zoo moet men, in eene tegennatuurlijke geboorte, het water nooit met opzet breeken, maar hetzelve alleenlijk aan den zorg der Natuur overlaaten.

Het vocht wordt, ten opzichte van den kleur, verdeeld, in goed of flecht gekleurd vocht: het goed gekleurde is gelijk aan melkhui; het flecht gekleurde is, daarentegen, groen geel.

De gevallen waarin men het water moet breeken, zijn zes in getal: naamlijk 1) als de vliezen te dik en te taai zijn, dan dat dezelven met het vocht buiten de fchaamelheid zouden uitpersfen: 2) als de vrouw te veel vocht heeft, hetwelk haar eene flapte der baarmoeder veroorzaakt: 3) als de geboorte, wegens een wijd bekken, zeer fchielijk gefchiedt: 4) als men het kind moet keeren: 5) als er een bloedvloed, of, 6) als er ftuipen plaats hebben, veroorzaakt door de groote gevoeligheid van den baarmoedersmond.

Van deeze zes gevallen zullen wij, bij het leerftuk der zwaare geboorte, opzettelijk fpreeken.

Men breekt de vliezen of het water, indien men met den vinger, onder de weeën of vlaagen, tegen het hoofd des kinds drukt.

Maar zijn de vliezen te taai, zoo kan men haar met de nagels der vingeren ftukken knijpen; of, is de vochtblaas reeds zoo ver dat men haar ziet, zoo kan zij met de fchaar doorgeknipt worden.

Zo eene Vroedvrouw, nog vóór het breeken van 't water, ziet, dat er eene tegennatuurlijke verlosfing zal gefchieden, waarbij een Vroedmeester noodig is, zoo moet deezen nog vóór het breeken der vliezen geroepen worden; om dat de tegenwoordigheid van het lamsvocht het werk zeer vermindert.

Voor het overige is het een onnozel zeggen, of een vooroordeel, dat er kinderen zonder lamsvocht in de baarmoeder kunnen weezen (*).

(*) Sommige Vroedvrouwen gelooven zekerlijk, dat er vruchten zonder het lamsvocht zijn: een voordwendfel, dat ik a too, bij kwalijke verlosfingen moest hooren; dan, in dit geval fluipt het water, door de flechte ligging des kinds,

Het geen nu gezegd is, is te verſtaan van het waare lamsvocht, het welk in 't hol van het lamsvlies, naast de vrucht, geplaatst is: van het zogenaamde valſche water dient geweeten te worden, dat het een helder, tusſchen de vliezen der vrucht, of tusſchen de baarmoeder en het buiten-vlies des kinds, geplaatst vocht is, het welk dikwijls veele dagen, ſomtijds ook ſlechts eenige uuren, vóór de geboorte ontlast wordt; dat het helder is, gelijk ik reeds gezegd heb, en geene ſlijmige vlekken, gelijk het waare vocht, in 't linnen naalaat: dit, ſoms eenige dagen vóór de geboorte zig ontlastend vocht, veroorzaakt der baarende vrouwe dikwijls geen geringen ſchrik; echter gaat het van geenig gevaar hoegenaamd vergezeld: is dit valſche water tusſchen de baarmoeder en het buitenſte vlak van het vaatvlies geplaatst, zoo gaat het, in den laatſten tijd der zwangerheid, ſluipend af; maar dat, hetwelk tusſchen de twee vliezen der vrucht geplaatst is, wordt, in korten tijd, en dikwijls onder de weeën, duidelijk voelbaar, met eene breeking der vliezen, even als het waare lamsvocht zig ontlast, het welk ik eenige keeren zeer duidelijk waargenomen heb.

Door het onderſlaan der nog tegenwoordig zijnde vochtblaas erkent men, ontwijfelbaar, of het waare dan of het valſche vocht ontlast is: daarenboven moet men onderzoeken, of het vocht natuurlijk, zonder reuk, of zonder rotting, dat is niet ſtinkend is, waaruit men den toeſtand der vrucht kan opmaaken, naamlijk of dezelve levendig, dan reeds dood is: het met het *meconium* vermengde vocht, is meestal een teken dat het kind met den ſtuit vóór de geboorte ligt.

langzaam en onbemerkt uit de baarmoeder, daarom vindt men weinig, of geheel geen water, als het met de geboorte lang aanhoudt: is het hoofd te groot, zoo perst zig voor hetzelve weinig waters aan, en de vliezen van het vocht kleeven er aan vast: ook in dit geval hebben Vroedvrouwen geloofd, dat bij het kind geen water is.

De ligging tot de geboorte.

In natuurlijke geboorte is voor eene baarende vrouw verkiezelijk, de geboorteſtoel, het kunſtige geboortebed, of, en beter, een rustbank of ledikant, dewijl laatstgemelden aan alle zijden eenen vrijen toegang vergunnen.

Bij eene tegennatuurlijke geboorte, wanneer het kind gekeerd, of als er eene kunstbewerking gedaan moet worden, moet men gebruik maaken van het kunstbed, of de lijderes dwars op het bed leggen.

Eene vrouw kan de eerſte weeën liggende, zittende of ſtaande verarbeiden; maar men moet, hoedanig de plaatſing ook zij, de lendenen onderſteunen, en de bovenſte en onderſte leden vasthouden, op dat zij genoegzaam perſen kan.

Op een bed, rustbank of ledikant, legt men de vrouw op de linker-zijde, en men maakt een touw of koord aan het voeteneind der bedſtede wèl vast, het einde van dit touw moet de lijderes in de hand neemen, om zig onder de vlaagen daarbij vasttehouden: men laat de lendenen door een' helper onderſteunen, en de knieën moeten tegen het lijf gebogen worden: door dusdanige ligging worden de ſpieren van den buik, van de lendenen, het darmbeen en de deiën verſlapt.

Zit de vrouw op den geboorteſtoel, zo moet zij de ruggeſtreng tegen de leuning van den ſtoel onderſteunen, de handen aan de twee armen, of handvatſels des ſtoels, houden, en de voeten op de aan denzelven zig bevindende voetbank zetten.

Om dat de knieën onder de weeën en het perſen ſterk beeven, moet de lijderes zig, hoedanig de ligging ook zij, door eene helpende hand, in ieder vlaag, laaten vasthouden.

De beste ſoort van eenen geboorteſtoel, of een kunstbed, is die, welke door den Heer Profesſor STEIN, een der beroemdſte Verloskundigen in *Duitschland*, is uitgevonden: zie zijne korte beſchrijving van een nieuwe geboorteſtoel en bed: om een goed begrip van beiden te hebben, zijn

dezelven, op de eerstePlaat achter dit werk, in zijn geheel voorgesteld.

Zoo haast het hoofd door de weeën in de schede is gedreven, zoo dat het door de twee leden des wijsvingers gevoeld kan worden, is het tijd, om de vrouw in de ligging, tot de verlossing dienstig, te brengen. (*)

Nu moet men de vrouw, als er geene tegen-aanwijzing plaats heeft, laaten verkiezen, in welke ligging zij baaren wil; 't best is op de linker zijde, om dat het gemaklijk voor de helpende hand is; doch in de ligte en natuurlijke geboorte is de ligging bijna het zelfde.

Die geenen welken aan eene schielijke geboorte-uitzakking, of breuk, onderhevig, of ook zwak zijn, een bloedvloed, jigt, en dergelijke hebben, moeten nooit in den stoel, maar altoos in het bed verlost worden: de vrouwen zijn in den stoel meer aan koude onderhevig, en krijgen naa de verlossing, sterke rillingen: echter is het ook waar dat de vrouwen de weeën, in den stoel, sterker kunnen verarbeiden dan in het bed.

De baarende moet tot het voorkomen des hoofds, uit den uitgang des bekkens, recht op zitten (beter is het echter te liggen, om dat bij het zitten, het hoofd te veel tegen de bilnaad wordt aangeperst), maar zoo als het hoofd in den uitgang des bekkens treedt, moet de geboortestoel van achteren verlaagd worden, om de lijderesse eene horisontale ligging te geeven: aldus begeeft zig het hoofd des kinds ligter onder den boog der schaambeenderen heen, en indien het dus voordgaat, kan de bilnaad door hetzelve niet inscheuren.

Wanneer men derhalven een rustbank of ledikant heeft, is

(*) Eenige Vroedvrouwen zijn gewoon, om, naa het breeken der vliezen, de vrouw in de houding tot het persen dienstig, te leggen, haar daartoe aantemoedigen, en daarmede niet aftelaaten, voor dat de verlossing gedaan is; maar daar bij zwaare verlossingen de vliezen dikwijls eenige dagen vóór de geboorte barsten, is het vroegtijdig aanpersen tot de verlossing volstrekt vermoejend en schadelijk; somtijds gaat het hoofd des kinds tegelijk met het water af, somtijds volgt het op eenige weeën, naa dat de vliezen gebroken zijn: waaruit de bedriegelijkheid deezer regelen blijkt: van daar ook het zeggen dat de vrouw twaalf of meer uuren in arbeid heeft gezeten, of ook dat de zij in tegenwoordigheid der Vroedvrouw, het kind bijnaa op den grond heeft laaten vallen.

is het altoos minder omslagtig, en voor de baarende nuttiger, dewijl zij de weeën sterker verarbeiden kan, en naa dat dezelven wat bedaaren, zig gemaklijker kan nederleggen om te rusten; ook behoeft men haar niet zoo veel te ontblooten.

Dit liggen is alzoo voor het kind, voor de moeder, en voor den helper, verkiezelijk; ook is het nuttig bij het keeren des kinds: bij het gemis van een rustbank, moet men zig van het zoogenaamde korte bed bedienen, waarvan wij, in het leerstuk over het keeren der vrucht, meer zullen zeggen.

Voor het overige kan eene vrouw ook, in dergelijke legersteê, vierderleie liggingen neemen; naamlijk op den rug, op de rechte, of op de linker zijde, op de knieën en elleboogen: de laatste zullen wij voortaan de buikligging noemen.

Van wat nut deeze liggingen zijn, en in welke gevallen men dezelven noodig heeft, zullen wij bij het handelen over de tegennatuurlijke verlossingen zien.

Over de hulp in de geboorte.

Heeft men de tot hier beschrevene algemeene omstandigheden wèl ingericht, en heeft de baarende vrouw het hoofd des kinds zoo ver in het hol van 't bekken ingeperst, dat men het met den halven wijsvinger kan voelen, zoo brengt men de lijderes in de, tot de geboorte bepaalde, ligging.

Wordt zij in den stoel verlost, zoo moet op den grond, onder het lijf der vrouwe, iet gezet worden, waarin het tegenwoordigzijnde vocht, en dat, hetwelk zig naa de verlossing ontlast, ontvangen kan worden.

De Vroedmeester ontbloot nu den arm, en bedekt zig tot op de voeten met een laken, doet een lederen voorschoot aan, ten einde zig niet met het, onder de verlossing ontlastend vocht, te besmetten.

Dus gekleed zet hij zig op eenen laagen stoel, tusschen

de beenen der baarende, in dier voegen, dat hij met zijnen ſchoot recht onder de ſchamelheid geplaatst is.

Eene helpſter houdt van achteren, door de uitſnede van den ſtoel, de lendenen en het kruis der baarende.

Eene andere hulp, of ook wel twee, houden de beevende knieën vast, de overige aanweezenden zorgen, om, op bevel des Vroedmeesters, het noodig gereedſchap aantegeeven.

Het gewoone gebruik, dat eene helpſter de baarende, onder iedere wee, de ſchouderen naar beneden drukt, op dat zij geenen dikken hals zoude krijgen, is overtollig; want eene beſcheiden baarende vrouw kan dit zelve verrichten; en de menigte van vrouwen, welken de lijderes omringen, veroorzaaken haar meer wanorde en beangſtiging, dan voordeel, voornaamlijk door haar gewoon nutloos, overſtandig geſnap: het ſterke buikhouden dat zij wel eens voorgeeven te doen, is pijnlijk, en dient tot niets.

Zoo als de Vroedmeester nu waarneemt dat het hoofd des kinds op de bilnaad begint aftezakken, en dezelve naar buiten drukt, zoo moet hij deeze onder ider vlaag met een met pomade beſmeerden linnen drukdoek onderſteunen.

Nu wacht hij verder af dat de weeën het geheele hoofd uit de ſchamelheid geperst hebben; laat hier op den linnen drukdoek, waarmede hij de bilnaad onderſteunt, wegvallen, en vat het hoofd ter zijde om de ooren, zoo dat hij hetzelve behoorelijk naar zig kan trekken.

En alzoo wordt het kind in zijnen ſchoot geperst.

Daar dit alleenlijk het natuurlijk verlosſen op den geboorteſtoel betreft, en hier te Lande weinig op die wijze verlost wordt, zullen wij 'er nog bijvoegen, iet over het behandelen der verlosſingen ter deezer ſtede, waarbij wij zullen zien, hoe veel gemaklijker en voordeeliger voor de baarende, en nietminder voor de helpende hand, deeze dan de andere wijze is:

Zoodra de Vroedvrouw, aan de voorgemelde tekenen ziet dat de geboorte zal voordgaan, wordt de baarende

op een ledikant, rustbank, of ook in eene bedſtede gelegd, op een matras, gedekt met een laken, ook wel met nog één of twee vuile lakens, of een oude deken op hetzelve; zij ligge naa genoeg horiſontaal op de linker zijde, en de knieën naarboven krom getrokken: een ander laken, in drieën gevouwen, wordt de lijderes los omgelegd; de Vroedvrouw plaatst zig voor het bed aan het voeten einde, vóór den rug der baarende; met de eene hand ondersteunt zij door een op de hand liggenden drukdoek, de bilnaad, moedigende de lijderes aan om de weeën te verarbeiden: eene andere helpende hand, onderſteunt de baarende in de lendenen en het kruis: wordt nu het hoofd des kinds, door de ſchede heen, naar buiten geperst, zoo omvat de vroedvrouw het hoofd op de navolgende wijze: de eene hand legt zij, opligtender wijze, onder de kin, de andere onder het achterhoofd aan den hals, hierop maakt zij den eenen arm des kinds uit de ſchede los, onderſteunt dan het kind, door dat zij op de eene hand de kin, of anders ook de borst van het kind laat rusten; nu omvat zij het kind van vooren op de borst, van achteren op den rug, haalt het verder uit, en bindt den navelſtreng, knipt denzelven door, en geeft het kind aan de baker over.

Op deeze wijze wordt de geboorte des kinds volbragt: daarop nu volgt het wegneemen van den moederkoek, de bezorging van het kindjen, en van de verloste vrouw: 't een en ander zal ik nu vervolgends beſchrijven.

Het uithaalen van den moederkoek.

Bevindt het kind zig nu geheel buiten het ligchaam der moeder, zoo moet men zijnen zorg richten naar het ontlasten van den moederkoek, dan naamlijk, wanneer er geene tekenen van een tweeling zijn.

Meestal drijven de naweeën der zig ſamentrekkende baarmoeder den moederkoek van zelf naar de geboorte af, en kan men de Natuur, met een goed gevolg, te

hulpe komen door de lijderes, het reeds genoemde; in drieën gevouwen, laken, om 't lijf aanteſluiten; hierdoor helpt men de ſpieren van den buik, wier veerkracht door de zwangerheid verminderd is, en bewerkt men tevens dat de weeën ſterker op de baarmoeder werken, om den nog in zig houdenden moederkoek uittedrijven: daarnaa wacht men een quartier of een half uur.

De tegenwoordigheid der naweeën, de afloop des bloeds, en het gevoel van de zig ſamentrekkende, baarmoeder, toonen aan, dat men de nageboorte zekerlijk volbrengen kan.

Men moet den moederkoek nooit afhaalen, bevoorens de baarmoeder zig heeft ſamengetrokken; men ontdekt dit ſamentrekken als volgt: indien men één of twee handen op den buik der vrouwe, onder de navel legt, en onderzoekt, of de baarmoeder zig, tusſchen deeze en het ſchaambeen, als een vliezige bol heeft ſamengetrokken, zoo is dit het eenigſte, en zekerſte teken, dat de behoorelijke tijd tot het uithaalen van den moederkoek dáár is.

Heeft nu de baarmoeder zig ſamengetrokken, en de moederkoek van dezelve losgelaten, zoo is de beste wijs, om deezen aftehaalen, de volgende:

Men windt den navelſtreng om twee vingeren van de rechter of de linker hand, ſluit dan de hand digt, gaat daarop met den wijs- en middenſten vinger der andere hand, langs den navelſtreng, door de ſchede, in den baarmoedersmond, en drukt met die hand den ſtreng uit den moedermond, achterwaards naar het heiligbeen: de andere hand, om wier vinger de navelſtreng gewikkeld is, moet een weinig opgeligt worden, en zoo trekt men, echter niet te ſterk, aan den navelſtreng: onder deeze bewerking kan men door eene helpende hand, den buik der kraamvrouwe zachtlijk laaten wrijven.

Voelt men nu dat de moederkoek zig, op zulk eene wijze, laat aftrekken, zoo vat men met de, in de ſchede zijnde vingers, den moederkoek zelven, en trekt dien vervolgends met de aanhangende vliezen der vrucht, geheel uit de ſchede.

Kan men op deeze wijze den moederkoek niet naar buiten brengen, zoo moet men ten eersten het sterk trekken aan den navelstreng nalaaten, en zig richten naar het geene, in 't vervolg, over het terugblijven van den moederkoek zal gezegd worden.

Heeft men eindelijk den moederkoek naar buiten gebragt, zoo beziet men denzelven wel naauwkeurig, naamlijk of hij in zijn geheel is, en of zijne kleur en zelfstandigheid natuurlijk en gezond zijn; want uit den toestand der nageboorte kan men den toestand der baarmoeder opmaaken.

Over het terugblijven van den moederkoek.

Dat de moederkoek en vliezen der vrucht, zoo wel naa de natuurlijke als naa de tegennatuurlijke verlossing, door de naweeën en de geheele samentrekking der baarmoeder, of van zelven uitgedreven, of door eene zachte trekking aan den navelstreng uitgetrokken kan worden, hebben wij zoo even gezien; ook zijn de tekens opgegeven, uit welken men kan opmaaken, of de baarmoeder zig heeft samengetrokken, en de moederkoek losgelaten heeft, hetwelk veelal of onder de geboorte, of een quartier of een half uur naa dezelve geschiedt.

Echter zijn er gevallen, zoowel naa de natuurlijke als ook naa de tegennatuurlijke; naa zwaare als ook naa vroegtijdige verlossingen, waarin men noch door het sterk trekken aan den navelstreng, noch door 't wachten van een geruimen tijd, den moederkoek naar buiten kan brengen: dezelve kan of nog geheel aan de baarmoeder vastzitten; of hij kan voor een gedeelte, of half, of geheel van dezelve los zijn, en zig, zoo los, in de baarmoeder ophouden.

De oorzaaken der zwaarigheden in het uitbrengen des moederkoeks zijn of in deezen zelven, of in de baarmoeder te zoeken: eene krampachtige samentrekking des baarmoedersmonds, deszelfs zwelling, eene verlamde zig niet samentrekkende baarmoeder; eene bijzondere inzakking

der baarmoeder over den moederkoek, en het scheefstaan; zijn de gebreken aan de baarmoeder.

Als de moederkoek te groot is, of, als bij tweelingen beide koeken aanëen gegroeid zijn; als de moederkoek zig van de baarmoeder, wegens zijnen vasten samenhang, naa de geboorte, niet aflost (gelijk in ontijdige geboorten;) dezelve niet aan den bodem, maar op eene andere plaats der baarmoedersholte is vastgehecht; als dezelve uit den onderrand zijn begin neemt; als de navelstreng afscheurt, zoo legt de oorzaak der zwaare uitbrenging aan den moederkoek zelven: in alle deeze gevallen moet men onderzoeken, of de moederkoek geheel, half, of voor een kleen gedeelte los is, dan wel nog geheel aan de baarmoeder vast zit: dit onderkent men zeer ligtlijk door de hand, welke in het hol der baarmoeder gebragt is.

Vindt men den moederkoek geheel los, 't welk men uit de kraamzuivering, uit de naweeën, uit een bol rond ligchaam, hetwelk door de baarmoeder boven het schaambeen wordt gemaakt, kan besluiten, zoo vat men denzelven aan den rand, sluit hem tusschen de vingers, en trekt hem dus langzaam uit; maar kan de hand, wegens eenen kramp in den baarmoedersmond, niet in de baarmoeder gebragt worden, zoo moet men de lijderes pijnstillende middelen geeven, en haar in een laauw-warm half bad zetten; maar is de moederkoek nog geheel vast aan de baarmoeder gehecht, zoo moet men denzelven nooit met eenig geweld aftrekken, maar hem alleenlijk aan de Natuur overlaaten, tot dat hij zig zelven los maakt.

Trekt men eenen nog vastzittenden moederkoek gedurig aan zijnen streng, zoo brengt men hem wel naar buiten, maar door dit ontijdig aangebragt geweld, trekt men ligtlijk de binnenste vlakte der baarmoeder mede naar buiten, zoo dat somtijds de geheele baarmoeder, als eene slaapmuts die bij zijnen punt aangevat is, omgekeerd, buiten de schamelheid hangt: onkundige Vroedsvrouwen hebben wel eens de omgekeerde en naar buiten hangende massa der baarmoeder voor eene *mola* aangezien, en tot groot nadeel der ongelukkige moeders met geweld aan dezelve getrokken, waarop de gevaar-

lijkſte toevallen volgen kunnen, als eene vreeslijke bloeding, ontſteeking der baarmoeder, verettering, verharding, verſterving, zweeren, kanker, en laatstlijk de dood.

Het verſchil tusſchen eene *mola* en eene omgekeerde baarmoeder is ligtlijk te kennen; want eene *mola* is ongevoelig als men er aan knypt; heeft niet die oneindig veele openingen in haare vlakte, welken geduurig bloed ontlasten, en voelt men op de zijde van eene *mola* in de ſchede, zoo kan men zeer ligt in den moedermond, en in het hol der baarmoeder komen; daar men in tegendeel bij eene omkeering der baarmoeder, eenen blinden, de ſtompen hoek in de ſchede gewaar wordt, welken met de ſchede vereenigd is.

Wordt men in zulk een toeval geroepen, zoo moet men aanſtonds de omgekeerde baarmoeder met eenen fijnen, met vet geſmeerden linnen lap, geheel bedekken; voords twee vingers naast de baarmoeder in de ſchede brengen, en zig nu eens aan de eene, dan eens aan de andere zijde bevlijtigen, om de omgekeerde baarmoeder opwaards te drukken, ten einde dezelve weder, van buiten naar binnen, omtekeeren.

Het is een groote misſlag, als men het naar binnen drukken in 't midden deezer masſa begint; want daardoor kan men dezelve in 't geheel niet inbrengen, en men verwekt, door de ruwe aanvatting, de kwaadaartigſten toevalle.

Heeft men nu het inbrengen, op de zijde, grootendeels ten wege gebragt, zoo brengt men de eene hand, wèl beſmeerd, in het midden der baarmoeder, om dezelve zig te doen ontwikkelen; men laat de hand een tijd lang in het hol van dezelve; laat de buik intusſchen wrijven, tot dat men voelt dat de baarmoeder zig ſamentrekt; en nu is het tijd, om de hand terug te haalen.

De baarende vrouw moet hierop eenige dagen ſtil liggen; geduurig moet men haar, zoo wel ſtaande als naa het terug brengen der baarmoeder, geestige zenuwmiddelen laaten rieken en inneemen; want ſomtijds zijn er ſterke bezwijmingen en beklemmingen der borst aanweezig, en een gevoel, als of aan het hart geknepen wierde, (gelijk

zij zig gemeenlijk uitdrukken): zekere Verloskundige van den eerſten rang, heeft waargenomen, dat zulk eene vrouw over bezwaarlijke ademhaaling klaagt, en ſpoedig daar op ſterft. (*)

Eenige Schrijvers ſtellen wel vast, dat het terugblijven des moederkoeks, vreeslijke toevallen ten wege brengt, zoo wel als het geweldig lostrekken van denzelven: maar de ondervinding van de geoefendſte Vroedmeesters wederlegt deeze meening rechtſtreeks: de Heer LEBMACHER heeft den moederkoek, zonder nadeel of eenig kwaad gevolg, 6, 8, 10, ja 15 dagen in de baarmoeder zien blijven: ik heb hem eenmaal 4 dagen, en op een andermaal 5 dagen, ook zelfs 7 dagen in de baarmoeder gelaten —— De Heer WEIZENBORN zegt, dat men de nageboorte altoos, in alle omſtandigheden, zonder eenig gevaar, aan de Natuur alleen overlaaten moet, en dat deeze, het zij vroeg of laat, zonder kunsthulp, denzelven uitſtoot: van gelijk gevoelen zijn OSIANDER te *Göttingen*, en V. DER HAAR — Even als mijn waarde Leermeester, de Heer LEBMACHER, heb ik waargenomen, dat alleenlijk die vrouwen met een teruggeblevenen moederkoek, aan eene ontſteeking van den baarmoeder ſtierven, bij welken verſcheiden Vroedvrouwen vruchtloos getracht hadden den moeder-

(*) De zenuwen der baarmoeder hebben op de zenuwen van het hart, en op die der longen, eene groote werking — Niet door ontſtaat het ſchielijk ſterven der baarende vrouwen door eenen bloedvloed, ſcheuring of verlamming der baarmoeder: de door eenen onmaatigen bijſlaap geſtorvene vrouwen hebben geen teken van [illegible] of andere ziekten aan zich gehad: die voorwerpen wier ſchielijke dood vergezeld was van bezwijmingen en een ſcheuring der baarmoeder; doch waarbij ik geen grooten bloedvloed zag, hebben mij dit geleerd; en ook heb ik bij eene niet zwangere vrouw, door het inbrengen eener niet omgekeerde, maar ſterk en geheel neer getrokken baarmoeder, eenen ſchielijken dood zien ontſtaan, offchoon een der kundigſte Heelmeesters, het terugbrengen ligtlijk deede, en zijne lijderes [illegible] verliete, zonder kwaad gevolg te vreezen: de lijderes was, na het terugbrengen, eerst zoo wèl, dat zij om een ſnuifjen vraagde, en terwijl zij het zelve in den neus optrok, ſtierf zij ſchielijk, ja naauwlijks een half uur na de terugbrenging, met eenige trekkingen: De Heer HALLER zegt: „De wonden der baarmoeder veroorzaaken de hevigſte toevallen, en een „ſpoedige dood": [illegible] heeft de wonden der baarmoeder, met de wonden van het hart vergeleken, wegens de gelijkheid der toevallen.

BLUMENBACH zegt: „De menigte der zenuwen van de baarmoeder is „zeer groot, waardoor de merkwaardige medelijdenheid der baarmoeder, met de „meeste deelen des ligchaams, wordt onderhouden."

koek uittetrekken; en in de ligchaamen van de, aan de bedoelde toevallen geſtorvenen, heb ik, meestal, alleenlijk aan de mond en hals der baarmoeder, de ontſteeking waargenomen.

Heeft men zig nu bepaald om den moederkoek terug te laaten, zoo moet men alle geweldige pogingen, om denzelven los te maaken, vermijden, en alleenlijk aderlatingen (zoo het noodig is), klyſteeren, weekmaakende pappen, inſpuitingen met azijn en water, of het aftrekſel van *china*, wrijvingen, lauw-warme half baden, en uitwendige *antiphlogistiſche middelen*, gebruiken, om de ontſteekingen der baarmoeder voortekoomen, en vervolgends de geheele losſing van den moederkoek aan de Natuur overlaaten, tot dat hij van zelven, of door zachtlijk aan den navelſtreng te trekken, uit de baarmoeder ontlast wordt: maar heeft de moederkoek zig half los gelaten, 't welk men aan den hevigen bloedvloed waarneemt, zoo moet men den buik wrijven, het ſluitlaken ſterk aanhaalen, waaronder dikke drukdoeken, van buiten op de baarmoeder geplaatst zijn, koud water met azijn over den buik en de deiebeenen leggen, het zelfde in de baarmoeder inſpuiten, inwendig tinctuur van caneel of dergelijken geeven, tot de bloeding ophoudt, en de baarmoeder zig ſamentrekt; dan gaat veelal de moederkoek van zelven weg, of men kan hem met geringe moeite uithaalen.

Er zijn gevallen, waarin eene misvormige gedaante der baarmoeder ontſtaat, wanneer naamlijk op die zelfde plaats, waar de moederkoek vastgehecht is, dezelve lam wordt, en het overige gedeelte zig ſamentrekkende, den moederkoek als het ware in eenen bijzonderen zak inſluit: gaat men dikwijls en geſtadig met de hand over de opening van deezen zak heen, zoo twijfelt men den moederkoek te ontdekken: in dergelijk geval moet men zig naauwkeuriglijk naar den navelſtreng richten; deeze is de zekerſte wegwijzer naar den zak, en den moederkoek.

Wat de genezing aangaat, men gebruikt het half- bad; ſtaar men inwendig opium heeft gegeven; men poogt

de opening van den zak, met den vinger, meer en meer te verwijden, tot dat men eindelijk den moederkoek langzaam naar buiten brengt.

Over de bezorging eener kraamvrouwe.

Als eene vrouw van haare vrucht en van den moederkoek verlost is, wordt zij *kraamvrouw* genoemd.

Het rechtmaatig verzorgen eener kraamvrouwe in de zes niet natuurlijke, en de rechtmaatige verzorging, in de natuurlijke omſtandigheden des kraambeds, maaken, naa de geboorte, de laatſte bezigheid des Vroedmeesters uit: is de baarmoeder van de vrucht en van den moederkoek ontledigd, zoo moet men ten eerſten de ſchaamdeelen met warm boterbier zuiveren, dezelven en den ingang der ſchede ook met warme doeken voor den toegang der lucht bedekken.

Maar zijn de ſchaamdeelen door eene zwaare verlosſing gekneusd, gezwollen, en ontſtoken, zoo moet men ſalie met wijn, en ongezoute boter kooken, de drukdoeken daarmede bevochtigen, dezelven weder uitdrukken, en ze dan op de ſchaamdeelen en tegen den ingang der ſchede leggen.

In het bed, boven op het laken, en ter plaatſe alwaar de kraamvrouw komt te liggen, moet men, een opgevouwen laken leggen, eerst warm gemaakt, om de ontlasting der kraamzuivering in hetzelve te ontvangen, zonder het bed morſig te maaken.

Het bed zelf, als ook de lakens, moeten warm gemaakt worden; koude, en te groote hitte, doen de kraamzuivering te lang aanhouden.

In dit bed moet de kraamvrouw naa de verlosſing gelegd worden: zij moet gemaklijk liggen, met de beenen recht uit, en niet over elkander geſlagen, echter moet zij dezelven ook niet te veel vanëen ſtrekken: voords moet zij ſtil liggen, niet veel ſpreeken, en als zij ſlaapen wil en kan, moet zij daarin niet verhinderd worden.

De onderliggende lakens moeten tweemaal daags veranderd worden: de kraamzuivering neemt, door de warmte van het bed, ligtlijk eene kwaaden reuk aan, 't welk zeer nadeelig voor de kraamvrouwen is, daarom moet men haar dagelijks de ſchaamdeelen met warme melk en water zuiveren.

Het hemd der lijderesſe moet men tot omtrent op de hoogte van de navel opſpelden, en het onderſte gedeelte des ligchaams met een laken omwinden; dit laken kan men, als 't vuil geworden is, gemaklijk wegneemen.

Om haar rust te verſchaffen, moet alle geſnap vermijd; vengſters en deuren moeten digt gehouden worden, en met gordijnen behangen zijn, op dat door het in- en uit-gaan der menſchen, de koude lucht niet op de kraamvrouw valle: de geene die uit eene koude lucht komt, mag niet aanſtonds bij haar gebragt worden.

De lucht in het vertrek moet altoos gelijkmaatig zijn: de koude en overtollige hitte in de vertrekken zijn der kraamvrouwen zeer nadeelig, om dat het een of ander oorzaak kan weezen van eene ontſteeking der baarmoeder en der borſten.

Een kraamvrouw is over 't geheel zeer gevoelig, alzoo moet haar niets bejegenen, dat aanleiding kan geeven tot verdriet, droefenis, of al te groote vreugde; want dit is dikwijls oorzaak van doodelijke ziekten.

Tot ſpijs moet eene kraamvrouw, van de verlosſing af, tot naa de voleindiging der melk-koorts, alleenlijk vleeschnat, gekookte fruit, of melk met wittebrood, van drie tot drie uuren, gegeven worden: alleenlijk de zwakken, en die, welken door eenen bloedvloed veel geleden hebben, moeten voedende ſpijzen eeten: naa dat de melk-koorts over is, kunnen zij gebruik maaken van goed vleesch en van meelſpijzen.

Water is het beste drinken voor eene kraamvrouw, dan het moet nooit geheel koud zijn: naa de melk-koorts kan men haar goed bier, of wijn met water laaten drinken, naamlijk die vrouwen, welk zulk drinken gewoon

zijn; doch des morgens vroeg en 's avonds, zijn eenige kopjens van een aftrekfel van den heemstwortel, om de uitwaasfeming te onderhouden, zeer goed.

De ontlasting moet in de eerfte dagen, in 't bed, op een onderfteekbekken gedaan worden, op dat de kraamvrouw niet, door opteftaan, koud worde: heeft zij, in vier-en-twintig uuren naa de verlosfing, geene ontlasting gehad, zoo is haar, een uit melk, olie, en fuiker, weekmaakende klyfteer noodig; daardoor wordt niet alleenlijk de ontlasting, maar ook de hitte, welke bij de melk-koorts plaats heeft, zeer verminderd.

Die kraamvrouwen, welken zelven haar kind zoogen willen, moeten, in de eerfte veertien dagen, de borften altoos met een vierdubbeld ferviet, wèl bedekt houden; zij moeten voords een borstrok aanhebben, welken zij van onderen naar boven vastmaaken, waardoor de borsten onderfteund, en mede voor de ontblooting bewaard blijven; zij moeten noch zalven, noch pleisters, noch oliën, noch kruiden op dezelven leggen, 't welk niet dan kwaade borften veroorzaakt.

De eerfte waterachtige melk moet niet uitgezogen worden; derhalven kan het kind, aanftonds naa de geboorte, aangelegd worden.

Die kraamvrouwen, welken haar kind niet zelven kunnen zoogen, moeten wel de borften met zachte linnen doeken dekken, maar zig verder van alle voedende fpijzen en foupen onthouden, tot dat de melk uit de borften verdweenen is: zij moeten de borften zoo veel mogelijk voor de koude lucht bewaaren, dezelven niet veel met de handen bevoelen, dewij daardoor, even als door de koude, ligtlijk eene ophooping van melk in de borften ontftaat; ontlast de melk zig door de tepels, zoo moet er dikwijls een droog warm gemaakt ferviet over de borst gelegd worden: de nattigheid kan in de borften ook eene melk-ophooping veroorzaaken: alle andere middelen, om de melk te verdrijven, zijn gevaarlijk: het onthouden van fpijzen welken veel voedfel geeven, en het veel thee drinken zijn de zekerften.

Is de kraamvrouw anders wèl, zoo heeft zij geene

geneesmiddelen noodig; maar zijn naa de verlosfing de pijnen te hevig, zoo moet men haar eenige pijnftillende middelen toedienen.

Is bij de kraamzuivering de reuk fterk, en gaat de zuivering in eene te kleene hoeveelheid af, zoo is het dienftig, de kraamvrouwen kervelkruid, in goede foup gekookt, te laaten drinken.

Het is een gevaarlijk gebruik, de kraamvrouwen een' doek ftijf om het lijf te binden, ten einde daardoor den buik dunner te maaken, of, zoo als men zig verbeeldt, de baarmoeder vasttehouden.

Door dit fterk binden wordt de kraamzuivering fomtijds teruggehouden, en de baarmoeder ontftoken: de ondervinding heeft geleerd, dat door dit binden het lijf niet dunner gemaakt kan worden: beter en nuttiger is het voorgemelde fluitlaken, ten einde de fpieren van den buik te onderfteunen, op dat dezelven haare veerkracht wederkrijgen.

Reeds op den zesden of zevenden dag naa de verlosfing kan eene kraamvrouw opftaan, zoo zij anders zeer wèl, en de melk-koorts over is; doch zij moet de koude lucht mijden.

De meeste kraamvrouwen zijn wel eens van gevoelen om zes weeken naa de geboorte te purgeeren: dit is voor gezonde ligchaamen niet noodig, en zoo het al gefchiedt, moet het met zachte laxeermiddelen en niet met fterk prikkelende middelen gedaan worden: deezen aangaande, moet men eenen Geneesheer en niet eene Vroedvrouw raadpleegen.

Nuttiger is 't voor een kraamvrouw dat zij, op het einde van haar kraambed, wanneer de kraamzuivering gedaan is, gebruik maakt van een lauw-warm bad, om daardoor het ligchaam te zuiveren.

Eene kraamvrouw moet zig niet te vroegtijdig in de koude lucht begeeven, en het huis niet verlaaten, vóór dat de kraamzuivering geheel opgehouden heeft; waarom eenige gewoon zijn, als het weder des zomers voordeelig is, eerst in de vierde of vijfde week, en des winters in de zesde week, haaren kerkgang te doen.

Eene kraamvrouw moet het bijflaapen niet toelaaten, vóór dat de kraamzuivering geheel opgehouden is: er zijn voorbeelden dat eene al te vroege bijflaap de kwaadaartigfte gevolgen gehad heeft.

De bezorging van het eerstgeboren kind.

Als de moeder verlost is, wordt het kind naast de vrouw in het bed gelegd.

Zo het hoofd des kinds nog met de vliezen, als met een muts overtrokken is, moet men die vliezen afneemen, opdat het kind adem kan haalen.

Het afbinden van den navelftreng, het afwasfchen der fmeerige bekleedfelen, het fchouwen van 't ligchaam, het kleeden des kinds, het ontlasten van het *meconium*, zijn de eerfte bezigheden voor de vroedvrouw, nopens het eerstgeboren kind.

De navelftreng moet zes duimen breed, van de navel des kinds af, met een fmallen band gebonden worden: boven deeze binding wordt hij afgefneden: het ftuk dat zig boven deeze binding bevindt, moet tegen het kind aan terug gelegd, en nog eens aan de eerfte binding gebonden worden; in dier voegen is men verzekerd, dat de binding niet zal los laaten. (*)

Men moet den navelftreng niet binden, vóór dat het kind tekens van leven geeft.

Is het kind zwak, en bleek van aangezicht, zoo moet men het aan den navelftreng laaten liggen, als de moederkoek nog aan de baarmoeder vast zit, om den omloop des bloeds tusfchen moeder en kind te onderhouden. (†)

(*) Hier verdient aangemerkt te worden, dat men gewoon is, het afgefneden deel van den navelftreng, dat nog aan den moederkoek vast zit, ook te binden: maar heeft de moederkoek zig reeds van de baarmoeder losgelaaten, en als er niet nog een kind voorhanden is, zoo is deeze binding niet noodig: om dat bij een losgeganen moederkoek, het bloed zig alleen uit de navel-aders ontlast, welken in den moederkoek geplaatst zijn; dus moet dezelve natuurlijk kleener, en des te ligter naar buiten gebragt worden: ik heb deeze binding bij meer dan zes honderd kinderen naagelaten.

(†) Maar is de moederkoek reeds ontlast, zoo is deeze raad vruchtloos, en

Ondertusfchen moet men het kind in met warmen wijn natgemaakte doeken leggen; geest van *ammoniac zout* onder den neus houden; (*) zout in den mond leggen, een klyfteer met zout apliceeren, in den mond en den aars lucht blaazen, met fchuiers de voetzolen wrijven, de leden, naar het hart toe, veel met doeken wrijven, fomtijds de borst met de hand zachtlijk drukken, en weder los laaten; als er dan tekens van leven komen, kan zulk een zwak kind van den navelftreng los gemaakt worden.

Maar is een kind zwak; geeft het naauwlijks een teken van leven, en neemt men waar, dat het aangezicht geheel blaauw of zwart opgelopen is, zoo moet men den navelftreng, zonder denzelven eerst te binden, op de gewoone plaatst affnijden, en laaten uit den navelftreng, eenige oncen bloeds loopen; hierop binde men den navelftreng, en zoeke het kind op eene zachte en verfchillende wijze te prikkelen. (†)

Het afwasfchen van den kleurigen vettigen flijm, en de aan denzelven nog klevende bloederige vuiligheid, wordt in het bad gedaan: tot zulk bad moet men rein; echter niet te heet water gebruiken.

zelfs fchadelijk, om dat het bloed van 't kind, door de flagaderen in den koek, maar niet uit den koek door de naveladeren naar het kind kan komen, en het kind alzoo zoude kunnen doodbloeden: de wijze om den moederkoek in warme asch, of denzelven het kind op den buik te leggen, is geheel verwerpelijk; het eerfte is vergeeffche arbeid, en het tweede fchadelijk, om dat de koek, door zijne zwaarte, het ademhaalen nog meer verhindert.

(*) Echter moet men deezen fcherpen geest niet in den mond van het kind laaten loopen: ik heb, even als Profesfor LEBMACHER, waargenomen, dat die kinderen welken met het leven daaraf zijn gekomen, den geheelen mond met de flechtfte zweeren bezet hadden, zoo dat zij door pijn niet konden zuigen, en fomtijds daar aan ftierven.

(†) Eene vrouw had reeds drie kinderen wel gemaklijk, maar te vroegtijdig, ter wereld gebragt: de kinderen waren altoos geheel blaauw van aangezicht, leefden eenige dagen, de ademhaaling was met lange tusfchenpoozingen en zwaar, gelijk bij ftervenden, zij waren lam tot dat zij, even als beroerenden, ftierven: zeker heelmeester opende 't hoofd van het derde kind, toen het dood was, en zag alle vaten van den *pia mater* vol bloed ftroomen, ook eenig bloed uit de vaten: bij het vierde kind beval mijn groote leermeester LEBMACHER, dat de Vroedvrouw vóór de binding van den navelftreng eenige oncen bloeds zoude laaten uitloopen: dit kind is, fchoon alle de vaten in het aangezicht vol bloed ftroomden, in het leven gebleven.

In 't water moet een kusſen of toegevouwen linnen doek, op het hoofd des kinds, 't welk buiten het water is, gelegd worden; of men neemt alleenlijk botelbier met een kleen gedeelte goede brandewijn, en wascht het kind met eenen ſpons, daarin natgemaakt, van het hoofd tot de voeten: bij kinderen die zwak zijn, kan men meer brandewijn gebruiken.

Bij dit wasſchen onderzoekt men het ligchaam des kinds, van het hoofd af, lid voor lid, tot aan de voeten, of er ook een lid te veel of te weinig, of gebrekkig is; of er op het hoofd of aan andere plaatſen ook gezwellen zijn; of ook eenig lid gebroken, ontwrigt of gekneusd is; of zig ergens een moedervlek, of ander nadeel laat zien; bijzonderlijk of de openingen voor de pis en drekſtof wel open zijn.

Zoo één van deeze gebreken aanweezig is, moet zulks, bij tijds, aan eene Heelkundigen bekend gemaakt worden.

De tongriem moet alleenlijk losgemaakt worden bij kinderen die niet luide ſchreeuwen, niet goed kunnen zuigen, en de tong niet buiten den mond over de onderkaak brengen; deezen zijn blijken, dat de tongriem gebrekkig is.

Een wèl gereinigd kind wordt voords door de baker gekleed: over 't algemeen is wegens het kleeden des kinds het volgende waarteneemen:

1) Het ſtuk van den navelſtreng moet in een zacht linnen lapjen gewikkeld, en glad tegen de borst aan gelegd worden; voords wordt over hetzelve een vierkant drukdoekjen, en over dit een navelband van vier vingeren breed, om het lijf des kinds gelegd; hierdoor voorkomt men eene navelbreuk, welke anders, door 't ſchreuwen des kinds, ligtlijk ontſtaat:

2) Het hoofd wordt bedekt met eene linnen muts, of met een zoo genoemd vaderliefje; op de fontanellen kan men voor de warmte, een afzonderlijk linnen lapjen leggen, 't welk aan de muts vast gemaakt wordt: de plaats der fontanellen moet vooral warm gehouden worden.

3) Om

3) Onder elken der armen, welken langs het ligchaam hangen; tusſchen de beenen, die uitgeltrekt naast elkander moeten liggen; tusſchen ieder plooi aan het ligchaam; achter de ooren, onder den hals, onder de knieën, en aan de holte onder het ſtaartbeen, moet men een zacht linnen lapjen leggen, ten einde het kind, op die plaatſen, door de uitwaſeming niet ſmarte.

Alle deeze bijzondere kleedings-gedeelten worden door een' luur vastgehouden.

4) Het kind moet niet te ſtijf in de luuren gewonden worden, voornaamlijk niet op de borst, en over de maag, op dat het gemaklijk kan ademhaalen, en niet, zoo dikwijls als het gezogen heeft, braaken moete: de doeken om den hals moeten mede niet te ſtijf digt gemaakt worden, om den terugvloed van het bloed, des het aangezicht en het hoofd, niet te hinderen.

5) Zoodra het kind in de luuren is, moet men het eenige keeren een lepel vol ſyroop van rhabarber geeven, om daardoor de darmen van de zwarte drekſtoffen te zuiveren, bevoorens het aan de borst gelegd wordt.

6) Een eerstgeboren kind moet niet dan naa verloop van eenige uuren, om te zuigen, aangelegd worden, zoo het de eerſte, laxeerende, moedermelk niet kan hebben; maar kan het deeze krijgen, dan kan men het terſtond naa de geboorte aanleggen.

7) Het kind moet, in 't bed, niet op den rug, maar nu eens op de rechte, dan eens op de linker zijde gelegd worden, zoo dat de ſlijm die zig uit den mond ontlast, (vooral bij het braaken) ligtlijk afgeſcheiden kan worden; om dat het kind anders, als het op den rug ligt, dien ſlijm moet verzwelgen, en daardoor zeer ligtlijk kan ſtikken.

8) Om dat de kinderen de pis- en drek-ſtof dikwijls in de luuren laaten gaan, moeten zij ook dikwijls verſchoond worden, anders wordt de huid rood, en er komen zweeren bij, die ligtlijk kwaadaartig worden.

9) Het ſtuk van den navelſtreng, 't welk van tijd tot tijd droog wordt, en zig in zes of zeven dagen afſcheidt, moet, bij het kleeden van 't kind, niet getrokken worden, om dat, als hetzelve zig te vroeg afſcheidt, eene doodl.

lijke bloeding, een zweer, of navelbreuk kan veroorzaakt worden.

10) Dagelijks moet een kind, 's morgens, 's middags, en 's avonds, met een spons, in laauw water natgemaakt, over het geheele ligchaam gewasſchen, en daarnaa weder gedroogd worden: de luuren moeten, als zij omgeſlagen worden, niet koud, maar ook niet te warm weezen.

11) Het ſtroojen van loodwit in de ploojen van het ligchaam, waar naamlijk het kind ſmart, is zeer nadeelig; want het terughouden der uitwaasſeming geeft aanleiding tot veele ziekten.

12) De bovenſte leden moeten in 't geheel vrij blijven: het overige gedeelte des ligchaams, met de beenen, kan eenige maanden lang in de luuren gelegd worden: de navelband moet langen tijd gedragen worden, vooral bij ſterk ſchreeuwende kinderen.

13) De wieg, of het bed, waarin het kind gelegd wordt, moet, ten opzichte van het licht, zoodanig ſtaan, dat het zelve op 't achterhoofd des kinds valt, dewijl het in de oogen nadeelig is.

14) Het wiegen der kinderen is voor dezelven, wanneer het zachtlijk gedaan wordt, eene aangenaame beweeging: ſterk wiegen is in 't geheel ſchadelijk; want eerstlijk wordt het kind daardoor duizelig, en ten tweeden maakt het wiegen eene ſchudding der hersſenen, waardoor het geheele zenuwgeſtel lijdt: over dat deel der wieg, waar het hoofd des kinds ligt, moet men eenen boog maaken, over welken men een gordijn kan leggen.

15) Slaapen moet een kind zoo veel het wil en kan: nabij een kachel of een heet vuur moet zulks echter niet geſchieden, ook niet in zeer koude vertrekken.

16) Geduurende de eerſte maanden kan een kind, alleenlijk door de moedermelk, genoeg gevoed worden; 't is nadeelig hetzelve vroeg met pap vol te ſtoppen: als een kind drie of vier maanden oud is, en de moeder of minne geen melk meer heeft, zoo kan men hetzelve een beſchuit, in water gekookt, geeven, en 't voords aan eene vaste orde in het eeten en drinken gewennen, gelijk ook in het ſlaapen.

Naa het pap eeten moet men het kind water, of water en melk, of goed bier laaten drinken, om de pap in de maag te verdunnen: alle de bekende mondſtopſels, van brood en ſuiker gemaakt, zijn ſchadelijk.

Op deeze wijze laat men meestal een kind bezorgen tot in de negende maand: zoo het zuigt, moet het dan geſpeend worden: de rechte tijd om te ſpeenen is, als de tanden doorbreeken; want deezen hinderen 't kind en de moeder in het zuigen, en de Natuur eischt vastere ſpijzen.

17) Het kind moet, als 't wakker is, niet altoos op éénen arm gedragen worden, op dat het in den rug niet ſcheef worde: men moet het nu eens op den rechter, dan eens op den linker arm draagen.

18) 'T is niet goed een kind aan het ſchrikken te maaken; want daaruit zijn doodlijke vallende ziekten ontſtaan.

19) Een kind moet dagelijks, voor 't minſte tweemaal, afgang hebben; en in het tegengeſtelde geval, geholpen worden door clyſteeren, of laxeerende ſyroopen.

De bezorging des kinds ſtaande den tijd der zooginge.

De weldaadige Natuur heeft de vrouw zulk een ligchaam gegeven, dat zij, als zij moeder wordt, geſchikt is, om zelve haare kinderen te zoogen: is derhalven eene maagd of vrouw moeder geworden, en is zij gezond, heeft zij ook anders geene dringende bezigheden die haar het zoogen verbieden, zoo is zij door de wet der Natuur gehouden, zelve dien pligt te vervullen; want de melk, welke het kind in 's moeders ligchaam gewoon geworden is, is het kind veel beter, dan die van eene minne, of van eenige andere melk van dieren: zelfs bevrijdt het zuigen van 't kind de moeder niet zelden van zwaare ziekten, welken haar anders door den toevloed der melk zouden overkomen, als deeze zig eenen anderen weg tot ontlasting moest baanen: deeze

ſterke toevloed van melk vindt men meestal bij eerst-kraamende vrouwen; daarom is 't noodig, dat de bedoelde overvloed haar door het zuigen van een volwasſen mensch, of door jonge honden, of door eenen zuigpomp enz. weggenomen worde.

Tien of twaalf uuren naa de geboorte laat men het kind, voor de eerſtemaal, aan de borst leggen, en men ſpeent het eerst naa negen maanden, of, als het zeer zwak is, eerst naa verloop van een jaar: in het eerſte vierdedeel jaars laat men het om 't andere uur, in het tweede vierdedeel jaars, om de drie uuren, en in het derde of vierde vierendeels jaars, ſlechts drie keeren daags zuigen: er is een oud ſpreekwoord, het welk zegt, *zoo als men de kinderen gewent, worden zij*; zal derhalven eene moeder een goede orde in het zoogen van haar kind in acht neemen, zoo moet zij het aan gemelden tijd gewennen, en daardoor kan zij haare bezigheden ook beter verrichten, tevens genoeg ſlaapen, en ook weeten hoeveel melk haar kind dagelijks gebruikt.

Maar er zijn zekere gevallen, in welken de moeders het zoogen haarer kinderen verboden wordt, en gevolglijk noodzaakelijk haare plaats door eene Min moeten laaten waarneemen; deeze gevallen zijn,

1) Als de vrouwen geene tepels aan de borſten hebben, of dat dezelven te diep zitten, te dun zijn, en door een zacht wrijven niet ſtijf worden: eene kleene ontſteeking, of afgaan der huid kan in korten tijd genezen worden.

2) Als de borſten ſterk ontſtoken, zweerend, verhard, kankerachtig, te mager, of te vet, te ſtijf, of ook wanneer er in 't geheel geene borſten voorhanden zijn.

3) Wanneer de melkwegen vergroeid, of door geſtolde melk verſtopt zijn, en daarom geheel geen, of ſlechts weinig melk afſcheiden.

Andere gevallen zijn er, in welken het zoogen, of voor de moeder, of voor het kind, of ook voor alle twee nadeelig kan weezen; als,

1) Bij vrouwen die een gebrek in de longen hebben: zo deeze zoogen kunnen zij ligtlijk in eenen hoest, bloedſpuwing, of in eene longteering vallen: zijn die ziekten

vóór den zoogtijd tegenwoordig, zoo zullen zij door het zuigen des te erger worden.

2) Bij vrouwen welken met erwelijke familie-ziekten behebd zijn, als met de podagra, met de vallende ziekte, zwaarmoedigheid, met de engelſche ziekte, met krop- kliergezwellen enz. op dat dit kwaad niet te zekerder van de moeder tot het kind overga: ook bij moeders, welken door de venusſmet aangeſtoken zijn, om dat zij, met het kind te gelijk, in den zoogtijd genezen kunnen worden.

3) Bij vrouwen welken haare krachten door eene voorgaande zwaare verlosſing verloren hebben, of van eene lange of korte en gevaarlijke ziekte herſteld zijn, of van dezelve overvallen worden; of wier zenuwgeſtel te gevoelig is, en waardoor veelen aan toevallen der baarmoeder onderworpen zijn.

4) Bij vrouwen welken, door het zoogen, in eene zwaare ziekte ſtaan te vallen, om dat hetzelve bij veele moeders eene uitteering, longteering, of de moederplaagen naar zig trekken: bij anderen veroorzaakt het zweet, en eene al te groote verzwakking.

5) Bij vrouwen welken, ſtaande den zoogtijd, zwanger worden; want een zoogende vrouw wordt ligtlijk van eene miskraam overvallen, en haare melk is voor 't kind ſchadelijk.

6) Eindelijk bij alle vrouwen welken ſlechte melk hebben; wanneer dezelve naamlijk te dik, en noch door geneesmiddelen, noch door een goeden leefregel van haare ſcherpte gebeterd kan worden.

De verkiezing eener minne.

De verkiezing eener minne is voor het kind van 't grootſte gewigt: als men te vooren ziet, dat eene vrouw haar kind niet kan zoogen, moet men, eenige weeken vóór de geboorte, voor eene Min zorgen, welke men tot aan de verlosſing der vrouwe laat wachten, om dat men niet ten allen tijde goede minnen kan bekomen,

Bij het verkiezen van eene minne, moet men acht geeven, op 1) den ouderdom; 2) ligchaamsgefteldheid; 3) den tijd haarer laatfte verlosfing; 4) de gefteldheid der borften, der tepels, en der melk zelve; 5) den ftaat der gezondheid, en eindelijk 6) op de gemoedsgefteldheid.

1) De ouderdom — De beste minnen zijn die, welken van twintig tot dertig jaaren oud zijn: de melk eener te jonge, of te oude minne is of niet toereikende of niet voedende genoeg.

2) Ligchaamsgefteldheid — De minnen welken een fterk, bloedrijk geftel hebben, met bruin hair, en niet te vet, of niet te mager zijn, zijn verkiezelijk: zwakke minnen hebben melk, die ligtlijk zuur wordt: vette en al te magere minnen hebben zeldzaam genoeg melk. (*)

3) De tijd der laatfte verlosfing — Eene Min moet niet vóór de zes weeken naa haare kraamzuivering, en niet langer dan drie of vier maanden naa haare verlosfing, aangenomen worden, om dat in het laatfte geval haare melk te oud zoude weezen, en zij ook fomtijds het zoogen niet zoude kunnen uithouden.

4) De gefteldheid der borften, enz. — De borften eener goede minne, moeten middenmaatig groot, en op het gevoel zacht weezen: groote, met vast vet opgevulde borften, geeven zeer weinig melk: ook is het noodig dat beide de borften tot het zuigen gefchikt zijn. (†)

De tepels moeten noch te groot, noch te kleen zijn, en vooral niet diep in de borften liggen, om dat het kind dezelven dan niet goed kan vatten; echter

(*) Het is niet goed, als eene Min, welke in het begin mager was, vet wordt, dewijl men dan het kind veelal mager ziet worden.

(†) Men kan de borften onderfcheiden, in melk- en vleesch-borften; melkborften zijn die, welken op het gevoel zacht zijn: deeze borften zijn buiten de zwangerheid kleen, en plat neêrgedrukt: maar worden zulke vrouwen zwanger, en zijn zij verlost, zoo zetten de borften zig langzaam uit, alzoo dat zij van melk overftroomen, en dezelve in eene groote menigte uitgeeven: de vleesch-borften, in tegendeel, zijn meest vast, wèl gevormd, zacht voor het gevoel, en fraai voor het gezicht; maar de menigte vets is, aan de behoorelijke affcheiding der melk, hinderlijk; zulke minnen zijn niet in ftaat het kind genoegzaam melk te geeven; al zuigt het geheele dagen, blijft het echter hongerig.

verdient hierbij in aanmerking genomen te worden, dat de tepels door het zuigen van een kind grooter worden: bij een zacht wrijven moeten zij ook min of meer stijf worden: de melkopeningen moeten niet verstopt zijn.

De melk moet men onderzoeken naar gelang van haare menigte, als ook naar gelang van haare bestanddeelen: om bij eene Min de veelheid der melk naartespeuren, moet men al haar melk op eenmaal laaten uithaalen, en dan zien, in hoe veel tijds de borsten zig, als te vooren, aanvullen: doch jonge gezonde vrouwen, en die voor de eerstemaal zoogen, ontvangen dagelijks meer melk, wanneer zij goed eeten en drinken hebben.

Als de benoodigde hoeveelheid der melk noch te dun, noch te dik, noch te scherp is, zoo bezit zij de beste bestanddeelen.

Dit neemt men waar door den reuk, den kleur, en door den smaak der melk: goede gezonde melk moet aangenaam zoet smaaken, en geen' reuk hebben: haar kleur moet wit zijn: geheel blaauwe melk is te dun, en de geele kleur is een teken van te veel vettigheid, of dat de melk oud en bedorven is.

De dikte en dunte der melk kent men door de volgende proeven: men laat eenige droppels melk op de nagel van den vinger, of op den rand van een glas vallen: als nu de melk, wanneer men den vinger of het glas zachtlijk omkeert, onbeweegelijk daarop zitten blijft, zoo is zij te dik en te vet; vloeit zij daarentegen terstond af, zoo is zij te dun, en niet voedzaam genoeg; maar zij is goed, als ze op den nagel staan blijft, zoo lang men den vinger recht houdt, en als zij langzaam afvloeit, wanneer de vinger scheef gehouden wordt. (*)

Naar de verschillende zelfstandigheid der melk, moet men de Min ook eene verschillende levenswijs voorschrij-

(*) Eenigen laaten een deel melks in een teug azijn vallen, en daarin stollen, als wanneer men uit het meerder of minder gedeelte des droppels kan opmaaken, of de melk te dun, dan te dik is —— anderen gieten wat melk in een glas water: zakt zij als dan op den grond, zoo is zij te zwaar; maakt zij veele draaden, zoo is zij te slijmerig; blijft zij op het water staan, zoo is zij te dun; wordt er eene wolk gemaakt, door geheel het water heen, zoo is zij goed.

ven; gefchikt naamlijk naar den toeftand, dat is, naar maate het kind dezelve noodig heeft; want niet voor ieder kind is dezelfde melk even voor- of naa deelig.

5) De ftaat der gezondheid — Al heeft eene Min de beste borsten en melk, moet men haar echter niet neemen, wanneer men aan haar eene voorgaande, of tegenwoordige ziekte ontdekt: vooral moet men onderzoeken, of zij de witte vloed heeft, en of zeker lidteken, of eenig ander teken van venusziekte, als groote wratten, lieschbuilen, en dergelijken aan haar te vinden zijn: (*) men moet bij allen, welken de Min kennen, vraagen of zij ook iet van eene haar aanhangende ziekte weeten; zoo ook brengt het ongedierte op 't hoofd en aan de fchaamelheid, eene Min met reden in een flecht vertrouwen; even als het onaangenaam rieken uit den mond en de keel, 't welk veelal een fcorbutifche of venerifche gefteldheid aanwijst: bijzonderlijk als de tanden bedorven zijn, welken men derhalven voornaamlijk eerst moet onderzoeken.

6) Het gemoedsgeftel — De zwaarmoedigen, toornigen, tot den drank genegen, luië, flaaperige, en al te verliefde Minnemoeders, zijn volftrektlijk aftekeuren: men wordt het gemoedsgeftel best gewaar, door een onderzoek naar haare wijze van leeven.

Deezen nu zijn de noodzaakelijke eigenfchappen, welken eene Min moet bezitten, zal zij gefchikt weezen om aan het groote oogmerk te voldoen.

Het gebeurt fomtijds dat men eene Min, welke het kind reeds zoogt, om gewigtige oorzaaken moet laaten gaan, en eene andere neemen: wij zullen eenige gevallen opgeeven, waarin dat verwisfelen noodzaaklijk is.

1) Wanneer, ftaande het zoogen van 't kind, de melk weggaat: in dit geval worden de minnen meestal vet,

(*) De venusziekte is tegenwoordig onder de minnen algemeen, en men kan door die, doorgaands listige vrouwlieden, ligtlijk bedrogen worden, wanneer zij de tijd en 't uur, tot het vifiteeren beftemd, weeten: zij pleegen zig de fchaamdeelen uittewasfchen, in de fchede een ftuk fpons te fteeken, en dan fchoon linnen aantedoen: men moet derhalven, vooral de fchede, door de Vroedvrouwen laaten onderzoeken, en altoos een waakend oog over haar linnen houden, gelijk men ook altoos het onderzoeken onverwachts moet laaten doen.

en het kind wordt, onder een aanhoudend ſterk ſchreeuwen, mager.

2) Als een Min zwanger wordt: bij zulk eene vermindert de melk, of dezelve is voor het kind onaangenaam.

3) Wanneer eene Min, de maandlijkſche zuivering heeft, en het kind als dan lastig, en niet wèl wordt; maar blijft het in dien tijd gezond en vrolijk, zoo is 't niet noodig, om gemelde reden, van Min te verwisſelen.

4) Als er eene ontſteeking der borſten plaats heeft.

5) Als eene Min door 't zoogen, of door eene andere oorzaak, in eene ziekte valt, die gevaarlijk, of langduurend wordt.

Deezen zijn de gewigtigſte gevallen, waarom men van minnemoeder moet verwisſelen — wat verder haare ſpijzen aangaat, dezelven moeten, in de eerſte dagen, zacht zijn, om dat het eerstgeboren kind, in den beginne, dunne melk noodig heeft: den overigen tijd moet zij gezonde, aangenaame, en genoegzaam voedende ſpijzen gebruiken: het beste is haar zulke ſpijzen te laaten gebruiken, als zij te vooren gewoon was: hierom worden minnen, ten platten lande geboren, van de zachte ſpijzen ligtlijk ziek; beter verdraagen dezelven grove meelſpijzen.

Goed water is de minnen gezond, goed bier, of wijn met water, is dezulken onder het middagmaal niet ſchadelijk, welken voorheen gewoon waren het te drinken.

Ligchaamsbeweeging is der minne altoos nuttig; maar zoo zij daardoor verhit is, moet zij het kind niet terſtond daarop laaten zuigen, om dat de verhitte melk het wichtjen nadeelig is.

Door het veele zitten, wordt de melk te dik en lijmerig; daarom moet het veele zitten vermijd worden.

De ſlaap moet genoegzaam, maar niet te veel zijn; want het is, even als 't veele zitten, voor de melk zeer nadeelig: men moet het kind niet bij de Min in het bed laaten ſlaapen, op dat het door haar, in den ſlaap, niet

gedrukt worde: men kan het wiegjen voor de bedſtede plaatſen.

Het laat naar bed gaan is alle zoogende vrouwen ſchadelijk; daarom doet men wèl, als men het kind aan eenen bepaalden tijd van zuigen, of van drinken gewent: de Min kan dan in de overige uuren genoeg ſlaapen.

Zij moet vrolijk van gemoed, en opgehelderd van geest zijn; want toorn en ſchrik zijn voor het kind wezentlijke vergiften: is zij echter tot gramſchap vervallen, of heeft zij geſchrikt, zoo is het noodig dat haare borſten uitgemolken worden, en men het kind niet laate zuigen, vóór dat de gemoedsrust bij de Min herſteld is.

Tegen het afloopen van den zoogtijd, dat tegen het einde van de negende maand is, moet het kind van heverleê aan zachte ſpijzen gewend worden, om dat men dan, naa het ſpeenen, gemaklijker gebruik van dezelven kan maaken.

Van de voeding des kinds met melk van dieren.

Somtijds is men verpligt een kind alleenlijk met melk van dieren te voeden: menigvuldige waarneemingen hebben geleerd, dat onder de verſcheiden ſoorten ven zoogdieren, de koe de beste melk tot dat einde geeft; en daar men dezelven op alle plaatſen, en ten allen tijde gemaklijk kan bekomen, is zij te meer verkiezelijk.

Wordt alzoo een kind met koemelk gevoed, zoo moet dezelve in de eerſte drie of vier weeken met een derde waters vermengd worden, op dat zij mager zij, en door het kind ligtlijk verteerd kan worden: men maake de melk lauw-warm, om dat de kinders aan warmte gewoon zijn, en de melk als dan eenigzins gelijkheid hebbe, met de moedermelk —— Men geeve het wicht deeze melk in kannen, met een tuit, welke tuit bedekt is met een door-gaat lederen lapjen; men kan deeze kannen kleen en plat laaten maaken, zoodanig, dat zij in den boezem gedragen kunnen worden, en men daardoor in ſtaat

is, dit vocht ten alle tijde warm te houden, en te geeven: des zomers laat men de melk met een weinig ſuiker opkooken, als wanneer zij niet ligtlijk zuur zal worden.

De melk- of zoog-kannetjens, moeten ſchoon gehouden worden, waartoe men twee of meer kannnetjens in voorraad laat maaken, op dat men dezelven geduurig kan afwisſelen.

Hoe veel van deeze melk men een kind, in den tijd van vier-en-twintig uuren, geeſt, tekent men op een daartoe dienend maatjen aan, op dat men zien kan, of het kind, voor zulk eenen tijd, zijne benoodigde hoeveelheid heeft ontvangen: een eerstgeboren kind heeſt, in vier-en-twintig uuren, van één tot twee pond van dat vocht noodig; wordt het ouder, dan van drie tot vier pond, en tegen de zesde maand, vijf of zes pond: deeze melk is echter zelden genoegzaam om het kind te voeden, dewijl zij niet zoo voedend is als die der menſchen; men moet derhalven nog melk met beſchuit daarbij voegen: deeze beſchuitpap wordt op de volgende wijze bereid: in een half pond melk moet een lood beſchuit, op een zacht vuur kooken, en omgeroerd worden; zij moet zoo lang kooken, tot er eene korst rondſom de pot zit: aldus genoeg gekookt zijnde, moet het papjen echter zoo dun zijn dat het rondſom de lepel afloopt — het gereedſchap, waar in de pap gekookt wordt, moet altoos ſchoon gehouden worden, en zoo dikwijls men het kind dit voedſel zal toedienen, moet men hetzelve versch bereiden, dewijl de bewaarde en opgewarmde pap voor het wichtjen te zwaar om te verteeren is.

Het zoogenaamde mondſtopſel, uit ſuikerbrood beſtaande, is niet alleenlijk gevaarlijk voor het kind, om dat het er ligt een ſtuk afknaagt, hetzelve nederzuigt, en door deezen weg, als men daar niet op let, zig zelf verſtikt; maar ook, om dat, door de ſuiker, te veel zuur in de eerſte wegen komt, welk het kind zeer ſchädelijk kan weezen.

De vroegtijdige geboorte.

Als de geboorte vóór het einde der negende maand geschiedt, worden die kinderen, als ook dezelver geboorte, *vroegtijdig* genoemd.

Eigenlijk is de zevende, agtste, en de helft der negende maand, de tijd der geboorte: eene vrucht vóór de zevende maand ter wereld gekomen, wordt een miskraam genoemd: men heeft waargenomen, dat de vroegtijdige geboorten meest op het einde der zevende maand voorvallen.

Dezelfde oorzaaken van zulk eene geboorte kunnen ook, wanneer zij, in eenen minderen graad, in de baarmoeder plaats hebben, of als zij eerst naa de zesde maand de baarmoeder overvallen, tot eene vroegtijdige verlossing aanleiding geeven.

Daar nu somtijds kinderen, uit geheime inzichten, der waereld, of den kwaaddenkenden vader, voor vroegtijdig geborenen, opgedrongen worden, moet een Vroedmeester, bijzonderlijk in gevallen van openbaare rechtsplee-ginge, met groote bedachtzaamheid, en naa het naauwkeurigst onderzoek, over het eerstgeboren kind oordeelen.

De grootte van een vroegtijdig, maar dood ter waereld gekomen kind, is niet altoos gelijk aan den tijd der zwangerheid, maar aan dien tijd, op welken de vrucht in de baarmoeder gestorven is: leevende vroegtijdig geboren kinderen, zijn altoos kleener, dan ten bestemden tijde geborenen: de vroegtijdig geborenen ontbreken meestal, even als bij de ontijdigen, de nagels op de vingeren: de eerstgemelde slaapen aanhoudend door, en moeten tot het gebruik van voedsel opgewekt worden; zij zijn veelal te zwak om de melk uit de borsten der moeder te trekken, en hebben, tot op twee maanden naa de geboorte, naauwlijks eene hoorbaare stem, dewijl hunne longen nog te zwak zijn, om zig behoorelijk uittezetten, en samen te trekken: om dezelfde reden haalen zij ook bezwaarelijk adem. (*)

(*) Men wil waargenomen hebben, dat zevenmaandskinderen soms zoo volkomen als tijdig geborenen geweest zijn; maar hier kunnen vergistingen plaats

De voorzegging, of een vroegtijdig geboren kind in het leven zal blijven, wordt door een ervaaren Vroedmeester niet opgemaakt uit de ſterke ledemaaten, maar alleenlijk uit het gemaklijk ademhaalen des kinds.

Daar de vroegtijdige verloſſingen meestal met eenen ſterken bloedvloed vergezeld gaan, moet men bij het behandelen van zulk eene verloſſing, als ook bij ontijdige geboorten, den aandacht daarop gevestigd houden.

Voor het overige is de toedragt van omſtandigheden, bij de vroegtijdige geboorten, even als die bij de tijdigen; zij gaat naamlijk langzaam voord (*) en de moederkoek volgt zelden aanſtonds op de geboorte: 't is noodig te weeten, dat men in de zevende of agtſte maand beter met de hand in de baarmoeder kan komen, om, als het noodig zoude zijn, een tegennatuurlijk liggend kind te keeren, 't welk bij ontijdige geboorten wel eens 't geval kan weezen.

De ontijdige geboorten.

Als eene zwangere vrouw vóór de zevende maand der zwangerheid verlost, heeft zij eene ontijdige geboorte, 't welk men *abortus*, of misdragt noemt; maar valt de geboorte voor naa de zevende, en vóór het einde van de negende maand der zwangerheid, zoo is dezelve eene vroegtijdige geboorte.

Meestal neemt men deeze miskraamen waar, in de derde of vierde maand, zelden in de vijfde, meestal ook ontmoet men de miskraam op de dagen waarop, buiten de zwangerheid, de maandlijkſche bloedontlasting geſchiedt.

hebben, gelijk zulks het geval was bij de vijf- of zes-maandskinderen, door CARDANUS en anderen leevend gezien; alhoewel ik niet wil loochenen, dat beide gevallen mogelijk zijn — In zeker boek, aan HYPOCRATUS toegeſchreven, leest men: „De agtmaandskinderen ſterven zekerder, dan die in de zevende maand „geboren zijn;" dan, deeze waarneeming is valsch, en de ondervinding wederlegt haar: want hoe tijdiger een kind geboren is, hoe ſterker deszelfs longen zijn, en des te zekerder kan het ook in 't leven blijven.

(*) Zonder twijfel, dewijl het kind door zijne zwaarte, den baarmoedersmond, welke op deezen tijd nog dik is, niet kan verwijden.

Men heeft waargenomen, dat een zevenmaandskind in het leven kan blijven; maar die vóór de zevende maand geboren worden, ſterven allen, dewijl hunne longen niet ſterk genoeg zijn om adem te haalen.

Alles wat de baarmoeder, vóór het einde der zwangerheid, eene krampachtige ſamentrekking kan veroorzaaken, kan men als eene afgelegene oorzaak der ontijdige en vroegtijdige geboorte aanzien.

Echter kunnen deeze gelegenheidgeevende oorzaaken zelden, eene hevige ſamentrekking der baarmoeder veroorzaaken, zoo er niet, behalven dat, eene bijzondere voorbereiding tot dezelve in het maakſel der baarmoeder tegenwoordig is (*).

Dergelijke voorbereidende oorzaaken, beſtaan in eene bijzondere prikkelbaarheid, ſlapheid, ſtijfheid, verharding of gebreklijkheid, van de baarmoeder.

Wanneer eene vrouw dikwijls eene miskraam heeft, kan men zekerlijk tot zulk eene voorbereiding beſluiten, bijzonderlijk als de miskraamen op eenen gezetten tijd komen, of in eene zelfde maand voorvallen.

Die miskraamen, welken uit eenen bloedvloed ontſtaan, en van denzelven vergezeld gaan, komen veel meerder voor, dan welken zonder dien vloed voorvallen: over 't algemeen is een miskraam gevaarlijker dan eene ontijdige geboorte, om dat meestal een bloedvloed vóór, in, of naa dezelve aanweezig is; om dat zij langzaam voordgaan; om dat de kleene moederkoek meestal terug blijft, en om dat de kunst noch van buiten, noch van binnen, de lijderes, in dat geval, groote hulp kan toebrengen.

Hoe grooter het kind is, dat is, hoe laater de miskraam voorvalt, des te gevaarlijker is de bloeding: zijn, bij den vloed, waare weeën tegenwoordig, zoo is er geen hoop meer om de misdragt voortekomen: ſomtijds laat de bloeding eener zwangere vrouw, als er geene

(*) Schandelijke vrouwen trachten zig te vergeefsch door ſterke middelen, en andere handgreepen, van de verborgene zwangerheid te ontſlaan: ſoldaaten- en boerenvrouwen, zijn aan honderden oorzaaken van miskraamen, zonder gevolg, blootgeſteld, om dat de bedoelde voorbereiding, in haare baarmoeder, zeldzaam tegenwoordig is.

weeën bij zijn, zig nog, zonder eene opvolgende miskraam gelukkiglijk ſtuiten; maar ook volgt de miskraam ſomtijds, eenige dagen, naa het ophouden van den vloed.

Dit zijn de waarneemingen in deezen, door mij, en door de beroemdſte mannen, opgetekend: de beoordeeling en vereischte behandeling van dit toeval, vordert de grootſte naauwkeurigheid van den Vroedkundige.

De tekens van een aanſtaande miskraam zijn, in de eerſte twee maanden, buiten de geringe weeën der baarmoeder naauwlijks kenbaar: een miskraam daarentegen van meer maanden, wordt gemeenlijk voorgegaan van eene melk-koorts, eene onverwachte opzwelling der borſten, (welke echter weder verdwijnt,) eene huivering, koude der ledemaaten, krachtloosheid, en dergelijken.

Volgen de waare weeën, welken uit de lendenen naar den ſchoot trekken, zoo neemt de miskraam haar begin: voelt men dat de baarmoedersmond zig verwijdt, en zig in denzelven eene kleene vochtblaas opſpant, zoo is de miskraam reeds in werking, en zal ongetwijſeld voordgaan.

De hulp en het hoofdoogmerk moeten, door den Vroedkundige, alleenlijk op den bloedvloed gericht worden, welke zekerlijk altoos een miskraam, van meer dan drie maanden, vergezelt.

Daarom moet men hier aanſtonds de behoorelijke middelen tegen den bloedvloed, naar vereisch van omſtandigheden, aanwenden: bij voorbeeld; *ſpirit vitrioli: liſtip: levi tinct. cinam;* voords moet men de amandelmelk laaten drinken, een ſluitlaken om het lijf leggen, en hetzelve wél aanhaalen; doeken met azijn en water op het lijf leggen, en de knieën eene horiſontaale ligging geeven; de lijderes rust verſchaffen, en de misdragt aan de Natuur overlaaten.

Zoo bij den bloedvloed geene waare weeën tegenwoordig zijn, wordt dezelve veelal door het gebruik der gezegde middelen geſtild, en men keert hem gelukkiglijk af; maar zijn waare weeën tegenwoordig, zoo gaat de miskraam zekerlijk voord, en men moet dezelve, gelijk reeds gezegd is, geheel aan de werking der Natuur toebetrouwen, bijzonderlijk als de vloed bedaart, of wel geheel opgehouden heeft.

Buitendien kan men, tot in de zesde maand toe, de hand niet in den baarmoedersmond brengen, indien men niet, met het grootste gevaar, den nog zeer naauwen baarmoedermond wil verwijden; en met een paar vingers is in de baarmoeder zeer weinig uittevoeren.

Echter kan men somtijds daarmede in denzelven voelen, ten einde sterkere weeën te verwekken; en zoo 't mogelijk is mag men het voorkomende deel met den vinger zachtlijk trekken, want hoe kleen 't kind nog zij, kan het in alle liggingen door den mond heen gedrukt, en derhalven ook doorgetrokken worden; bijzonderlijk als men het met de blaas, welke het insluit, zachtlijk kan aanvatten; echter moet alle geweld vermijd worden, wanneer het kind niet gereedlijk wil volgen.

De van verscheiden Vroedkundigen, aangeprezene, dunne, smalle, lange, raavenbeks-wijze tang, moet, in alle gevallen, met de uiterste omzichtigheid gebruikt worden; wanneer men met dezelve de kleene vrucht uit de baarmoeder wil uithaalen; en dit uithaalen is bovendien alleenlijk noodig in dat eenige geval, waarin men op geene wijze, hoegenaamd, de bloeding kan stillen.

Meestal blijft de kleene naageboorte terug; doch ook deeze moet niet met geweld uitgetrokken worden, bijzonderlijk als de bloeding ophoudt, dewijl men den dunnen navelstreng zekerlijk zoude afscheuren: het beste is, de naageboorte te laaten zitten, als wanneer zij zig, voor en naa, met de kraamzuivering zal ontlasten.

De voorbehoedende middelen zijn, dat men de volbloedingen alle zes weeken eene kleene aderlating doe, en de vrouwen, welken van een zwak ligchaamsgestel zijn, alzoo ook een zwakke baarmoeder hebben, versterkende middelen toediene (*).

Van

(*) Vrouwen, welken eenmaal aan een miskraam geleden hebben, zijn dezelven meermaals onderhevig: ik heb, even als de beroemde WERLHOF, en de kundige ZIMMERMAN, waargenomen, dat de elkander opvolgende en met een' bloedvloed vergezelde miskraamen niet te genezen zijn, wanneer de moeders zig niet van het misbruik der melk, koffij, en van den bijslaap outhouden: door een en ander te vermijden, en verder door het gebruiken van den kootsbast met de *tinct. cinamom*, heb ik eenige vrouwen gelukkige moeders, van tijdige kinderen, zien worden.

Van overtijdige geboorte.

Al heeft de Natuur het baarende geslacht, zoo wel bij menschen als bij dieren, eenen bepaalden geboortetijd gesteld, is het echter door onwedersprecckelijke en allernaauwkeurigste waarneemingen bewezen, dat de natuurlijke tijd, door, voor ons nog onbekende, oorzaaken, tot in de tiende, ja zelfs in de elfde maand, en daar boven, verlengd kan worden: dat de zwangerheid echter ook dien tijd nog te boven zoude kunnen gaan, schijnt met de waarheid niet overëentekomen.

Men heeft waargenomen, dat zulke te laat geborene kinderen, naa de zesde of zevende maand, en vóór de geboorte, uitdrukkelijke tekens van beweeging hebben gegeven, en ook tekens van eene veel grooter volkomenheid van ligchaam, dan zij gewoonlijk met zig ter wereld gebragt hebben: in 't algemeen waren zij sterker van natuur, en hadden ook hardere beenderen: bij eenigen was de fontanel reeds vol gewassen, het hoofdhair was lang, en gekleurd, de stem sterker, de oogen, en het aangezicht leevendiger, en veelen hadden ook tanden in den mond, die reeds ontbloot van het tandvleesch waren; maar gelijk somtijds de eerste geboorte, alhoewel dezelve natuurlijk zij, voor vroegtijdig wordt opgegeven, ten einde de gevolgen eener te vroeg gevierde liefde voor de wereld te verbergen, zoo verklaaren dikwijls listige weduwen, welken naa den dood haarer mans baaren, het geboren kind voor overtijdig, op dat zij dit kind nog op de rekening van haare overledene mans kunnen stellen — Een Verloskundige, welke dergelijke gevallen in rechtspleegingen worden opgedragen, moet daarom den tijd, toen de vrouw het eerste gevoel van zwangerheid gehad heeft, en de wijze van dat gevoel zelve, als ook het ligchaamsgestel van het kind, met de grootste naauwkeurigheid onderzoeken.

Wat nu de hulp bij eene overtijdige geboorte aangaat, deeze moet ingericht worden overeenkomstig de

grootte en de gedaante des kinds: de overtijdige geboorte kan, even als de natuurlijke, dat is tijdige geboorte, ligt, zwaar, of tegennatuurlijk zijn.

Wegens de levenslange zwangerheid, dat is eene zwangerheid, welke het geheele leven door duurt, leeze men, over de ziekten der vrouwen.

De geboorte van een dood kind.

De hoofd-geboorte van een dood kind, gaat in 't geheel langzaamer voord, en is ook moejelijker, dan de geboorte van een leevendig kind.

Ik versta hierbij, wanneer de zelfde omstandigheden bij de moeder, en de zelfde grootte bij het kind plaats heeft, als bij een leevendig kind: ook als het doode kind eene natuurlijke ligging met het hoofd heeft; want als men een dood kind, door keering, uit de baarmoeder moet brengen, zoo is de geboorte gelijk aan die van een levendig kind; en de hoofd-geboorte van een kleen dood kind, zal zekerlijk ligter zijn, dan de hoofd-geboorte van een groot leevendig kind.

Zelden wordt een dood kind, staande den geheelen tijd der zwangerheid, terug gehouden: het hoofd is derhalven kleener, dan het hoofd van een tijdig geboren kind: dit moge wel de oorzaak zijn, waarom men niet zelden de geboorte van een dood kind zoo ligtlijk als die van een levendig kind daarstelt.

Als een kind eenige weeken vóór de geboorte sterft, en dus een gelijk groot hoofd heeft, als een leevendig kind van denzelfden tijd, is de hoofd-geboorte altoos zwaarder, en van langer duur.

Men heeft waargenomen, dat het hoofd van een dood kind zig niet meer in een punt vormt, als het door den baarmoedermond en door den ingang van het bekken geperst wordt, even als het hoofd van een levendig kind; en dit is de oorzaak, dat over 't geheel, de natuurlijke hoofd-geboorte van een dood kind langzaam en zwaarder is.

Er zijn dringende oorzaaken, om een dood kind, door zijne eigen tekenen van een leevend te onderſcheiden; dewijl veeltijds, in het eerſte geval, zoo wel het hoofd, als de borst, in eene zwaare verlosſing, van hunne inhoudende deelen ontlast moeten worden.

Een kind kan in de zwangerheid, of ook ten tijde der verlosſing, ſterven.

De tekens van een dood kind in de zwangerheid zijn de volgende:

1) Als de vrouw de beweeging des kinds gevoeld heeft, doch dezelven nu niet meer gevoelt: eenige gevoelen de beweeging des kinds van dag tot dag minder; anderen gevoelen in de baarmoeder, eene zeer ſterke beweeging des kinds, en daarop beweegt het zig niet meer: deeze ſterke beweeging ſchijnt eene ſtuipachtige beweeging van de ſtervende vrucht geweest te zijn.

2) Wanneer het kind zig, des morgens vroeg, niet meer beweegt, als men eene koude hand op het lijf des moeders, omtrent de navel, legt.

3) De buik wordt niet meer grooter, maar valt meer ſamen.

4) De navel, die te gelijk met den buik uitgezet was, verkrijgt zijne kuil weder.

5) Wanneer de vrouw zig ſchielijk van de eene zijde, op de andere ligt, zal zij een zwaar ligchaam in haar gevoelen, 't welk naar die zijde valt, waarop de vrouw zig keert.

6) Somtijds gevoelt de vrouw eene koude in de baarmoeder.

7) Onder eene koortsachtige rilling, zwellen haare borſten op, doch worden echter ſpoedig weder ſlap, en laaten eene waterachtige melk uit de tepels uitvloejen.

Deezen zijn de tekens eener doode vrucht, ſtaande de zwangerheid, welke door de Schrijvers aangetekend zijn: wanneer nu alle deeze tekens ſamen komen, en men daarbij nog weet, dat er eene oorzaak van de dood des kinds vooraf gegaan is, zoo kan men dien dood nog zekerder vermoeden.

De overige tekens van den dood eens kinds zijn, als

eene vrouw loodkleurig is, en rondsom de oogen blaauw wordt, luide adem haalt, hartkloppingen heeft, uit den mond riekt, hoofdpijn en oorsuisingen heeft, bedwelmd wordt, dikwijls moederkrampen gevoelt, en aan sleepende koortsen onderworpen is.

De vrucht, al is dezelve dood, kan niet zoo schielijk in verrotting overgaan, als zij geene gemeenschap met de buitenlucht kan hebben; maar zijn de vliezen der vrucht gebroken, zoo gaat zij in eenige dagen tot bederf over, en nu ontstaan de gezegde toevallen: brengt men de vrucht niet spoedig naar buiten, zoo veroorzaakt zij eene ontsteeking der baarmoeder, welke voords versterving derzelve, en den dood der moeder ten wege kan brengen.

Meest echter veroorzaaken de doode kinderen eenen miskraam of vroegtijdige geboorte, om dat het bloed niet meer van de moeder tot den koek, en uit denzelven naar het kind overgaat; hierdoor verzamelt het zig in de baarmoeder, welke door de menigte van bloeds tot samentrekking aangeprikkeld wordt.

Intusschen zijn er voorbeelden, dat doode kinderen langer tijd in de baarmoeder zijn gebleven, in welke zij verhard, en als 't ware versteend worden.

Nu volgt de waarneeming der tekens, of een kind reeds dood in den baarmoedermond is ingezakt, of wel nog leevend, maar eerst naderhand, onder de geboorte, in het bekken, hoe zeer nog vastzittend, gestorven is.

1) Als voor en naa uit de schaamte, na dat het water gebroken is, een stinkend, rottig, wankleurig vocht uitvloeit, welk vocht men alleenlijk door de ondervinding, van andere stinkende zaaken, leert onderkennen: men moet dit vocht wèl onderscheiden van het *meconium*: dit is dikker, stinkt niet, en is groen van kleur.

2) Als de opperhuid zig loslaat, of aan de onderzoekende hand hangen blijft; echter moet hier de rottig-stinkende lucht bij tegenwoordig zijn.

3) Noch het hoofd des kinds, noch een ander deel in den baarmoedermond voorkomende, zwelt op, al zit het nog zoo vast.

4) Men kan het voorkomend hoofd voelen, en men

bevindt dat het zig niet puntig opdoet: maar als men de bekkeneels-beenderen overëenſchuift, hoort men een bijzonder geluid van die beenderen, en voelt men een bijzondere beweeging, als of het bekkeneel ledig ware: ſomtijds laaten die beenderen zig met de hand, zeer ver, over elkander drukken.

5) De fontanel is ook nog niet digt gedrukt, door overëenſchuiving der beenderen; en men voelt in haar ook geene klopping: het zekerſte is, dat men op de zijde des aangezichts voelt, of de ſlaap-ſlagaderen zig niet meer beweegen.

6) Maar heeft het kind eene ligging, dat men den navelſtreng kan voelen, en deeze werklijk nog ſlaat, zoo is zulks een teken, dat het kind nog leeft; doch in tegendeel, is 't geen zeker teken dat het kind dood is, als de navel-ſlagaderen niet meer kloppen; dewijl ik zelf een leevend, alhoewel een zwak kind, door het keeren ter wereld gebragt heb, welks uithangende navelſtreng noch in de baarmoeder, noch buiten dezelve klopte.

Komt het aangezicht voor, zoo kan men onderzoeken, of de tong zig beweegt, als men een vinger in den mond ſteekt.

Komt de borst voor, zoo voelt men of het hart zig beweegt — Komt de buik voor, zoo komt ook meestal de navelſtreng voor, welken men dan voelen kan.

Komen de ledemaaten voor, zoo toont de pols, en de opzwelling der deelen, of het kind leeft, dan wel dood is.

Met alle deeze tekens, zoo wel als uit het ſtinken; naamlijk, een reuk naar dien van eenen rottig cadaver gelijkende; als ook uit het geel groene vocht, hetwelk zig uit de baarmoeder ontlast, heb ik met zekerheid, zonder mij te bedriegen, den dood van het kind opgemaakt: alhoewel ik toeſtem, dat het kind zonder het gezegde vocht, en de boven beſchreven reuk, dood kan weezen.

Als men nu bij deeze tekens de ligging des kinds in aanmerking neemt, ook den tijd, geduurende welke het in deeze verkeerde ligging, in het bekken, geplaatst is

geweest; (*) als men daar bij de oorzaaken waarneemt, welke ten opzichte der moeder, den dood des kinds kunnen veroorzaaken; zoo heeft men eene bijhulp, om het leven of den dood des kinds te kunnen opmaaken.

Vervolgends moeten wij nu ook de tekens bepaalen, welken aanwijzen dat het kind leeft, en in den ingang van het bekken geperst is; doch naderhand, onder de geboorte, nog in het bekken zijnde, is gestorven.

In de geboorte van een leevend kind, worden de bekkeneels-beenderen in de fontanel, in diervoegen, over-één gedrukt, dat men weldra in 't geheel de fontanel niet meer kan voelen: op de famengedrukte fontanel vormt de huid van het hoofd des kinds, in den beginne eene breede plooi; dit gezwel wordt grooter, breeder, en ronder, tot het eene kegelvormige gedaante verkrijgt, welke op het aanraaken hard is: als dit gezwel geheel week en *ödematisch* wordt, voords zig onder de weeën, meer tot een punt vormt, zoo is dit een reden om te vermoeden dat het kind dood is.

Zoo lang zig nog geene tekens van verrotting opdoen, is het besluit wegens den dood des kinds, zeer onzeker.

De overige tekens van den dood in de geboorte, leeren op zig zelven niets: zij zijn,

1) Als het *meconium* uit de schaamelheid ten voorschijn komt: in de geboorten, waarbij het staartbeen voorkomt, gebeurt hetzelve meest altoos.

2) Men kan uit de beweeging des kinds, in de geboorte, niets besluiten; want als het hoofd van een leevend kind in den ingang van het bekken geperst is, zoo beweegt het zig ook niet meer.

Daar nu alle tekens, welken desaangaande opgegeven zijn, om te weeten of een kind vóór of in de geboorte gestorven is, behalven de blijkbaare verrotting des kinds, en het lamsvocht, slechts twijfelachtig zijn, zoo is er geen beter teken dan dat der verrotting zelve.

(*) Daar een kind in de baarmoeder geene bepaalde ligging aanneemt, en meestal met het hoofd naar onderen gekeerd is; valt deeze stelling, dienaangaande, weg.

Wat betreft de hulp in de geboorte van een dood kind, het welk met het hoofd voorkomt, zoo heeft een Vroedkundige, aan zijne zijde, niet anders te doen, dan 't geen bij een leevend kind, hetwelk met het hoofd voorkomt, zijn pligt vordert; maar wil de geboorte, door dat het hoofd niet puntig genoeg geworden is, niet verder voordgaan, zoo trachte men met den *Roonhuijſiaanſchen hefboom*, of met de *Engelſche tangen* te verlosſen, welken zig in deezen, zeer gemaklijk laaten aanleggen, om dat het hoofd meestal zijne natuurlijke grootte heeft, en zig door het ſamenſtel der hersſenen, ligtlijk laat ſamendrukken.

Geneesheeren, die vóór het begin der waare weeën, afdrijvende middelen laaten gebruiken, tasten altoos mis; want vóór dat de geboorte begint, zijn de tekens van een dood kind bedriegelijk, en alzoo zoude men ligtlijk een leevendig, in de plaats van een dood kind, vóór den tijd kunnen afdrijven; ten tweeden is de werking deezer middelen zeldzaam van een goed gevolg; zij veroorzaaken, of eene ſterke bloeding, of eene ontſteeking van de baarmoeder: geeft men die middelen in den tijd, dat de waare weeën werkzaam zijn, zoo worden dezelven te overvloedig, en gevaarlijk: men moet derhalven het zwanger zijn van een dood kind zoo lang aan de Natuur overlaaten, tot het, door de weeën, zelf aanwijzingen van geboortetijd geeft.

De oorzaaken, waardoor een kind in de baarmoeder om het leven gebragt wordt, zoeke men in mijn onderwijs, wegens de ziekten der zwangere vrouwen.

Het getal der dood geborene kinderen, is verſchillend, naar de verſcheidenheden der plaatſen: echter heeft men over het geheel waargenomen, dat onder de twintig verlosſingen, altoos één dood kind geteld wordt.

De geboorte van tweelingen.

Als eene vrouw van twee kinderen, welken ten gelijken tijde ontvangen zijn, zwanger gaat, noemt men die kinderen, tweelingen.

Doch zijn dezelven op ongelijke tijden ontvangen, zoo zijn het geene tweelingen, maar het tweede kind wordt als dan eene overbevruchting genoemd: men heeft voorbeelden, dat eene vrouw, drie, ja vier kinderen op éénmaal gebaard heeft, echter is zulks zeldzaam — Ik weet niet of men wel mag aanneemen, dat er ooit meer dan vijf kinderen, op éénmaal, geboren zijn.

De tekens waaruit men kan opmaaken of eene vrouw tweelingen draagt, zijn zeer twijfelachtig: de algemeenſten zijn de volgenden:

1) Als de buik de gewoone dikte-te boven gaat;

2) Als op denzelven, in het midden, van boven tot beneden, eene ſoort van goot ligt;

3) Als hij aan beide zijden meer opgezet is;

4) Als men de beweeging des kinds, nu op de eene zijde des buiks alleen, dan weder op beide zijden tegelijk waarneemt;

5) Als de oogen der vrouwen gezwollen zijn:

Alle deeze vijf tekenen, heeft men echter dikwijls bij zwangeren waargenomen, ſchoon zij evenwel maar één kind gebaard hebben; dikwijls heeft men dezelven ook niet waargenomen, wanneer de vrouwen echter van tweelingen verlosten.

Als een kind zeer groot, waterzuchtig, of wanſchapen is, of wanneer er zeer veel wáár, of valsch water in het hol der baarmoeder geplaatst is; of dat er eene buikwaterzucht tegenwoordig is, zoo bewijst de groote buik niet dat er eene tweeling voorhanden is.

De buik kan ook in de midden, en in maniere als boven, eene goot hebben, en aan beide zijden verheven zijn, wanneer op de eene zijde der baarmoedersholligheid de

moederkoek of eene *mola* geplaatst is: in dit geval toont de langachtige goot en de zijdelingſche verhevenheden des buiks almede niet dat er tweelingen geboren ſtaan te worden: het kind kan ook dwars liggen, en kan zig met de handen aan de eene, en met de voeten op de andere zijde beweegen — hieruit zien wij derhalven dat ieder van de vijf boven beſchreven tekens, van de tegenwoordigheid van een tweeling, op zig zelf, zeer onzeker is, ja dat dezelven, ſchoon ook alle tegenwoordig zijnde, nog geene zekerheid hebben.

Het beste is, dat men niet noodig heeft, vóór de verlosſing te weeten, of er ook een tweeling voorhanden is; houdt men zig ondertusſchen daarvan verzekerd, zoo moet men het echter alle zwangere vrouw niet zeggen: want het is alle vrouw niet aangenaam meer dan één kind te zullen baaren.

De geboorte van twee kinderen, kan, of natuurlijk, of tegennatuurlijk, of vermengd zijn.

Zelden komt het eene kind naa 't andere, met het hoofd in de geboorte; meestal heb ik het eerſte kind, met het hoofd, en het tweede met de voeten, zien voorkomen, ſomtijds komt het eerſte natuurlijk, dat is, met het hoofd, of met de voeten, terwijl het andere eene tegennatuurlijke ligging heeft; wanneer derhalven het eerſte kind natuurlijk gekomen, en buiten de moeder is, kan men zeker zeggen, of er nog een kind zal volgen, ja, dan neen.

De volgende tekenen zijn er van, dat nog een kind in de baarmoeder aanweezig is:

1) Als de geboorte eenige weeken vroeger dan het einde der zwangerheid voorvalt;

2) Als de buik op de helft der dragt ſamenvalt, en daarbij zoo hard blijft, dat men een tweede kind kan voelen; want eene verlamde baarmoeder is op het gevoel zacht:

3) Het eerſte geboren kind is veelal kleener, dan een kind van negen maanden:

4) Als men den baarmoedersmond bevoelt, bevindt

men dat er nog een water aangroeit, waarin men ligtlijk het voorkomende deel des tweeden kinds kan voelen: (*).

5) De buitenwaards hangende navelſtreng van het eerſte kind, bloedt, zoo hij niet afgebonden wordt, geſtadig voord:

6) Eindelijk krijgt de reeds verloste vrouw wederom, nu kort dan lang naa de geboorte, nieuwe en ſterke weeën.

Weet men nu, dat er nog een kind zal volgen, zoo moet men den navelſtreng van het eerſte kind aanſtonds afbinden (†).

Komt het tweede kind nu met het hoofd, of met den ſtuit voor, zoo laat men het aan de Natuur over; maar komt het met de voeten voor, of komen er, naa gegevene hartſterkingen, uit *opium* beſtaande, geene lange weeën, om dat de vrouw door den eerſten arbeid vermoeid is, zoo brengt men de hand in de baarmoeder, breekt de vliezen, en brengt men het tweede kind, met de voeten, naar buiten.

Dewijl de teeldeelen en de baarmoedermond, door het eerſte kind verwijd zijn, en dewijl tweelings-kinderen kleener zijn, dan één kind alleen, zoo kan men zulk een tweede kind gemaklijker wegneemen: eindelijk brengt men eerst den moederkoek van het eerſte, en voords dien van het tweede kind, naar buiten.

Maar zijn de twee koeken vereënigd, gelijk meestal het geval is, zoo kan men hen van wege derzelver grootte, niet ligtlijk, door aan den navelſtreng te trekken, naar buiten brengen; des moet men de hand in de baarmoeder brengen, den eenen koek bij den rand

(*) Somtijds is aan de onderſte vlakte van den moederkoek, eene groote waterblaas, welke zig in den baarmoedersmond uitzet, en menigmaal door de naaweeën gebroken wordt, alzoo dat men ligtlijk zoude kunnen vermoeden, er ware nog een kind terug gebleven; doch door een behoorelijk onderzoek is de waarheid in deeze ligt te ontdekken, en men bevindt het ook zeer zelden alzoo te weezen.

(†) In dit geval is het afbinden van den uithangenden navelſtreng noodzaakelijk, om dat de baarmoeder zig niet, rondsom het tweede kind, kan ſamentrekken, en derhalven laat de moederkoek niet zoo ligt van het eerſte kind los.

vatten, en denzelven op die wijze naar buiten brengen, gelijk hiervoor reeds gezegd is; of men laat hem, 't welk nog beter is, aan de Natuur alleen over: voor het overige bezorgt men, zoo wel moeder als kind, in maniere als boven.

Bij eene tegennatuurlijke geboorte van tweelingen, zijn veele Verloskundigen bevreesd, dat, als het eerste kind bij de voeten gehaald moet worden, zij mogelijk van ieder kind één voet vasthebben, en alzoo gevaar loopen van beide kinderen tegelijk in het bekkenhol te trekken; doch deeze vrees is ijdel: de Ontldeekundigen hebben bewezen, dat bij tweelingen, altoos, ieder kind zijn eigen lamsvlies, en zijn eigen water heeft; alleenlijk is het vaatvlies aan beiden gemeen; hieruit volgt dat men niet ligtlijk van ieder kind een voet kan vatten: en al ware het lamsvlies van alle twee tegelijk gebroken, zoo gaat men tog met de hand langs de binnenzijde van de voet en het been, 't welk men uitgehaald heeft, tot aan de uitwendige teeldeelen van het kind, en aldaar kan men ligtlijk en met zekerheid deezen voet onderscheiden, van dien des anderen kinds.

Bij de vermengde geboorte van tweelingen, wanneer naamlijk één kind natuurlijk, en het andere tegennatuurlijk ligt, laat men het eerste over aan de Natuur, maar het tweede wordt door eene keering verlost.

Van de samengegroeide tweelingens-geboorten zullen wij op eene andere plaats spreeken.

De overbevruchte geboorte.

De overbevruchting is een tweede bevruchting van eene reeds zwangere vrouw; alzoo dat eenige maanden naa de verlossing van eene tijdige vrucht, nog een ander voldragen kind wordt geboren.

Alhoewel in eenige aangetekende waarneemingen van overbevruchtingen, bedrog, of misleiding ontdekt zij; alhoewel eenige Schrijvers tweelingen hebben willen zien

geboren worden, van welken het eene kind eenige dagen of weeken naa het andere geboren werd, en die gevallen niet behoorelijk van eene overbevruchting onderſcheiden hebben; alhoewel men uit de ongelijke grootte van twee tegelijk geborene kinderen geene bewijzen van overbevruchting kan trekken, zoo hebben echter andere Schrijvers, ingevolge nadere en naauwkeurigere waarneemingen, buiten twijfel geſteld, dat de overbevruchting mogelijk zij.

Deeze mogelijkheid is ondertusſchen verſchillend: ten *eerſten* bevestigen veele waarneemingen, dat vrouwen, welken in het hol der baarmoeder veele jaaren lang, een geſtorven en verhard, in een geraamte veranderd kind bij zig gedragen hebben, en echter ſtaande dien tijd, verſcheidene maalen op nieuw bevrucht, en van voldragene kinderen verlost zijn geworden — ten *tweeden*, hebben verſcheiden Ontleedkundigen, in het ligchaam eener vrouwe, twee baarmoeders, of ook ééne baarmoeder in twee holten verdeeld gevonden: ook in dit geval nu is de overbevruchting mogelijk, alzoo zulk eene vrouw, heden in het eene, en na eenige maanden in het andere hol der baarmoeder kan ontvangen — ten *derden* heeft men waargenomen, dat eenige vrouwen in de reeds bevruchte baarmoeder andermaal bevrucht zijn geworden: (dit echter behoort zekerlijk tot de *hypoteſen*;) want in den tijd dat het eerſte bevruchte ei de holte der baarmoeder niet geheel vervult, (maar hoe kleener de vrucht is, des te kleener is ook de ruimte in de baarmoeder,) is eene tweede bevruchting mogelijk, bijzonderlijk daar, bij vrouwen welken reeds gebaard hebben, de mond der baarmoeder niet geheel digt geſloten is: men kenne het leerſtellige in deeze al dan niet, 't is echter zeker dat er voorbeelden genoeg voor handen zijn, welken die overbevruchting bewijzen (*).

(*) Als men zeker konde weeten; hoe veel eitjens in eene zelfde bijſlaaping bevrucht wierden, en tegelijk hoe lang een bevrucht ei in het eiernest kan blijven, eer het in 't hol der baarmoeder gedreven wordt, dan zoude deeze zaak tot eene nieuwe hypoteſe aanleiding geeven: het kon weezen dat in eene bijſlaaping eenige eitjens te gelijk bevrucht werden, en van welke eitjens, 't eene heden, en het andere morgen, of wel naa eenige weeken of maanden, in de baarmoeder overging.

Wat in dit geval de teeldeelen zelven betreft, men kan aan dezelven de eerste bevruchtging niet onderkennen; maar al zij de geboorte van het eerste kind volbragt, en al viele de buik niet samen, al ware de moederkoek ook tegenwoordig, al ware er ook geene weeën meer, en al gevoelde de verloste zig zeer wèl, zoo zoude men tog het verdere beloop der zaake, aan de Natuur alleen moeten overlaaten.

Blijft de vrouw alzoo in het kraambed zonder weeën, maar gevoelt zij echter de beweeging van het tweede kind, zoo kan men eene overbevruchting vermoeden, en welke zig door den tijd zal ontlasten.

De valsche zwangerheid, en de geboorte eener vleezige misdragt, of mola.

Als zonder dat een kind aanweezig is, een vreemd ligchaam in de baarmoeder wordt opgehouden, dat in schijn eene zwangerheid verbeeldt, zoo wordt het uitzetten der baarmoeder eene valsche zwangerheid genoemd.

Hiertoe behooren, de waterzucht der baarmoeder, de trommelzucht, de knobbelachtige opzetting der baarmoeder, de vleeschprop derzelve, eene verharde vrucht, en de *mola*.

Alle deeze ziekten der baarmoeder, moeten door eene Verloskundige van eene waare zwangerheid onderscheiden kunnen worden, op dat de Geneeskundige niet een leevend kind, in de plaats van eene *mola* afdrijve.

De water- en trommel-zucht der baarmoeder, de knoopachtige opzwelling, de vleeschproppen, en de verhardingen in de baarmoeder, moeten naar de regels der Genees- en Heelkunde gekend en behandeld worden: in de Vroedkunde beschouw ik de *mola* alleenlijk, om dat niet zelden de hand des Vroedmeesters daarbij noodig is.

De *mola*, is eene onregelmaatige, sponsachtige, vleeschklomp, in welke somtijds water of bloed, maar somtijds ook eene kleene vrucht voorhanden is.

Men treft er ook aan, die uit kleene waterblaasjens bestaan, en de gedaante van een druiventros hebben: (de Hoogleraar BONN, bezit een' moederkoek van deeze gedaante.)

Die *mola's*, welken bevrucht zijn, ontstaan altoos door eene bevruchting, naa welken een gevormd ei, uit wat oorzaak het dan ook moge zijn, bedorven wordt, of ook, gelijk men waargenomen heeft, uit eene, naa de geboorte teruggeblevene ontijdige naageboorte: ook zijn de vrouwen, welken den bijslaap tijdens zij de maandstonden hebben, of terstond naa de verlossing, wanneer zij de kraamzuivering nog hebben, toelaaten, in gevalle zij ontvangen, aan zulk eene *mola* blootgesteld.

De verlossing van eene *mola*, wordt verdeeld in eenvouwige, en in vermengde: de eenvouwige verlossing eener *mola* is, als dezelve slechts alleen, de vermengde, als zij tegelijk met een waar kind in de baarmoeder tegenwoordig is.

De tekens van eenvouwige *mola's* zijn onzeker, om dat zij in den eersten tijd, dezelfde zijn met die eener waare zwangerheid: in gevalle van zulk eene *mola*, groejen der vrouwen buik en borsten aan; doch in de derde maand, wordt de zaak eenigzins duidelijker; men neemt waar, dat de buik, omtrent dien tijd, meer opzet, en grooter wordt, dan in eene waare zwangerheid; en niettegenstaande de buik zoo groot zij, gevoelt de vrouw echter geene beweeging der vrucht; ook blijkt dat de zwelling des buiks, als 't waare, driehoekig is, en zoo men dezelve een weinig drukt, klaagt de vrouw over pijn: zij is voords altoos zwak ter been.

Daar nu eene *mola* zig zelden boven de vier maanden in de baarmoeder opdoet, en zig gemeenlijk met waare weeën, en met eenen sterken bloedvloed instelt, zoo moet men het geheele werk, tot den behoorelijken tijd, aan de Natuur alleen overlaaten; en deeze, vóór den tijd, noch met innerlijke afdrijvende middelen, noch met uitwendige handgreepen bestormen; want beiden

zouden vergeefsch aangewend worden, ja schadelijk weezen.

Naar maate nu eene *mola* kleen, middenmaatig, of groot is, zal ook het verlossen van dezelve moejelijker of gemaklijker weezen.

Men moet zig in deeze meestal bepaalen bij de sterkte van den bloedvloed, welke altoos tegenwoordig is: deeze vordert de hoogste oplettendheid; daarom moet men bij de verlossing van *mola's*, die met een' bloedvloed vergezeld gaan, al aanstonds, uitwendig gebruik maaken, van omslagen met koud water en azijn, en innerlijk van de *tinctur cinamomi*, ten einde de bloeding te stillen, of voor het minst te verminderen: de vrouw moet de weeën, even als in eene waare en natuurlijke geboorte, verarbeiden: verder wordt de *mola* geheel aan de Natuur overgelaten, tot dat de mond der baarmoeder zig verwijd heeft, overeenkomstig de grootte van dat ligchaam; als dan kan men, met twee vingers, doch nooit met instrumenten, de *mola* zekerlijk vatten: bijzonderlijk tracht men, onder de weeën, dezelve in en door de schede te trekken, om de verlossing te verhaasten (*).

Voor het overige moet eene vrouw, naa de verlossing van dit ligchaam, zig even als eene kraamvrouw gedraagen.

Bij de geboorte van eene vermengde *mola*, als naamlijk met dezelve een kind tegenwoordig is, heeft men nog geene onfeilbaare tekenen, welken zulk eene bezwangerdheid aanwijzen; want de grootere opzetting van den buik, waarbij de vrucht zig echter niet zoo levendig beweegt, wanneer men de bezwangerde op eene bijzondere plaats des ligchaams bevoelt, is zeer valsch

(*) Ik heb slechts tweemaal gelegenheid gehad om bij de verlossing van eene *mola* tegenwoordig te zijn; en in beide gevallen waren er kleene weeën, met eenen middenmaatigen bloedvloed tegenwoordig: de bloeding stilde ik, door in- en uit-wendige geneesmiddelen, en liet voords de *mola* aan de Natuur over: naa gestilde bloeding, ontlastte zig uit den baarmoeder, eenige dagen lang, eene groote hoeveelheid stinkend vocht: bij de eene lijderes ontstond op den tweeden, bij de andere op den vijfden dag, sterke geboorte-weeën, door welken eene tamelijke groote, verrotte *mola* naar buiten werd gedreven: Professor LEBMACHER heeft mij verhaald, dat hij voor eenige jaaren, een *mola* van verscheiden ponden zwaar, en van een druifvormige gedaante, door een toegediend purgeermiddel, op den zevenden dag, naa de natuurlijke geboorte eens kinds, gelukkig heeft afgedreven.

en bedriegelijk: de beste aanwijzing heeft men desaangaande, als de geboorte voorbij is, en de *mola* vóór 't kind, hetwelk evenwel zelden, of naa 't kind, het welk meer geschiedt, uit de baarmoeder komt.

Behalven deeze tweeërleie verlossing van eene *mola*, ontmoet men somtijds nog eene derde, ik meen de geboorte van een valsche *mola*, naamlijk wanneer een vaste, stinkende bloedklomp ontlast wordt, zonder dat eene voorafgegaane bevruchting plaats heeft; doch daarvan zal, in het leerstuk van de ziekte der bezwangerden, meer gezegd worden.

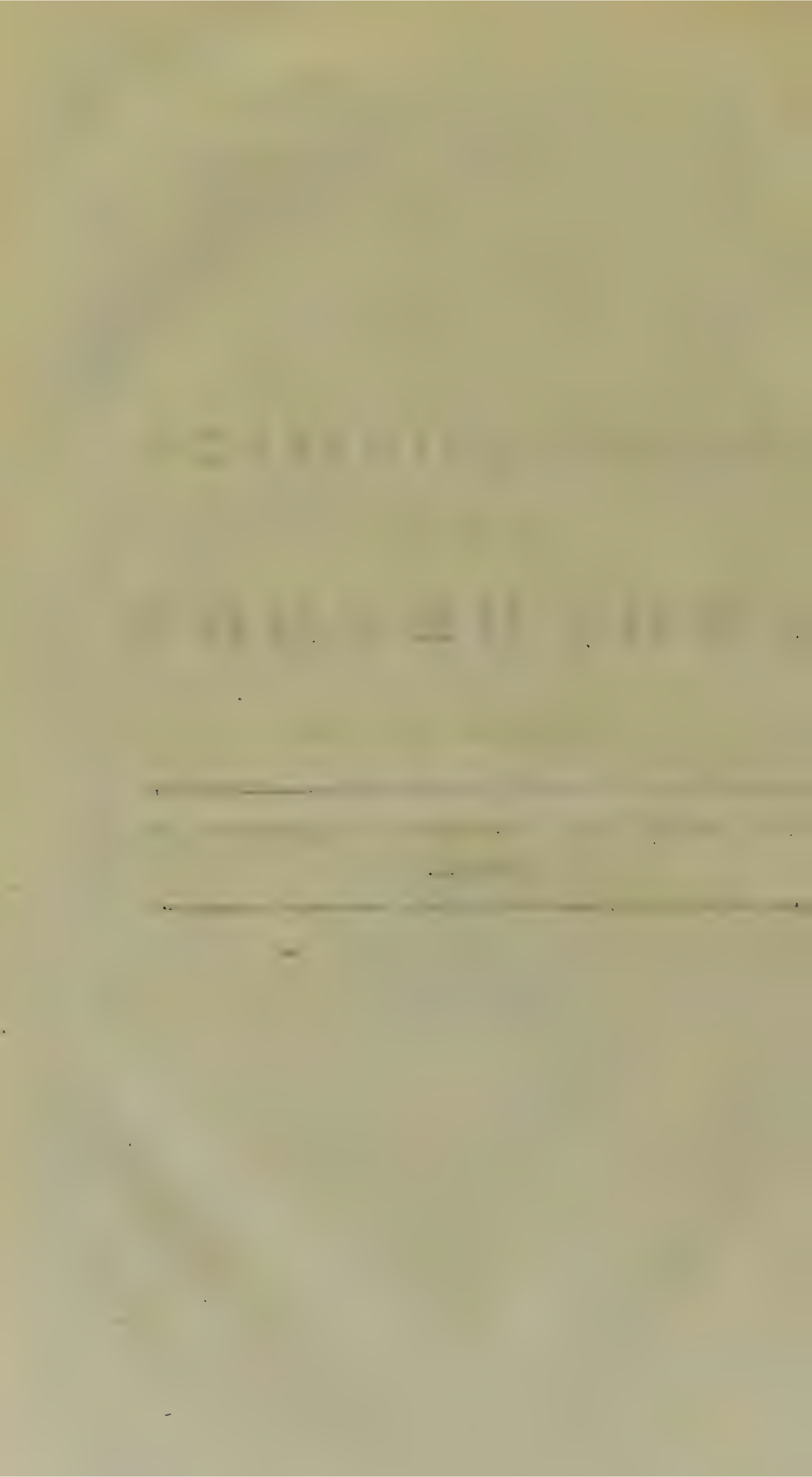
EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

GRONDBEGINSELEN
DER
VROEDKUNDE.

TWEEDE DEEL.

Het leerstuk van de zwaare- en tegennatuurlijke geboorte.

GRONDBEGINSELEN
DER
VROEDKUNDE.

Van de zwaare en tegennatuurlijke geboorte in 't algemeen.

Van de vroegste tijden af hebben de Schrijvers de geboorte in twee soorten verdeeld; naamlijk in eene natuurlijke en eene tegennatuurlijke: de natuurlijke geboorte wordt verdeeld in eene ligte, en eene zwaare.

Voords kan eene geboorte tijdig, ontijdig, vroegtijdig, of overtijdig weezen.

De volgende omstandigheden bepaalen het verschil deezer benaamingen.

Eene ligte natuurlijke geboorte, wordt die geene genoemd; waarbij het kind, naa negen zonne-maanden, zonder eenige kunst-hulp, van zelf, gemaklijk, en in den tijd van zes of agt uuren geboren, wordt.

Tot deeze natuurlijke geboorte zijn drie dingen noodzaaklijk; naamlijk het geheele verloop van den bepaalden tijd der zwangerheid; de gemaklijkheid der geboorte zelve, waarbij noch het kind, noch de moeder, iet meer lijden, dan gewoonlijk; eindelijk de gewoone duuring der geboorte, welke men omtrent op den boven gemelden tijd bepaalen kan.

Heeft de geboorte vóór de zevende maand plaats, zoo wordt zij ontijdig, of *abortus* genoemd; heeft de geboorte tusschen de zevende en vóór het einde van de negende maand plaats, dan is zij eene vroegtijdige, en naa de negende maand, dan is zij eene overtijdige geboorte.

Als het kind, wel natuurlijk; doch niet ligt en in korten tijd, maar langzaam, en onder bijzondere toevallen, geboren wordt, zoo heeft er eene zwaare natuurlijke geboorte plaats,

Doch kan een kind niet door de Natuur, maar moet het door de kunst, dat is door eene keering of door middel van inſtrumenten, geboren worden, zoo wordt dit eene tegennatuurlijke geboorte genoemd: ROEDER noemt deeze geboorte, met recht, de kunſtige; alzoo blijkt hieruit, dat wèl alle tegennatuurlijke geboorten zwaare; maar dat niet alle zwaare geboorten tegennatuurlijk zijn,

Zal eene geboorte zig natuurlijk en gemaklijk toedraagen, zoo is 't noodig, dat noch in de baarende vrouw, noch aan het kind, noch aan die deelen welken tot het kind behooren, eenig gebrek te vinden zij, en dat ook noch door de Vroedvrouw, noch door den Vroedmeester een' misſlag begaan worde: er kan derhalven eene zwaare geboorte, of eene geheel tegennatuurlijke veroorzaakt worden, door een gebrek aan de baarende vrouw, of aan haar kind, of aan beiden tegelijk.

Over de zwaare geboorte, door een gebrek aan de baarende vrouw.

Of er ſchoon een zeer groot getal oorzaaken zij, welken, ten opzichte der baarenden, de geboorte zwaar of tegennatuurlijk kunnen maaken, kan men dezelven echter, met recht, onder de volgende clasſen brengen:

Als 1) een gebrek plaats heeft in het bekken.
2) — —— —— —— in de lippen der ſchamelheid.
3) — —— —— —— in de ſchede.
4) — —— —— —— in den baarmoedersmond.
5) — —— —— —— in de baarmoeder.
6) — —— —— —— in de deelen naast de baarmoeder liggende.
7) — —— —— —— in de weeën.
8) — —— —— —— aan de krachten.

Wij zullen deeze gebreken ieder op zig zelf naarſpeuren,

De gebreken van het bekken.

Als de beenige weg, waardoor het kind uit de baarmoeder moet uitgaan, geene behoorelijke grootte heeft, naar gelang van de grootte, en de gedaante van het kinderhoofd, zoo wordt de geboorte over 't geheel zwaar en langzaam, ja, 't wordt somtijds onmogelijk, dezelve langs den natuurlijken weg te doen daarstellen: over het geheel zijn de gebreken der harde deelen van meer aanbelang, dan die der zachte deelen; om dat de eersten zig noch verwijden, noch laaten samendrukken, 't welk de laatsten, ook in den hoogsten graad, gedoogen.

De bedoelde vernaauwing kan in den ingang of uitgang van het bekkenhol plaats hebben, of in beiden tegelijk; echter heeft men meestal waargenomen, dat als het aan 't eene deel in de naauwte hapert, zoo hapert het in het andere deel aan de wijdte, en zoo ook omgekeerd.

Bij een naauwkeurig onderzoek der oorzaaken vindt men, dat de Engelsche ziekte, gemeenlijk tot deeze gebreken aanleiding geeft, dewijl men dezelve zeldzaam in het natuurlijk maaksel vindt, of het is door een van buiten aangebragt geweld veroorzaakt: wij zullen deeze gebreken van het bekkenhol alleen onderzoeken; ik breng daartoe de volgenden:

1) De naauwte van het bekken aan den ingang.
2) — — — — aan den uitgang.
3) De mismaaktheid.
4) De onbeweegelijkheid van het staartbeen.
5) De hardigheid der kraakbeenderen.
6) De overmaatige wijdte van het bekken.
7) Het te weinig naar binnen gebogen heiligbeen.
8) De alte groote beweegelijkheid van het staartbeen.

Alle deeze gebreken worden bij den Vroedmeester waargenomen, door een naauwkeurig onderzoek, zoo wel als door de kwaade gevolgen van eene geboorte.

De naauwte van het bekken aan deszelfs ingang, of bovenste opening.

Als het hol van 't bekken, door hetwelk een kind anders behoorelijk ter wereld gebragt wordt, voor het zelve te naauw is, verstrekt zulks tot een der grootste hinderpaalen in de geboorte; deeze naauwte ontstaat meest door den voorberg des heiligbeens, of door dat de schaambeenderen zig te sterk in den as van het bekken inbuigen, of ook door een gezwel deezer beenen — men kent gemelde naauwte, door een onderzoek met de hand: om hierbij zeker te zijn, kan men gebruik maaken van den *Steinschen Pelvimeeter.*

Als dus het kinderhoofd zijne natuurlijke grootte heeft, en den ingang (of de bovenste opening) van het bekken niet natuurlijk wijd is; zoo ontstaat daardoor eene zwaare, en somtijds voor de Natuur onmogelijke geboorte, om dat een Natuurlijk groot hoofd zig door een te kleen bekken niet laat doorpersfen, maar in het zelve beklemd wordt, en zitten blijft.

In gevalle van zulk eene beklemming neemt men in de Vroedkunde verscheidene middelen ter hand, en welken bevonden zijn van eene goede uitwerking te weezen: zij zijn de volgende:

1) Het gebruik van den hefboom: 2) het gebruik der tangen: 3) het doorsnijden van 't kraakbeen tusschen de schaambeenderen: 4) de keizerlijke snede: 5) de doorbooring der bekkeneelsbeenderen.

In ons eerste deel is reeds gezegd, dat tot eene natuurlijke geboorte, de bovenste opening van een wèlgemaakt bekken, van het eene darmbeen tot het andere, vijf Parijsche duimen wijd moet zijn, en dat de rechte lijn, van den voorberg des heiligenbeens, tot den rand der schaambeenderen, vier duimen moet bedraagen — Men heeft verschillende graaden deezer vernaauwing waargenomen: er zijn bekkens gevonden van $3\frac{3}{4}$, $3\frac{1}{2}$, $3\frac{1}{4}$, 3, $2\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{4}$, 2, $1\frac{3}{4}$, en $1\frac{1}{2}$ duim in deeze afmeetingen: deeze gevallen zullen wij wat nader beschouwen.

1) Als de rechte afmeeting van vooren tot achteren $3\frac{3}{4}$ Parijſche duimen bedraagt, zoo gaat de geboorte wel wat langzaam, maar het kind blijft echter in 't leven; en het kan met den hefboom geholpen worden.

2) Is die afmeeting van vooren naar achteren $3\frac{1}{2}$ duim; en wordt de geboorte aan de Natuur overgelaten, zoo ſterft het kind; doch wanneer in dit geval, ten rechten tijde, gebruik gemaakt wordt van de tangen, zoo kan het kind leevendig ter wereld komen.

3) Eene rechte afmeeting van vooren naar achteren, van $3\frac{1}{4}$ duim, veroorzaakt der Natuur eene onmogelijke geboorte, echter kan de doode vrucht met de tang uitgehaald worden; daarom moet als dan, bij een nog leevendig kind, de doorklieving der ſchaambeenderen ter hand genomen worden: bij een dood kind kan men gebruik maaken, van het *perforatorium.*

4) Eene rechte afmeeting van vooren tot achteren, van 3, $2\frac{3}{4}$, $2\frac{1}{2}$, en $2\frac{1}{4}$ duimen, veroorzaakt de Natuur en de tangen eene onmogelijke geboorte; daarom vordert de leevendige vrucht, de keizerlijke ſnede, en een dood kind het *perforatorium.*

5) Bij eene rechte afmeeting van vooren naar achteren van twee duimen, vordert het leevendige kind ook wel de keizerlijke ſnede; doch bij een dood kind kan men als dan met het *perforatorium* niets verrichten.

6) Eene rechte afmeeting van vooren naar achteren van $1\frac{3}{4}$, of $1\frac{1}{2}$ duim, maakt bij eene leevendige, zoo wel als bij eene doode vrucht, de geboorte onmogelijk; (*) daarom wordt in alle twee gevallen, de keizerlijke ſnede noodzaakelijk, om dat noch met het *perforatorium*, noch met het uithaalen der vrucht, in zulk een naauw bekken, iet te verrichten is.

Hieruit onſtaat de vraag, of het goed is, de vrucht eener zwangere vrouwe aftedrijven, wanneer er zulk

(*) Men zoude niet gelooven, dat het mogelijk ware, zulk een naauw bekken te vinden, hadde niet de beroemde WILLIAM HUNTER, in zijne verzameling, een misnaakt bekken, welks rechte afmeeting $1\frac{3}{4}$ duim, een ander van $1\frac{3}{5}$ duim, een derde van $15\frac{1}{2}$ lijnen, en nog eene vierde van elf lijnen — Men zie HUNTER's *Bemerkunge uber die bij zweere gebuerten empfohlene zerteiling der ſchaambeine: Leipzig*, 1779: de Hoogleeraar BONN, bezit, in zijne verzameling van beenderen, bekkens, wier engte zeer aanmerkelijk is.

eene engte van het bekken plaats heeft? het andwoord is, neen: want de twijfelachtige uitslag der keizerlijke snede, is tog nog te verkiezen, boven de zekere dood der vrucht — Dit geval maakt de bijslaaping volstrekt ongeoorlofd.

De naauwte in de schuine afmeetingen is zeldzaamer, dan in de rechte: als diergelijk geval plaats heeft, zoo moeten de bovengemelde handgreepen in aanmerking komen; zeldzaam evenwel heeft men waargenomen, dat de dwarse afmeeting van het eene tot het andere darmbeen te naauw was; heeft ondertusschen eene vrouw daaraan gebrek, zoo moet zij, door middel van het doorklieven der schaambeenderen, gered worden.

Alzoo ziet men dat een te naauw bekken, eene veel zwaarder verlossing veroorzaakt, dan een te groot hoofd des kinds: het laatste kan door middel dier instrumenten te gemoet gekomen worden: maar een bekken dat te naauw is, maakt het gebruik der instrumenten veelal onmogelijk, waardoor men de geheele geboorte aan de Natuur moet overlaaten; doch meestal sterft de moeder en het kind onder de verlossing, of het kind gaat, naa verloop van eenigen tijd, in de baarmoeder tot bederf over; want de voorbeelden dat een kind in de baarmoeder verhard is, zonder nadeel der moeder, zijn zeer weinig: bijzonderlijk als de mond der baarmoeder door de weeën geopend is; de vliezen gebroken zijn, en de lucht in de baarmoeder kan indringen.

De naauwte van het bekken aan den uitgang, of onderste opening.

Als de uitgang of onderste opening van het bekken te naauw is, zoo is de geboorte, voor moeder en kind, en ook voor den Vroedmeester gemaklijk.

De onderste opening van een welgesteld bekken, moet van het staartbeen, tot onder den boog der schaambeenderen, vier duimen wijd zijn: die zelfde wijdte moet ook van het eene zitbeen tot het andere plaats hebben; en

is deeze afmeeting van wijdte hier niet aanweezig, zoo is de uitgang van het bekken te naauw, en het hoofd van 't kind zal min of meer klemmen, naar maate hetzelve min of meer van deeze wijdte afwijkt.

Die wijdte neemt men waar, of door de hand, of door gebruik te maaken van den *pelvimeter*: de oorzaaken van deeze naauwte van het bekken in den uitgang zijn verſchillende: zij kunnen weezen.

1) De knobbels der zitbeenderen.

2) Als de punt des heiligbeens met het ſtaartbeen te lang of onbeweegelijk is.

3) Als de boog der ſchaambeenderen te veel naar binnen, tegen den as der onderſte opening uitpuilt; of

4) Als op de gemelde beenderen, beengezwellen zijn.

Maar daar men hier ligter tot het hoofd kan komen, dan dat hetzelve in de bovenſte opening beklemd geraakte, zoo is ook deeze geboorte niet zoo moejelijk, dan de eerstgemelde; en men heeft verſcheiden handgreepen noodig, naar gelang van den graad der naauwte van het bekken aan den uitgang.

Is het ſtaartbeen te lang, zoo kan hetzelve bijna een duim ver terug gedrukt worden: of men kan met het *Roonhuyſiaanſche inſtrument*, of met de tang, er bijkomen; of zo dat niet hielpe, en het kind nog leefde, zoude men tot het doorklieven van de ſchaambeenderen moeten overgaan; maar is het kind dood, zoo kan men het hoofd van de herſſenen ontlasten.

Somtijds vindt men ook gelegenheid om met twee vingers in den mond van het kind te komen, en, door deeze handgreep, het hoofd, vervolgends het geheele kind, door den uitgang uithaalen; echter hoede men zig ook van, door deeze handgreep, de bilnaad inteſcheuren: om die reden zijn de andere voorgenoemde handgreepen zekerder.

Het terugdrukken van het ſtaartbeen kan, of door de ſchede, of door den endeldarm gedaan worden.

Wil men het ſtaartbeen terugdrukken, zoo moet men twee vingers, tusſchen het voorhoofd des kinds en het ſtaartbeen, in de ſchede brengen; zoo dat men met den

rug van den vinger, tegen het ſtaartbeen, en met de vlakke hand en vingers, tegen het voorhoofd des kinds kan drukken: en op dusdanige wijs kan men ten gelijken tijde, het ſtaartbeen der vrouwe terug drukken, om alzoo het hoofd naar buiten te brengen: men moet voorzichtig zijn, van op deeze wijs de bilnaad niet inteſcheuren. Zonderling is het, dat door het terugdrukken van het ſtaartbeen ſterke weeën veroorzaakt worden, hetwelk hier zeer goed is.

De mismaaktheid van het bekken.

Er zijn vrouwen, wier bekken op verſcheiden wijzen mismaakt is: ſomtijds puilt de voorberg des heiligbeens te ver in het bekkenhol uit; bij anderen zijn de ſchaambogen, of de bovenſte rand derzelven, in plaats van buiten, naar binnen gebogen; ook ſtaan bij eenigen de zitbeenderen te veel naar binnen; bij anderen is het heiligbeen met het ſtaartbeen te veel, of te weinig gebogen, en ſomtijds vindt men het geheele bekken, als 't ware, ſamen, of geheel ſcheef gedrukt; hiertoe behooren derhalven de ſamengedrukte, of ſcheeve bekkens.

Alle deeze gebreken maaken, of den in- of den uitgang, of het geheele bekkenhol, te naauw: de hulp is derhalven dezelfde, welke voor een alte naauw bekken aan den in- of uit-gang is opgegeven.

Men neemt deeze mismaaktheid van het bekken, meestal waar bij vrouwen die, in haare jeugd, de Engelſche ziekte gehad hebben: al ſchijnt het dat zij van deeze ziekte genezen zijn, zoo hebben zij echter eene mismaaktheid in het bekken overgehouden.

De onbeweegelijkheid van het ſtaartbeen.

Als de wervelbeenderen des ſtaartbeens met elkander, of met de punt des heiligebeens verbeend zijn, zoo maakt het ſtaartbeen, met het heiligbeen of eenen ſcher-

pen of eenen rechten hoek, welke de rechte afmeeting van vooren naar achteren, in den uitgang, te kleen maakt, en gevolglijk kan de noodzaakelijke terugdrukking des ſtaartbeens, bij den uitgang van het hoofd des kinds, niet geſchieden: men vermoedt dit gebrek bij vrouwen, die zeer oud, naamlijk over de veertig jaar, of ook nog ouder, trouwen.

De gewoone hulp in dit geval beſtaat hierin, dat men het hoofd met den vinger, of met den hefboom naar vooren onder den ſchaambeensboog, en het ſtaartbeen, als 't mogelijk is, gelijk in de voorige afdeeling geleerd is, terug drukt; of men trekt het hoofd met de tang naar buiten; en ſchoon men als zeker kan ſtellen, dat bij dit uithaalen het ſtaartbeen gebroken of verplaatst wordt, zoo is echter, daar die breuk niet zoo gevaarlijk is, als het doorklieven der ſchaambeenderen, die wijze ook meer aanteprijzen, dan gezegde operatie.

Den Heelmeesteren zij hier alle mogelijke oplettendheid aanbevolen; daar men naamlijk heeft waargenomen, dat als het ſtaartbeen gebroken of verplaatst is, en niet weder herſteld wordt, dat als dan de vrouwen, naa de verlosſing, mank gaan.

Over de hardheid der kraakbeenderen en banden van het bekken.

In de ligchaamen der vrouwen, welken in de zwangerheid geſtorven zijn, kan men klaarblijkelijk waarneemen, dat de wonderrijke Natuur reeds in de laatſte maanden der zwangerheid, de kraakbeenderen, welken de ſchaambeenderen en de ongenoemde beenderen, met het heiligbeen, ſamenvoegen, weeker, ſappigger, en meer uitgezet maakt: dit uitzetten der tusſchen de beenderen liggende kraakbeenderen, drukt alzoo den ingang, en tevens het geheele bekkenhol aanmerkelijk, ja ſomtijds, bij onmogelijke geboorten, geheel vanëen.

De zwaarte der zwangere baarmoeder, en het ingaan van 't hoofd, zijn gelijk aan de werking van eene wig,

waardoor het verwijden des bekkens, onder de geboorte, nog sterker voordgaat: de pijnen, die, op het einde der zwangerheid, aan de kraakbeenige vereeniging der schaam- en ongenaamde beenderen gevoeld worden, ontstaan, voor het grootste gedeelte, door dit verwijden van het bekken.

Als deeze kraakbeenen van het bekken door ouderdom, of ter oorzaake van eene zieklijke gesteldheid, of uit welke oorzaak het zoude mogen weezen, te hard zijn, en zig niet verweeken laaten, zoo kan het verwijden niet geschieden; en alzoo zal dit gebrek aanleiding geeven tot eene zwaare, en langzaame geboorte: hetzelfde heeft plaats, als de heilige- en zitbeens banden, hard of verbeend zijn, en hetwelk misschien de oorzaak is, dat vrouwen, over de veertig jaaren oud, voor de eerstemaal, zoo moejelijk baaren: daar men voords waargenomen heeft, dat de kraakbeenderen dier vrouwen, welken dikwijls gebaard hebben, weeker, breeder, en grooter zijn, dan die der vrouwen welken slechts eenmaal gebaard hebben, zoo beseft men ligtlijk de oorzaak, waarom de eerste verlossing langzaamer voordgaat dan de volgende: men kan tegelijk hieruit begrijpen, van hoe veel nuts de warme dampbaden bij de verlossing zijn; ook laat zig hieruit verklaaren, waarom bij eenige vrouwen, welken een moederkrans of ring draagen, dezelve, in de laatste maanden der zwangerheid afvalt, en waarom soms, naa iedere verlossing, een' grooter' ring van noodig is.

Maar het gebeurt ook dat bij vrouwen, die hevige weeën te verarbeiden hebben, om dat het hoofd des kinds zeer groot is, bijzonderlijk als de Natuur de kraakbeenderen en banden van het bekken verslapt heeft; dat zeg ik, de beenderen van het bekken, zoo wel de schaambeenderen, en, van achteren de ongenaamde beenderen van het heiligbeen, geheel afwijken, en zoo beweegelijk worden, als of zij gebroken waren: het vanëenwijken der kraakbeenderen aan de schaambeenderen, veroorzaakt groote pijn, en in de beweegelijkheid deezer beenderen het onvermogen om te gaan, of rechtop te staan: dit

zijn de tekens voor den Vroedmeester, dat deeze beenderen vanëen geweken zijn.

In dit geval moet men geen' tijd verzuimen, maar terſtond naa de geboorte, door een goed en vast verband, de bekkebeenderen aanëen, het verband met verſterkende middelen nat houden, en de vrouw, zoo lang mogelijk, laaten rusten; wanneer voords de kraamzuivering opgehouden is, maake men gebruik van koude baden: verzuimt men deezen, zoo blijven de vrouwen jaaren lang in dien elendigen toeſtand.

Overmaatige wijdte van het bekken.

Het bekken kan, of in zijne geheele holte, of alleenlijk in zijn' in- of uit-gang te wijd zijn: is het aan den ingang te wijd, zoo neemt men waar, dat de voorberg des heiligbeens te verre teruggedrukt, of dat het ſchaambeen te veel naar buiten gebogen is.

Uit dit gebrek ontſtaat gemeenlijk eene onvolkomene uitzakking van de baarmoeder, en in de zwangerheid geeft het de meeste gelegenheid tot eene ombuiging derzelve: maar begint de verlosſing, zoo gaat in den beginne het hoofd wel gemaklijk in het bekkenhol, maar eindelijk maakt het de geboorte langzaamer en moejelijker; daar de ondervinding leert, dat de uitgang van het bekken zoo veel naauwer, dan derzelver ingang wijder is.

De alte groote wijdte van het bekken, in deszelfs uitgang, heeft zijnen oorſprong daarin, dat de boog der ſchaambeenderen, of de zitbeens knobbels te ver van elkander afſtaan, of het heiligbeen met het ſtaartbeen te veel teruggebogen is; of dat het ſtaartbeen te beweegelijk is; in dit geval gaat de geboorte, in den beginne, wel wat langzaam, maar het einde derzelve is des te ſchielijker, om dat hier de uitgang wijder is, dan de ingang te vooren te naauw was.

Maar is het geheele bekkenhol te wijd, zoo is dit een

gebrek in het natuurlijk maakſel van 't ligchaam: men zoude niet gelooven, zoo de ondervinding het niet beweeze, dat zulk een geval van een al te wijd bekken, een gevaarlijke en zwaare geboorte kan veroorzaaken; meestal krijgen de vrouwen, welken van natuure een wijd bekken hebben, door geringe oorzaaken, eene volkomene uitzakking van de baarmoeder, en waar zulks niet ſtaande de zwangerheid gebeurt, heeft het echter eenige tijd daarnaa plaats; dan, als de eerſte weeën, bijzonderlijk zoo dezelven hevig zijn, en in eene opgerichte plaatſing, in den ſtoel verarbeid worden, zakken de mond en hals der baarmoeder met het hoofd des kinds, diep in het hol van 't bekken neêr, alvoorens de baarmoedersmond zig nog verwijd heeft.

Men heeft bij een alte wijd bekken waargenomen, dat de baarmoedersmond zig eerst buiten de lippen der ſchamelheid geopend heeft: wanneer men in dit geval het onderſte gedeelte der baarmoeder zig door den ingang, of, zoo de uitzakking volkomen is, ook door den uitgang begeeft, en dezelve aangedrukt wordt, zal het verwijden van den baarmoedersmond langzaam, pijnlijk, en gevaarlijk weezen; doch altoos heeft men eene ſchielijke geboorte te verwachten, die voor moeder en kind gevaarlijk kan worden; de baarmoedersmond wordt naamlijk ſpoedig verwijd, en kan daardoor inſcheuren, en de vrucht onverwachts met het water, op den grond vallen, de navelſtreng breeken, of den moederkoek met geweld losrukken, waardoor verſcheiden ongelukken kunnen ontſtaan, welken wij in eenige volgende afdeelingen nader zullen beſchouwen.

Wanneer men voelt, dat een alte wijd bekken aanweezig is, moet men de vrouw, op het bed liggende verlosſen: (derhalven weder een voordeel om die wijze ter hand te neemen:) als 't mogelijk is, moet men ten eerſten de vliezen breeken, om een weinig van het water te ontlasten: de lijderes moet niet persſen, en ſtaande iedere vlaag moet men met de hand, welke men daartoe in het bekken gebragt heeft, den baarmoedersmond terug, en omhoog houden, tot dat dezelve zig verwijd heeft, en het hoofd des kinds in het hol van 't bekken ſtaat: tegen

de flapte van den baarmoeder en derzelver bloedvloed, geeft men een weinig *tiʼct: cinamomi;* uitwendig maakt men gebruik van koud water met azijn— naa de geboorte moeten zulke vrouwen langer het bed houden dan anderen.

Over het te weinig gebogen heiligbeen.

Dit gebrek van ʼt bekken, hetwelk door de meeste Schrijvers voorbij gegaan is, heeft fomtijds kwaade gevolgen: als het heiligbeen in eene rechte lijn, naar beneden, in het bekkenhol ftaat, gelijk bij de mannen, en niet genoeg, of behoorelijk aan het ondereinde naar binnen, tegen het bekkenhol gebogen ftaat, zoo wordt het hoofd, in eene rechte lijn, naar beneden, op de bilnaad gedrukt: deeze wordt daardoor, dat is naamlijk door het hoofd, ingefcheurd, of door hetzelve tegen de fchamelheid naar vooren gedrukt, zoo dat zij zes en meer vingeren breed wordt, welke uitzetting en fpannig de grootfte pijn verwekt.

De geheele opening der fchamelheid fchijnt in dit geval geftadig naauwer en kleener te worden; daarentegen wordt de opening van den endeldarm geftadig wijder; en ʼt is deeze vrouwen, als of het kind van achteren wilde uitkomen.

In dit geval moet men twee vingers, of wel eenen krommen hefboom, tusfchen het hoofd des kinds en de bilnaad brengen, om ʼt gemelde hoofd onder den fchaambeensboog te drukken, en alzoo tevens met den vinger, of het werktuig, ʼt hoofd naar vooren geleiden, iet het welke anders door de natuurlijke kromte van het heiligbeen gedaan wordt.

Ten einde met den vinger de bilnaad niet intefcheure, moet men, voor de in het bed liggende vrouw ftaande, de gemelde naar voorendrukking doen; want als men laager dan de baarende zit, kan deeze hulp niet goed toegebragt worden; fomtijds is in dit geval eene kleene

inſcheuring van de bilnaad onmogelijk te vermeiden; daarom moet men de ſchuld daarvan niet altoos op de Vroedvrouw ſchuiven.

'T is in deeze omſtandigheid een ſlecht gebruik, met den vinger in den endeldarm der lijderesſe, welke daartoe altoos openſtaat, integaan, om het hoofd des kinds naar vooren te drukken; want men heeft waargenomen, dat door dit drukken ontſteeking, zweeren, en pijpzweeren, in den endeldarm ontſtaan, waardoor de drekſtof zig als dan, op eene zeer onaangenaame wijze, zoo wel uit de ſchede, als uit den gezegden darm ontlast; maar als het hoofd geheel op de bilnaad ſtaat, dan is het mogelijk, om tusſchen die beiden door, den vinger intebrengen, zonder de bilnaad inteſcheuren: in dit geval, derhalven, moet men het hoofd van de bilnaad door den endeldarm, zachtjens naar vooren trachten te drukken, terwijl men tevens, van buiten, de bilnaad op- en tegenhoudt, en de geboorte, als het ware, over de hand laat gaan.

De alte groote beweegelijkheid des ſtaartbeens.

Als het ſtaartbeen al te beweegelijk is, wordt de bilnaad meer dan gewoonlijk, door het hoofd des kinds, naar achteren gedrukt, en kan dus ook ligtlijk ingeſcheurd worden:

In dit geval moet men zig van de handgreepen bedienen, welken in de laatſtvoorgaande afdeeling zijn voorgedragen.

Gebreken aan de lippen der ſchamelheid.

Bij eerstkraamende vrouwen kan men duidelijk waarneemen, dat de lippen der ſchamelheid, van buiten, in grootte afneemen, naar maate de ſchede door het hoofd des kinds vaneên wijkt; dewijl zij door het verwijden der ſchede naar binnen getrokken worden: alzoo is ligtlijk te

te begrijpen, waarom eene zwelling der lippen, de geboorte moejelijker maakt, en langzaamer doet voordgaan.

Deeze gebreken zijn wel niet van zoo veel aanbelang, als de voorgaande en de nog volgende; echter is het niet zeldzaam, dat zij, gelijk gezegd is, eene natuurlijke geboorte zwaarder en traager maaken: de Vroedmeester moet de lijderes, alleenlijk om der kwaade gevolgen wille, in het kraambed naauwkeurig in het oog houden.

De gebreken der schaamlippen zijn:

1) Het watergezwel.
2) Het bloedgezwel.
3) Het onstoken gezwel.
4) De stijfheid der teeldeelen.

Het watergezwel der schaamlippen.

Niet zelden heeft men bij eene waterzuchtige vrouw, reeds in de laatste maanden der zwangerheid, opzetting van de groote en kleene schaamlippen, ter hoogte van eenige duimen, waargenomen.

Dit gezwel is de zwangeren in het gaan zoo hinderlijk, dat sommigen veele weeken vóór de geboorte reeds het bed moeten houden, om dat zij haare deiebeenderen niet genoeg kunnen beweegen.

Men moet dit gezwel in de eerste plaats door sterkende en verdeelende middelen trachten te verdrijven; bij voorbeeld: door *aq: vegt mineral* of *dig:* zo de tijd der verlosfing nadert, en de nog aanweezende zwelling aan het onderzoek hinderlijk is, of ook zo dezelve de geboorte werkelijk pijnlijk maakt, kan men één of twee oppervlakkige insnijdingen doen: hierdoor heeft men, eenige maalen, al het aanweezig vocht droppelswijs uit de gemaakte insnijdingen zien uitsijpelen, en de lippen

zonder eenig daarop volgend nadeel zien ſamenvallen: worden deeze inſnijdingen verzuimd, zoo heeft men dikwijls, wegens het kwetſen door de verlosſing, het zwellende deel tot eene verſterving der lippen zien overgaan: intusſchen is dit ſamenvallen der gezwollene lippen, door de bewuste inſnijdingen, maar voor een korten tijd; want aldra geneezen zij, en dan onſtaat ſchielijk eene nieuwe zwelling: hier van daan dat de inſnijdingen eenige keeren herhaald moeten worden: ondertusſchen heb ik mij, in dit geval, zeer wèl bevonden, bij het aanwenden van een dampbad.

LEVRET en de beroemde VAN SWIETEN hebben tegen het watergezwel der lippen aangeraden, het leggen van een ſpaanſche vliegpleister, gedeeltelijk op de lippen en gedeeltelijk tot aan het midden der deiën: wanneer de vrouwen dit willen toelaaten, kan men op zulk eene wijze, het water ſpoediger ontlasten, dan door inſnijdingen, welken, gelijk reeds gezegd is, alte ſchielijk geneezen.

Het bloedgezwel der ſchaamlippen.

Somtijds worden de groote en kleene lippen met de ſchede, door het in 't celwijsweefzel uitgeſtorte bloed, blaauw, gezwollen, pijnlijk en hard, alzoo dat zij, om zoo te ſpreeken, twee kleene met bloed opgevulde blaazen ſchijnen te weezen: dit veroorzaakt almede eene zeer pijnlijke en zwaare geboorte; en zo de lijderes de weeën met eenig geweld verarbeidt, ſcheuren dikwijls de ſchede en de kleene lippen, waardoor eene doodlijke bloeding veroorzaakt kan worden: de gekneusde deelen gaan daarop ligtlijk tot verſterving over, of laaten, naa de geboorte, kwaadaartige zweeren achter.

Hierom moet men bij volbloedigen nog vóór de verlosſing, de aderlaating niet verzuimen, en gebruik maaken van ſtoovingen met azijn en water, waarin eenig *ammoniac*

zout is opgelost, op de ſchaamdeelen: zo de zwelling naar deeze hulpmiddelen niet luistert, moet men het kind keeren en naar buiten brengen; doch tevens met de voormelde ſtoving, zoo wel ſtaande als naa de geboorte, aanhouden.

De onſteeking der ſchaamlippen.

Bij zwaare en lang aanhoudende geboorten, ontſteeken dikwijls, niet alleenlijk de groote en kleene lippen, maar zelfs ook de vliezige ploojen der ſchede.

Deeze opgezwollene deelen verhinderen meestal het hoofd in den uitgang, en veroorzaaken veel pijn; zij worden geheel droog, en heet, en de geboorte wordt daardoor moejelijker en langzaamer; dikwijls volgt op deeze onſteeking, naa de geboorte, verſterving.

Men moet in dat geval ten eerſten aderlaaten, en *antiphlogistiſche middelen* toedienen; van buiten eene weekmaakende gortpap, met azijn van goudglit, op de ontſtokene deelen leggen, en de ſchede van binnen met olie ſmeeren.

De ſtijfheid der uitwendige teeldeelen.

Bij de eerstkraamenden, en die reeds tamelijk bejaard zijn, of welken, naa haar veertigſte jaar, voor de eerſtemaal bevrucht zijn, worden, zoo wel alle de teeldeelen, als mede de baarmoedersmond, de ſchede, de bilnaad en de heilig- en zitbeens-banden, bevonden eenigzins ſtijf te weezen; hierom hebben deeze vrouwen ook altoos eene langzaamer en moejelijker verlosſing, dan anderen: in dit geval moet men gebruik maaken van halve baden, en van het dampbad, voords het onderlijf dikwijls ſmeeren, en olie in de ſchede inſpuiten: inwendig geeft men middelen, bereid uit hennipzaad, kliswortel, of amandelmelk: men moet voords in dit geval met taai geduld de werking der Natuur afwachten.

Gebreken der ſchede.

De gebreken der ſchede zijn van veel meer aanbelang, dan die der ſchaamlippen; echter worden deezen dikwijls, door de natuurlijke werking, geheel wonderlijk overwonnen: wij tellen onder de gebreken der ſchede, de volgende:

1) De tegennatuurlijke vernaauwing der ſchede,
2) Het ſamengroejen derzelve,
3) De tegenwoordigheid van het maagdevlies, of eene tegennatuurlijke huid,
4) De inzakking der ſchede,
5) De ſchedebreuk,
6) De onſteeking der ſchede,
7) De pijnlijke zweeren derzelve,
8) Haare droogheid,
9) De krampachtige ſamentrekking der ſchede,
10) De ſchede welke zig in den endeldarm opent,
11) Die welke vlak onder den navel haare opening heeft.

De tegennatuurlijke vernaauwing der ſchede.

Er zijn vrouwen bij welken de ſchede, van de geboorte af aan, wegens zekere gebreken in de vorming, ſomtijds ook door lidtekenen en verhardingen, welken naa eene zweer of eene inſcheuring ontſtaan zijn, zoo naauw is geworden, dat men niet eens een vinger in dezelve kan inbrengen; en echter hebben zulke vrouwen, niettegenſtaande het manlijk lid in geenen bijſlaap naar binnen gebragt heeft kunnen worden, alleenlijk door de beſmetting van het manlijke teelvocht op de buitenſte teeldeelen der vrouwe, ontvangen (*): ik was bij zulk een geboorte tegenwoordig, en heb ondervonden dat de wondervolle natuurkracht, in een tijd van agtien uuren, de ſchede, zonder eenig beletſel, gelukkiglijk verwijdde, en de geboorte daarſtelde.

(*) Misſchien is de Schrijver hierdoor misleid geworden.

Hoe naauw de ſchede moge weezen, laat zij echter, wegens haar uitzettend vermogen, nog altoos op eene verwijding hoopen. Men vindt in de verhandelingen van de Academie der Weetenſchappen, te *Parys*, dat eene vrouw, die reeds tien jaaren getrouwd geweest was, zulk eene naauwe opening der ſchede had, dat men er naauwlijks eene penneſchacht konde inbrengen: deeze vrouw gevoelde, ten tijde dat de maandſtonden vloeiden, en welken zig niet behoorelijk konden ontlasten, eene pijnlijke ſpanning: eindelijk werd zij na elf jaaren tijds zwanger: haar heelmeester meende dat zij nooit zoude baaren, en ondertusſchen begon haare ſchede zig, in de vijfde maand, te verwijden, en bleef vervolgends verwijd, tot zij, op het laatſte, de natuurlijke wijdte had, en de vrouw gelukkiglijk verloste.

In 't geval, door mij zelven waargenomen, was het den man, in drie jaaren lang, niet mogelijk geweest, zijne vrouw, om reden dat haare ſchede te naauw was, op de algemeene wijze te beſlaapen: ik vond, bij mijne komst, de ſchede zoo naauw, dat noch ik, noch de vroedvrouw, een' vinger in dezelve konde inbrengen, en echter verwijdde zij zig gelukkiglijk door den aandrang van het hoofd des kinds, in den tijd van ſlechts agttien uuren.

Ook de lidtekens en andere eeltachtigheden der ſchede, hebben eenige beoeffenaars der Vroedkunde toegeſchenen, eene aanwijzing tot de keizerlijke ſnede te weezen: VATER zegt, dat men die ſnede met goed gevolg gedaan heeft aan eene vrouw, wier ſchede, naa eene verzweering, zoo vol van eelt was geworden, dat men, niet zonder moeite, den top des vingers naar binnen kon brengen: GUILEMAN heeft, in een dergelijk geval, die ſnede met het beste gevolg gedaan. „Ik maakte," zegt hij, „eene inſnijding, en hierop werd de verwij„dingsſpiegel zoo gelukkig aangebragt, dat alle lidtekens „uitgerekt werden, en de vrouw, ſlechts drie uuren „daarnaa, gemaklijk verloste."

De ſamengroejing der ſchede.

Na langduurige zweeren, groejen de ploojen der ſchede ſoms geheel, of ook wel voor een gedeelte, ſamen: dit gebrek der ſchede ſchijnt onoverwinnelijk te zijn, en daarom de verlosſing onmogelijk te maaken; echter zijn er voorbeelden, dat of de kunst, of ook alleenlijk de Natuur, de geboorte, in dit geval, zonder de keizerlijke ſnede daargeſteld heeft.

De Heer DE LA MOTTE werd geroepen bij eene ſamengegroeide ſchede, die de geboorte tegenſtond; naa dat de tegenſtandbiedende deelen doorgeſneden waren, en met de *ſpeculum matricis* niets verricht konde worden, werd hij gedwongen, de geheele eeltachtigheid, die het ſamengroejen had veroorzaakt, wegteneemen: een quartier uurs naa deeze kunstbewerking, werd de vrouw verlost — naa verloop van drie maanden was zij wede zwanger, en verloste, ten behoorelijken tijde, zeer gelukkig: ZIBMACHER heeft bij eene baarende vrouw, de ſchede, in derzelver midden, een duim breed ſamengegroeid gezien: het ſcheen als of het kind door de opening van den endeldarm wilde uitkomen; dan, de ſamengroejing der ſchede werd doorgeſneden, en de vrouw verloste gelukkig — Zeer gemaklijk kan dit vanëenſcheiden gedaan worden, als alleenlijk de lippen, of het onderſte gedeelte der ſchede, ſamengegroeid zijn: dit hadde men bij die vrouw, van welken HARVIJ ſpreekt, moeten beproeven.

De tegenwoordigheid van het maagdevlies.

Somtijds gebeurt het, dat het maagdevlies of al te taai, of al te ſlap is, en derhalven onder den bijſlaap, al worde de vrouw bevrucht, niet breekt: wanneer in dit geval de tijd der verlosſinge daar is, kan men met het bloote oog zien, dat zig een vlies, halvemaanswijze, over den

kruin des hoofds zeer ſterk ſpant, en alzoo de geboorte verhindert: zeker heelmeester, voor wiens getuigenis ik borg ſta, heeft mij verzekerd, dat hij bij eene baarende vrouw, een bijna kraakbeenig maagdenvlies heeft waargenomen; een vlies, 't welk het hoofd des kinds tegenhield, alzoo dat hij naauwlijks in ſtaat was, hetzelve met eene ſchaar doorteknippen — Dit gebrek der ſchede, moet derhalven door eene doorſnijding verholpen worden.

Het vleeschgezwel der ſchede.

Wanneer vóór het begin der geboorte een vleeschprop, of eenig ander overtollig vleeschgezwel, in de holte der ſchede aanweezig is, moet hetzelve, nog vóór de geboorte, of door afbinding, of door eenige inſnijding, weggenomen worden, op dat het bedoelde gezwel het hoofd des kinds, ſtaande de geboorte, niet tegenhoude.

Het uitzakken der ſchede.

Als een gedeelte van het binnenſte vlies der ſchede, of als hetzelve geheel, door welke oorzaak ook, buiten de ſchamelheid geperst wordt, kan de verlosſing, door dit gebrek, wel niet tegengehouden worden; maar als men ſtaande de geboorte het uitgezakte deel der ſchede niet tegenhoudt, zoo word hetzelve tusſchen 't hoofd des kinds en den uitgang, of de onderſte opening van het bekken, gekneld, waardoor aan het buiten geraakte deel ontſteeking, verettering, en verſterving kan ontſtaan: toevallen welken tot een langduurig kraambed aanleiding geeven.

De Vroedkundige helper moet hierom in den beginne der verlosſinge zorg draagen, dat het uitgezakte deel der ſchede, met twee vingers eener helpende hand, ſtaande iedere vlaag, zoo lang teruggehouden worde, tot het hoofd des kinds zig juist op de uitzakking bevindt.

De schedebreuk.

Het gebeurt somtijds, dat bij bevruchte vrouwen, de volle pisblaas door de zwangere baarmoeder gedrukt wordt; dat dezelve geheel in de schede uitpuilt, en den weg tot de geboorte vernaauwt: men moet derhalven altoos zorgen voor de ontlasting der pis, en dezelve door middel van eenen katheter laaten uitloopen, op dat niet de pisblaas onder de geboorte barste, hetwelk een doodlijk toeval is.

Op gelijke wijze kan de opgehoopte drekstof ook den endeldarm uitzetten, en de geboorte verhinderen, als naamlijk dit opzetten in de schede uitpuilt: in dit geval moet men vooral zorgen, dat de opgehoopte drekstof, door clysteeren, weekgemaakt en uitgevoerd worde.

De ontsteeking der schede.

Wanneer de plooijen der schede alleen, of wel tevens met de schaamlippen ontsteeken, wordt daardoor den weg tot de geboorte gestopt; hiertoe zijn de aderlaatingen, en de gepaste geneesmiddelen noodig: in de onstokene schede kan men een laauw warm afkooksel van den heemst-wortel inspuiten.

De pijnlijke zweeren der schede.

Vrouwen wier teeldeelen met het venerische gift besmet zijn, hebben voorzeker eene ongemeene zwaare geboorte te verwachten, wanneer de schede met veele zweeren en *condylomatæ* bezet zijn, dewijl die deelen als dan, zonder sterke pijn, geen groote verwijding toelaa-

ten: zulke vrouwen willen de weeën niet recht verarbeiden, en daardoor verlengen zij de geboorte: ook in dit geval moet men gebruik maaken van olieachtige inſpuitingen, en door een dampbad de ſchede ſlapper trachten te maaken; voords moet men, zulke vrouwen, tot haare ſtraf, aanzetten, de weeën ſterk te verarbeiden.

De droogheid der ſchede.

Uit de ſlijmklieren van den baarmoedersmond en der ſchede, wordt op het einde der zwangerheid, eene groote hoeveelheid van ſlijm, voornaamlijk ſtaande de geboorte, afgeſcheiden.

Die ſlijm maakt alle deelen zacht en glibberig, en verhindert het wrijven, 't welk door het hoofd des kinds veroorzaakt zoude kunnen worden.

Wordt die ſlijm niet in de gewoonlijke hoeveelheid afgeſcheiden, of wordt dezelve door het te dikmaals onderſlaan met de hand afgeveegd, zoo wordt de ſchede geheel droog: het gemis van deeze natuurlijke ſlijm kan, in dit geval, herſteld worden, door het inſpuiten van olie, of door eene ſamenſtelling uit Arabiſche gom, quee-pitten, en olie.

De krampachtige ſamentrekking der ſchede.

Bij vrouwen, wier zenuwgeſtel zeer gevoelig is, beſpeurt men ſomtijds een krampachtige ſamentrekking der ſchede, welke het hoofd belet doortegaan; of naa dat hetzelve geboren is, het overige van den tronk des ligchaams vast geklemd houdt, in maniere van een handſchoen: in dit geval is der baarende de rust, olie-achtige middelen, het damp-bad, en de *opium*, in de eerſte plaats, noodig:

ik heb, bij eene mijner vrienddinnen, deeze kramp der fchede, aan welke ik te vooren nooit geloofde, ontegenfpreekelijk waargenomen: zij werd op het einde van de zesde maand haarer zwangerheid, door eene fluip overvallen; deeze perste het kind, dat zig met de voeten aanbood, door den baarmoedersmond, tot over het hoofd, naar buiten: dit kleene hoofd werd, met de armen, in de fchede vastgehouden, alzoo dat het naauwlijks mogelijk was de armen los te maaken: dit echter verricht zijnde, trok ook de fchede zig over den hals zoo vast famen, dat het mij in een geheel uur tijds niet mogelijk was, tusfchen de fchede en het hoofd des kinds te komen: na eenig tijdverloop bedaarde de ftuip, en nu konde ik het hoofd met het kind gemaklijk naar buiten brengen.

De fchede welke zig in den endeldarm, en vlak onder den navel opent.

Met verwondering heeft men waargenomen, dat de Natuur bij fommige vrouwen, een geheel tegennatuurlijke plaatfing, zoo wel der fchede, als ook der fchamellijke plaatfing, zoo wel der fchede, als ook der fchamelheid verkozen heeft: alzoo zag HUXHAM, de fchamelheid en de opening der fchede zig bij den navel, en CHAPMAN en GRIFFAR, zagen de fchede zig in den endeldarm openen: offchoon deeze fpeelingen der Natuur in 't algemeen zeldzaam zijn, zullen wij dezelven echter niet met ftilzwijgen voorbij gaan; want als dergelijk eene vrouw zig zwanger bevindt, wordt de Vroedmeester in de grootfte verlegenheid gebragt: evenwel toonen de opgetekende waarneemingen, dat men geen reden heeft om aan 't leven der baarende vrouwe te wanhoopen, wanneer dezelve flechts genoeg moeds bezit, en de Vroedmeester genoeg verftands heeft, om te zien, of eene goede keering, een ftoute fnede, of een ander wèl bedachte handgreep helpen kan: de volgende gebeurtenis, welke door den

beroemden HUXHAM opgetekend is, kan in een dergelijk voorkomend geval, veel lichts bijzetten.

„ Eene drie-en-twintig jaarige vrouw, welke met een „ ſterken matroos getrouwd was, en zwanger werd, „ had, ter plaatſe van den navel, eene opening van naauw- „ lijks een vinger breed: door deeze opening ontlastte „ zij de pis, en alle maanden het gewoone bloed; en door „ deeze zelfde opening werd zij ook bevrucht: twee „ vingeren breedte onder de navelopening, op de plaats „ der ſchamelheid, was een tweede, langwerpige ope- „ ning, wier middelijn naauwlijks een kleene vinger „ doorliet: onder deeze tweede opening, was nog een „ derde, die de opening van den endeldarm was, en „ die zig op haare gewoonlijke plaats bevond: de kundige „ Vroedmeester, welke bij deeze vrouw geroepen was, „ onderzocht, met zijnen vinger, de eerſte opening, maar „ konde door dezelve den mond van de baarmoeder „ niet bereiken, doch voelde, dat een ſterk vlies deeze „ opening van het daar onderliggend tweede kanaal af- „ ſcheidde, en begreep alzoo dat de weg naar den baar- „ moedersmond, door de eerſte opening gaan moest: „ nu naderde de tijd der geboorte; de ſterke bewee- „ ging der vrucht, de ſtuipen der moeder, de plaatsheb- „ bende en grouwzaame weeën, waardoor de ſchede „ echter niet verwijd werd, veroorzaakte bij den „ Vroedmeester en de omſtanders zwaare bezorgenis voor „ het leven der lijderesſe: de eerstgemelde door mede- „ lijden aangeſpoord, wilde nog een hulpmiddel beproe- „ ven, alvoorens de lijderes den gewisſen dood ten prooje „ te geeven; hij bragt naamlijk, een *ſchalpel* in de „ tweede opening, en kliefde met ééne ſnede de huid, „ benevens alle zachte deelen, welken de eerſte en „ tweede opening vanëen ſcheidde, en alzoo genoeg „ ruimte maakte, om met zijne hand, den baarmoe- „ dersmond te bereiken: hij verwijdde deezen, voelde in „ denzelven het hoofd des kinds, in welks mond „ hij twee vingeren bragt, en door deezen handgreep „ bragt hij een welgevormd en leevendig kind naar bui- „ ten: de moeder is in het leven gebleven, en de wond

„ voor het grootfte gedeelte genezen; alleenlijk heeft zij „ eene uitzakking gehouden."

Men heeft waargenomen, dat de geheele fchamelheid als ook de fchede ontbrak; op de plaats der fchamelheid vond men alleenlijk de opening van den pisweg: in dit geval heeft de baarmoedersmond zig in den endeldarm geopend: door deezen weg werd de vrouw bevrucht, en ook door denzelven verloste zij.

Gebreken van den baarmoedersmond.

De gebreken van den baarmoedersmond zijn op zig zelven van meer aanbelang dan die der fchede: niet zelden vorderen zij de hulp der kunst, offchoon zij fomtijds door de Natuur alleen overwonnen worden: dergelijke gebreken zijn

1) De famengroejing van den baarmoedersmond.
2) Deszelfs verharding.
3) Gezwellen.
4) Ontfteeking.
5) Uitzakking.
6) De krampachtige famentrekking van denzelven.

De famengroejing van den baarmoedersmond.

Men heeft waargenomen, dat de baarmoedersmond bij eenige vrouwen in haare zwangerheid famengegroeid is: tot deeze famengroejing kunnen tweeërleie oorzaaken gelegenheid geeven: ten eerften, als de baarmoedersmond met zweeren bezet is, of als dezelve door de eerfte geboorte ingefcheurd, en naa de tweede bevruchting eerst weder digt gegroeid is: bij die vrouwen bij welken het heet dat de baarmoedersmond van de geboorte af toegegroeid is, en echter bevrucht geworden zijn, blijkt, dat evenwel, vóór de bevruchting, eene kleene opening aan-

weezig moet geweest zijn, maar welke echter eerst in de zwangerheid digt gegaan is.

Men kent deeze ſamengroejing door het onderzoek met den vinger, als naamlijk de hevige weeën een gedeelte der baarmoeder in de ſchede persſen, doch de baarmoedersmond zig niet verwijdt in dit geval moet men, zonder verzuim, met een verborgen breedpuntig lancet, in deszelfs midden eene inſnijding maaken: indien men de vinger der linker hand aan den baarmoedersmond houdt, kan men, zonder ſchroom, 't gezegde, in zijn koker verborgen, lancet, daar heen brengen.

De verharding van den baarmoedersmond.

De verharding en vernaauwing van den hals der baarmoeder, naa verouderde zweeren, of inſcheuringen, welken ſtaande den tijd eener zwaare geboorte ontſtaan zijn, geeven aanleiding tot verharding van den baarmoedersmond: is nu dit gebrek reeds vóór de geboorte ontdekt geworden, zoo laat men de zwangere vrouw eenige geneesmiddelen tegen deeze verharding gebruiken; bij voorbeeld: de *cicuta* met wat *mercurius*; maar is de geboorte reeds dáár, zoo maakt men inſnijdingen in den baarmoedersmond, en haalt men het kind, door de keering, naar buiten — van de zoo zeer aangeprezene dampbaden kan men weinig goeds verwachten.

Doctor SIMSON bericht ons het volgende gedaan te hebben: naa dat hij, bij eene geboorte, welke reeds drie dagen geduurd had, vergeefsch op eene verwijding van den hals der baarmoeder gewacht had, nam hij waar, dat de wanden van dien hals ſamengegroeid waren, hetwelk hem bewoog, eene inſnijding te maaken, die, zoo als hij zeide, voor het minst een half duim was; intusſchen konde hij door dit middel geene genoegzaame verwijding bekomen, offchoon het hoofd des kinds zig wel vertoonde, maar was genoodzaakt, nog veele andere

insnijdingen te doen, aan den omtrek, welken bijnaa eene kraakbeenigen ring vormde: hij verzekerde dat, ten tijde toen hij deeze insnijding maakte, niet één drup-pel bloeds op dezelven volgde, en dat de lijderes ook geen de minste pijn gevoelde —— HENKEL heeft ins-gelijks zeer gelukkiglijk dergelijke insnijdingen in eenen eeltachtigen baarmoedersmond gedaan —— De vrees voor eenen daarop volgenden bloedvloed moet den Heelmeester niet terughouden, om eene insnijding aan den hals der baarmoeder te doen, wanneer slechts de aanwijzing zeker is: de bedoelde bloedvloed kan niet anders dan midden-maatig zijn, om dat die hardgewordene deelen zeer weinig bloeds geeven, en men zoude, in geval van bloe-ding, met eene ingebragte hand, den eeken zwam eenen tijd lang op de wonde kunnen houden: LOUIS heeft in zijne verhandeling over de *versteende mengsels* der baar-moeder, aan de hand gegeven, om den baarmoeders-mond met eenen, aan de buitenste randen scherp ge-maakte, schaar, te verwijden.

De gezwellen aan den mond der baarmoeder.

Wanneer er gezwellen aan den mond der baarmoeder plaats hebben, is de geboorte altoos zwaar, ja kan zelfs geheel onmogelijk worden: HILDANUS heeft eene vrouw, op den zevenden dag, in den arbeid zien sterven: bij de opening van het ligchaam vond men de baarmoeder in-gescheurd, en het hoofd des kinds, 't welk door de opening was heen gegaan, in de holte des buiks: de zwaarigheid der geboorte ontstond uit eene *scirrhöse* zwel-ling, welke de grootte van een kinderhoofd had, en zig aan den grond der baarmoeder bevond, aan welken zij vastgegroeid was: AMAND heeft een dergelijk ge-zwel gezien, 't welk men, in het eerst, voor het hoofd of de billen eens kinds aanzag: de Vroedmeester konde de vrucht alleenlijk daarom uithaalen, om dat de deelen des ligchaams tot verrotting overgegaan, en des wijkende

waren: BARTHOLIN verhaalt eene dergelijke waarneeming.

Daar de verwijderde mond der baarmoeder met de grootte van het daardoor gaande hoofd des kinds gelijk moet weezen, zoo moeten, zegt SIMON, in zijne voortreffelijke verhandeling over de keizerlijke ſnede, de groote knoestachtige gezwellen aan deeze verwijding zekerlijk hinderlijk zijn: in zulk een geval nu wordt de keizerlijke ſnede aanbevolen, als naamlijk het gezwel niet weggenomen, of dat het kind niet, naast het gezwel, naar buiten gebragt kan worden — Het wegnemen deezer gezwellen konde, wierde hetzelve ſtaande den arbeid gedaan, van doodlijke gevolgen weezen; niet alleenlijk wegens de prikkeling dier deelen, maar ook wegens den bloedvloed, welken door de gemeenſchap der bloedvaten deezer zwelling met die van de baarmoeder, plaats zoude grijpen: dan, ik geloof, dat de keizerlijke ſnede zelve ook gevaarlijk zoude weezen: als het mogelijk ware 't gezwel wegteneemen, moet dat wegnemen de voorgezegde operatie voorgetrokken worden.

De ontſteeking van den mond der baarmoeder.

Men neemt ſomtijds, bij eene natuurlijke geboorte, waar, dat de baarmoedersmond geheel ontſtoken is; of ook is het ſomtijds in de voorſte lip, ſomtijds de achterſte alleen: hier vindt de Vroedmeester de een of ander deezer deelen dik, hard, droog, pijnlijk, en heet op het gevoel: in dit geval moet men ten eerſten aderlaaten, en, zoo wel in- als uit-wendig gebruik maaken van middelen, welken tegen de ontſteeking aanbevolen worden: in de ſchede moet men een afkooſel van lijnzaad inſpuiten, of wel eenig ander verzachtend middel.

De uitzakking van den mond der baarmoeder.

Wanneer er een gedeelte van de baarmoeder reeds vóór de geboorte, in het hol van 't bekken, zonder dat dit te wijd is, naar beneden gaat, zoo wordt hetzelve, door het voorkomend hoofd des kinds, tegen de beenige holte van het bekken gedrukt, en er ontstaat alzoo eene langzaame en pijnlijke geboorte: in dit geval is het derhalven noodzaakelijk, dat de baarende vrouw in een bed worde gelegd, met de billen omhoog, en dat men het uitgezakte deel der baarmoeder zoo lang, met twee vingeren, terug houde, tot het hoofd des kinds door de opening der schede heen gegaan is.

De krampachtige samengetrokken mond der baarmoeder.

Somtijds neemt men bij eenige valsche weeën waar, dat dezelven den mond der baarmoeder zoodanig samentrekken, dat hij geheel hard wordt, en deeze weeën persen in de baarmoeder opwaards: die kramp, welke den mond der baarmoeder en den hals inneemt, maakt de geboorte pijnlijker, dan bij de natuurlijke weeën plaats heeft; des moet men hier gebruik maaken van *opium*: somtijds gebeurt het, dat de kramp eerst dan ontstaat, wanneer het hoofd reeds geheel den mond der baarmoeder is doorgegaan: is deeze kramp van langen duur, zoo kan dezelve den hals des kinds zoodanig knypen, dat hetzelve sterft, door dat het teruggaan van 't bloed uit het hoofd verhinderd wordt; komt het kind met de voeten vóór, zoo verhinderen de armen wel dat de hals niet geknepen wordt; maar ik heb echter gezien, dat het hoofd en de armen daardoor sterk terug gehouden zijn geworden, en naa dat de armen uitgebragt waren, had ik nog veel moeite om het hoofd van een zesmaands kind doortebrengen: in dit geval moet

moet men geen geweld op den mond der baarmoeder aanwenden, maar *opium*, en warme verslappende Dranken toedienen; ook moet men eene warme verzachtende pap op den buik en de teeldeelen leggen, en dan een tijd lang wachten, tot dat de aanval van de kramp voorbij is, zoo als wij in de afdeeling over de kramp in de schede gezegd hebben.

De gebreken der baarmoeder.

De baarmoeder zelve kan de grootste hinder in de natuurlijke en ligte geboorte veroorzaaken: meest alle haare nadeelige gesteldheden zijn doorgaands aanmerkelijk, zij zijn de volgende:

1) De scheefstaande baarmoeder,
2) Haare breuk,
3) —— Ontsteeking,
4) —— Versterving,
5) —— Verlamming,
6) —— Scheuring,
7) Wanneer zij van de schede afgescheurd is.
8) De bloedvloed der baarmoeder.

De scheefstaande baarmoeder.

De baarmoeder staat scheef, als derzelver bodem en mond niet in eene rechte lijn met de as van het bekken liggen.

In dit geval wordt de geboorte zwaar, of wel, zonder bijstand der kunst, onmogelijk, om dat het hoofd niet in eene rechte lijn in het bekken, maar op dat gedeelte van de beenderen van het bekken wordt geperst, waar naar toe de mond der baarmoeder gericht staat,

De oorzaaken deezer ſcheeve ligging van de baarmoeder zijn, een gebrek in de eerſte vorming; eene al te veel naar buiten gebogenheid der eene of andere darmbeensvleugelen; een mismaakt bekken; eene al te hooge ligging der baarmoeder; het vastzitten van den moederkoek, buiten den bodem der baarmoeder; eene zwelling van den omgewonden darm tegen de pisblaas, tegen de eiërnesten, of een ander tegennatuurlijk gezwel, 't welk de baarmoeder uit haare natuurlijke plaats dringt: ook bij vrouwen, welken eenen bochel hebben of mank gaan, kan de baarmoeder ſcheef leggen.

De baarmoeder kan op vierderleie wijzen ſcheef ſtaan:

1) Naar het rechter darmbeen:
2) —— —— ſlinker darmbeen:
3) —— —— ſtaartbeen:
4) —— —— heiligbeen.

Deeze vier hoofdzaaklijke ſcheeve ſtaanden der baarmoeder zijn wel de voornaamſten; en daar in de geheele ruimte der bovenſte opening van het bekken geen punt is, waar naar toe de baarmoedersmond niet kan ſtaan, zoo moet men zig deeze als een voorbeeld der anderen voorſtellen.

Dit ſcheefſtaan kan of volkomen of onvolkomen zijn.

Volkomen, als de baarmoedersmond meest, of voor een gedeelte, op den ingang van een bekkenbeen ſtaat, alzoo dat men denzelven of half, of geheel niet kan bereiken — Onvolkomen is het ſcheefſtaan, als de baarmoedersmond wel niet in 't midden van het bekkenhol gevoeld wordt, maar zoo, dat men echter de geheele opening nog kan bereiken.

Meest ſtaat de baarmoeder naar de zijde ſcheef: zeldzaamer is het ſcheefſtaan der baarmoeder naar vooren of naar achteren: welke beide gevallen ook de moejelijkſten van allen zijn: wij zullen in deeze vier hoofdgevallen, wegens het ſcheefſtaan, de baarmoeder op zig zelve beſchouwen.

In het algemeen kent men dat ſcheefſtaan, door de uitwendige gedaante van den buik, en door een inwendig onderzoek van den baarmoedersmond.

Als de baarmoedersmond volſtrekt tegen één der darmbeenderen, bij voorbeeld, tegen het rechte, ſcheef ſtaat, zoo zijn de volgende kentekenen voorhanden:

1) De buik puilt niet meest uit in 't midden, maar op de linker zijde.

2) In den ingang van het bekken voelt men een ronden vleezigen bol, welke de, door het hoofd des kinds uitgezette, baarmoedershals is.

3) Den mond der baarmoeder vindt men, heel hoog, op den rechten darmbeensrand, half opgedrukt.

4) Het water groeit niet rond, maar ſmal, en langachtig aan.

5) De weeën zijn, door de ongelijke ſamentrekking der baarmoeder, heviger en meer ſnijdend, en daar zij noch het hoofd noch het water aanpersſen, gelijken zij aan de valſche weeën.

6) Het water breekt vroegtijdig, en ſluipt langzaam weg.

7) Meest heeft de vrouw aan het rechterbeen en den rechter voet alleen aderſpatten, en ſtaande de zwangerheid eene doove gevoeligheid; dikwijls ook eene zuchtige zwelling aan de gemelde voet.

Deezen zijn de tekens, dat de baarmoedersmond niet tegen het rechter darmbeen aanſtaat; dezelfde tekens neemt men, op eene tegengeſtelde wijze, waar, als de baarmoedersmond tegen het linker darmbeen aanſtaat.

De loop der geboorte van een ſcheefgeplaatſte baarmoeder, wanneer er geene hulp bijkomt, is verſchillende, naar maate de gezegde plaatſing geheel of alleenlijk gedeeltelijk is.

Als de baarmoeder ſlechts gedeeltelijk ſcheef ſtaat; zoo veranderen de valſche weeën langzaam in waare weeën, en persſen het hoofd voor en naa, naar beneden.

De gewoone zwelling des hoofds bevindt zig bij het geboren kind niet op den kruin, maar op een der wandbeenderen, om dat het hoofd ſcheef door het bekken heen geperst wordt.

De toedragt der geboorte van eene volkomen ſcheeve plaatſing der baarmoeder is nadeeliger: ſomtijds wordt het hoofd door de hevige en langduurende weeën op zulk eene wijze naar beneden geperst, dat dezelve, bijnaa, met het oor voor de geboorte komt.

De mond en hals der baarmoeder worden ſoms verſcheurd, en het kind wordt zwak of dood ter wereld gebragt: ſoms, als het ſcheef ſtaan al te ſterk is, wordt het hoofd boven den ingang des bekkens, met den hals en mond, derhalven tegen één der darmbeenderen gedreven, zoo dat er eene ontſteeking op volgt, welke tot verſterving kan overgaan; en eer dat de geboorte voordgaat, ſterft moeder en kind.

Men moet dus de geboorte bij eene ſcheefſtaande baarmoeder nooit alleen aan de Natuur overlaaten, maar haar, als zij onvolkomen is, door eene andere plaatſing, of, als zij volkomen is, door de keering te hulp komen.

Als dus de baarmoedersmond alleenlijk onvolkomen ſcheef naar den rand van het rechter darmbeen toe ſtaat, zoo moet de lijderes zig in het bed, geheel op dezelfde zijde leggen, naar welke de baarmoedersmond heen ſtaat, en een helper moet, ten gelijken tijde, met zijne twee handen, den buik der baarende vrouwe omhoog, en in 't midden zoeken te brengen.

Dusdanig valt de geheele zwaarte en masſa des baarmoedersbodems meer naar deeze zijde; de ſcheefſtaande mond der baarmoeder geeft zig meer in de as van het bekken; de weeën openen dezelven ligter en wijder, en het hoofd des kinds treedt meer in eene rechte lijn in: in deeze zijdelijke ligging moet de baarende vrouw de weeën zoo lang verarbeiden, tot het hoofd in het hol van 't bekken ſtaat, en zig dan weêr, naar gewoonte, op den rug leggen.

Maar als, door den hoogen graad van ſcheefheid, het hoofd ook op de voorgeſtelde wijs niet ingericht kan worden, moet men, zonder tijdverzuim, de geheele keering des kinds doen, en hetzelve bij de voeten haalen.

Alles wat nu tot hiertoe gezegd is van het ſcheefſtaan

der baarmoeder, naar het rechter darmbeen, is ook zoo te verstaan, als de baarmoeder in eene scheeve richting, naar het flinker darmbeen toestaat: in dit geval moet men alles in het tegengestelde der zijde beschouwen:

De derde soort eener scheefstaande baarmoeder is die, daar de mond der baarmoeder op den voorberg des heiligbeens, maar de bodem naar vooren over de schaambeenderen staat.

Deeze soort heeft de volgende kenmerken:

1) Het onderlijf hangt over de schaambeenderen zoodanig af, dat de zwangere dikwijls, als zij zit, eene onaangenaame zwaarte in de deiën gevoelt —— Bij deezen voorhangenden buik is:

2) De omtrek der ribben minder gespannen en opgevuld, dan bij eene natuurlijk liggende baarmoeder.

3) In de midden des ingangs van het bekkenhol, voelt men een glad, bolrond ligchaam, 't welk de, door het achterhoofd des kinds, uitgezette hals der baarmoeder is:

4) De mond der baarmoeder wordt heel zwaar, en in den volkomen scheeven stand, doch niet eerder, dan tot dat men de geheele hand in de schede brengt, op den voorberg des heiligenbeens gevonden.

5) De pis wordt door het gestadig drukken tegen den bodem der blaas geduurig uitgeperst.

6) De kwaade gedaante van het water, en de hevige, vruchtloos verarbeide weeën, zijn aan de twee zijdelijke scheef staanden gelijk.

Deeze soort van scheeve standen is bezwaarlijker te herstellen, dan de twee eersten: echter moet men zulks op de volgende wijze beproeven.

Is het hoofd en de baarmoedersmond dusdanig ingericht, zoo moet, gestadig, door twee helpers, door middel van de platte hand, den buik opwaards gehouden worden, anders gaan het hoofd en de baarmoedersmond ligt in hnnne oude ligging terug: kan men het hoofd niet terugbrengen, of in die gestelde richting niet houden, zoo vormt zig, voor en naa, eene zwaare achterhoofds

geboorte, waarvan wij ter behoorelijke plaatse zullen spreeken.

Maar gebeurt dit niet, zoo moet men ten eersten zig bevlijtigen om het kind te keeren; deeze keering is van alle anderen de moejelijkste, zoo als in deeze afdeeling reeds getoond is.

De vierde soort eener scheefstaande baarmoeder is, wanneer de baarmoedersmond op den bovensten rand der schaambeenderen, en de bodem tegen de lendenenwervelen aanstaat.

Dit is de zeldzaamste van allen, om dat zij alleen bij die vrouwen plaats heeft, wier lendenenwervelen achteruit gebogen zijn: men kent haar voor 't overige aan de volgende tekens:

1) De buik is hoog opgezet maar plat, en puilt een weinig naar buiten.

2) Men vindt in 't midden van het bekken, in plaats van den baarmoedersmond, den hals der baarmoeder, als een vleezige bol uitpuilende.

3) De baarmoedersmond is, halvemaanswijze, boven het schaambeen geopend; men kan denzelven niet bereiken, in zoo verre men de vrouw niet ter zijde of van achteren voelt.

4) Boven de schaambeenderen voelt men den kruin van het kind.

5) Het water wordt slechts pijnlijk uitgezet; de weeën zijn hevig, en zetten mede weinig uit.

6) Door het samendrukken van den hals der blaas heeft meest altoos eene ophouding van de pis plaats.

7) Als de hevige weeën het hoofd door den scheeven baarmoedersmond heen persfen, komt het aangezicht meestal voor.

Deeze soort van scheefstaan is op de volgende wijze te herstellen:

De vrouw moet zig met knieën en ellebogen dwars over het bed leggen: men voelt als dan, van achteren, met de hand tusschen den, over het schaambeen staanden baarmoedersmond, en den kruin des hoofds, dat

men met denzelven het hoofd in den as van het bekken kan drukken: ſlaagt men hierin, zoo laat men het overige gedeelte der geboorte aan de Natuur over: zoo niet, dan moet men ten eerſten het kind keeren.

Voor het overige herhaal ik nog eens, dat bij iedere onvolkomen ſcheef ſtaande baarmoeder de tegengeſtelde ligging, en eene gepaste houding van den buik, de geboorte verligten: maar bij eene volkomene moet het kind gekeerd worden.

Heeft een kind, met de ſcheefſtaande baarmoeder, ook eene tegennatuurlijke ligging; zoo moet men het kind, zonder tijdverzuim, door het te keeren, verlosſen, en niet op de terechtſtelling denken.

De breuk der baarmoeder.

De liesch-en deie-breuken verliezen zig meestal in de zwangerheid, doordien de darmen, door de vergrooting der baarmoeder, naar boven gedrukt worden, als zij niet vast gegroeid zijn in den breukzak: maar navelbreuken worden dikwijls, door deeze oorzaak, naar buiten het buikhol gedreven: bijzonderlijk moet, onder de geboorte, dit uitpersſen der darmen, door den navelring, merkwaardig worden; ja er kan eene darmbeklemming ontſtaan, en wier gevolgen ſomtijds ontſteeking en verſterving zijn: men moet dus in dit geval alle mogelijke terugbrenging en terughouding deezer deelen, door een goed verband, nog voor de geboorte, bewerkſtelligen, en buiten dien, onder ieder wee, dit gezwel behoorelijk terug houden.

Doch een geheel andere en nog nadeeliger eigenſchap hebben de breuken der baarmoeder, die veelal gelijk met eene volkomen ſcheefſtaande baarmoeder, en echter van dezelve zeer onderſcheiden zijn.

Als de baarmoeder in de eerſte maanden der zwangerheid ook vóór de bevruchting, zig buiten den ring der buikſpieren, uit welke oorzaak het ook weezen moge,

begeeft, en niet ten eerſten terug gebragt wordt, zoo kan de bevruchte baarmoeder zig door de bevruchting in den breukzak vergrooten.

Dergelijke gevallen hebben SENNERT, en RUISCH opgetekend: een kuipers vrouw, die haaren man een hoepel wilde helpen krommen, werd, door het einde van den hoepel, op den linker liesch geſlagen: eenigen tijd daarop toonde zig een breuk, die zodanig toenam, dat men het gezwel niet konde terug brengen: deeze vrouw was juist zwanger, en het gezwel werd van dag tot dag grooter: men zag en voelde de beweging des kinds in dit gezwel zeer merkwaardig: deeze uitzakking werd zoo groot, dat de vrouw genoodzaakt werd, dezelve in een verband te draagen, en dan eens op het eene, dan eens op het andere deiebeen te liggen.

Daar deeze toeſtand de ouders en den man verontrustte, raadpleegden zij SERNERT daar over, die hun zeide, dat er geen de minſte waarſchijnelijkheid was, om dit gezwel naar binnen te kunnen brengen, ten einde de geboorte langs den Natuurlijken weg te doen; dat dit gezwel opengemaakt moest worden, om er het kind dan uitteneemen: op het einde der negende maand begon de vrouw te baaren: de weeën waren hevig, en duurden lang; men volgde den raad van SENNERT; de baarmoeder werd geopend, en men haalde er een levendig kind uit, tevens met den moederkoek: het was niet mogelijk de baarmoeder na de operatie binnen te brengen; de huid werd met eenige naalden aanëen gehecht; de baarmoeder trok zig allengskens ſamen, en die lijderes zoude zeker haare voorige gezondheid wedergekregen hebben, indien zij niet naderhand, in eene verzwakking gevallen ware, waarin zij ſtierf.

Men heeft door de opening van het lijk geen het minſte licht gekregen van de oorzaaken des doods: alle inwendige deelen waren in hunne natuurlijke orde.

Ik kan uit deeze waarneeming niet zeker bepaalen, dat zij voldoende is, om de keizerlijke ſnede, als noodzaaklijk, voorteſtellen, bij breuken der baarmoeder. Men vindt bij RUISCH dat een vrouw, naa voorgaande ver-

ettering, naabij de liesch eene breuk gekregen heeft, en dat deeze in de zwangerheid een gezwel vormde, hetwelk tot op de knie hing; maar ten tijde der geboorte bragt de Vroedvrouw dit gezwel naar binnen, met de vrucht, en verloste op de gewoone wijze, langs den natuurlijken weg.

De Vroedvrouw bij SENNERT hadde, even als die bij RUISCH, moeten verzoeken om het gezwel naar binnen te brengen: echter ſtem ik in, dat de breuk der baarmoeder, bij SENNERT, vastgegroeid met den breukzak, en het dus niet mogelijk was, om dezelve terug te perſen: men had de hand in de baarmoeder kunnen brengen, en het kind door de keering verlosſen; misſchien hebben de Vroedvrouwen, in den tijd van SENNERT, nog weinig kunde gehad van de keering, dewijl dezelve ook in onze dagen bij de meeste Vroedvrouwen niet wel bekend is.

Men ziet dus uit deeze voorbeelden dat men zig in de eerſte maanden, alle moeite moet geeven, om deeze breuken binnen te brengen, en, door een daartoe pasſend verband, binnen te houden.

De ontſteeking der baarmoeder.

Als de teeldeelen en de ploojen der ſchede ſterk opzwellen en branden, en als op de koude en rilling eene koorts met eenen harden pols volgt, vergezeld van eene krachtloosheid, en dorst; wanneer de tong met eenen bruinen ſlijm bedekt is, en als de buik op het minste gevoel pijnlijk is, en er mislijkheid volgt; als ieder vlaag korter en pijnlijker wordt, zijn dit tekens, dat er eene ontſteeking in de baarmoeder plaats heeft, en de geboorte kan niet door de Natuur alleen volbragt worden.

In dit geval moet men gebruik maaken van ſterke aderlaatingen, en van zoo wel in- als uit-wendige middelen, die tegen de ontſteekingen aangeprezen zyn: om dat de weeën in den beginne door de te groote pijn niet ver-

arbeid kunnen worden, zoo als noodig is, en ook dat de waare weeën, bij toeneemende ontsteeking, op het laatst geheel wegblijven, zoo moet men ten eersten de lijderes door de hand, of door instrumenten verlossen, anders komt zij en haar kind, ongetwijffeld, om, aan de versterving der baarmoeder.

De versterving der baarmoeder.

Als er eene versterving ontstaan is, door eene voorgaande ontsteeking, of door eene andere oorzaak, zoo is op éémaal alle arbeid, door het wegblijven der waare weeën, gedaan, en hierdoor wordt de geboorte voor de krachten der Natuur onmogelijk: men moet zig des met de tekens, welken de versterving aantoonen, wèl bekend maken.

De versterving der baarmoeder kent men uit den doodschen reuk, welke uit de schede komt; uit het luchtgezwel der schede; uit de brandende pijn in de lendenen, en uit het verval van ziels- en ligchaams-krachten, 't welk de baarende vrouw als dan ondergaat, vergezeld van een snellen pols: ook neemt men bij dezelven eene verwarring in het hoofd waar: op deeze gevaarlijke tekens volgt gemeenlijk de dood, welke aan dit treurig schouwspel een einde maakt.

Of er schoon weinig hoops tot herstel overbleve, was het echter afschuwelijk, zulke elendigen den gewissen dood prijs te geeven: men moet des trachten het kind of door eene keering, of door behulp der tangen, buiten het ligchaam der moeder te brengen: men moet deeze de *campher* met den koorstbast laaten gebruiken, en naa dat de verlossing, op zulk eene wijze, is daargesteld, spuit men door de schede in den baarmoedersmond roode wijnmoêr, met gekamferden brandewijn, en het afkooksel van den koortsbast.

De verlamming der baarmoeder.

Als de baarmoeder haare prikkelbaarheid en inkrimpend vermogen geheel, of voor een gedeelte verloren heeft, is haare samentrekkende kracht buitengewoon zwak of geheel verloren.

In dit geval beginnen de weeën, wel als anders, in de lendenen; maar echter zonder samentrekking der baarmoeder, en zoo men de vrouwen dwingt tot eenen vrijwilligen arbeid, blijkt het, dat het middenrif en de buikspieren, meeder dan de baarmoeder zelve, het kind naar buiten perssen.

Somtijds sterven de baarende vrouwen zeer schielijk onder de verlossing: gemeenlijk gebeurt deeze schielijke dood, met of zonder bloedvloed, kort naa de geboorte: meestal ziet men dit ongeluk niet voor dat het te laat is, om het tegen te houden.

Ook de geoefendste Vroedmeester miskent dikwijls deeze gevaarlijke ziekte, en de Vroedvrouwen, welken geheel onbekwaam zijn, om deeze beschreienswaardige omstandigheden vooruit te zien, verwonderen zig, even als de omstanders, wanneer de vrouw, offschoon zij op 't aanzien eene goede en gelukkige geboorte te verwachten hadde, schielijk door den dood weggenomen wordt.

Dit verlammen der baarmoeder ontstaat voor het meeste gedeelte door haare alte groote uitzetting in de zwangerheid, veroorzaakt door te veelheid van het lamsvocht; door een verval der krachten van het geheele ligchaam; door eene schielijke geboorte, en het spoedig volgen van den moederkoek; door veele voorgaande kraamingen, en andere oorzaaken, die eene bijzondere zwakte in de baarmoeder kunnen te weeg brengen, waardoor de prikkelbaarheid en het inkrimpend vermogen verloren gaat.

Wanneer men nu bij eene baarende vrouw, eene alte groote verwijding, zwakke weeën en echter een snel voordgaande geboorte waarneemt, moet men alles verbieden, wat de geboorte zoude verhaasten; ten einde

haar langzaamer te maaken, en daardoor de baarmoeder tot de ſamentrekking tijd te geeven; de baarende vrouw moet in het bed blijven liggen, en niet opgericht worden; zij moet de weeën bijnaa geheel niet verarbeiden: men moet bijtijds de vliezen breeken, het hoofd des kinds eenigzins omhoog houden, een groot gedeelte van het lamsvocht laaten weggaan, en de baarende vrouw moet geſtadig gebruik maaken van zenuwſterkende middelen, waartoe ik bijzonder de *tinctura: cinamomi*, met *de china*, het afkookzel der *arnica* enz. zeer nuttig bevonden heb; den buik geduurig met de hand, of eenen wolle lap', te laaten wrijven, en naderhand drukdoeken, in koud water nat gemaakt, daar over heen laaten leggen.

Zo, door deeze geneesmiddelen, de lammigheid niet ophoudt, moet het kind door eene keering, of met de tang, zoo voorzichtig mogelijk, uitgehaald worden.

Wanneer nu hierop de geboorte gelukkiglijk voordgegaan is, zoo is echter de kraamvrouw niet buiten gevaar, wanneer de baarmoeder zig niet, ten eersten naa de verlosſing, ſamentrekt: men moet derhalven niet ophouden, de voorgezegde middelen te gebruiken.

Behalven die geenen, welken aan eenen ſterken en ſchielijken bloedvloed, door eene volkomene verlamming der baarmoeder veroorzaakt, onvoorziens ſterven, ſterft niet minder een groot getal ongelukkigen aan eene langzaame bloeding, om dat bij deezen, de verlamming der baarmoeder niet volkomen is: hier is de ſamentrekkende kracht van dit deel zoo zwak, dat dergelijke vrouwen voor en naa, als een kaars, (gelijk men zegt,) uitgaan, zoo men dit kwaad niet bijtijds met zenuwſterkende middelen, en door inſpuiting met azijn, in de baarmoeder, naa de geboorte, voorkomt.

Het scheuren der baarmoeder.

Als de baarmoeder gescheurd wordt, of van zelve barst, zoo kan het geheele kind, of ook slechts een gedeelte van het zelve, in de buiksholte geperst worden.

De oorzaaken waardoor dit ten wege gebragt wordt, zijn de volgende:

1) Hevige uitpersfende weeën, waarbij het kind een onoverwinnelijke hinder in het bekken ontmoet, of zelf veroorzaakt: hiertoe behoort een alte naauw, als ook een gebreklijk bekken; een volkomen gezwel, of eene samengroeijing van den baarmoedersmond, of der schede; eene tegennatuurlijke ligging des kinds, bijzonderlijk eene dwarse; een alte groot hoofd, enz.; bij alle deeze gevallen kan de baarmoeder barsten, als de weeën te sterk zijn.

2) Dit zelfde kan gebeuren als het kind dwars in de baarmoeder ligt, en dan stuipen of dergelijken heeft, daar het dan door het uitstrekken en trappen van beenen en voeten de baarmoeder doorstoot.

3) Somtijds is de zelfstandigheid der baarmoeder te dun, en alsdan kan eene middenmaatige vlaag dezelve doen scheuren; vooral als de koek op de zijde geplaatst is, of als eene verharding op eene plaats in de baarmoeder, of eene zweer gelegenheid geeft, tot eene ongelijke samentrekking derzelve.

4) Door een van buiten op den buik aangedaan geweld, als door eenen val, stoot, slag, of door eene wonde.

5) Door een van binnen in de baarmoeder aangebragt geweld, van eene onkundige hand des helpers, of door een instrument, of door een blootliggend been van het kind.

Men heeft aan den geheelen omtrek der baarmoeder scheuringen waargenomen; echter scheurt dezelve meestal aan het onderste gedeelte, om dat de zwangere baarmoeder aldaar het dunste is: men heeft gevonden dat de schede gescheurd is, dat de mond der baarmoeder van de schede is afgerukt, hetwelk door eene alte sterk terugschuiven, van een tegennatuurlijk voorkomend hoofd, is veroorzaakt.

Dat eene ſcheuring van de baarmoeder aanſtaande is, kent men uit een op eene plaats vastzittende, brandende hitte in de baarmoeder; maar de volgende verſchijnſels geeven te kennen dat de baarmoeder reeds geſcheurd is.

1) Als de voorgaande groote, ſterk persſende weeën, niet aflaaten, en echter het kind niet bevorderlijk zijn in de geboorte, maar eene vastzittende, bijzondere pijn op eene zekere plaats der baarmoeder veroorzaaken.

2) Als er, onverwachts, door de baarende vrouw, of door de omſtanders een zeker kraaken gehoord wordt:

3) Als de weeën onverwachts ophouden.

4) Als men bij de zwakke vrouwen een kleenen ſchielijken pols, bleekheid van het aangezicht, koude der ledemaaten, of afwisſelende ſtuipen waarneemt.

5) Als het voorkomende gedeelte van het kind geheel weder terugwijkt, of voor het minst op eenen zekeren afſtand van den baarmoedersmond terug geweken is.

6) Als het bloed uit de baarmoeder vloeit.

7) Als de dikte of de uitpuiling van plaats verandert, en op eene andere plaats, alwaar men de deelen van het kind gemeenlijk duidelijker en gemaklijker kan vatten, grooter gezien wordt.

8) Als de onderzoekende hand door den mond der baarmoeder heel in het hol van den buik en de darmen voelt.

9) Als men gewaar wordt, dat of het kind voor de helft in de wonde zit, of dat hetzelve geheel en al in den buik ingegaan is.

De gevolgen van dit ongelukkig ſcheuren der baarmoeder zyn verſchillend; meestal ſterft de vrouw vroeger of laater, naa dat dit kwaad, door den bloedvloed, of door het verſterven, de baarmoeder, en de andere deelen doodt: nu valt de ongelukkige moeder in eene groote krachtloosheid, heeft ſtuipen, en veele andere toevallen, welken haar einde aankondigen.

Zelden blijft de vrouw in het leven; gebeurt dit echter, zoo is 't zeker, dat het kind nog voor de helft

in de baarmoeder was, en dan vroegtijdig genoeg daar werd uitgehaald; of als het reeds geheel in den buik ingegaane kind, door middel van de buikſnede, ter wereld gebragt werdt.

In dit geval kan zig ook eene wonde van veele duimen lang, geheel verkleenen, den bloedvloed bedaaren, en geneezen.

Is nu derhalven de baarmoeder geſcheurd, zoo moet men de lijderes niet hooploos laaten liggen, om dat er voorbeelden zijn van geneezing eener geſcheurde baarmoeder.

Wanneer daarom, de in de baarmoeder gebragte hand voelt, dat alleenlijk een der uitwendige ledemaaten, of het hoofd alleen, door de ſcheur der baarmoeder in den buik ingegaan is, en het overige gedeelte nog in de baarmoeder gebleven is, zoo moet men het kind in het hol der baarmoeder trachten terug te brengen, het dan bij de voeten vatten, en door den natuurlijken weg, als het mogelijk is, uit de baarmoeder trekken.

De darm of het net, door de ſcheur der baarmoeder heen gezakt, moet terug gebragt worden, en men moet de hand daar zoo lang inlaaten, tot de baarmoeder zig geheel heeft ſamengetrokken.

Is daarentegen het geheele kind, of voor het minst het geheele lijf met het hoofd, (gelijk veelal het geval is,) uit de baarmoeder geperst geworden, zoo dat men hetzelve niet meer terug kan haalen, dan kan misſchien eene tijdig gemaakte inſnijding van den buik, de moeder en het kind in 't leven behouden.

En daar het hier alleenlijk noodig is, de bekleedſels van den buik inteſnijden, zoo zou deeze operatie op zig zelve misſchien niet gevaarlijk zijn; maar de kwaade gevolgen van de ſcheuring der baarmoeder zelve, kunnen ieder Vroedmeester in verlegenheid brengen.

De van de ſchede afgeſcheurde mond der baarmoeder.

Als het voorkomende hoofd des kinds, of een ander gedeelte deszelven, met de hand te ſterk tegen den bodem der baarmoeder wordt opgeduwd, om denzelven, ware het mogelijk, van den mond der baarmoeder weggeſchuiven, ten einde het kind te willen keeren, zoo gebeurt het dikwijls, dat het onderſte gedeelte der baarmoeder, of voor een gedeelte, of geheel van de ſchede wordt afgeſcheurd: in dit ongelukkig toeval wordt men bij het onderzoeken met de hand gewaar, dat men tusſchen de baarmoeder en de ſchede komt, en de darmen kan voelen: hier moet men ten eerſten het kind keeren en trachten naar buiten te brengen; maar dat keeren gaat zoo gemaklijk niet, als men zig wel zoude verbeelden, om dat de baarmoeder zig altoos om hoog tegen het middenrif trekt, wanneer men de hand, om deeze keering te doen, in de ſchede brengt: men moet dus de baarende vrouw eene daartoe dienende ligging geeven, waardoor dit noodige keeren kan gedaan worden, en wel als volgt:

1) De baarende vrouw moet zig op den rug leggen, en zoo veel zij kan, de knieën tegen de borst brengen.

2) De helper moet met de vlakke hand den buik zoodanig onderſteunen, dat de baarmoeder tegen de opening der ſchede wordt gedrukt, en gedrukt moet blijven, om niet dan, als de hand om het kind wordt heen gebragt, te kunnen afwijken.

3) De Vroedmeester moet nu in zulk eene ligging der vrouwe, zijne hand van de achterzijde der ſchamelheid tegen die zijde der baarmoeder heen brengen, waar de mond der baarmoeder met de ſchede nog eenigzins vastzit, en alzoo het kind keeren.

De bloedvliet der baarmoeder.

Het gevaarlijkfte toeval in, vóór en naa de geboorte, is de bloedvliet der baarmoeder: om het verfchil van deezen gevaarlijken toeftand des te naauwkeuriger te befchouwen, zullen wij den bloedvliet in de zwangerheid, in de geboorte, en voords dien, welke fomtijds naa de geboorte ontftaat, befchouwen.

Bij den bloedvliet in de zwangerheid moet men onderzoeken: 1) of het bloed alleenlijk uit de fchede, of ook uit de baarmoeder vloeit: 2) of er waare weeën tegenwoordig zijn dan niet: 3) of de vrouw nog volbloedig is, dan of zij reeds uitgeput is: 4) als de mond der baarmoeder geopend is, zoo moet men trachten te onderfcheiden, of de moederkoek zig op den bodem der baarmoeder, of in derzelver holte bevindt.

Meestal blijven de maandftonden reeds in de eerfte maanden der zwangerheid weg, echter zijn er eenige vrouwen, bij welken dezelven eerst in de tweede of derde maand wegblijven; bij enkelen blijven zij eenige maanden weg, en laaten zig dan weder zien; dit veroorzaakt fomtijds eenen grooten fchrik, om dat de vrouwen dan vreezen voor het verlies haarer vrucht: men moet alzoo wèl trachten te onderfcheiden, of eene zwangere vrouw alleenlijk haare maandftonden, dan wel eenen waaren bloedvliet der baarmoeder heeft.

Als vóór den bloedvliet geene rilling, buikpijn, of eenig ander toeval vooraf is gegaan; als dezelve niet vergezeld is van waare weeën; als de bloedvliet weinig is, en op den tijd der maandftonden voorvalt, ofzoo de zwangere zig anders daarbij wèl bevindt, zoo kan men vermoeden, dat het bloed alleenlyk, door volbloedigheid, uit de vaten der fchede, of uit de buitenfte vlakte van den moedermond ontftaat: het zekerfte teken, dat het bloed niet uit het hol der baarmoeder komt, is het gevoel van eenen gefloten mond der baarmoeder, of van dezelver hals: voelt men, in het

tegendeel, dat de mond en hals der baarmoeder open is, waare weeën tegenwoordig zijn, en heeft de zwangere eenige mislijkheid, zoo ontstaat het bloeden uit het hol der baarmoeder zelve.

De naaste oorzaak der bloedinge in de zwangerheid, is eene geheele, of gedeeltelijke loslaating van den moederkoek: dit loslaaten kan uit oneindig veele oorzaaken ontstaan.

Tot de uitwendige oorzaaken moet gerekend worden, alle van buiten aangebragt geweld, en schudding der baarmoeder.

Tot de inwendige oorzaaken behoort:

De zwakke samenhang van den moederkoek met de baarmoeder; het trekken daaraan als het kind gestrengeld is, of wegens eene te kortheid van den navelstreng; de krampachtige samentrekking der baarmoeder, de vermeerderde beweeging, en menigte des bloeds in den moederkoek, de alte dikwijls herhaalde bijslaap, het misbruik van speccrijen in de spijzen, onaangenaame ontmoetingen, enz.

Alle deeze oorzaaken verwekken echter den bloedvliet niet in hetzelfde oogenblik waarin zij voorvallen; maar men bespeurt dezelven eerst negen, tien en dikwijls meer dagen daarnaa: in dit geval blijkt het wel dat de moederkoek zig van de baarmoeder eenigzins afscheidt; maar het uitgevoerde bloed wordt in het celwijsweefsel, 't welk het vaatvlies aan de baarmoeder hecht, opgehouden; door zijne eigene zwaarte gaat het uit de eene celle deezer zelfstandigheid in de andere, tot het aan den gesloten mond der baarmoeder komt, denzelven week maakt, prikkelt, en verwijdt, wanneer het bij stukken en brokken afloopt: is er geene groote menigte bloeds voor de hand zoo bedaart de bloeding, en de zwangerheid houdt gelukkiglijk haare tijd uit: maar gevaarlijker is de bloedvliet in het andere geval, wanneer dezelve naamlijk, aanstonds naa de aangebragte oorzaak, ten voorschijn komt (*): voor het overige noemt men dit

(*) Eene vrouw, welke in de zevende maand haarer zwangerheid op den buik viel, ontlastte, in den beginne, gestold, en daarnaa dun, vloeibaar bloed uit de baar-

alleenlijk een bloedvliet; als er een helder rood en niet gestold bloed in menigte uit de baarmoeder vloeit — Dit bloed wordt door sommigen het hartebloed genoemd, en, met het grootste recht, gevreesd; om dat in dit geval een groot gedeelte des moederkoeks van de baarmoeder losgegaan is.

Hier is het waar de vrouwen aldra haare pols en krachten verliezen, van haar zelven vallen, en stuipen krijgen; in welken zij dikwijls schielijk sterven: de bloedvliet mag ontstaan uit welke oorzaak het ook moge weezen, aanstonds moet men onderzoeken, of de losgelatene moederkoek zig op den mond der baarmoeder bevindt, dan of dezelve nog op den bodem der baarmoeder ligt.

De bijzondere soort van bloeding, door den voorkomenden en boven den baarmoedersmond aangegroeiden moederkoek; zullen wij in eene afzonderlijke afdeeling beschouwen, en hier alleenlijk van de algemeene bloeding spreeken, welke of door een gedeeltelijke, of door eene geheele losslaating van den moederkoek van den bodem der baarmoeder ontstaat.

Als dus, in de baarmoeder van eene zwangere vrouw, de moederkoek zig grootendeels of geheel afscheidt, zoo ontstaat altoos, in eenen meer of minderen graad, eene gevaarlijke bloeding uit de baarmoeder.

Zijn er bij den bloedvliet waare weeën aanweezig, zoo kan men de geboorte niet meer tegenhouden; maar is de bloedvliet zonder weeën; zoo kan de vroegtijdige, of ontijdige geboorte nog tegengehouden worden, gelijk wij in de afdeeling over het miskraamen gezien hebben: echter kan men voor eenen algemeenen regel aannee-

moeder: deeze bloedvliet bedaarde gelukkiglijk — eene andere vrouw die, zwanger zijnde, zeer bedroefd was over het afsterven van een haarer kinderen, werd op den zevenden dag, naa dat afsterven, van eene bloeding overvallen, die nu reeds twaalf uuren geduurd had, en in de agtste maand der zwangerheid voorviel, echter werd dezelve nog gelukkiglijk tot bedaaren gebragt, door het gebruik van *tinct. cinamom:* de zwangere werd zoo wèl, dat zij uitgaan kon, en haare huislijke bezigheden verrichten; maar toen zij, veertien dagen naa den eersten bloedvliet, zeer vergramd op haare dienstboden werd, keerde de bloeding terstond wederom, en werd in weinige uuren zoo hevig, dat de lijderes, eer iemand bij haar konde komen, (dewijl zij op het land woonde) aan het toeval moest sterven: hier ziet men dat eene terstond op haare oorzaak volgende bloeding doodlijk was.

men, dat eene bloeding zonder weeën, over 't algemeen, gevaarlijker is, dan die, waarbij waare geboorteweeën tegenwoordig zijn; om dat deeze bevordering der geboorte, meestal, een haastig einde aan de bloeding maakt.

Hoe laater in de zwangerheid een bloedvliet ontſtaat, hoe gevaarlijker hij is, om dat de bloedvaten in de zwangere baarmoeder geduurig grooter worden.

De eerſte pooging bij deezen bloedvliet, in welke maand het moge weezen, en er moge weeën tegenwoordig zijn al of niet, moet het ſtillen van dezelven zijn.

Dit oogmerk kan in den beginne door in- en uit-wendige geneesmiddelen bereikt worden, en als deezen zonder werking zijn, en de bloedvliet het leven der zwangere in gevaar ſtelt, zoo moet de hand des Vroedmeesters, met het keeren, te hulp komen.

Men kan, in den beginne aan den omtrek der ſchaamelheid en deiën, doeken met koud water en azijn leggen, en inſpuitingen van hetzelve in de ſchede doen: bloedrijken kan men aderlaaten: (voeg hier bij het geen de Heer VAN BAVEGEN voorſtelt, in de verhandelingen van het genootſchap ter bevorderinge der Heelkunde, enz., IIde Deel, Bladz. 72. naamlijk, het gebruik maaken van ſtrooken linnen, natgemaakt in azijn, en die met eene ſtoute hand tegen, of als de nood het vereischt, in den baarmoedersmond brengen; vervolgends de ſchede opvullen, of met plukſel of met vlas, bevochtigd met het voorgaande vocht, en dit alles dan met een goed verband onderſteunen,) en naar dat de omſtandigheden van het ligchaam zijn, moet men, het zij verkoelende of verſterkende geneesmiddelen geeven.

Is naamlijk de zwangere bloedrijk, rood in het aangezicht, gevoelt zij hitte, benaauwdheid, en is de pols vol of hard, zoo moet zij ten eerſten adergelaten worden, en gebruik maaken van limonade, enz.

Maar is zij niet bloedrijk, bleek in het aangezicht; heeft zij rilling in den buik, en koude ledemaaten; is de pols zwak en kleen, zoo zijn de aderlatingen en verkoelende middelen nadeelig: hier moeten aan-

houdend zenuwfterkende middelen gegeven worden: bij het mengfel uit *aq: melis: ℥vi; tinct: cinam* ℥ß, waarvan men alle quartieren twee lepels vol ingeeft, heb ik mij verfcheidene keeren, bij vreeslijke bloedingen in de zwangerheid, zeer goed bevonden (*): fomtijds kan men hier nog bij doen *fpirit: vitriol:* ʒ ß; fomtijds ook zoo veel *alum crud:*: vooral moet de vrouw in het bed de grootfte rust van ziels- en ligchaams- vermogens hebben.

Het *opium* en de famentrekkende middelen, welken geene zenuwfterkende middelen waren, heb ik altoos niet alleenlijk onnut, maar fchadelijk bevonden.

2) De bloedvliet in de geboorte heeft insgelijk *a*) eene te vroegtijdige loslaating van den moederkoek, *b*) zeer zelden een fcheuring eener grooter flagader aan den mond der baarmoeder, of aan den uitgang der fchede, en *c*) het voorkomen van den moederkoek, tot een' grondflag.

De bloeding in de geboorte, door de fcheuring van den baarmoedersmond, of de kleene lippen veroorzaakt, ftilt zig van zelve: de bloedvliet door de fcheuring der baarmoeder is reeds onder zijne afdeeling verhandeld; zoo zullen wij ook de bloeding in de zwangerheid en in de geboorte, welke door het voorkomen des moederkoeks ontftaat, op zijne behoorelijke plaats befchouwen: hiertoe

(*) De *tinct: cinamom*, wordt door den Heer VAN ZWIETEN, in het vierde Deel zijner voortreffelijke Comentariën aangeprezen; maar ik heb voor eenige jaaren zelf het geluk gehad, met deezen grooten man bij eene vroegtijdige geboorte vergezeld, van eene fterken bloedvliet, tegenwoordig te zijn: VAN ZWIETEN fchreef de gezegde *mixtur* voor, met zulk een goed gevolg, dat de bloeding in een half uur, terwijl naauwlijks zes lepels gebruikt waren, bedaarde, en in een uur geheel ophield; terwijl tog de geboorte zelve eerst naar verloop van negen uuren volgde: van deeze tijd af heb ik dit middel bij zeven verlosfingen, met hetzelfde gelukkige gevolg, aangewend: ik fluit die bloeding uit, welke vóór de geboorte, door den op den baarmoedersmond voorkomenden moederkoek, ontftaat; doch deeze bedaart niet, dan alleenlijk door de verlosfing of door den dood: echter geef ik in dit geval de voorbefchrevene *mixtur*, om de mislijkheid, braakingen, en zwakte voortekomen: dit middel verwekt meestal de waare weeën, die den baarmoedersmond fchielijker verwijden: ook kan men vroeger de vrucht wegneemen: men behoeft niet te vreezen dat de *tinct: cinamom* de bloeding zal vermeerderen: de befchouwing moge met de ondervinding overeën komen al of niet, dit is zeker, dat ik bewaarheid heb gezien, dat de bloedvliet door het gebruik van dit middel bij bleeke en zwakke vrouwen, zoo wel vóór, als in, en naa de geboorte, heeft opgehouden, daar anderen *alumen: fang: dracon:* en *opium* vergeefsch hebben laaten gebruiken.

behoort dus alleenlijk de bloeding door eene alte vroege loslating van den moederkoek.

Naar dat de moederkoek weinig, veel, of geheel is losgegaan, moet de bloeding in de geboorte, als ook in de zwangerheid, meerder of minder zijn: in den beginne deezer bloeding moet men alle die middelen beproeven, welken bij den bloedvliet in de zwangerheid aangeprezen zijn: men kan hier het breeken der vliezen nog bijvoegen: om dat door het ontlasten van het lamsvocht uit het hol der baarmoeder, dezelve zig kan famentrekken: door dat famentrekken worden de openingen der vaten eenigzins vernaauwd; hierdoor vermindert de bloeding, en bedaart fomtijds geheel; de geboorte wordt dus zonder gevaar aan de Natuur alleen overgelaten, 't welk ik dikwijls waargenomen heb.

Maar zo, in fpijt van alle aangewenden middelen, ook naa het breeken der vliezen, de bloeding niet bedaart, en voor moeder en kind doodlyk wordt, zoo moet, zonder verzuim, de vrucht door de hand des Vroedmeesters uit de baarmoeder gebragt worden.

3) De bloedvloed naa de geboorte, heeft de volgende oorzaaken tot grondflagen:

a) Eenen teruggelaten, en half van de baarmoeder losfen moederkoek; *b*) eene geweldige lostrekking en uithaaling van den moederkoek uit de baarmoeder; *c*) een nog in de baarmoeder zig bevindend vreemd ligchaam; *d*) eene fcheuring der baarmoeder, en, *e*) voor het meerderdeel uit eene verlamming der zig niet famentrekkende baarmoeder.

Behalven de algemeene geneeswijs vordert deeze bloedvloejing de wegneeming der oorzaaken, die de vloejing onderhoudt: wij zullen hiervan op zijne behoorelijke plaats fpreeken: hier zullen wij alleenlijk befchouwen de gewoonlijke bloeding, welke, behalven de fcheuring der baarmoeder, meest gevaarlijk is, van alle bloedingen welken naa de geboorte door de verlamde, en zig niet famentrekkende baarmoeder, ontftaat.

Niet zelden gebeurt het, dat eene fchielijke en on-

verwachte dood eene geheel gelukkiglijk verloste vrouw onmiddelijk, of korten tijd naa de verlosſing, wegſleept.

Dergelijke ſchielijke doodlijke toevallen, offchoon wel eens uit andere oorzaaken ontſtaande, worden echter zeer dikwijls uit eenen bloedvliet geboren, die door eene volkomene traagheid der baarmoeder ontſtaat.

Men kent deeze traagheid der baarmoeder, door dat dezelve zig naa de verlosſing, niet ſamentrekt; als de buik groot en zacht blijft, en er zig geen bolrond ligchaam boven den ſchaambeensboog laat voelen; als er geene naaweeën tegenwoordig zijn; als de verloste vrouw over geene pijn in het lijf klaagt; als de bloedvloeijing ſterk is, zonder dat de lijderes er iet van gevoelt, hier moet men, ten eerſten, den buik met warme doeken wrijven, en koud water met azijn over den buik leggen; deeze door een ſluitlaken omkleeden, en op den omtrek der baarmoeder drukdoeken leggen, met het gezegde vocht nat gemaakt; den mond en de baarmoeder prikkelen, het zij door inſpuitingen van azijn, of door een ſmalle ſtrook linnen, natgemaakt in azijn, en welke ſtrook men tegen den mond, of als het nodig is, in het hol der baarmoeder moet brengen; de ſchede vervolgends opvullen met plukſel of vlas, en dit voords tegenhouden door een daartoe dienend verband; inwendig moet men het te vooren beſchreven zenuw-mixtur laaten gebruiken: anderen hebben de vrouwen in een koud bad laaten zitten: HYPOCRATES raadt inſpuitingen met koud water in de baarmoeder aan: ik zelf, heb een half doode kraamvrouw, door den geest van hartshoorn, in den mond en neus gegoten, aan het gevaar onttrokken.

Wanneer nu, bij deeze werkzaamheden, de kraamvrouw pijn en knijpingen in den buik gevoelt, zoo is dit een zeker teken dat de baarmoeder zig ſamentrekt; en zulke lijderesſen worden zekerlijk weder herſteld; maar zoo zij zonder naaweeën, zonder pijn, zonder gevoel daar heen liggen, zijn zij den dood zeer nabij.

Gebreken aan de weeën.

Die eene vrouw heeft zien baaren, zal zekerlijk duidelijk waargenomen hebben, dat bij het verarbeiden der weeën, niet alleenlijk de baarmoeder, het middenrif en de buikſpieren, maar ook dat alle ſpieren, aan alle deelen des ligchaams in werking zijn, om de geboorte te bevorderen: dit werkvermogen, dat de weeën veroorzaakt, kan onvolkomen, of ook valsch zijn; hier door ontſtaat,
1) Het afgaan der waare weeën.
2) De valſche weeën.

Het afgaan der waare weeën.

Als in eene Natuurlijke geboorte daar de ligging des kinds goed, en anders geen gebrek aan de moeder is, de waare weeën weinig zijn, zwak worden, of geheel weg blijven, is het zeker, dat het zenuwvermogen der baarmoeder te ſlap is; men moet dus geduld hebben, dewijl hier zig niets laat dwingen: ſtaat het kind nog in den ingang van het bekken, zoo behoeft men zig bij de geboorte niet te verhaasten: is de vrouw volbloedig, zoo moet men haar aderlaaten, een klyſteer zetten, en andere onſchuldige middelen voorſchrijven, wanneer de tijd de baarende vrouw te lang valt, en volſtrekt geneesmiddelen begeert.

Ook moet men zig altoos onthouden van heete, ſterke en ſcherpdrijvende middelen, om dat men door dezelven eene bloeding of ontſteeking der baarmoeder kan veroorzaaken: doch als het hoofd van 't kind reeds in het bekken, of wel zig in den uitgang bevindt, moet men het kind niet lang daarin laaten zitten, uit vrees, dat hetzelve door 't lang aanhoudend drukken des hoofds en der hersſenen, zal ſterven — Hier is de aderlaating volſtrekt noodig, als de vrouw niet buiten dien uitgeput is, en dan kan men door de *tinct: cinamom:*

en andere eenigzins prikkelende middelen, bij voorbeeld, wijn, weernat, ſafraan enz. de weeën opwakkeren — De prikkeling van den baarmoerdersmond, indien men denzelven met de vingers een weinig verwijdt; het wrijven des buiks en der borsten; het terugdrukken van het ſtaartbeen, verwekt zekerlijk de waare weeën — Hier is eigenlijk het geval, waarin men met den *Rhoonhuiſiaanſchen hefboom*, om zoo te ſpreeken, wonderen kan doen; het bijzonderſte van dit werktuig is, dat hetzelve bij iedere drukking op het hoofd, eene ſterke en goede vlaag veroorzaakt, en als het hoofd niet te groot was, heb ik in eenige minuten vrouwen verlost, die veele uuren lang geene weeën gehad hadden, daar het hoofd omtrent in den uitgang des bekkens, door het afneemen der weeën, zitten bleef: doch, als de baarmoedersmond door een alte groot hoofd te veel uitgezet wordt, moet dezelve lam en ongevoelig worden; in dit geval moest ik mij altoos van de tang bedienen, om dat het niet mogelijk was, de weeën door den hefboom optewekken.

De valſche weeën.

Als eene baarende vrouw ſterke of ook zachtere weeën gevoelt, welken de baarmoedersmond niet verwijden, maar denzelven meer ſamentrekken, en hard maaken, worden dit valſche weeën genoemd: deeze vertraagen dikwijls de geboorte, om dat zij de waare weeën onderdrukken; ook kunnen zij het hoofd des kinds in eene kwaade ligging brengen, om dat hetzelve door haar, van den mond der baarmoeder naar boven geperst wordt; welke beweeging eene tegengeſtelde werking is der waare weeën, die altoos den bodem der baarmoeder, en alles wat daarin is, van boven naar beneden persſen: deeze weeën ontſtaan door eene ſcheeve ligging der baarmoeder, door volbloedigheid, door koude, door kramp, of andere pijnen in den onderbuik.

Naar het verſchil der oorzaaken moet men ook deeze weeën, door eene tegengeſtelde ligging, door aderlaatingen, door weekmaakende klyſteeren, uit kamilsbloemen met lijnzaad, melk, en olie, door warme doeken, door krampſtillende middelen, bijzonderlijk *opium*, trachten te verdrijven; en dan zullen misſchien de waare weeën beginnen als het tijdſtip der geboorte daar is: bij de vermengde weeën houden dikwijls de waare weeën ook op, als men de valſche niet tracht te ſtuiten: bij deeze wilde weeën moet de baarende vrouw niet persſen; want zulks helpt niets, en zij verſpilt te vergeefsch haare krachten welken zij tot de waare weeën noodig heeft— Gemengde weeën zijn die, waarbij men gevoelt, dat eenige weeën den mond der baarmoeder verwijden, en de daarop volgende denzelven weêr ſamentrekken: in dit geval moet men de volbloedige vrouwen aderlaaten; anderen *opium* en thee van kamilsbloemen laaten drinken, waarvan ik de wenſchelijkſte werking heb ondervonden; de wilde weeën hielden op, alles werd ſlapper, en de waare weeën werden verſterkt.

Gebreken aan krachten.

Men heeft waargenomen, dat de kwaade geſteldheden van verafgelegene deelen dikwijls op de verlosſing invloed hebben; doch de meesten deezer gebreken zijn in de vermindering der krachten, of in de ligchaamsgeſtelheid eener baarende vrouwe gelegen: wij zullen nu alleenlijk de algemeenen beſchouwen.

1) Het verminderen der krachten bij het verarbeiden der weeën.

2) De ongeſchiktheid der baarenden tot het verarbeiden der weeën.

3) Het alte vroeg verarbeiden van dezelven.

Het verminderen der krachten bij het verarbeiden der weeën.

Als de baarende vrouw, door eene voorgaande, of ook tegenwoordige zieklijke gesteldheid des geheelen ligchaams, zoo zwak is, dat zij de waare weeën met het daartoe noodig zijnde persfen niet kan verarbeiden, zoo volgt gemeenlijk eene langzaame, bezwaarelijke, en somtijds eene onmogelijke geboorte: neemt men waar dat de natuurkrachten dusdanig de geboorte op geenerleie wijze ten einde kunnen brengen, zoo moet dezelve door de hand des Vroedmeesters geholpen en volbragt worden.

De ongeschiktheid der baarende vrouwe tot het verarbeiden der weeën.

De ongeschiktheid om de weeën te verarbeiden, kan bij die voor de eerstemaal kraamen, eene vertraaging der verlossing veroorzaaken: door het schreeuwen, en door de gestadige verandering van plaatsing tot de geboorte, worden de weeën onderdrukt, zonder dat zij recht verarbeid worden; of zij trachten dezelven, uit vrees voor de pijn, te verminderen, en verlangen daardoor dikwijls de geboorte In het vrije geboortehuis, bij *Sant Marx*, te *Weenen*, heb ik, bij domme boeren-meisjens deeze ongeschiktheid dikwijls met verdriet gezien: men moet dezulken leeren, hoe zij de weeën moeten verarbeiden; en als zij zig door goede woorden niet laaten gezeggen, moet men haar noodzaaklijk harder aanspreeken.

Het alte vroeg verarbeiden der weeën.

Als onverſtandige Vroedvrouwen de voorzeggende weeën niet wèl van de waare weeten te onderſcheiden, bijzonderlijk bij zwangeren, wier baarmoedersmond zig reeds eenigen tijd vóór de geboorte een weinig opent, en dan deeze tot het verarbeiden dier weeën aanzetten, zoo wordt de baarende vrouw verhit, verzwakt, het lamsvocht gaat te vroeg weg, en het hoofd des kinds neemt dan dikwijls eene kwaade ligging aan; zoo zig hierop de waare weeën inſtellen, zijn dezelven meestal zeer zwak en onregelmaatig; des moeten de Vroedvrouwen zig met de kennis der weeën, en derzelver verſcheidenheid wèl bekend maaken, om bij voorvallende gelegenheden bekwaamer te weezen.

Gebreken der naast de baarmoeder liggende deelen.

De pisblaas, de endeldarm, de eiërnesten, de takken der ſpeenader, en 't in het hol van 't bekken liggende vet, kan eenig hinder in de verlosſing veroorzaaken: hieronder kan men ook alle de ingewanden, in het hol van den buik liggende, betrekken: in 't geheel beſtaan de gebreken der naast de teeldeelen liggende deelen, in de volgende:

1) De ophooping der pis.
2) Het ophoopen van de drekſtof.
3) Het zwellen der ſpeenader.
4) Het gezwollen eiërnest.

De ophooping der pis.

Als eene baarende vrouw zig niet in den beginne der geboorte van de pis ontlast, kan zij zig van dezelve dikwijls niet meer ontdoen, wanneer het hoofd reeds zoo ver in het bekken is geperst, dat de pisweg toegedrukt wordt: hier hoopt zig dikwijls eene groote menigte pis in de blaas op, zoo dat deeze een tweeden buik boven de schaambeenderen vormt, en des de baarmoeder scheef moet drukken; de geboorte wordt langzaamer, en bezwaarelijk, en de pisblaas is in gevaar van, door het hevig drukken op dezelve, te barsten: in dit geval moet men de pis ten eersten, door een' katheter, trachten te ontlasten; of, zoo dat niet mogelijk is, moet het hoofd door de hand terug en naar boven gedrukt worden, zoo dat de blaas zig van haare inhoudende pis kan ontlasten: een steen, die in den hals der blaas, of in den pisweg zit, kan insgelijks, als hij groot is, de geboorte bezwaarelijk maaken; maar in gevalle het hoofd des kinds wat scheef staat, en den bodem der pisblaas samendrukt, ontlast de vrouw dikwijls maar weinig pis: van dit geval zullen wij op zijne behoorelijke plaats spreeken.

De ophooping van drekstof in den endeldarm.

Meestal hebben de vrouwen meer lust, en eeten en drinken ook meer, staande dan buiten de zwangerheid; het uitzetten der baarmoeder maakt bij haar ook niet zelden eenen verstopten of harden afgang; en de in den endeldarm opgehoopte drekstof, kan de baarmoeder van haare natuurlijke plaats wegdrukken, en ook het bekkenhol meer opvullen: dus moet men niet verzuimen, bij eene naderende geboorte, eenige klysteeren te laaten zetten, om de opgehoopte darmen te ontlasten, anders

zoude door het drukken van 't nederpersfende hoofd eene geduurige ontlasting der drekftoffe, ftaande de geboorte, plaats hebben, hetwelk, zonder noodzaakelijkheid, te lastig is; of als deeze uitwerpfelen te hard zijn, kunnen zij ook een' tegenftand der verlosfing veroorzaaken, hetwelk door den heer VAN ZWIETEN is waargenomen.

Het uitzetten of zwellen der fpeenader.

Wanneer tegen het einde der zwangerheid het zwellen der fpeenader zig, of in den endeldarm, of ook, zoo als men heeft waargenomen, in de fchede laaten vinden; drukt het hoofd in zijnen doorgang den endeldarm geheel plat, en de geboorte wordt zeer pijnlijk; hier van daan is het, dat de vrouwen geen geweld willen doen, om de weeën te verarbeiden, waardoor de geboorte vertraagd wordt — Ik heb in dit geval eenige keeren met den damp van water, ook door het aanzetten van bloedzuigers, met azijn van goudglid, en weekmaakende pappen, de pijn om den aars veel verminderd.

Het zwellen der eiërnesten.

Men heeft één of alle twee eiërnesten, met water opgevuld, of verhard, en tot eene verbazende grootte uitgezet gezien: deeze gezwellen kunnen de baarmoeder eenigzins famen- of fcheef-drukken, waardoor de geboorte naderhand traager, fomtijds geheel onmogelijk wordt gemaakt, en dusdanig het bijkomen der kunsthulp noodzaakelijk doen weezen.

Gebreken der afgelegene deelen.

Onder de gebreken der afgelegene deelen worden geteld de volgende gevallen; als

1) Wanneer de voor het eerstkraamende vrouw te jong is,
2) —— —— —— te oud is.
3) Als eene baarende vrouw te vet is,
4) —— —— te waterzuchtig is,
5) —— —— te volbloedig is,
6) —— —— als zij ſtuipen krijgt,
7) Als eene baarende vrouw mank gaat.
8) —— —— —— een bogchel heeft,
9) —— —— —— te kleen is,
10) —— —— —— door eene ziekte overvallen wordt,
11 Als de baarende vrouw dood is.

Als de vrouw die voor het eerst kraamt, te jong is.

Meestal heeft eene nog alte jong zijnde eerstkraamende vrouw, een langzaame, zwaarder, en pijnlijker geboorte, dan die meer gekraamd hebben, en ook die reeds den huwbaaren ouderdom bereikt hebben, om dat bij deezen de uitwendige teeldeelen nog harder en onbeweegelijker zijn; en het toomtjen der lippen ook nog vaster ſamen zit; doch als er niet een ander gebrek bij is, neemen deeze geboorten meestal eenen goeden uitgang: men heeft zwangeren gezien van eenen geringen ouderdom, die gelukkig verlost zijn.

Wanneer de vrouw, welke voor het eerst kraamt; te oud is.

In het geheel gelooft men, dat eerstkraamende vrouwen; te oud zijnde, de zwaarste verlossing te wachten hebben; uit hoofde dat haare vezelen te hard en te stijf zijn, en zig derhalven niet zoo gemaklijk, als in een middenmaatigen ouderdom, laaten uitrekken, om zig te verlangen: doch als er anders geene gebreken tegenwoordig zijn, stelt de ouderdom geen hinderpaal aan de moeder; om dat de Natuur als dan, van zig zelve, de verlossing volbrengt.

Als eene baarende vrouw te vet is.

Hypocrates heeft vette maagden en vrouwen voor onvruchtbaar verklaard; doch in onze landstreeken strijdt de ondervinding tegen deeze meening; ik heb eenige heele vette vrouwen wezentlijk zwanger gezien, en zelfs eenigen van die verlost: de geboorte was alleenlijk wat langzaam, om dat zij haare weeën niet genoeg konden verarbeiden: (vette menschen kunnen niet lang den adem ophouden, en haare buikspieren kunnen zig, door het zwaare vet, niet krachtig genoeg op de baarmoeder samentrekken:) men stelt bij dergelijke vrouwen den hinderpaal van de geboorte, in het veele vet om den mond der baarmoeder en der schede; maar niet één ontleedkundige heeft rondsom den baarmoedersmond vet gezien, en het overtollige vet der schede kan zig, een zacht ligchaam zijnde gemaklijk laaten samendrukken.

Als de baarende vrouw waterzuchtig is.

Er zijn vrouwen, die te gelijk zwanger en waterzuchtig zijn: nadert bij de zulken de geboorte, zoo hindert het water in de buikholte aan de samentrekking des middenrifs en de buikspieren op de baarmoeder, en dus ontstaat hierdoor eene langzaame geboorte: door aftapping van het water wordt dezelve niet verhaast, dewijl het altoos gevaarlijk is deeze operatie te doen, om dat de baarmoeder aan de oppervlakte van den voorbuik ligt, en dus zoude, zonder kwetzing van deezen, de naald tot het aftappen, niet binnen gebragt kunnen worden: men laat des deeze geboorte alleenlijk aan de Natuur over, al is dezelve wat langzaamer; want men heeft tog genoeg ondervinding van dat de krachten der Natuur alleen genoeg zijn, om haar te voleindigen.

Als de baarende vrouw te volbloedig is.

Volbloedige baarende vrouwen, brengen, door den arbeid, haar bloed in eene sterke beweeging; hierdoor kunnen zig zoo wel in, als naa de geboorte kwaade toevallen openbaaren: de meeste Vroedkundigen hebben waargenomen, dat bij volbloedigen niet zelden de weeën zeer zwak zijn, of geheel wegblijven; en voords gezien, dat naa eene aderlaating de weeën menigvuldiger en sterker worden: de vezelen der baarmoeder trekken zig door het ontlasten der bloedvaten beter en ligter samen; en de zachte teeldeelen worden door eene aderlaating wat ontlast en verminderd: men kan ook door eene aderlaating, bij jonge volbloedige vrouwen, de ontsteeking, stuipen, en de bloedvloejing, naa de geboorte verhoeden.

Als er bij eene baarende vrouw ſtuipen komen.

De ſtuipen dooden meestal moeder en kind: als eene baarende vrouw ſtuipen heeft, zoo moet de Geneesheer de inwendige oorzaak zoeken weg te ruimen: de Vroedmeester moet maar alleenlijk waarneemen, of de vrouw in deeze ſtuipen ook wááre weeën heeft, of niet: in het eerſte geval, 't welk door het openen van den baarmoedersmond en door het groejen van het water gekend wordt, heeft men hoop dat de ſtuipen der baarmoeder het kind zullen uitpersſen, zo er anders geen gebrek aan het kind, of aan de moeder plaats heeft: volbrengt de Natuur zelve de geboorte niet, (daar er tog gevallen zijn, dat de ſtuipen de baarmoeder overvallen, en het kind, zonder weeten der moeder, uitperſen,) zoo moet men het kind, naar de omſtandigheden gericht, door de kunst verlosſen; om dat de ondervinding heeft geleerd, dat de moeder en het kind meermaals behouden worden daar eene ſchielijke verlosſing gedaan wordt, dan dat dezelve niet gedaan wordt: maar heeft eene ſtuipen hebbende kraamvrouw geene weeën, die den mond der baarmoeder openen, zoo is de zaak veel gevaarlijker: in dit geval moet men den mond der baarmoeder geen geweld aandoen: echter kan men trachten, door een terugdrukken van het ſtaartbeen, of indien men den baarmoedersmond door de vingers wat prikkelt, de weeën wakker te maaken. Ik heb van twaalf zwangere vrouwen, welken in de laatſte maanden, of kort vóór de geboorte ſtuipen hadden, niet één zien doorkomen. LEBMACHER verzekert het zelfde, daar hij van een nog grooter getal, in ſtuipen zijnde, maar één het leven heeft zien behouden; en bij welken de geboorte ſpoedig is afgelopen (*). Ik geloof dat de

(*) Ik heb, naa dat ik dit geſchreven had, vier baarende vrouwen, die ſtuipen hadden, door een vierde grijn *Ipecacucnha*, met eenen halven ſcrupel ſuiker gewreven, en alle quartier uurs gegeven, van den dood gered.

ſtuipen der zwangeren gevaarlijker zijn, dan die der baarende vrouwen; wel verſtaande die ſtuipen, die door de zwangerheid als haare oorzaaken ontſtaan: want *hyſtericke* en die der vallenden ziekten, als ook die geenen die door de pijnlijke verwijding van den baarmoedersmond ontſtaan, zijn niet zoo gevaarlijk.

Als eene baarende vrouw mank gaat, of eenen bogchel heeft.

Is het bekken bij eene bogchelachtige en manke vrouw wèl geſteld, heeft het zelfs zijne rechtmaatige wijdte, zoo behoeft men niets te vreezen; maar heeft de vrouw bij den bogchel eene borstziekte, het welk verhindert den adem lang terug te houden, en de weeën behoorelijk te verarbeiden, zoo kan de geboorte door deeze oorzaak langzaam worden: is de bogchel door de engelſche ziekte ontſtaan, zoo is gemeenlijk het bekken ook naauwer, en gebrekkig gebleven, 't welk dan eene zwaare geboorte veroorzaakt.

Gaat eene vrouw mank, door de engelſche ziekte, of naa eene niet herſtelde ontwrichting van het deiebeen, zoo kan de geboorte zwaar zijn, als het hoofd van het deiebeen op het *foramen ovale* van het bekken eene drukking maakt.

Als eene baarende vrouw te kleen is.

Men ſtelt in dit geval, dat het kind door zoo een kleen bekken niet heen kan komen, en men vreest dus eene zwaare geboorte: echter moet men hier de voorzienigheid der Natuur beſchouwen; want meestal hebben kleene vrouwen ook kleene kinderen, en tog hebben kleene

vrouwen, naar gelang van haare ligchaamen, groote bekkens; maar, is deeze kleenheid des ligchaams door de engelsche ziekte ontstaan, en is het bekken daardoor gebrekkig geworden, zoo is niet het statuur, maar de ziekte de oorzaak, die het ligchaam tot eene Natuurlijke geboorte onbekwaam heeft gemaakt.

Als eene baarende vrouw ziek is.

Vrouwen, die aan eene zwaare of langduurige ziekte kwijnen, moeten dikwijls een zwaaren arbeid ondergaan, dewijl zij te zwak zijn, om de weeën te verarbeiden: zij sterven meest vóór de geboorte, of kort naa dezelve: men telt tot de gevaarlijke ziekten, de borstziekten: bij voorbeeld, aêmborstigheid, steeken in de zijde, enz. die verhinderen, dat de vrouw den adem niet lang genoeg kan inhouden, en alzoo, bij de geboorte, de noodige persfing niet kan doen.

Als de baarende vrouw dood is.

Somtijds hebben zwangere en baarende vrouwen, kort vóór de geboorte, eene beroerte, of sterven ook wel in eene stuip, in eenen bloedvloed, door eene scheuring der baarmoeder, of andere ziekte: het is wonderlijk te hooren, wat de Natuur soms, in dergelijke gevallen, gedaan heeft: men heeft waargenomen, dat de vrucht uit het ligchaam der moeder is geperst geworden: doch op zulk eene geboorte mag men niet altoos wachten: het is wel eens gebeurd; maar in honderd dergelijke gevallen zoude het misschien niet weêr gebeuren: men moet des het kind liever keeren, of het zelve door de keizerlijke snede naar buiten brengen: door het keeren als het teken des doods nog onzeker is; daarentegen door de keizerlijke

ſnede als de dood zeker is: deeze operatie moet op de zelfde plaats als men gewoon is, en met dezelfde voorzichtigheid gedaan worden als bij een levend voorwerp, om dat de moeder (zo zij nog naderhand bekwame) niet door de wonde ſterve.

De vruchtlooze gewoonte van de zwangere vrouwen, die dood zijn, onder het voorwendſel dat het kind dan kan ademhaalen, den mond der moeder met een ſtuk hout open te houden, is zeer te belagchen: het ware beter eene doode vrouw warme pappen op den buik te leggen, denzelven te wrijven, om het bloed door die warmte in het kind vloeibaar te houden: het door de ſnede naar buiten gebragte kind is zeldzaam levendig, indien de operatie niet terſtond naa het overlijden gedaan wordt.

De zwaare en tegennatuurlijke geboorte, door een gebrek aan het kind en deszelfs deelen.

De geboorte kan zwaar, en ook tegennatuurlijk worden, door een gebrek, dat aan het kind, of alleenlijk aan die deelen die tot het kind behooren, plaats heeft.

De gebreken welken aan het kind plaats hebben, zijn of aan het hoofd, of aan het lijf, of aan de ligging: de gebreken die aan de inwendige deelen plaats hebben, zijn aan den navelſtreng, of aan den moederkoek, of in de vliezen, of, eindelijk, aan het lamsvocht.

De gebreken aan het hoofd.

De gebreken aan het hoofd zijn de volgende:
1) Het alte groote hoofd des kinds.
2) — monſtereuſe hoofd.
3) — waterhoofd.
4) — dubbelde hoofd.
5) De verbeening der fontanel.

Behalven de kwaade liggingen van het hoofd, moeten deeze gebreken op zig zelven befchouwd worden; de kwaade liggingen vorderen eene bijzondere verhandeling, aangezien haare menigvuldig verfcheidenheden.

Het alte groote hoofd des kinds.

Heeft het bekken zijne natuurlijke wijdte, maar is daarentegen het hoofd des kinds te groot, zoo moet er eene zwaare, of wel eene tegennatuurlijke geboorte ontftaan: de volgende kenmerken heeft men van dat het kind te groot is.

1) Men neemt waar, dat de geheele hand gemaklijk in het bekkenhol gebragt kan worden; 't welk ook een teken is, dat het bekken niet te naauw is.

2) De buik zakt niet in den laatften tijd der zwangerheid; en dus verneemt men ook geene inzakking van den baarmoedersmond, zoo als in de ligte geboorte.

3) Als het hoofd bij de hevigfte weeën naauwlijks nederzakt.

4) Er groeit een zeer kleen en vlak water, vóór het hoofd des kinds.

5) De baarmoedersmond opent zig meer en meer, maar het hoofd blijft geftadig in de bovenfte opening, of ingang van het bekken ftaan.

6) De fontanel en pijlnaad fchuiven fterk over elkander.

7) Men voelt den geheelen ingang des bekkens, met het ingeperste hoofd zeer naauwkeurig opgevuld; zoo dat het naauwlijks mogelijk is eenen vinger daar tusfchen te brengen: ook bevorderen de hevigfte en zeer langduurige weeën, het hoofd, binnen vier-en-twintig uuren, weinig of geheel niet.

8) Op het laatfte breekt het water, hetwelk weinig is, zoo dat eenige gelooven dat het kind in 't geheel geen water gehad heeft.

Het hoofd kan een vierden, eene halven, of wel een geheelen duim te groot zijn; hieruit volgt nu den ver-

ſchillenden graad der zwaare hoofdgeboorte; wij zullen dezelven in drieën verdeelen en beſchouwen.

De eerſte graad is die, als het hoofd in zijnen omtrek een duim grooter is dan natuurlijk.

Deeze geboorte kan aan de Natuur overgelaten worden,

1) Zoo lang men geſtadige en ſterke weeën waarneemt;

2) Als het hoofd bij iedere vlaag meer puntig wordt;

3) Als op het hoofd, een gezwel ontſtaat, hetwelk in grootte toeneemt;

4) Als de arbeid maar ſlechts vier-en-twintig uuren geduurd heeft: men kan altoos nog langer afwachten, wat de Natuur zal doen; om dat deeze dikwijls in zes-en-dertig uuren het hoofd nog meer verſmalt, en verlangt, zoo dat het omtrent tweemaalen zoo lang als breed wordt, en ſomtijds de geboorte zonder nadeel voor moeder en kind volbrengt: men moet hier alleenlijk zorgen, dat de drek uit den endeldarm en de pis uit de blaas ontlast zij, ééne of eenige aderlatingen doen, om de ontſteeking der baarmoeder voortekomen, maar de weeën moeten langzaam verarbeid worden.

Maar is in den tweeden graad het hoofd grooter, zoo raakt het bekneld; of als de weeën of vlaagen geſtadig en ſterk aanhouden, en alzoo verarbeid worden, zoo persſen zij het hoofd wel voord, maar de baarmoedersmond ſcheurt dikwijls, als ook de ſchede, den pisweg en de bilnaad, of er ontſtaat eene ontſteeking der teeldeelen, welken in het kraambed niet zelden tot verſterving overgaan; zij die als dan niet ſterven houden, daarom, meestal, een onvermogen om de pis en de drekſtof optehouden: ook onſtaat er, als de weeën alte ſterk verarbeid worden, ſomtijds eene ſcheuring der baarmoeder, waarnaa de kraamvrouw zeer onverwachts ſterft; een toeval, hetwelk te vooren reeds beſchreven is.

Alle deeze gevallen zijn zeldzaam; maar meest gebeurt het, dat naa zes-en-dertig of agt-en-veertig uuren de weeën geheel wegblijven; het hoofd wordt niet puntiger, maar raakt geheel bekneld, naamlijk of in den ingang, of in het hol zelve, of in den uitgang van het

bekken, naar dat het door de weeën is voordgeperst, toen dezelven er nog waren.

In den derden graad, wanneer het hoofd overmaatig groot is, geraakt het reeds in de bovenſte opening van het bekken bekneld: hier baaten ook de ſterkſte weeën in drie of vier dagen lang niets: wordt de baarmoeder, in de weeën, niet door het hoofd ingeſcheurd, zoo komt aan dezelve eene ontſteeking, die in verſterving overgaat, en moeder en kind tegelijk ombrengen.

Hieruit zien wij, dat er drie ſoorten van zwaare geboorten zijn, welken door een alte groot hoofd veroorzaakt worden: de eerſte graad wordt door de Natuur gelukkiglijk ten einde gebragt; de tweede graad moet men door kunst, en door eene zachte en langzaame verarbeiding der weeën te hulpe komen, en de derde graad moet geheel en al door de kunst volbragt worden; vooral wanneer men geene weeën meer kan opwekken; of als het hoofd door de weeën niet meer wordt ingeperst, of ook, als er een dringend toeval, bij voorbeeld, eene ſcheuring of ontſteeking der baarmoeder te vreezen is.

Als de weeën alleenlijk door gebrek aan krachten wegblijven, en er nog geene ontſteeking der baarmoeder, of een ander dringend toeval tegenwoordig is, kan men de vrouw goeden wijn met *opium* geeven, als ook eenige kommetjens met weernat; men kan ook prikkelende klyſteeren zetten, den mond der baarmoeder wat prikkelen, of het ſtaartbeen achteruitdrukken: bijzonderlijk als de vrouw wat gerust heeft om daardoor nieuwe vlaagen te verwekken: wordt door deeze weeën het hoofd niet voordgeperst, zoo moet men onderzoeken of hetzelve zoo groot is, dat het niet eens in den ingang van het bekken heeft kunnen gedrukt worden; of het hoofd in de bovenſte opening of ingang, in het hol, of in den uitgang of onderſte opening is ingeperst, en aldaar bekneld is geraakt.

In alle deeze gevallen moet men wèl letten, of het kind leevendig, dan dood is.

Is het hoofd zoo groot, dat het in zulk eenen langen

tijd niet door den ingang van het bekken is geperst, en zijn er gewisſe tekens dat het kind nog leeft, zoo is er maar één middel over, waardoor hetzelve van den dood gered kan worden, naamlijk de keizerlijke ſnede, eene operatie die tog altoos voor de moeder twijfelachtig is: in dit geval is het keeren, de hefboom, en zijn de tangen vruchtloos; want, al keerde men het kind, zoo ware het tog niet mogelijk het overgroote hoofd naar buiten te brengen: met den hefboom zoude men het ſlechts ſcheef drukken, en anders niets verrichten; de tangen kan men niet aanwenden, om dat het hoofd nog boven den ingang van het bekken ſtaat; alzoo is hier de keizerlijke ſnede, als het kind nog leeft, of het ontlasten der hersſenen, wanneer het dood is, het eenige middel; maar is het hoofd reeds meer dan op ééne plaats in den ingang van het bekken bekneld, zoo moet men, als de weeën wegblijven, gebruik maaken van den hefboom, deels om nieuwe weeën te verwekken, deels om het hoofd wat aftedrukken.

Indien dit inſtrument niets helpt, zoo moet men overgaan tot de tangen, ten einde door dat middel het hoofd, als 't ware, met ijzeren handen, naar buiten te trekken; maar kan men ook daardoor niets uitvoeren, en kunnen zij niet op de rechte plaats aangelegd worden, of is zulks reeds geſchied maar zonder goed gevolg, zoo kan men eindelijk, bij een nog leevend kind, de ſchaambeenen klieven, en bij een dood kind het hoofd van de hersſenen ontlasten.

Nu is het ligtlijk te vermoeden, dat deeze drieërleie operatiën met meerdere zwaarigheid verknocht zijn, wanneer het hoofd nog in den ingang is, dan als 't zelve in het hol, of in den uitgang van het bekken is bekneld geraakt.

De wijze, om deeze operatie te bewerkſtellen, zal ter behoorelijke plaatſe geleerd worden.

Het monsterachtige hoofd.

Is de mismaaktheid des hoofds niet overtollig groot; en zijn de beenderen van hetzelve niet al te hard, zoo gaan zulke hoofden zonder eenige hinder, even als een wèl gesteld hoofd door het bekkenhol heen; maar heeft de mismaaktheid en de hardheid der beenderen eene tegennatuurlijke grootte of ongeschiktheid tot het doorgaan veroorzaakt, gebreken welken door een' Vroedmeester alleenlijk door het gevoel waargenomen worden, dan moet hij uit het vergelijken van dezelven, met andere toevallen, en uit het beschouwen der werkinge, oordeelen, wat hier het best gedaan kan worden; want dit is het geval waarin een Vroedmeester bij zig zelven raad moet zoeken: in enkelde gevallen kan men in deeze omstandigheden geene regelen aan de hand geeven, om dat er een oneindige verscheidenheid in de mismaaktheid der hoofden plaats heeft, voornaamlijk komt het alleenlijk aan op den graad van de grootte des hoofds.

Het waterhoofd.

Men heeft waargenomen, dat het weeke bekkeneel des kinds, in 's moeders ligchaam, door het opgehoopte vocht, verbazend groot uitgezet kan worden: naar maate nu zulk een kind met het hoofd of met de voeten door het bekkenhol gaat, naar maate vindt ook het hoofd altoos hinderpaalen.

Komt het hoofd eerst voor, zoo kent men dien toestand uit de grootte, om dat hetzelve zig overal sterk in den uitgang beknelt: voor en naa ontstaat een bijzonder groot gezwel op het hoofd, even als of uit één, twee hoofden wierden gemaakt: doch dit gezwel is zacht op het gevoel, en het hoofd wordt voor en naa, tegennatuurlijk, in de langte gevormd.

Men heeft waargenomen, dat kinderen met zeer groote hoofden gelukkiglijk verlost zijn; want de weekheid der bekkeneelsbeenderen deezer ziekte eigen, laat eene ongeloovelijke verlenging des hoofds toe: men heeft ook waargenomen, dat onder de geboorte het hoofd op zijde is opengeborsten, en naa dat het water zig ontlast had, de geboorte gemaklijk is volbragt: echter heb ik tweemaal gezien, dat het bekneld is geraakt, en alleenlijk door de kunst naar buiten gebragt is.

Een Vroedmeester zoude de geboorte van een kind met een waterhoofd wel wat verlichten, als hij met het verborgen lancet eenige niet diepe insnijdingen deede, in het gezwel, dat op het voorkomend hoofd gevonden wordt; maar meestal is het een inwendig waterhoofd, hetwelk eene insnijding door de beenderen heen tot in het hoofd, noodig hadde: is dus zulk een kind nog levendig, zoo wordt het zekerlijk door 't ontlasten van het water, gedood; want de ondervinding heeft geleerd, dat alle kinderen die een waterhoofd hebben, zoo dezelven doorboord worden, terstond naa de operatie, sterven.

Als nu zulk een hoofd in het bekken bekneld geraakt is, en 't kind nog leeft, zoo vordert het geweeten van een' Vroedmeester, om te trachten hetzelve met stompe werktuigen, dat is met den hefboom, of met de tang ter waereld te brengen; maar heeft een Vroedmeester zékere tekens dat het kind dood is, zoo kan hij eene insnijding in het hoofd doen, om daardoor het vocht te ontlasten, en dan valt het hoofd samen: heeft de vrouw dan nog weeën, en is zij niet te zwak, dan verlost het kind zeer gemaklijk, maar zoo niet, moet hetzelve door een stomp werktuig uitgehaald worden.

Het tweede geval van een waterhoofdsgeboorte, daar het hoofd niet door het bekken heen kan gebragt worden, en met de voeten reeds geboren is, vordert die handgreepen, welken in eene andere afdeeling der voetgeboorte zullen verhandeld worden.

Zijn deeze handgreepen mogelijk, en is het kind zekerlijk dood; ziet men te vooren, dat door het doorhaa-

len van zulk een groot hoofd, de bilnaad zekerlijk zoude inscheuren, zoo moet men met het *perforatorium* het achterhoofd doorbooren, (om dat men, in dit geval geene andere plaats kan bereiken), het water laaten uitloopen, en dan, met of zonder eenen stompen haak, het hoofd doortrekken (*).

Het dubbelde hoofd.

Het is niet onmogelijk dat een kind twee hoofden heeft: men heeft dit geval onder de speelingen der Natuur (†) waargenomen; daarom moet men bij zulk eene verlossing, voornaamlijk door het onderslaan met de hand, trachten te onderscheiden, of er maar één, dan twee hoofden in de bovenste opening van het bekken treeden: is het nu dat men er twee voelt, en die niet te groot zijn, zoo wordt het wel eene langzaame geboorte, maar echter heeft de ondervinding geleerd, dat zij door de Natuur verricht kan worden; maar in het tegengestelde geval, als zij te groot zijn, en niet verder komen, moet men bij een nog levend kind de tang te hulp neemen, of, als het kind waarschijnlijk dood is, zoo moet de geboorte door het ontlasten der hersenen geschieden.

(*) Ik heb, staande den loop mijner practijk, vier waterhoofdsgeboorten onderhanden gehad: het eerste hoofd was vijf dagen lang bekneld geweest, en de vrouw stierf, zonder verlost te zijn, eer ik bij haar was; ik moest het kind door de keizerlijke snede uit het doode ligchaam neemen —— het tweede waterhoofd was beklemd; hier verloste ik de vrouw door de tang —— het derde kind kwam met de voeten voor, en een Vroedmeester was, vóór mijne komst, reeds drie uuren lang bezig geweest om het hoofd uittehaalen: ik vond den onderkaak uitgescheurd, den navelstreng afgesneden, en voelde, dat in de oogholten haaken gezet waren: ik beproefde de verlossing nog eens met de haaken in het ooghol gezet, en bragt het hoofd, in weinige minuten, naar buiten, zonder inscheuring der bilnaad. —— de laatste geboorte van een waterhoofd, is ten opzichte der moeder, gelukkiglijk, in twee dagen afgelopen: in alle deeze gevallen was het kind dood, en ook alle vier waren inwendige waterhoofden.

(†) De Hoogleraar BONN, bezit, in zijne verzameling, zulke kinderen met twee hoofden.

Het verbeenen der fontanellen.

Men heeft waargenomen dat de voor- en achter-hoofds-fontanellen beenig worden; daar nu de bekkeneelsbeenderen hier niet over elkander fchuiven, zoo kan het hoofd de gedaante van den doorgang des bekkenhols niet aanneemen: als zulk een hoofd geen wijd bekken ontmoet, of anders niet geheel kleen is, zoo geraakt het bekneld: dit gebrek wordt gekend door het gevoel; wanneer men naamlijk ontdekt, dat geen der fontanellen zig over de andere laat fchuiven, en dat derzelver beenderen op het aanraaken hard zijn: in dit geval moet men, bij een levendig kind, gebruik maaken van den hefboom of den tang, of toevlugt neemen tot het doorklieven der fchaambeenderen, om het hoofd te verlosfen; maar bij een dood kind moet men, daarentegen, het hoofd van de hersfenen ontlasten: WALBAUM meent het beter te zijn, in den beginne het kind te keeren, dewijl men als dan een verbeend hoofd gemaklijker door het bekken kan trekken, als het naamlijk niet te groot is, vermids de hardheid niet hindert: maar is het hoofd te groot, dan kan men daardoor de geheele zaak verergeren: is het hoofd middenmaatig van grootte, zoo doet het keeren niet veel af.

Het beenig worden der fontanellen is juist geene vrucht van eene befchouwende verbeelding, gelijk eenigen willen: ESCHENBACH, HEBENSTREIT, en DEYNS, maaken er gewag van (*).

(*) Ik heb in het afgelopen jaar, een reeds drie dagen lang bekneld hoofd, hetwelk niet zeer groot was, bij eene fterke vrouw ontbersfend, om dat ik met de andere werktuigen vergeefsch gewerkt, en het zékerfte teken van den dood des kinds had; toen ik het *perforatorium* door één der fontanellen wilde heenbrengen, ontmoette het werktuig eenen aanmerkelijken tegenftand, zoo dat er een groot geweld noodig was, om het doortebrengen; ik had omtrent twee uuren tijds noodig, om het hoofd te verlosfen — Naa de geboorte onderzocht ik, en de Heer PASCH, een goed Heel- en Vroed-meester, het ledige hoofd, dat niet zeer groot was: de bekkeneelsbeenderen waren overal hard, en zoo wel in de naaden, als in de fontanellen verbeend. SAXTORPH, mijn vriend, een kundig Deensch Vroedmeester, heeft in zijne ontleedkundige verzameling het hoofd eener vrucht, wier fontanellen geheel verbeend zijn: hij heeft mij gezegd, dat de geboorte van hetzelve zig gemaklijk heeft toegedragen. Het is te gelooven dat, door dit alte vroeg verbeenen, het hoofd in zijnen wasdom belet wordt.

Gebreken aan het ligchaam des kinds.

Deeze gebreken des kinds zijn de gebreken des hoofds allezins gelijk; alleenlijk vereisſchen zij eene bijzondere hulp: tot dezelven behooren,

1) De alte breede ſchouders van het kind.
2) Deszelfs monstereuſe gedaante.
3) Samengegroeide tweelingen.
4) Een waterzuchtig kind.

De alte groote ſchouders van het kind.

Gelijk bij een welgemaakt kind het hoofd, in tegenoverſtelling van het ligchaam, te groot bevonden wordt, veroorzaaken ſomtijds ook de alte breede ſchouders, met een dik ligchaam, een hindernis in de geboorte.

Dit gebrek is zoo zeldzaam niet als RÖDERER meent; echter komt het ook niet zoo zeer menigvuldig voor, als de Vroedvrouwen er wel van ſpreeken; welken daarom, bij alle Natuurlijke geboorten, de armen eerst losmaaken: dit gebrek wordt gekend, als het hoofd zijne natuurlijke ligging heeft, en in den daartoe behoorelijken tijd, in het bekkenhol komt, doch dan ſtaan blijft, of zeer langzaam door dit hol heen ſchuift, en als, naa het hoofd geboren is, de ſchouders niet door den uitgang of de onderſte opening van het bekkenhol kunnen doorkomen, om dat de dwarſe afmeeting van de bovenſte bekkenopening, van den rand des darmbeens op de eene zijde, tot op de andere zijde, wijder is dan de dwarſe afmeeting der onderſte opening van het bekken, van het eene tot het andere zitbeen; alzoo gaan dikwijls de breede ſchouders zeer langzaam door den ingang, en in den uitgang van het bekken blijven zij zitten, al bevindt het hoofd zig vóór de ſchamelheid.

Wanneer men hier het hoofd met geweld naar zig trekt, zoo zoude men hetzelve gemaklijk van den hals afſcheuren, het geen ook reeds waargenomen is.

Men moet derhalven in dit geval het hoofd van het kind doorlaaten, zoo als 't is, en vooraf op de volgende wijze, de armen eerst losmaaken.

Als het hoofd reeds buiten de ſchamelheid ſtaat, zoo brengt men de hand tusſchen het aangezicht en het heiligbeen over de borst van het kind; voords zoekt men met den vinger een langs de borst liggenden arm; buigt denzelven in den elleboog tegen de borst; trekt hem op dezelve naar beneden, en vervolgends naar buiten; hiernaa vat men het kind bij den ſchouder van den arm, en houdt de andere hand aan het tegenoverſtaande gedeelte des hoofds, beproevende alzoo om het kind naar buiten te brengen: volgt hetzelve op deeze handgreepen niet, zoo moet men ook den tweeden arm op dezelfde wijze naar buiten trachten te brengen, en dan, als er anders geen gebrek aan het kind is, zal men zekerlijk de geboorte voleinden.

Als de Vroedvrouwen in dit geval eenen arm los maaken, brengen zij maar eenige vingers in den oxel van het kind, en trekken dan met geweld den arm voord; doch doen op die wijze niets goeds: ſomtijds drukken zij het opperarmbeen ſtijf aan het bekken, en breeken daardoor den arm, hetwelk ik dikwijls gezien heb.

Van de monsterachtige gedaante des kinds.

Als het hoofd natuurlijk, maar de borst of buik des kinds monsterachtig gevormd is, zoo hangt de zwaarigheid der geboorte van de grootte en de plaatſing deezes gebreks af: men heeft tot nu toe bij de natuurlijke verlosſingen, het kind ſlechts zeven of agt ponden zwaar bevonden te weezen; maar als hetzelve te groot was, woog het ſomtijds twaalf ponden, hetwelk ik tweemaal waargenomen heb: in zulke gevallen heeft men voornaamlijk te letten, of het kind leeft, dan dood is: 't laatſte geval heeft meestal plaats, en dan kan men de borst- en buiks-ingewanden ontlasten.

Van aan elkander gegroeide tweelingen.

Wanneer twee kinderen aan elkander gegroeid zijn; zoo is die famengroejing eene van de volgende drie foorten; naamlijk 1) met de borst, of 2) met den rug famengegroeid, alzoo dat zij zig met de hoofden naderen; of zij zijn 3) zoo famengegroeid, dat het hoofd van 't eene met de voeten van het andere is vereenigd (*): hier kan men de geboorte, als het bekken wijd is, en de kinderen niet groot zijn, aan de Natuur alleen overlaaten, zo de weeën fterk genoeg zijn: men heeft waargenomen, dat in de eerste twee gevallen de huid, waardoor de kinderen vereenigd waren, gelukkiglijk fcheurde, en losliet, zoo dat het eene kind het andere volgde: voelt men dat de Natuur dit vanëenfcheiden begint, en er ruimte in de baarmoeder is, om eene hand intebrengen, zoo kan men deeze tusfchen de twee famengegroeide ligchaamen brengen, ten einde de fcheiding te helpen bevorderen, om dat fomtijds de vereeniging heel weinig is; maar fomtijds beftaat dezelve door middel der beenderen, en dan zoude men de fcheiding vergeefsch verwachten: daar men zijn oogmerk op hebben moet is altoos alleenlyk de grootte, 't welk de geboorte onmogelijk maakt, als de famengegroeide tweelingen te groot zijn, en leeven, zoo moeten zij door de keizerlijke fnede, maar zijn zij dood, door het ontlasten der ingewanden verlost worden.

Het waterzuchtige kind.

Een kind kan aan het hoofd, aan den buik, of aan de geheele oppervlakte waterzuchtig zijn: van de geboorte van

(*) De Heer PIETER SANNIE heeft tweelingen verlost, die met het bovendeel hunner hoofden famen gegroeid waren, waarvan de befchrijving en afbeelding te vinden is in het IV Deel der Holl. Maatfchappij te Haarlem, Bladz. 376.

van een waterhoofd, hebben wij reeds gesproken: van de geboorte eens kinds met het buikwater, en die daar het geheele kind waterzuchtig is, zullen wij in de tegenwoordige afdeeling spreeken.

Een kind met het buikwater kan met het hoofd of met de voeten, of, zoo als ik waargenomen heb, met den buik zelven, in de geboorte komen; komt het met de voeten, zoo gaat hetzelve tot aan den buik gemaklijk in het bekken, en daar blijft het zitten: komt het met het hoofd voor, zoo gaat dit, en de borst, door het bekkenhol heen, en hier geraakt het kind, door middel van zijnen dikken buik, beklemd: in het eerste geval kan men de beenen van het ligchaam scheuren, en in het tweede heb ik gezien, dat men veeléer het hoofd aftrok, eer het kind door het bekken ging: als men dus door het onderslaan met de hand, den ontzachlijk grooten en zachten buik voelt, en de hinderpaalen kent, zoo is er geen ander middel over, dan 't kind het water aftetappen.

Het aftappen van dit water kan op tweeërleie wijzen gedaan worden; met den nagel van den wijsvinger, of met een instrument.

De huid op den buik van het kind, vormt meer dan eenen duim breed, eene dunne plooi, die om het begin des navelstrengs ligt; deeze plaats is meestal door het water heel dun geworden, en puilt uit, zoo dat men hier de huid en het buikvlies, met eenen nagel van den vinger, somtijds wel zoo gemaklijk kan doorbooren, als men anders de vliezen doet breeken.

Zoo het niet mogelijk is op deeze wijs dit te doen, dan brengt men door eene andere *manipulation*, de eene hand op den buik des kinds, en met de andere brengt men eenen langen *troiquart* tusschen de vingers der eerste hand, tot op den buik des kinds, en doorboort dan den buik, op die plaats, daar men gewoon is zulks te doen; als het mogelijk is, trekt dan de naald terug, en laat de pijp in den buik zitten, tot dat zig al het water ontlast heeft, en trek dan deeze ook weg: hierdoor wint men ruimte om het kind te keeren: voelt men daarentegen in den beginne der geboorte, dat het water-

zuchtige kind dood is, zoo kan men, zonder omſtandigheid, in plaats van het kunſtige aftappen door den *troiquart*, gebruik maaken van het *perforatorium*, om alzoo eene opening in den buik te maaken, waarop het water aanſtonds volgt.

De door WALBAUM hier toe uitgevonden en medegedeelde buikſchaar is overtollig; zij vermeerdert zonder noodzaaklijkheid het getal der inſtrumenten: de afbeelding van eenen langen *troiquart* vindt men op de eerſte plaat.

De gebreken van den navelſtreng.

Als er noch aan de vrouw, noch aan het kind een gebrek is, kan echter de geboorte verhinderd worden, zo er naamlijk de volgende gebreken aan den navelſtreng zijn: naamlijk,

1) Als hij te kort is;
2) —— zig om den hals geſlingerd heeft;
3) —— alleen, of met een ander deel, in de geboorte voorkomt.

De kortheid van den navelſtreng.

Niet alleen de navelſtreng die te lang, zoo als bewezen zal worden, maar ook die te kort is, kan tot eene kwaade geboorte aanleiding geeven; want wordt de alte korte navelſtreng, door het uit de baarmoeder dringende kind, te veel geſpannen, zoo ſcheidt zig dezelve te vroeg van den moederkoek, of laat den tronk, naa dat het hoofd geboren is, niet naar buiten, of ſcheurt wel ſomtijds in ſtukken: dit ſcheuren kan, of in het midden, of aan den moederkoek, of, 't geen het gevaarlijkſte van allen is, uit de navel des kinds zelve geſchieden: het afſcheuren aan den moederkoek kan alzoo voor de vrouw,

maar de fcheuring der navel kan voor het kind gevaarlijk worden, en eene doodlijke bloeding veroorzaaken, als de verlosfing niet fchielijk gedaan wordt.

Het flechtfte van dit alles is, dat men de oorzaak der bloeding meestal eerst naa de verlosfing ziet: daar ontftaat door het fcheuren van den navelftreng, eene inwendige bloeding, die zig in het hol der baarmoeder uitftort; want als, naa het breeken der vliezen, de mond der baarmoeder door het voorkomende hoofd toegeftopt wordt, zoo kan er geen bloed meer uit de fchamelheid vloejen: deeze bloeding kent men daaraan, dat de baarende vrouw in zwijm geraakt; dat het voorhoofd en de ledemaaten koud worden, en dat de buik van oogenblik tot oogenblik meer opzet.

Deeze bloedvliet is in het geheel gevaarlijk, om dat men haar alte laat ziet: er is geen zeker teken, in het begin der geboorte, dat de navelftreng te kort is: de zekerfte vermoedingen fchijnen mij te zijn, als de baarende onder iedere vlaag, eene hevige trekkende pijn aan den bodem der baarmoeder, waar de koek losgefcheurd is, gevoelt.

Zo de bloedvliet bedenking baart, moet men ten eerften door de tang de geboorte verhaasten, als of het hoofd reeds in het bekkenhol ware: is het mogelijk met eenige vingers in den mond van 't kind te komen, zoo kan op deeze wijs de geboorte verhaast worden; bijzonderlijk als de vrouw medewerkt: maar is het hoofd nog voor een groot gedeelte boven den ingang van het bekken, zoo moet ten eerften de keering gedaan worden.

Als men naa de geboorte bevindt, dat de navelftreng uit den buik des kinds gefcheurd is, zoo moet men ten eerften gebruik maaken van den eiken zwam, om dien daarop te leggen, en er zoo lang op vasttehouden, tot dat hij daarop vastgekleefd is: het onderfcheppen, of het famendrukken der twee navelflagaderen is naauwlijks mogelijk te doen; het opleggen van vitriol, aluin, of *alcoholvini*, kan kwaade gevolgen hebben; want als er iet van deeze famentrekkende middelen door de

groote nog open zijnde ader wordt opgenomen, zoo kan dit eene verharding der lever, of ook den dood veroorzaaken.

Scheurt de navelstreng uit den koek, dan is het zeker onmogelijk om denzelven uit de baarmoeder te brengen, om dat men dan geenen wegwijzer daartoe meer heeft; hetwelk wij op eene andere plaats zullen beschouwen.

Als de navelstreng om den hals des kind geslingerd is.

Als de navelstreng des kinds te lang is, zoo is het somtijds dat dezelve zig om het kind geslingerd heeft, en dusdanig dan eens om het lijf, dan eens om de schouders, dan eens tusschen de beenen doorgaat: het kwaadste is, als dezelve zig om den hals des kinds gelegd, en eens of meermaals omgestrengeld heeft: volgends de taal der vroedvrouwen heet dit, dat het kind gestrengeld is.

In dit geval is de geboorte langsaam en moejelijk, en somtijds voor moeder en kind gevaarlijk, om dat hierdoor de koek geweldig kan losgescheurd worden, of dat de navelstreng scheurt, of als het kind, door het verhinderen van den terugvoer des bloeds uit het hoofd als het ware verworgd wordt, en dan sterft.

De kenmerken dat een kind, hetwelk met het hoofd natuurlijk in de geboorte staat, om den hals gestrengeld is, zijn de volgende:

1) De baarende vrouw heeft korte weeën.

2) Het hoofd des kinds, dat in den beginne der geboorte met de kruin recht in den ingang van het bekken gestaan heeft, wordt onder iedere vlaag eenigzins op zijde gedraaid.

3) Is de vlaag over, zoo wordt het hoofd zijdelings, zoo ver omhoog getrokken, als het onder de vlaag naar beneden is geperst.

4) Al zijn de weeën nog zoo ſterk, zoo is de geboorte echter langduurig.

5) Naa dat het hoofd geboren is, volgt niet aanſtonds de tronk, maar het aangezicht des kinds wordt blaauw of zwart, en het bloed droppelt langs het hoofd, uit de ſchede, hetwelk een zeker teken is.

6) Op het laatſte het onderzoek van den hals, waar men den ſtreng omgeſlingerd vindt.

Uit deeze zes kennelijke tekens kan men beſluiten dat het kind geſtrengeld is. Men kan, door een uitwendig nederwaards drukken der baarmoeder, eenigzins verhinderen dat het hoofd zig niet te ver terug kan trekken (*). Eenige Vroedmeesters hebben zig hier bediend van de tang; maar er volgde door het geweldig lostrekken des koeks eene gevaarlijke bloeding.

Maar echter veroorzaaken alle omſlingeringen van den navelſtreng geene moejelijke geboorte; om dat alleenlijk de kinderen met eenen langen ſtreng geſtrengeld gevonden worden: ik heb meer dan twintig maalen de geheele geboorte zoo lang aan de Natuur overgelaten, tot het hoofd, buiten de ſchaambeenderen was; en dan, als het mogelijk was, heb ik den navelſtreng naar het kind toe gehaald, denzelven dan over het hoofd heen gebragt, of als dit niet mogelijk was, met eenen ſtompen ſchaar doorgeknipt, en met de vingers ſamengedrukt; voords met een ſchielijk hetzelfde geheel uitgehaald: geen deezer kinderen was dood, al ware hun geheele aangezicht reeds zwart geworden, en al ſcheenen zij dood te zijn, ik liet hierom eenige lepels vol bloed uit den navelſtreng vloejen, en bond denzelven dan toe: het is dus zeker, dat deeze kinderen aan eene beroerte, door verhinderde terugkeering des bloeds van het hoofd, en niet aan eene verworging of verſtikking ſterven, zoo als eenige gelooven.

(*) Sommige Schrijvers gelooven, dat men in dit geval de hand in de ſchede moet brengen, en met de vingers het hoofd, naa iedere vlaag houden: edoch de breede, gladde, en ronde hoofden die naa iedere vlaag door den navelſtreng omhoog getrokken worden, verijdelen deeze handgreep geheel: andere Vroedmeesters, als bij voorbeeld Profeſſor ADOLPH, willen den navelſtreng in het hol der baar-

---

Het uitzakken van den navelſtreng.

Het derde geval, 't welk ten opzichte dés navelſtrengs tot eene tegennatuurlijke geboorte aanleiding kan geeven, is, als deeze alleen of met een ander deel in den mond der baarmoeder komt.

Is de navelſtreng lang, zoo kan hij met ieder deel voorkomen; als, met eenen arm, voet, met den ſtuit, met de borst, den rug, buik of met het hoofd.

In alle deeze gevallen voelt men, bij een groejend water, een dun darmvormig, kloppend deel in het water: breekt het water, dan valt deeze koord gemaklijk in de ſchede; of, is hij lang, dan hangt hij ſomtijds geheel buiten dezelve.

In alle opzichten moet men den ſtreng ten eerſten met de hand in het hol der baarmoeder terug brengen, en onderzoeken, of het kind natuurlijk ligt, in dien ſtand in welken het kan gebogen worden, ja, dan neen: is er deeze niet, zoo moet men het kind ten eerſten keeren; niet alleenlijk om den navelſtreng, maar om de tegennatuurlijke ligging; want daar de ſtreng een kleen zacht ligchaam is, kan hij de geboorte niet hinderlijk zijn.

Maar wij zullen hier bijzonderlijk dit geval beſchouwen, waarin de navelſtreng vóór, naast, of achterwaards met het hoofd in den baarmoedersmond komt.

Meestal ſtaat het hoofd wat ſcheef, als 't kind met den navelſtreng in de geboorte komt; echter neemt men ook bij een rechtſtaand hoofd waar, dat deeze ook voorkomt.

Tot nog toe baart de navelſtreng geen hinder aan de geboorte des hoofds, maar deeze geboorte kost altoos

moeder doorgeſneden hebben, en het gedeelte, naar het kind toe, binden; maar als het hoofd niet diep genoeg in het bekken is gekomen, kent men dit ſtrengelen ook niet; en ſtaat het hoofd reeds geheel in het bekken, zoo kan men nog niet met de hand, en het daartoe voorgeſtelde inſtrument, tot aan den hals des kinds komen, en het binden van den doorgeſneden navelſtreng zal nog onmogelijker zijn.

't kind het leven, wanneer zij niet fchielijk voordgaat; om dat de zachte navelftreng langen tijd door dit harde hoofd hevig wordt famengedrukt: een kleen hoofd, een wijd bekken, eene haastig eindigende geboorte, bijzonder als de ftreng zig, in den hoek, naast den voorberg des heiligenbeens bevindt, kunnen gevolglijk het drukken des navelftrengs wat verminderen; dit alles is echter zelden, en men kan er zig niet zeker op verlaaten: men waagt het leven der vrucht, als men de zaak, in deezen gevalle, geheel alleen aan de Natuur overlaat (*)

Voelt men naa 't breeken van 't water, dat de navelftreng naast het in zijnen natuurlijken ftand liggende hoofd is gevallen, zoo moet men dezelve ten eerften met twee vingers naast die plaats waar deezen is uitgezakt, over het hoofd des kinds zoo ver omhoog trachten te brengen, als 't maar mogelijk is: zakt deeze nu niet meer onder het hoofd uit, dan laat men de geboorte alleenlijk aan de Natuur over; als het hoofd door de daarop volgende weeën in den ingang van het bekken geperst wordt; zoo kan de navelftreng naast het hoofd niet meer uitzakken; doch voelt men, dat de weeën den naar boven gebragten navelftreng meer uitdrijven, zoo moet men hem met twee vingeren zoo lang naast het hoofd omhoog houden, tot het hoofd in de bovenfte opening van het bekken ftaat. (†)

Zo het niet mogelijk is door deeze handgreep den uitgezakten navelftreng, of terug te brengen, of denzelven terug te houden, zoo moet men, zonder

(*) Profesfor LEBMACHER zegt, dat hij van vijftig zulke geboorten, waarbij hij te laat was geroepen, maar een eenig leevendig kind heeft zien verlosfen, en hier was de navelftreng in den hollen hoek, die zig naast den voorberg des heiligenbeens bevindt; het bekken was wijd, en de geboorte ging zeer fchielijk voord.

(†) Vroedkundigen, well en vreezen, dat het hoofd des kinds hunne vingers te hevig aan de beenderen van het bekken drukken, raaden, om het verder uitzakken des ftrengs te verhoeden, een dun, fmal, opgerold windfel zoodanig naast het hoofd, in den mond der baarmoeder, te brengen, dat het éene einde daarvan uit de fchamelheid hangt: ik heb deeze wijze nooit beproefd.

iet anders te doen, het kind keeren, en het dan met de voeten haalen: ſtaat het hoofd reeds geheel in het bekkenhol, zoo moet het voorzichtig door de tang verlost worden, om het leven der vrucht te behouden: bij een dood kind zijn, zoo als men buiten dien ziet, alle handgreepen onnoodig, om dat de voorkomende navelſtreng geen hinder aan de geboorte kan toebrengen.

Gebreken aan den moederkoek.

Het grootſte gebrek aan den moederkoek ontſtaat door zijne ligging; zijne alte groote, of alte weinige vasthechting.

De natuurlijke vasthechting of plaatſing van den moederkoek, moet op den bodem der baarmoeder zijn: dezelve moet niet vóór de geboorte losgaan, en naa de geboorte niet zitten blijven: is de bedoelde vereeniging met de baarmoeder te zwak, zoo wordt hij te vroegtijdig voor, of in de geboorte losgetornd, en geeft dan aanleiding tot het gevaarlijkſte van alle toevallen, tot eene dikwijls doodlijke bloeding; zoo hij daarentegen met de baarmoeder vast vereenigd is, kan hij niet naa de geboorte losgaan, en geeft dan tot andere gevaaren aanleiding.

Wij zullen de gebreken aan den moederkoek in de volgende drie afdeelingen beſchouwen: zij zijn,

1) Het voorkomen van den moederkoek.

2) Het vasthechten van denzelven buiten den bodem der baarmoeder.

3) Het terugblijven van den moederkoek naa de geboorte.

Het voorkomen van den moederkoek.

De moederkoek kan zig op het binnenfte vlak van den baarmoedersmond zoo vast hechten, dat hij den verwijden mond der baarmoeder, geheel of voor een gedeelte, opvult. Het eerfte noemt men, de *volkomene*, en het laatfte de *onvolkomene* voorkoming van den moederkoek.

Het eerfte geval is voor een ten besten ftaand hoofd des kinds onmogelijk, om verlost te worden; en als men niet eilings te hulp komt, zoo is de ftroomswijze bloedvliet gewis doodlijk: in het tweede geval is de geboorte natuurlijker wijze mogelijker: daar hier de vloed maar half zoo fterk is, is het gevaar ook maar half zoo groot, om dat de geboorte voordgaat.

Wij zullen des beginnen bij het treurige en fchrikvolle geval, als naamlijk de geheele moederkoek op het inwendige vlak van den baarmoedersmond ligt, en voorkomt: de tekens daarvan zijn met zekerheid en gemaklijk te onderfcheiden,

1) In de laatfte maanden of weeken der zwangerheid, komen dikwijls kleene bloedvloejingen te voorfchijn, die door rust in het bed weder bedaaren.

2) Voelt men aan den mond der zwangere baarmoeder, zoo vindt men niet dat de uitgezette hals in deszelfs rondte, met een hard ligchaam is opgevuld, gelijk bij de natuurlijke hoofdgeboorte; maar men voelt den geheelen hals der baarmoeder zacht, als of dezelve met eenen fpons opgevuld ware.

3) Zodra de weeën den mond der baarmoeder beginnen te verwijden, beginnen de bloedvloejingen ook weder heviger te worden, voornaamlijk neemt men onder iedere vlaag eenen bijzonderen ftroom waar (*)

(*) Door deezen vermeerderden ftroom des bloeds onderfcheidt men gemaklijk dit geval van die, waarin de moederkoek niet over den mond der baarmoeder, maar op de gewoonlijke plaats in de baarmoeder zit: want bij alle de andere bloedvloejingen der baarmoeder neemt men onder de vlaagen geenen vloed waar, om dat door deeze het hoofd fterker in den baarmoedersmond ingeperst wordt, en de weg tot het bloedontlasten daardoor wordt toegeftopt, waarvan men hier het tegendeel vindt.

4) Onderſlaat men de vrouw onder de vlaag, zoo neemt men duidelijk waar, dat er geen water in den mond der baarmoeder groeit; in plaats van dit voelt men een zacht ſponsachtig ligchaam, 't welk den geheelen baarmoedersmond opvult.

5) Ten laatſten wordt de bloedvliet ook buiten de vlaagen aanmerkelijk; de vrouw ſterſt, door het groote verlies van bloed, in ſtuipen, al is ſomtijds de bloeding reeds bedaard, om dat de baarende vrouw uitgeput is. (*)

Als men des uit deeze tekens heeſt waargenomen, dat de koek op den mond der baarmoeder geplaatst is, moet men de vrouw koude ſtovingen op den buik leggen, en inwendig de *tinct: cinamom* geeven, op dat de vloed wat bedaare, en ook deeze zaak niet langer aan de Natuur overlaaten, dan tot dat de mond der baarmoeder zig zoo verwijd heeft, dat men, zonder geweld, twee vingers en den duim in denzelven kan brengen; wacht men te lang, zoo vloeit, met het bloed, het leven der vrouwe en van haar kind weg: ondertusſchen dient men te weeten, dat de hand des Vroedmeesters, door een geweldig verwijden van den nog naauw zijnde baarmoedersmond, de vrouw ſtuipen of eene inſcheuring veroorzaakt: bij vrouwen, wier baarmoedersmond ſlap is, heeſt men dit niet te vreezen; maar daar dezelve geſpannen en hard op het gevoel is, zijn dergelijke toevallen zekerlijk te verwachten: voor het overige heb ik waargenomen, dat op die plaats waar de baarmoedersmond hard en dikker te voelen was, de koek vaster zit; maar daar deeze op het gevoel dun was, zat hij minder of geheel niet meer vast; dit is alzoo de plaats, waar de Vroedmeester de hand in het hol der baarmoeder moet brengen.

Het grootſte voordeel dat men in de verlosſing van zulk eene ongelukkige moeder heeft, is het nog aanweezende water, 't welk het keeren te ligter maakt.

(*) Dit is de vreeslijkſte bloeding van allen, indien noch de vermogens der Natuur, noch de geneesmiddelen in ſtaat zijn te werken; alleenlijk kan hier de hand des Vroedmeesters het behoud zijn: want hier heeſt het voorbeeld plaats, waarin de Vroedmeester geen onderdanige dienaar der Natuur kan weezen.

Dit keeren van het kind en de aflosfing van den koek moet op de volgende wijze gefchieden. (*)

1) Men brengt de hand door de fchede tot aan den mond der baarmoeder; hier onderzoekt men met den vinger, waar de koek 't minst aan den baarmoedersmond vastzit, en aldaar begint men dan den koek wat omhoog te fchuiven: nu lost zig dit gedeelte zeer gemaklijk van den baarmoedersmond af — heeft men nu zoo veel daar van losgemaakt, dat men de hand tusfchen denzelven in den baarmoedersmond kan brengen, zoo gaat men met dezelve daar in, breekt de vliezen met de vingers, onderzoekt de ligging des kinds, en deeze moge natuurlijk, of tegennatuurlijk zijn, men keert hetzelve, om tot de voeten te komen, en bij deeze het kind naar buiten te brengen. Als het kind geboren is, zoo volgt ook meestal de nageboorte van zelve; of men brengt de hand weder in de baarmoeder, om dezelve los te maaken, en buiten te brengen, 't welk zelden noodig was, om dat zij door het uithaalen van het kind, behalven dat genoeg losraakt, en de bloeding dan van zelve ophoudt: bij dit keeren moet een Vroedmeester, met ftandvastigheid en kundigheid, in eenen korten tijd, en zonder zijne hand, als dezelve in de baarmoeder is, uittehaalen, om het geheele keeren te volbrengen, zig alle moeite geeven; want daarvan hangt het geluk der verlosfinge af, dewijl onder het losmaaken van den moederkoek, de bloedvliet fterker wordt, om dat naa het breeken der vliezen, het water afloopt, en dus het keeren moejelijker en vertraagd wordt, hetwelk fchielijk gedaan moet worden.

(*) Ik heb dit vreeslijke toeval in twee jaaren zesmaal, maar nooit zonder ontroering en angst gezien: in het eerfte geval was de vrouw, bij mijne komst, reeds door het afvloejen van veel bloeds koud geworden, en is eenige minuten daarnaa geftorven: in het tweede geval werdt de keering door eene Vroedvrouw gedaan, en de lijderes ftierf onder de fluipen, offchoon noch de zwakte noch de bloeding zeer groot ware: in het derde en vierde geval deed ik zelf de keering: in 't eene geval is de vrouw in 't leven gebleven; in het tweede is zij den negenden dag naa de geboorte door zwakte geftorven, offchoon de bloeding geheel bedaard ware: de laatfte twee gevallen zijn mij gelukt, zoo dat ook in het laatfte het kind nog levendig ter waereld is gekomen: in de vijf overige gevallen waren de kinderen dood; daar in alle deeze gevallen het water nog niet weg vloeide, heb ik de verlosfing zeer gemaklijk, en in een korten tijd, dat is, in eenige minuten, verricht.

Er is nog een geval te beschouwen over het op de helft voordkomen des koeks, naamlijk dat is, wanneer de verwijde baarmoedersmond op de helft door den koek, en op de helft door de vliezen bedekt wordt, en opgevuld is.

Bij deeze omstandigheid heeft juist geene zo vreeslijke bloeding plaats, en men kent dezelve zeer gemaklijk door het onderzoek.

Men kan dit geheel aan de Natuur overlaaten, als het kind een goede ligging heeft, en ook goed in de geboorte treedt; want het voorkomende hoofd drukt zeer gemaklijk het deel des koeks op de zijde; en de bloeding wordt hierdoor ook verminderd: ik heb deeze geboorte door de Natuur gelukkiglijk zien eindigen.

Het vasthechten van den moederkoek buiten den bodem der baarmoeder.

Men heeft den moederkoek buiten zijne rechte plaats, naamlijk den bodem der baarmoeder, ook in het voorste, achterste, linker, en rechter zijdelijke gedeelte der baarmoedersholte, vastzittende gevonden: de slechtste plaats is die, als dezelve zig recht op het binnenste vlak van den baarmoedersmond vasthecht: dit geval heet het voorkomen van den moederkoek; de Vroedvrouwen noemen het eene uitzakking des koeks, om dat zij gelooven, dat dezelve eerst onder de geboorte op den baarmoedersmond zakt, en zig dan vasthecht: de andere vier soorten kunnen tot eene kwaade ligging der vrucht, tot het scheefstaan der baarmoeder, en het losgaan van den moederkoek zelven, naa de geboorte, aanleiding geeven: van de hulp in alle deeze gevallen is reeds ter behoorelijke plaatse gesproken.

Het terugblijven van den moederkoek naa de geboorte.

Hier over hebben wij in het eerſte Deel, reeds breedvoerig gehandeld.

De gebreken aan de vliezen.

De tegennatuurlijke geſteldheid der vliezen, die de vrucht omkleeden, is zeer weinig, echter kunnen deeze eene ophouding der geboorte veroorzaaken; hiertoe behooren de alte groote dikte, en zoo ook de dunte derzelve.

De dikte der vliezen.

Somtijds neemt men waar dat het hoofd des kinds, zonder eene verbreeking der vliezen, tot aan den uitgang der ſchaamte geperst wordt: men voelt hier eene bijzondere dikte der vliezen, als of zij van perkament waren, en zoo taai, dat men ze dikwijls met de nagels der vingeren niet kan breeken: hierom moet men in alle gevallen, daar men de vliezen tusſchen de ſchaamlippen zien kan, dezelven met de ſchaar ſtuk maaken, om het hoofd eenen gemaklijken weg te baanen: deeze dikte der vliezen neemt men zeldzaam waar; zelfs bij de honderd vrouwen naauwlijks één, en hier maakten zij alleenlijk aan den uitgang des bekkens een hinder aan het hoofd: een tweede geval kan zig door de dikte der vliezen openbaaren, als naamlijk het geheele vliezige ei met het kind, den navelſtreng en den koek uitgeperst wordt; hier moet men ten eerſten het ei openen, en het kind daaruit neemen, op dat het dan adem kan haalen.

De dunheid der vliezen.

Als de blaas der vliezen in den baarmoedersmond voorkomende, te dun en teder is, breekt dezelve in het begin der geboorte: heeft het hoofd den baarmoedersmond nog niet geheel opgevuld, zoo laat deeze het vocht langs denzelven uit de baarmoeder heen ſluipen; het kind blijft dus als het ware droog liggen, en de baarmoeder kan zig over de ongelijke ledemaaten en ligchaamsvlakte niet zoo gemaklijk ſamentrekken, als over de, op ieder punt, gelijke vlakte der met vocht opgevulde huid, die het kind houdt; des zijn dergelijke geboorten langzaamer en moejelijker.

De gebreken van het lamsvocht.

Als de menigte vochts hetwelk 't kind omgeeft, buitengewoon groot, of te kleen is; zoo heeft men, bij eene anders natuurlijke geboorte, ook eenige hinder waargenomen.

De alte groote hoeveelheid van het lamsvocht.

Als zig door eene of andere oorzaak, in de bevruchte baarmoeder, eene bijzonder grootte hoeveelheid van vocht ophoopt, wordt de baarmoeder over 't geheel ſterk uitgezet; dit uitzetten verzwakt haare elasticiteit, even als de te groote menigte van pis de blaas verlamt: de buik is in dit geval buitengewoon groot: ontlast zig in den beginne der geboorte niet aanſtonds eene groote hoeveelheid van vocht uit de baarmoeder, dan hebben de weeën geene groote kracht om op dezelven te werken, om dat zij zig weinig kan ſamentrekken: hier moet

de Vroedmeester of de vliezen zelven breeken, of zijn zij gebroken, en belet het inkomende hoofd het afvloejen derzelven, zoo moet men het hoofd, doch in eene rechte lijn, wat omhoog ſchuiven, om naast dezelve een gedeelte vochts afteleidén; doch dit afleiden moet niet op ééns, maar in herhaalde keeren gedaan worden: op den buik legt men doeken, natgemaakt met warmen rooden wijn, of met azijn en water, ook kan men denzelven wrijven met gewierrookte doeken, en inwendig de *tinctur: cinam:* laaten gebruiken, op dat de ſlappe baarmoedersmond niet door eene bloedvliet, of iet anders, overvallen worde.

De vermindering van het lamsvocht.

Sommige Vroedvrouwen getuigen, dat er kinderen zijn, die geheel geen water bij zig hebben: dan ik heb dit in omtrent duizend geboorten niet een eenige keer waargenomen, en begrijp er ook de mogelijkheid niet van.

Sluipt het water vóór de geboorte, door de eene of andere oorzaak, uit de baarmoeder, zoo trekt deeze zig om het kind, als een handſchoen over de hand, ſamen, en in dit geval worden de natuurlijke geboorten zwaarder, en het keeren, dat bij een tegennatuurlijke ligging moet gedaan worden, is in dit geval voor de Vroedmeester zwaarder: ik herhaal nog eens, als het keeren noodig is, zoo moet dat zonder tijdverzuim gedaan worden, bij het nog ſtaande water, om dat het dan nog gemaklijk is. (*)

(*) Ik werd bij eene vrouw geroepen, waar ik waarnam, dat het kind met de armen voorkwam, het welk ik in tien minuten, om dat het water nog tegenwoordig was, door het keeren, gelukkig verloste: bij de tweede geboorte werd het water door de Vroedvrouw gebroken, en ik werd geroepen, daar ik het kind weder met den arm voelde voorkomen: ik had een vol half uur noodig om het te keeren: hieruit is klaarlijk bewezen, wat de tegenwoordigheid, of het niet aanweezen van het lamsvocht, kan veroorzaaken, om dat bij deeze tweede geboorte, dezelfde ligging en grootte van het kind, dezelfde grootte van bekkenwijdte, en dezelfde hand van den Vroedmeesters tegenwoordig was.

Is in de geheele zwangerheid te weinig waters in de baarmoeder, hetwelk uit de eene of andere oorzaak kan geſchieden, zoo kan dit verminderen op eene andere wijs ſchadelijk worden: RÖDERER gelooft, dat een gebrek van het lamsvocht het kind in zijne langzaame keering op het hoofd verhinderen, en eene ſtuitligging of wel geheel eene tegennatuurlijke ligging veroorzaaken kan.

De gebreken aan de ligging des kinds.

Zonder twijfel ontſtaat het gebrek eener moejelijke of tegennatuurlijke geboorte ten opzichte des kinds, meest uit de kwaade ligging.

Als het kind zulk eene ligging in de baarmoeder heeft, waarin het door de Natuur bezwaarlijk of geheel niet geboren kan worden, zoo wordt hierdoor de geboorte zwaarder of tegennatuurlijk: er is geen punt aan de geheele oppervlakte des kinds, waar hetzelve in de geboorte niet mede kan voorkomen: om dus eene naauwkeurige kennis van de ligging te hebben, moet men alle liggingen die een kind in de baarmoeder kan aannemen, naauwkeuriglijk beſchouwen: dit zullen wij doen, naa wij te vooren van de kwaade ligging in het algemeen, en de daartoe dienende hulp, naamlijk de keering, geſproken hebben.

De kwaade ligging in het algemeen.

Men kan de ligging des kinds in 't algemeen, zoo als de geboorte, in eene natuurlijke of ligte, in eene zwaare of moejelijke, en dan in de tegennatuurlijke verdeelen.

De natuurlijkſte van alle liggingen, waarin het kind door de Natuur op het gemaklijkſte door het bekken heen geperst kan worden, is die, als de kruin des kinds

zoo

zoo in de as van het bekken komt, dat het kind met het aangezicht naar het heiligbeen toe ſtaat.

Alle overige liggingen die hier van afwijken, veroorzaaken reeds eene zwaare, of wel eene tegennatuurlijke geboorte; men noemt ze daarom moejelijke liggingen, om dat de Natuur in deezen de geboorte wel kan volëindigen, maar echter niet zonder veel moeite en gevaar voor moeder en kind: dergelijke zijn bij voorbeeld, als 't kind met het aangezicht tegen het ſchaambeen ſtaat, of met hetzelve in de geboorte treedt; of als het met den ſtuit of met de voeten voorkomt, (*) door welke liggingen de geboorte langzaam voordgaat, en ſomtijds eenige kunsthulp behoeft.

Maar tegennatuurlijk noem ik alle liggingen, waarin het kind door de Natuur geheel niet, maar alleenlijk door de kunst, door het keeren of door inſtrumenten, moet verlost worden.

De kunſtige keering van een kind.

Eene keering noem ik dien kunstigen handgreep, waardoor een kind met de voeten in den baarmoedersmond, en vervolgends ter wereld gebragt wordt; want alle geboorten, door keering, moetenop deeze wijze gedaan worden.

In 't algemeen is het keeren noodig.

1) Als het kind eene ligging heeft, zoo dat het door de Natuur niet verlost of geboren kan worden; want

(*) In het algemeen hebben de Schrijvers de hoofd- ſtuit- en voet-geboorte onder de Natuurlijke verlosſingen geteld, als de kinderen naamlijk zoo voorkomen, dat het aangezicht naar 't heiligbeen gekeerd is; dan daar de Natuur zeldzaam de ſtuit- en voet-geboorte geheel alleen volbrengt, maar het voorkomende kind meestal ſlechts tot op het hoofd uitperst, en des het hoofd met de borst uit het bekken moeten verlost worden; (zelfs heb ik dit bij zeven- en agt-maands kinderen moeten doen;) zoo zijn de geboorten half natuurlijk enhalf tegennatuurlijk; dat heet; zij moeten half door de kunst, en half door de Natuur volbragt worden: alzoo kan men deeze geboorte, gemengd, of zwaar tegennatuurlijk noemen: ik houde alleenlijk de eenige kruingeboorte, waarbij het aangezicht naar het heiligbeen toe ſtaat, voor eene gemaklijke en natuurlijke geboorte,

zonder wezentlijke noodzaakelijkheid mag men geen kind keeren; (bij voorbeeld, niet om zig te oefenen;) om dat de geboorte door het keeren, voor de vrouwen zeer pijnlijk is, en het kind door het drukken van den navelstreng, in levensgevaar komt.

2) Als de baarmoeder volkomen scheef staat.

3) Als de uitgezakte navelstreng vóór, of om het hoofd des kinds, niet meer terug gebragt kan worden, en het kind nog leeft.

4) Als er eene bloedvloejing door den voorkomenden koek, of

5) Als er eene stuiptrekking met eenen verwijden baarmoedersmond aanweezig is.

Voor het overige behooren nog tot de keering de volgende voorwaarden:

1) Dat de mond der baarmoeder zig reeds geopend hebbe, wel niet in zijn geheel, echter voor het minste zoo veel dat men met drie vingers van de hand, door denzelven heen, in de baarmoeder kan komen, doch langzaamerhand, en zonder eenig groot geweld aan te doen; het is niet geoorloofd den mond der baarmoeder met geweld te verwijden, om dat daardoor eene scheuring, bloedvliet, stuipen, of sterke ontsteeking ontstaan kan.

2) Dat het kind voldragen, of in de laatste maanden zij; want vier- of vijf-maands kinderen, of ook wel ouder, en bijzonderlijk die tot bederf overgegaan zijn, gaan, in meest alle liggingen, weg.

3) Dat er nog mogelijkheid zij om te keeren: onmogelijk is de keering, als het bekken te naauw is, of als het hoofd of de stuit geheel en al in het bekkenhol staat; want in dat geval kan men het hoofd onmogelijk meer in de baarmoeder terug brengen; men moet het des met de tang verlossen; maar den stuit, op eene wijs die wij in het vervolg zullen zien.

4) Dat men de ligging des kinds, door het onderslaan, en 't gevoel van het deel dat in den baarmoedersmond gekomen is, en door de beschouwing en 't gevoel van den buik vóór het keeren, wel moet beraadslaagen en kennen.

5) Dat men het kind moet keeren aanſtonds naa het breeken der vliezen, of als men zelf de vliezen gebroken heeft.

6) Dat men de vrouw bij iedere keering, dwars over het bed op den rug moet leggen, ten einde zij met het bekken hoog, maar met de lendenen laager ligge.

De gemaklijkſte ligging van hoogte is die, dat de vrouw zoo hoog ligt, dat de ſchamelheid met den omtrek der navel van den Vroedmeester gelijk ſta: aan het hoofdeneinde der baarende vrouwe zet zig eene helpſter op het bed, die het hoofd der vrouwe in haaren ſchoot laat rusten, en daarnaa het lijf vasthoudt, op dat hetzelve zig niet beweege, of de vrouw in 't geheel van 't bed valle: de voeten der baarende vrouwe moeten op twee ſtoelen gezet worden, en van een tweede helpſter laat men de knieën van elkander houden: op zulk eene wijs plaatst de Vroedmeester zig tusſchen de deien, en verricht de keering ſtaande.

7) In alle gevallen waarin men de voeten des kinds boven het ſchaambeen der moeder moet zoeken, moet men de vrouw op de knieën en elleboogen laaten rusten, wanneer de zijdelingſche ligging niet voldoende is.

8) Dat als men de voeten zoeken wil, men nooit langs den rug, maar altoos met de hand over het aangezicht, de borst, en den buik des kinds, moet gaan; ook nooit de voeten over den rug des kinds moet trekken, om dat men daardoor de deien en de ruggegraad van het kind zoude verplaatſen of breeken; want zulk een kind komt lam ter wereld, en ſterft ſpoedig.

9) Dat de Vroedmeester, bij het voorkomen der handen of voeten, altoos de vlakte van zijne hand, die ter onderzoekinge dient, langs den binnenkant van dit deel brenge, om daarmede omhoog te gaan; dewijl, als men langs de buitenzijde naar het kind gaat, men altoos op den rug, en niet op de voorſte vlakte van het kind komt.

10) Dat men altoos de hand meer naar het kind drukke, dan naar de binnenzijde der baarmoeder.

11) Dat, als men een voorkomend deel van den baarmoedersmond moet terug ſchuiven, men altoos van bui-

ten de baarmoeder tegenhoude, ook in het terug brengen geenig geweld uitoefene, ten einde de baarmoeder niet van de fchede te fcheiden, zoo als ik eens waargenomen heb dat eene Vroedvrouw gedaan had.

12) Dat men onder de weeën nooit moet werken, en ook de vrouw verbiede om te perfen: al wierde onder de weeën den mond der baarmoeder verwijd, zoo wordt echter ftaande de vlaag, het kind en de hand van den Vroedmeester naar buiten geperst.

13) Dat men alleenlijk den rug der hand met vet befmeere, om dat, als men de hand ook van binnen befmeert, zij te glad en glibberig wordt, en geduurig afgleidt van het deel dat men naar zig wil trekken.

De hand brengt men op de volgende wijze in de baarmoeder: eerst brengt men den wijs- en middenften vinger langzaam in de fchede, dan den derden, op het laatfte den vierden; heeft men de vingers nu famen gebragt, alzoo dat zij eene foort van kegel vormen, zoo moet men den duim tusfchen dezelven verbergen, en dusdanig met de geheele hand, boorender wijze, in de fchede gaan: is men met het breedfte gedeelte daar in gekomen, zoo begint men op gelijke wijze om met de hand uit de fchede in den mond der baarmoeder, naar derzelver holte, te komen.

Nu is het zelden dat de vrouwen over groote pijnen klaagen, want de grootfte pijn gevoelen zij, als men juist met het breedfte gedeelte der hand, door den ingang der fchede, en door den mond der baarmoeder, gaat.

Eindelijk is nog aantemerken, dat men vóór het keeren van 't kind, het voorkomende deel doope, wanneer het vereischt wordt, zoo er anders geen zeker teken van deszelfs dood aanweezig is.

Dit is de inhoud der algemeene regelen, die in het keeren moeten waargenomen worden; de bijzondere regels zullen wij bij iedere keering, des noodig, in overweeging neemen.

Om dit keeren van een kind te leeren, kan men zig bedienen van een lederen pop, die de natuurlijke grootte heeft: met deeze oefent men zig in 't bekken van eene

vrouwe-geraamte, of in eene alzoo gemaakte machine: heeft men nu een begrip van de keering in een open bekken, zoo kan men zig in de genoemde machine oefenen, in dier voegen dat een ander het kind moet leggen, zonder dat de leerling het zie: deeze machine wordt van hout gemaakt, met paardenhair opgevuld en met leder bekleed; zij verbeeldt eene baarende vrouw in haare natuurlijke grootte: de baarmoeder zelve moet van leder zijn, om dat zij dan onder het keeren geduurig famengedrukt kan worden: het bekken moet de wijdte en juiste gedaante hebben van een natuurlijk vrouwe-bekken.

Nu zullen wij alle liggingen, die een kind in de baarmoeder kan aanneemen, in haare gevolgen befchouwen, en bij iedere ligging in 't bijzondere haare kentekens, werkingen, en gefchikte hulp aantoonen: om dat alle keeringen van het onderfte gedeelte naar het hoofd gemaklijker zijn, en daarentegen allen moejelijker, als het hoofd naabij den mond der baarmoeder geplaatst is, zoo zullen wij alleenlijk tot die liggingen overgaan, die de moejelijkften zijn, en dezelven van het hoofd tot de voeten, in bedenking neemen.

Men moet hier aanmerken, dat iedere geboorte haare naamen heeft ontleend, van dat deel van 't ligchaam des kinds, hetwelk 't eerfte in den mond der baarmoeder voorkomt: bij voorbeeld; is dat deel het hoofd, zoo heet het de *hoofdgeboorte*; is 't den buik, de *buikgeboorte*; is 't de arm, de *armgeboorte*, enz., ook is 't voor een algemeenen regel te houden, dat ieder deel, 't welk in de geboorte komt, vierderleie liggingen kan aanneemen, met betrekking tot het overige gedeelte van 't ligchaam.

Het verlosſen van een hoofd, hetwelk met den baſis voorkomt.

In de verlosſing bij de voeten, of bij de keering, waar het kind bij de voeten ter wereld gebragt wordt, kan het hoofd met zijnen baſis op vierderleie wijzen in de geboorte komen, en wel 1) als de baſis met het aangezicht naar achteren, naar het heiligbeen toe, ſchuin ſtaat; of 2) als de baſis met het aangezicht recht naar het heiligbeen gekeerd, in de geboorte ligt; 3) als de baſis met het aangezicht naar het darmbeen gekeerd voorkomt, en 4) als de baſis met het aangezicht naar het ſchaambeen gekeerd voorkomt: alle deeze gevallen hebben hunne eigene handgreepen, die men zoo veel te meer in aanmerkinge moet neemen, om dat zij dikwijls voorkomen.

In het eerſte geval, waar de baſis met het aangezicht naar achteren gekeerd, ſchuin naar het heiligbeen gekeerd voorkomt, is deeze ligging met den baſis de beste en natuurlijkſte; men moet alzoo de verlosſing van het hoofd doen op die wijze als reeds gezegd is,

In het tweede geval, waar de baſis met het aangezicht recht naar het heiligbeen gekeerd, voorkomt, laat het hoofd zig moejelijker verlosſen, om dat de rechte afmeeting van het bekken naauwer is, dan de ſchuine van debovenſte opening van het bekken, en het voorhoofd des kinds in zulk eene ligging door den voorberg des heiligbeens wordt tegengehouden: de Vroedmeester moet hier alzoo het hoofd uit de rechte in de ſchuine afmeeting trachten te brengen, voords in den ingang van het bekken, en het dan heel naar buiten poogen te voeren.

In het derde geval, als de baſis met het aangezicht naar het darmbeen gekeerd voorkomt, moet men ſlechts de armen van het kind losmaaken, en dan kan men

vervolgends het kind zelf op eene gemaklijke wijze ter wereld brengen.

In het vierde en laatste geval is het naar buiten brengen van het hoofd, wanneer naamlijk het aangezicht naar het schaambeen gekeerd is, moejelijker, dan in de overige gevallen, om dat de kin des kinds in deeze ligging op den rand van het schaambeen zitten blijft, en als het hoofd nu niet kleen, of het bekken niet wijd genoeg is, zoo is het naar buiten brengen des hoofds, altoos moejelijk; men moet hier eenen vinger langs het schaambeen naar binnen en boven brengen, en het aangezicht des kinds door denzelven uit de rechte in de schuine afmeetinge poogen te brengen: als voords het achterhoofd wat omhoog gebragt is, moet men het kind naar beneden in het bekken drukken, tot dat het geheele hoofd naar buiten gebragt is.

Behalven deeze gevallen van hoofdgeboorten, moet men nog de andere soorten van hoofdgeboorten in 't oog houden: 1) als wel het hoofd met den basis natuurlijk komt, maar, door de grootte van het hoofd, niet door het bekken kan heengaan; 2) als de mond der baarmoeder door kramp wordt samengetrokken, en de basis des hoofds tegenhoudt; 3) als de basis wel natuurlijk ligt, maar de ingang of bovenste opening van het bekken te naauw is, en hierdoor de geboorte moejelijk, of onmogelijk gemaakt wordt.

Is het hoofd, in 't eerste geval, te groot, of waterzuchtig, of verbeend, of dubbeld, of op eene andere wijs monstereus, alzoo dat de hand des Vroedmeesters, op geene wijze hoegenaamd, hetzelve uit het bekken kan brengen, zoo moet men alleenlijk letten of het kind nog leeft, dan reeds dood is.

Zoo 't nog leeft, het welk zeldzaam is, moet de geboorte door de tang, of door het klieven der schaambeenderen volbragt worden: is 't kind daarentegen dood, het welk men veelal in zulke zwaare geboorten ontmoet, zoo moet de verlossing door het ontlasten van de hersenen gedaan worden.

Maar zoo in het tweede geval, het verlosfen van 't hoofd door kramp, in den mond der baarmoeder, verhinderd wordt, hetwelk men daaraan kent, dat de baarmoedersmond zig in de gedaante van eene gefpannen koord vertoont, en het hoofd in de onderfte opening terug houdt, zoo moet men de baarende vrouw pijnftillende middelen geeven, en haar de rust aanbeveelen, tot dat de kramp ophoudt, en het hoofd verlost kan worden; maar het kind fterft meestal onder deeze kramp, als dezelve niet bedaart, maar aanhoudt.

Het derde of laatfte geval is als het kind wèl natuurlijk ligt, maar het bekken der vrouwe te naauw is.

Houdt de rechte, of fchuine afmeeting vier duim Parijfche maat, zoo is de geboorte nog ligt en gemaklijk; maar houden die afmeetingen $3\frac{1}{2}$ of $3\frac{1}{4}$ duim, zoo wordt de geboorte, ja, wel zwaar, echter kan het kind nog in 't leven gehouden worden: 3 duim in de afmeeting veroorzaakt een zwaare geboorte, met een dood kind.

In de afmeeting van $2\frac{3}{4}$ duimen kan het hoofd des kinds niet zonder affcheuring naar buiten gebragt worden: hiervan daan is het, dat men zig bij een leevend kind bedient van de tang, of het doorklieven der fchaambeenderen; maar is het kind dood, zoo bedient men zig van de kromme haaken.

In de afmeeting van $2\frac{1}{2}$ of $2\frac{1}{4}$ duim kan de geboorte onmogelijk zonder ontlasting der hersfenen voordgang hebben.

En is de afmeeting twee duim, zoo wordt de geboorte insgelijks onmogelijk, als het hoofd niet van de herfenen ontlast wordt, en het bekkeneel in ftukken, door middel van de beentangen naar buiten gehaald wordt.

De afmeetingen van $1\frac{1}{3}$ of $1\frac{1}{2}$ duim, laaten geene keering toe; des kan het in ftukken breeken der vrucht geene plaats hebben, en de vrouw moet, als zij de verlosfing door de keizerlijke fnede niet wil toelaaten, fterven, zonder van de vrucht verlost te weezen.

Van de geboorte, waarbij de kruin voorkomt.

Als de kruin in den mond der baarmoeder inzakt, zoo kan het aangezicht tegen het heiligbeen, tegen het schaambeen, of tegen één der darmbeenderen gekeerd staan.

De eerste ligging geeft de gemaklijkste en natuurlijkste geboorte; de tweede ligging veroorzaakt eene zwaardere; maar de twee overigen veroorzaaken een, zonder kunsthulp naauwlijks mogelijke, geboorte:

Als de kruin in den mond der baarmoeder zakt, en het aangezicht naar het heiligbeen gekeerd is, noemt men deze geboorte, de natuurlijkste en ligtste van allen, om dat zij door de Natuur van zelve, zonder hulp van andere menschen, gedaan kan worden.

Deeze natuurlijkste ligging wordt gekend aan de volgende tekenen;

1) De buik der vrouwe is gelijkvormig rond.

2) De mond der baarmoeder opent zig in zijnen omtrek gelijk, en bij iedere vlaag iet meerder.

3) Het water groeit gelijkvormig, rond en hard op het gevoel, doch niet in die menigte, als of de fluit voorkwame.

4) Breekt het water, dan ontlast zig omtrent een groot kopjen vol op ééns, en verder niet meer, ook niet zoo sluipend, als wanneer het hoofd scheef staat.

5) Zoodra het water gebroken is, voelt men 't hoofd, hetwelk kenbaar is aan zijne rondte en hardheid: de fontanel des voorhoofds, welke in den beginne der geboorte nog niet overëengeschoven, en naar het heiligbeen gekeerd is, toont aan, dat het gezicht des kinds daarnaar toe ligt.

6) Bij iedere vlaag gaat het hoofd meer om hoog, en wordt het meer en meer puntiger.

Vindt men alzoo deeze kentekens, zoo kan men zeggen dat het hoofd natuurlijk ligt, en dat de geboorte

gemaklijk zal zijn, wanneer er anders geen gebrek aan het kind, aan deszelfs deelen, of ook niet aan de moeder plaats heeft.

Deeze geboorte vereischt het zelfde dat wij bij de natuurlijke geboorte bepaald hebben.

Wij zullen nu vervolgends de tweede ligging van de geboorte, als de kruin voorkomt, beschouwen, wanneer naamlijk de kruin in den mond der baarmoeder zoo komt te ſtaan, dat het aangezicht naar de vereeniging der ſchaambeenderen gekeerd is.

In deeze ligging van de kruingeboorte zijn meest alle tekens der voorgenoemde kruingeboorte tegenwoodig: echter kan men dezelve uit de volgende tekens bijzonderlijk kennen.

1) De weeën perſen het hoofd langzaam voord.

2) Men voelt de fontanel van het voorhoofd niet naar het heiligbeen toe, maar tegen de ſchaambeenderen.

3) Daar de fontanel, voor en naa overëengeſchoven en ſamengedrukt wordt, zoo dat men dezelve niet meer voelen kan, dan is het noodzaaklijk, dat men met de hand langs het heiligbeen omhoog gaat, om te onderzoeken, of het aangezicht, dan wel het achterhoofd, daar naa toe ſtaat: kan men nu onder het ſchaambeen naar de oogholten komen, zoo is de kennis van deze ligging des te zeekerder.

4) Voelt men ook de overëengeſchovene naaden van het achterhoofd, aan het hoofd des kinds, tegen het heiligbeen aan, zeer duidelijk.

Deeze geboorte is wat langduuriger en ook zwaarder; echter kan dezelve door de werking der Natuur alleen volbragt worden: ſlechts de neus, de oogleden, en het aangezicht worden een weinig gekneusd, en door de ſchaambeenderen ontveld; hier van daan is 't dat het aangezicht van deeze kinderen blaauw wordt, door het uitgevaatte bloed, hetwelk door ſtovingen van witten wijn en dergelijke weder opgelost en verdeeld moet worden.

Deeze geheele geboorte kan men derhalven aan de Natuur alleen overlaaten, ſommige Vroedmeesters geeven

den raad, om een paar vingers tusſchen de ſchaambeenderen en het aangezicht te brengen, op dat hetzelve niet gekneusd worde: dan, deeze handgreep is onnut, gelijk de ondervinding mij geleerd heeft.

Het derde en vierde geval van de kruingeboorte is, als de kruin zoo in den mond der baarmoeder ſtaat, dat het aangezicht naar het rechter of ſlinker darmbeen gekeerd is.

In den beginne der geboorte is het verſchil van dit geval met dat waarin de kruin natuurlijk voorkomt niet gemaklijk te onderſcheiden; maar heeft de geboorte wat lang geduurd, en is het hoofd meer ingeperst, dan is het verſchil kennelijker geworden; naamlijk,

1) De weeën ſchuiven of perſen het hoofd in den beginne der geboorte gemaklijk en ſchielijk voord, om dat het ſmalſte gedeelte van hetzelve in den kleenſten diameeter van het bekken geperst wordt:

2) Men vindt de voorſte fontanel nabij één der darmbeenderen; men kan met de hand langs het heilig- en ſchaam-been gemaklijk hoog aan het hoofd komen.

3) Maar nu blijft het hoofd in den uitgang of de onderſte opening van het bekken op eens vast zitten, en vordert ook bij de ſterkſte vlaagen niet met al, om dat het kind met de ſchouders van vooren op het ſchaambeen, en van achteren op den voorberg des heiligbeens ſtaat en beklemd is: hoe gelijker nu het hoofd over dwars in het hol van 't bekken ingaat, hoe ſterker en zekerder de ſchouders hier op ſtaan.

Daar in deeze ligging noch het hoofd noch de hals van het kind gedrukt wordt; kunnen deeze kinderen in dit geval zeer lang in 't leven blijven: ik heb voorbeelden van drie, en anderen hebben er van zes dagen gezien: hier moet men zeer voorzichtig zijn, omtrent het gebruik van ſcherpe inſtrumenten.

Staat het hoofd van 't kind reeds in het bekkenhol, zoo kan men hetzelve niet meer keeren: wordt men bij een nog niet gebroken water, of als het hoofd nog boven den ingang van het bekken is, deeze ligging gewaar,

zoo moet men het hoofd van den mond der baarmoeder zoeken terug te brengen, om de keering te doen, want deeze is in den beginne der geboorte gemaklijker dan de herſtelling, offchoon die al gemaklijker blijke te zijn.

Men wordt meestal door de Vrouwen geroepen bij deeze geboorten, als het hoofd reeds te ver in het bekken is ingezakt, en met de ſchouders bekneld is.

In dit geval moet men de hand tusſchen het hoofd en het heiligbeen, of langs het ſchaambeen, tot den eerst vastzittenden ſchouder, omhoog trachten te brengen, ten einde deeze wat op zijde te drukken: men maakt eerst dien ſchouder los, welke het gemaklijkſte los gemaakt kan worden, het zij die op het ſchaambeen, of die op den voorberg van het heiligbeen ſta; want het is juist niet noodig alle twee te gelijk los te maaken.

Het is ook juist niet noodig, om den ſchouder geheel, tegen het zijdelingſche gedeelte van het bekken te brengen: het is genoeg, als zij maar eenen duim in de ſchuinte gebragt wordt; om dat in deeze plaatſing de Natuur het overige van de geboorte volbrengt, zoo als ik verſcheiden keeren heb waargenomen.

Is het niet mogelijk de ſchouders alzoo met de hand van het ſchaambeen, of van den voorberg van het heiligbeen, aftebrengen; dan kan men eenen arm van de tang, of den hefboom boven of op den vastzittenden ſchouder brengen, om door deeze de ſchouders wat aftedrukken; is die handgreep niet toereikende, dan legge men de geheele tang aan, zoodanig, dat één arm over het aangezicht, en de andere op het achterhoofd te ſtaan komt, zoo wordt door een zacht trekken aan het hoofd, de tegenſtandbiedende ſchouders los gemaakt; echter kan men met den hefboom dit beter en gemaklijker doen.

Het scheefstaande hoofd.

Als het hoofd bij eene natuurlijke kruingeboorte niet recht, maar scheef in den mond der baarmoeder komt, dan is er wel eene natuurlijke, maar scheefstaande kruingeboorte te verwachten: dit scheefstaan van het hoofd veroorzaakt voor moeder en kind eene zwaare verlossing.

Hetzelve kan viervouwig zijn: als naamlijk de kruin niet rechtlijnig op den baarmoedersmond, maar op den rand van één der darmbeenderen, op de schaambeenderen, op de uitpuiling, of op den voorberg van het heiligbeen staat.

In dit geval komt het bovenste gedeelte van één der wandbeenderen, het voorhoofd, of het achterhoofdsbeen meerder dan de kruin voor.

Alle deeze scheeve liggingen kent men door het gevoel, door het sluipende water, door de langduurige geboorte maar meest naa de verlossing, als men aan het hoofd des kinds een miskleurig gezwel waarneemt, hetwelk niet op den kruin, maar vóór of achter, of op zijde, van hetzelve geplaatst is.

Somtijds neemt men naast dit gezwel, daar het hoofd op gestaan heeft, een kuil in het bekkeneel waar, dat bij de kinderen week, en bijna kraakbeenig schijnt te zijn.

Men moet het scheefstaan van het hoofd wel van het scheefstaan der baarmoeder onderscheiden: dit kan door het gevoel geschieden.

Laat men het scheefstaan van het hoofd aan de Natuur over, zoo is de geboorte langduurig, het kind blijft lang in het bekken vastzitten, en krijgt hierdoor een mismaakt scheef hoofd; en als het indrukken zeer sterk is, zoo kan daardoor ook nadeel veroorzaakt worden.

Men moet dus in dit geval de baarende vrouw, als bij het scheefstaan der baarmoeder, eene tegenoverhellende ligging geeven, daar het hoofd staat, ook kan

men eene hand in de ſchede brengen, en eenige vingers tusſchen het hoofd en die plaats, waar hetzelve op ſtaat, ſteeken, om hierdoor het hoofd daar af, en in de as van het bekken te drukken: anderen willen deeze afdrukking, of met eenen arm van de tang, of met den hefbeeen verrichten: met den hefboom is zulks gemaklijk te doen, als men denzelven tracht intebrengen, waar de meeste tegenſtand is, en vervolgends met de andere hand het hoofd onderſteunt, en dan met den hefboom, overeenkomſtig zijnen naam, werkt, dat is, het hoofd opligt om hierdoor, en door de andere hand hetzelve tevens te draajen, dat het natuurlijk te liggen komt, en dan de geheele verdere verlosſing aan de Natuur overlaaten.

Als er kinderen met een mismaakt ſcheef hoofd ter wereld komen, dan bemoejen de Vroedvrouwen zig, dit ſcheefſtaan en de daarbij zijnde indrukking te herſtellen, (zoo als zij zig verbeelden) en het gelijkvormig te drukken; maar van deeze geweldige en lompe behandeling van het hoofd, heb ik de nadeeligſte gevolgen gezien; ja zelfs de dood, bij een kind hetwelk naa de verlosſing eerst zeer wèl was.

De kunſtige herſtelling is onmogelijk, om dat wij niet weeten, hoe eigenlijk het hoofd van gedaante moet zijn: ik heb met veel verwondering gezien dat dergelijke hoofden, die ſcheef waren, zig in eenige dagen alleenlijk door de Natuur herſtelden, en men kon van het indrukſel niets meer waarneemen; bij ſommigen is deeze mismaaktheid leevenslang bijgebleven.

Het inzakken van 't hoofd met een ander gedeelte van het ligchaam.

Het hoofd kan in zijne natuurlijke ligging, zonder eenig gebrek te hebben, met een ander deel in den mond der baarmoeder inzakken, 't zij een der bovenſte, of een der onderſte leden: de navelſtreng en de koek zijn

eigenlijk die deelen, welken wel eens met het hoofd inzakken: naa dat nu deeze deelen in ſtaat zijn om de goede ligging en voordperſing van het hoofd niet te verhinderen, zoo wordt ook de geboorte weinig of geheel niet verhinderd: men zal des uit het gezegde, of uit het geen nog zal gezegd worden, reeds beſluiten, of zulk een ingezakt deel kan weggebragt, dan wel alleenlijk aan de Natuur overgelaten moet worden.

De geboorte van het aangezicht.

Als het kind met het aangezicht in den baarmoedersmond dusdanig inzakt, dat het voorhoofd op het eene en de onderkaak op het andere bekkebeen ſtaat, zoo wordt dit eene aangezichts-geboorte: het aangezicht kan op vierderleie wijze inzakken, en ieder van deeze kan twee graaden hebben.

De eerſte ligging is die, als het aangezicht zoo inzakt dat het voorhoofd op den rand der ſchaambeenderen, doch met de onderkaak en de borst des kinds over den voorberg, of de uitpuiling van het heiligbeen gebogen ligt.

De tweede ligging van het aangezicht is die, als in tegendeel hetzelve en het voorhoofd op de uitpuiling van het heiligbeeen, maar met de onderkaak en de borst boven de ſchaambeenderen, tegen den buik der moeder aan ligt.

De derde en vierde ligging van het aangezicht is, als hetzelve en het voorhoofd op één der darmbeenderen, en de onderkaak en de borst des kinds op één der tegenovergeſtelde zijden der darmbeenderen ſtaat.

Men kent in 't algemeen, dat het aangezicht ingezakt is, en ook tegen welk gedeelte of zijde van het bekken, uit de plaatſing van de onderkaak en het voorhoofd.

Men onderſcheidt de opening van den baarmoeders-

mond van dat open, waar de ſtuit voorkomt, door de grootte; door de zich beweegende tong; door de afweezigheid van het uitvloejende *meconium*, maar meest door de bij zig hebbende deelen, als den neus en de oogen.

De Vroedvrouwen hebben eenen kwaaden regel, zoo zij alle vier de liggingen van het aangezicht van zelven door het bekken willen laaten heengaan: bij de eerſte en tweede ligging gaat dit ſomtijds wel goed; doch met groot gevaar voor 't kind, en nog bezwaarlijker voor de moeder; bij de derde en vierde liggingen van het aangezicht blijft het kind zekerlijk vastzitten, als hetzelve zijne natuurlijke grootte heeft; bij deeze laatſte liggingen van het aangezicht, moet het kind noodzaaklijk gekeerd worden; de eerſte en tweede ligging kan men herſtellen, zoo het voorhoofd niet te veel opſlaat; anders is hier ook het keeren noodig.

Laat men hier het kind zonder het te herſtellen meer in- en door-zakken; dan wordt het gevaarlijk, langduurig en pijnlijk, zoo wel voor vrouw als kind.

Wordt niet zeer veel moeite eene aangezichts-geboorte wel eens door de Natuur volbragt, zoo neemt men tog altoos waar, dat bijnaa de meeste kinderen dood zijn, of zeer zwaklijk geboren worden; het geheele aangezicht is blaauw of zwart opgezet; de neus is als het ware ingedrukt; de lippen en oogen puilen naar buiten uit, en als deeze kinderen, hoewel zwak, echter leevendig ter wereld komen, zoo gaat de miskleurigheid en zwelling wel, naa verloop van een paar dagen, over, bijzonderlijk door oplosſende ſtovingen; maar alle kinderen, die door deeze ligging eene zwaare geboorte ondergaan hebben, houden het hoofd echter niet recht op, maar laaten hetzelve achterover hangen, om dat in deeze geboorte de ſpieren aan den hals, en de banden der halswervelen, verzwakt, of uitgerekt worden.

Wanneer zulk eene geboorte ſoms geenen voordgang heeft, zoo beginnen de Vroedvrouwen wel bij het een of ander deel van het kind te trekken; hierdoor worden de oogen als ook het geheele aangezicht, wel eens elen-

elendig bekrabt; fomtijds trekken zij, in den baarmoedersmond, aan de daarin gezakte onderkaak, waar door deeze wel eens ontwrigt, en dikwijls in haar midden vanëen getrokken wordt; en als de Vroedvrouw aan den hals van 't kind trekt, gebeurt het dat zij hetzelve, in den eigenlijken zin, den nek breekt.

Uit dit alles blijkt nu, dat men niet iedere geboorte des aangezichts, naar de gewoonte der Vroedvrouwen, aan de Natuur alleen moet overlaaten; maar men moet eerst wèl befchouwen, in welke ligging het aangezicht inzakt; in welken graad het voorhoofd ftaat; hoe wijd het bekken is; de grootte van het hoofd, en hoe de weeën zig tot de geboorte verhouden.

Is het kind, en des ook het hoofd, kleen, of is het bekken wijd, en ftaat het voorhoofd maar weinig voor- of achter-waards omhoog; heeft de vrouw fterke en krachtige vlaagen, zoo kan men de geboorte aan de Natuur overlaaten; maar vindt men het tegendeel deezer bepaaling, zoo moet men trachten het hoofd wèl te plaatfen, of, is dit niet mogelijk, dan ten eerften het kind keeren, als dit nog gefchieden kan.

Het eerfte geval, 't welk het meest wordt waargenomen, als naamlijk het kind met het aangezicht zoodanig inzakt, dat het voorhoofd boven de fchaambeenderen, en de onderkaak op de uitpuiling of den voorberg van het heiligbeen ftaat, zoo legt men de vrouw dwars over het bed, in diervoegen, dat zij met het bekken, door onderligging van matrasfen of kusfens, zeer hoog ligt: als dan zakt het kind meer naar het bovenfte gedeelte der vrouwe, en ook naar den bodem der baarmoeder, en men kan de hand des te gemaklijker naar binnen brengen.

Nu brengt men eene hand langs het heiligbeen over het aangezicht, tot aan de borst naar boven, of men legt de borst zoo veel mogelijk omhoog, en laat ten gelijken tijde van buiten, door eene andere hand, boven het fchaambeen den buik inwaards drukken; op die wijs brengt men dikwijls het hoofd in zulk eene lig-

ging, dat hetzelve meer met het voorhoofd en de kruin, recht naar beneden inzakt: nu brengt men de hand weêr naar buiten, en laat de geheele doorzakking van het kind aan de Natuur over.

Onder deeze bewerking moet men de vrouw alle persing verbieden, en desniettegenstaande, mislukt het dikwijls evenwel.

Het tweede geval van de geboorte des aangezichts, is, als het kind met het voorhoofd op den voorberg of op de uitpuiling van het heiligbeen staat, en met de onderkaak, hals en borst, boven de schaambeenderen, tegen den buik aanligt: deeze ligging komt zoo dikwijls niet voor als de eerstgenoemde; maar de geboorte gaat nog minder voord, en is gewis doodlijker voor het kind.

De herstelling is in de gewoonlijke ligging der vrouwe zeer bezwaarelijk, om dat men hierin met de hand niet zoo gemaklijk boven het schaambeen kan komen, om het kind met de borst omhoog te ligten: men moet des, tot dat einde, de vrouw op den buik laaten liggen zij moet, naamlijk, als 't ware op handen en knieën rusten, dusdanig kan men gemaklijker boven de schaambeenderen, bij de borst des kinds komen, en hetzelve dan, op gelijke wijze als in het voorgaande geval, omhoog ligten.

Het voorhoofd en de kruin van het kind zakken somtijds over de uitpuiling van het heilligbeen benedenwaards, in den ingang van het bekkenhol: neemt men dit waar, zoo laate men het overige van de geboorte aan de Natuur over.

De ligging der vrouwe wordt, naa dit herstellen gedaan te hebben, weder op de gewoone wijze gericht, en het volbrengen der geboorte aan de Natuur overgelaten.

Er is nog eene andere wijze om den kruin, bij de geboorte van het aangezicht, in een goede plaatsing te herstellen; doch deeze is zeldzaam mogelijk en toereikende: men kan naamlijk beproeven of men niet bij de eerste en tweede ligging van het aangezicht, eene hand

over het voorhoofd en den kruin kan brengen: heeft men hiertoe plaats genoeg, zoo beproeve men om den kruin naar beneden te brengen.

Maar is het aangezicht in deeze of in de voorgenoemde ligging al te ver in het bekken gezakt, zoo kan men noch de verplaafing of herftelling doen, noch het kind meer keeren, om dat men uit hoofde dat het aangezicht gezwollen is, niet meer naar deszelfs borst kan komen, noch het hoofd uit het bekkenhol terug brengen: hier is geene andere hulp meer overig, dan dat men, onder iedere vlaag, eenige vingers in den mond des kinds tracht te brengen, dezelven aan de bovenkaak plaatst, en daardoor dan het aangezicht, bij iedere vlaag, naar beneden trekt; doch dit trekken moet maatig zijn; want men kan die tedere fchepfeltjens ligtlijk de bovenkaak ftukken breeken of drukken.

Het derde en vierde geval van eene aangezichts-geboorte, is dit: als het voorhoofd des kinds op den eenen, en de onderkaak op den anderen rand der darmbeenderen rust, en gevolglijk het lijf des kinds tegen de rechte of flinker zijde der baarmoeder aanligt.

Daar in deeze ligging het hoofd met zijn fmalfte gedeelte in de bovenfte bekkenopening zakt, zoo wordt het aangezicht zeer fchielijk en ligt naar beneden, in het bekken, tot aan den uitgang of de onderfte bekkenöpening geperst; maar hier blijft het hoofd dan vastzitten, om dat het kind met zijne fchouders op het fchaambeen, en op den voorberg van het heiligbeen ftaat, en alzoo bekneld wordt.

Dit geval is het, waarin men zig vergeefsch bemoeit, om langs de zijde van het aangezicht, aan het heiligbeen, of onder de fchaambeenderen, tot een der fchouderen van het kind te komen, ten einde dezelve van dat been waarop zij ftaan, of zijdelings, in het bekken te brengen.

Dit afbrengen der fchouderen van het fchaambeen, of van den voorberg des heiligbeens, is, bij het fterk zwellen van het aangezicht, fomtijds bezwaarelijk, en

ja bijna onmogelijk: daarom moet men, als men deeze zijdelingſche ligging waarneemt, in het begin der geboorte, het kind geheel keeren: een handgreep, die bij een ſtaand water zekerder en ſchielijker voor het kind, en voor de baarende vrouw is, dan de verplaatſing of herſtelling van het hoofd; want is dit reeds geheel in het bekken gezakt, zoo is het tot de keering te laat, om dat het hoofd zig niet meer terug laat brengen; hier moet men derhalven op andere hulp bedacht zijn.

De geboorte van het achterhoofd.

Het is geen zeldzaam geval, dat een kind met het achterhoofd in den mond der baarmoeder zakt.

Het achterhoofd kan, zoo als andere deelen, vierderleie liggingen aanneemen.

Voor eerst: als de kruin tegen het ſchaambeen, en de nek tegen het heiligbeen gekeerd is:

Ten tweeden: als de kruin tegen het heiligbeen, en de nek naar het ſchaambeen gekeerd is:

Ten derden en *vierden:* als de kruin op het eene, en de nek op het andere van één der darmbeensranden ſtaat.

In het algemeen zijn de tekens van een ingezakt achterhoofd zeer bedriegelijk: men houdt ſomtijds het achterhoofd voor den kruin, om dat dit ook een hard, rond en glad gedeelte voorſtelt; alleenlijk door de breede rondte, wier punt hard is, door het afzijn der fontanel, en door het gevoel der nevendeelen; als de ooren, de hals, de rug, enz., kan men het achterhoofd van den kruin onderſcheiden.

De eerſte twee liggingen kan men aan de Natuur overlaaten, als het hoofd niet te groot, of het bekken niet te kleen is, maar in een tegengeſteld geval, moet men ten eerſten het kind keeren.

Is dit keeren niet meer mogelijk, zoo als ik eens ondervonden heb, dan moet men ten eersten de tang gebruiken.

De twee laatste liggingen, waarin naamlijk de kruin op den eenen, en de nek op den anderen rand van het darmbeen ligt, vorderen dat men met de hand den nek, of het achterhoofd, op geene zijde van het darmbeen brenge, alwaar de rug van 't kind geplaatst is, en zoo verder, tot men het hoofd over één der vleugels van de darmbeenderen gebragt heeft, waarnaa men het kind moet keeren.

De oor-geboorte.

Als het kind met het eene slaapbeen, en met het aan 't zelve vereenigde oor, in den mond der baarmoeder komt zakken, dan wordt dit de *oor-geboorte* genoemd.

Zoo lang het water nog niet gebroken is, zoo lang is het inzakken van dit deel niet te kennen: door het water alleen en als dit voorkomende deel niet kegelswijze gevormd, en zig in het midden eene beweegelijke verhevenheid bevindt, kan de Vroedmeester, naa een naauwkeurig onderzoek, het ingezakte oor vermoeden; maar zoo het water breekt, kan men de slaap met het oor duidelijker voelen, en dan is de kennis vrij zekerder.

In 't algemeen kent men, dat het kind met het oor inzakt, als men een breed, glad gedeelte ontmoet, op welks bodem zig eene, deels vliezige, en deels kraakbeenige, *elastique* uitpuiling bevindt, in wier midden eene opening is: men moet den buitensten kraak beenigen rand van het buitenöor wel van de voorste uitrandig onderscheiden, om hieruit de overige ligging van het kind optemaaken.

Het kindt kan met de rechte of slinker slaap des hoofds in den mond der baarmoeder zakken: iedere slaap kan vierderleie ligging des kinds veroorzaaken; alzoo kan

het kind in het geval, waarin hetzelve met de ſlaap en het oor voorkomt, agt liggingen aanneemen.

Uit de beſchouwing van de vierderleie ligging met het rechter oor, kan men beſluiten, tot de vier liggingen van het ſlinker oor.

De vier liggingen met het rechter oor zijn deezen:

1) Het rechter oor zakt in; de kruin ſtaat naar het ſchaambeen gekeerd, met het aangezicht tegen het ſlinker darmbeen.

2) Het rechter oor zakt in, de kruin ſtaat tegen het heiligbeen, en het aangezicht is naar het rechter darmbeen gekeerd.

3) Het rechter oor zakt in, de kruin is naar het rechter darmbeen, het aangezicht naar het ſchaambeen, en het achterhoofd naar het heiligbeen gekeerd.

4) Het rechter oor zakt in, de kruin is naar het ſlinker darmbeen, het aangezicht naar het heiligbeen, en het achterhoofd naar het ſchaambeen gekeerd.

Het tegengeſtelde heeft plaats bij deeze vier liggingen, als het kind met de ſlinker ſlaap van het hoofd, en des ook met het ſlinker oor in den mond der baarmoeder zakt; gevolglijk moet men, als het oor inzakt, altoos onderzoeken, waar het aangezicht, waar het achterhoofd, waar de kruin, en dan waar het kind met den hals en het overige lijf naar toe gekeerd is en ligt.

Maar men kent zeer gemaklijk bij de oor-geboorte de plaatſing en ligging van het hoofd, als men aan het ingezakte oor naauwkeurig onderzoek doet, waarheen de kraakbeenige rand gekeerd is; want achter deezen rand is zekerlijk het aangezicht geplaatst; ook voelt men nog aan het ingezakte oor het kleene, doch door deszelfs ſlapheid, kenlijke oorlapjen: onder dit is gevolglijk de weg om tot den hals en het lijf des kinds te komen; en zoo vervolgends kan men gemaklijk den weg naar de ſchouders en borst vinden, waarin men vooral onderwezen moet zijn.

Het is eene algemeene aanmerking bij de oor-geboor-

te, dat het hoofd van een voldragen kind, door een wèl gemaakt wijd bekken, in geene van deeze liggingen, kan heen gaan: hier van daan is het, dat sommige Vroedmeesters den raad geeven, om het hoofd in zijne natuurlijke ligging te herstellen: edoch in het begin der geboorte, als het hoofd nog niet in het bekkenhol is ingeperst, kan bij eenigen van deeze agt liggingen de herstelling beproefd worden; maar daar in den beginne der geboorte al het water nog in de baarmoeder, aanweezig is, is het keeren wel zoo gemaklijk als deeze herstelling, en verdient des den voorrang; want men kan nooit met de hand het hoofd geheel in den ingang van het bekken recht herstellen, en hierom kan men ook nooit van dit herstellen eene schielijke en ligte geboorte verwachten; dit is het geene wat mij sterkt, om mij nooit bij de oor-geboorte op de herstelling alleen te verlaaten, maar altoos in den beginne der geboorte bij alle agt liggingen het kind te keeren.

Is eenmaal het water, onder de beproeving van de herstelling, weggevloeid, zoo wordt dezelve onmogelijk, en het keeren is dan ook zeer moejelijk, al staat het hoofd nog boven het bekken; want hoe nader het hoofd bij het bekkenhol is, te moejelijker is het keeren; men kan of, om de tegenwoordigheid van het hoofd des kinds, niet tot de voeten van het kind komen, of men brengt deezen tot aan den mond der baarmoeder, in wier naabijheid het hoofd geplaatst is, en alzoo heeft men het kind dubbeld, en men zoude hier eerder de voeten in de baarmoeder afscheuren, dan het hoofd en het geheele kind uit deeze dubbelde ligging brengen; men moet alzoo in de oor-geboorte, in den beginne van het keeren, alle voorzichtigheid aanwenden, om het hoofd van den baarmoedersmond aftebrengen, ten einde hierdoor de verdubbeling van het kind te vermijden.

Al zakt het kind met het oor in, om 't even in welke ligging, zoo moet de Vroedmeester eerst zijne hand onder het oor langs, tot de schouders van het kind brengen: is deeze hand nu aldaar gekomen, zoo moet

hij het kind aan den fchouder vatten, en het, door middel van denzelven, zijdelings op- of naar dat darmbeen fchuiven, waar naar toe het voorhoofd gekeerd is: met deeze zelfde hand vat hij de borst van het kind, en fchuift het naar boven: heeft hij het hoofd nu geheel over de vleugels van één der darmbeenderen gebragt, dan is er geene vrees meer, om het kind te verdubbelen: vervolgends gaat men over de borst en buik des kinds naar de voeten, en op die wijze volbrengt men het keeren.

Bevindt men zig in het geval, dat men het hoofd of niet over de vleugels der darmbeenderen heen kan brengen, of als men de voeten reeds daarheen gehaald heeft, met één woord, het geval, waarin het kind reeds dubbeld ligt, dan moet men de geboorte op de volgende wijze verrichten: eerstlijk brengt men aan den eenen of aan alle twee de voeten des kinds, eene luts, waartoe men een fmallen linnen band, of een fmal lint kan bezigen.

In het algemeen is van de geboorte met de luts aantemerken, dat men zig van dezelve kan bedienen in alle die gevallen, waarin het hoofd, of een ander gedeelte, zig naabij den mond der baarmoeder zoo vast gezet heeft, dat men die deelen niet ver genoeg van dezelven kan verwijderen: al komt men hier ook tot de op den bodem der baarmoeder liggende voeten des kinds, zoo vindt men echter meestal groote zwaarigheid, om alle twee de voeten naar beneden in den baarmoedersmond te brengen, om dat men alle twee de voeten niet tegelijk kan vatten, en de eene voet altoos weder omhoog, op zijne plaats, terug gaat als men den anderen wil zoeken; of dat men eerder het kind de voeten zoude affcheuren, dan dezelven genoegzaam naar beneden trekken.

Men legge dus eene luts om den eenen, of om alle twee de voeten, en trekke dan met dat gedeelte van 't lint, dat buiten de fchede hangt, naar beneden, ten zelfden tijde, als men met de andere hand in de baarmoeder geplaatst, het hoofd dat zig naast den mond der

baarmoeder vast gezet heeft, of eenig ander deel, omhoog of ter zijde ſchuift.

Door deeze dubbelde werking, naamlijk het terug brengen van het eene, en de ten gelijken tijde gedwongene aanhaaling van het andere deel, kan men ongeloovelijke ſterke en tegelijk geſchikte kracht uitoefenen, waardoor ik altoos, in de zwaarſte gevallen, ſchielijk en gelukkig mijn oogmerk bereikt heb.

Intusſchen kost het aanleggen van deeze luts; (door verſcheiden Vroedkundigen uitgevonden, en kunst-luts genoemd,) veel moeite: ik heb mij hierom altoos van eene eenvouwige wijze bediend en met veel geluk: een eenvouwig ſmal, gemeen, twee ellen lang windſel, legt men op de helft zamen; het geſloten einde of midden daarvan buigt men wat terug, om eene luts te vormen; in deeze luts brengt men den duim, wijs- en middenſten vinger, en zoo brengt men de geheele hand in de baarmoeder tot aan den voet waaraan men de luts wil leggen: men ſchuift dezelve om de enklauwen, en houdt dan met dezelfde vingers den voet boven dezelven vast, om te verhinderen dat de luts ſamentrekke: deeze luts laat zig, droog zijnde, beter aanhaalen, dan dat zij geſmeerd of natgemaakt is: heeft men nu dus aan den eenen, of, als het noodig is, ook aan den anderen voet, deeze luts wel aangelegd, zoo vat men het buitenzijnde einde met de eene, en het tegen den mond der baarmoeder zig vastgezette deel met de andere hand, en indien men met deeze het vastzittende deel omhoog en op zijde brengt, over een der vleugels van de darmbeenderen heen, zoo trekt men met de andere hand van buiten de luts naar beneden; en dusdanig brengt men ligtlijk en zeker het kind uit zijne kwaade ligging, en de voeten in de ſchede, van waar ze dan verder en geheel buiten dezelve gebragt kan worden, gelijk in andere geboorte der voeten.

Zoo de luts afgleidt, is dit een teken dat zij niet wèl aangelegd en ſamengetrokken is: men moet dezelve des op nieuw aanleggen.

De dunne linnen band, als ook de zijden lutſen, zijn niet zoo goed als een linnen windſel; want zij ſnijden als het ware in den voet des kinds ſterker in, gleiden ligt af, en men heeft geen kracht genoeg om te trekken: bij de borst-, buik-, rug-, en, met één woord, bij alle geboorte waarin het kind gekeerd moet worden, kan en moet men van de luts gebruik maaken, daar men de reeds gevatte voeten niet naar beneden kan haalen; als men het bij den ingang en bij den baarmoedersmond geplaatſte deel, hetwelk de voeten des kinds tegenſtand biedt, niet genoeg verwijden kan.

De ſamengeſtelde hoofd-geboorte.

Als bij eene natuurlijke kruin-geboorte, eene bijvoeging geſchiedt, alzoo dat tegelijk met het hoofd één of alle twee de voeten inzakken, dan wordt dit eene ſamengeſtelde hoofd-geboorte genoemd: de verplaatſing geſchiedt zelden van zelve; meestal is het de ſchuld der Vroedvrouwen, als zij naamlijk, bij eene kwaade ligging van het hoofd, de keering willen doen, en hierdoor den voet te veel naar het hoofd toetrekken: in deeze ligging laaten noch de voeten zig meer naar beneden trekken, noch kan men het hoofd van den mond der baarmoeder afbrengen; bij zulk eene ſaamgeſtelde ligging is noodzaakelijk, dat men om eenen voet of om den enklauw des kinds eene luts legge, en als de Vroedmeester met de rechte hand het kind omhoog en ter zijde brengt, moet hij ten gelijken tijde met het, uit de ſchede hangende deel der luts, den knoop naar zig toe haalen, dan zal het hoofd ten eerſten omhoog gaan, en de voeten zullen zig naar beneden begeeven —— De afbeelding der luts vindt men achter dit werk medegedeeld.

De hals-geboorte.

De hals kan met iedere van zijne vier vlakten, naamlijk met de voorste, met de achterste, of met eene der twee zijden in den mond der baarmoeder tot de geboorte inzakken.

Ieder deezer zijden kan vierderleie liggingen aanneemen, het welk men zig ligt kan verbeelden: de liggingen van den hals zijn allen, voor een voldragen kind, tegennatuurlijk; want het kan onmogelijk in zulk eene ligging geboren worden.

De verplaatsing of herstelling kan hier ook niet gelden, maar het kind moet, in dit geval, volstrekt gekeerd worden; waarover wij nu zullen spreeken.

Men kent den hals, in den mond der baarmoeder gezakt zijnde, aan zijne voorste vlakte, 't welk men de keel noemt, (zoo dezelve niet sterk gezwollen is) door het gevoel van het strottenhoofd, en wanneer men, ter zijde, de bijhebbende deelen voelt, als de kaak en de borst.

Dit kennen valt moejelijker, zo de hals sterk gezwollen is.

Een, met den hals ingezakt kind, kan met het overige gedeelte des ligchaams vierderleie liggingen hebben; naar dat het zelve of met het hoofd, of met het lijf tegen eene der darmbeenderen, op de schaambeenderen of op de uitpuiling of den voorberg des heiligbeens gekeerd is.

Als de hals dus inzakt, dat het aangezicht op het rechte darmbeen, de borst en het lijf op het slinker darmbeen liggen, is het wat ver om over de borst en den buik naar de voeten te komen: hier moet men de hand tot onder de borst brengen, en ligten deeze eenigzins omhoog, tegelijk naar het darmbeen heen, daar het

aangezicht ligt, en alzoo maakt men dat de borst vóórkomt; in welke ligging men zeer gemaklijk naar de voeten kan komen.

Hier is aantemerken, dat het kind niet bij den hals gevat moet worden, om het op zijde te brengen; want daardoor heeft men geene kracht om het te verplaatsen: men zoude het door dit famendrukken veeleer ongelukkig maaken.

Bij de twee overige inzakkingen van den hals met de keel, welke van vooren naar achteren, of van achteren naar vooren gekeerd is, vat men het kind bij de borst aan, brengt het wat op zijde, en beproeft men derhalven de keering, even als in het laatst voorgaande geval.

Wat de omtrek van den nek betreft, als het kind met den nek inzakt, is het gemaklijk te kennen aan de harde graadachtige uitfteekfels der wervelen, die men op 't midden van het voorkomende deel voelt; de nek is gemaklijk te onderfcheiden van den rug, om dat men ter zijde geene ribben voelt: hij verfchilt van de andere gedeelten van den hals door de bij-deelen, door het achterhoofd, enz.

Ook deeze ligging van het kind kan vierderlei zijn, zoo als wij gezien hebben, bij het voorfte gedeelte van den hals: geene van deeze liggingen kan herfteld worden, en het keeren is buitendien moejelijker dan van het voorfte gedeelte van den hals, om dat men met de hand langs den rug, en niet over de borst kan komen: en naar den rug heen, mag men nooit de voeten van het kind zoeken.

Als nu, bij voorbeeld, het kind met het aangezicht inzakt, en met het achterhoofd op het eene, maar met den rug op het andere darmbeen ligt, zoo brengt men de hand langs de ruggraad, op een der fchouderen van het kind, alzoo dat men hetzelve wat kan draajen, om over de borst en den buik heen, bij de voeten te komen.

De handgreep tot het omdraajen, moet zoodanig ver-

richt worden, dat, zoo men vier vingers op het ſchouderblad, en den duim boven de ſchouders, tegen de borst aanlegt, men het keeren gemaklijker doen kan.

De zijden van den hals, als eene van dezelven in den mond der baarmoeder zakt, kent men, door dat men een lang rondachtig deel voelt, aan welks voorſte einde het ſtrottenhoofd, en van achteren de graadswijze uitſteekſels van de halswervelen te voelen zijn.

Daar nu de rechter of ſlinker zijde van den hals in den mond der baarmoeder zijn kan, kan het overige gedeelte van het ligchaam vierderleie liggingen hebben, 't welk men door het gevoel moet weeten.

In ieder van deeze liggingen, vat men, met de werkende hand, het kind bij de ſchouders, alzoo dat de vier vingers op het ſchouderblad, maar de duim boven de ſchouders, tegen de borst aan geplaatst is: zoodanig gevat, ligt men het kind een weinig op, en op zijde, naar dien kant waar het hoofd ligt; dit brengt men dan wat ter zijde, en boven den vleugel der darmbeenderen, als wanneer men ruimte genoeg heeft, om tot de voeten te komen, en de keering te volbrengen.

De ſchouder-geboorte.

Als een kind met één der ſchouders in den mond der baarmoeder zakt, kan hetzelve met den rechter, en met den ſlinker ſchouder vier liggingen aanneemen, derhalven in 't geheel agt.

Men kan den ſchouder door zijne rondte en hardheid, bijzonderlijk als hij ſterk gezwollen is, zeer wel van het hoofd onderſcheiden: zoo men eenen vinger naast den ſchouder in den mond der baarmoeder brengt, voelt men ten eerſten de ſleuf van de oxelholte zoo wel voor als achter, en daardoor tevens de bij-deelen, als de borst

of rug: deeze kan men gemaklijk door de oxelholten, van het hoofd onderſcheiden: ſommige Vroedvrouwen hebben de ſchouders wel eens voor het hoofd gehouden, naamlijk in den beginne der geboorte, om dat zij niet gewoon zijn, een behoorelijk onderzoek te doen maar alleenlijk met eenen vinger het ingezakte deel aanſtooten: onder deeze dwaaling vloeit dikwijls het water af, en de arbeid wordt hier door zwaarder: daar in dit geval het water naast den ſchouder ligtlijk kan wegloopen, is het noodig deeze zaak naauwkeurig te onderzoeken: bijzonderlijk moet men wèl trachten te weeten, waarheen de borst van het kind ligt: deeze kan eene viervouwige ligging hebben.

De ſchouder-liggingen zijn, voor eene rijpe, tijdige vrucht, even als de borst-liggingen, geheel tegennatuurlijk, en zij vorderen, even als deezen, de keering van het kind.

Zoo lang het water nog aanweezig is, kan men den ſchouder en de borst des kinds gemaklijk terug brengen, en tegen het darmbeen aan, werwaards het hoofd heen ſtaat, en alzoo kan men gemaklijk bij de voeten komen; maar is al het water weggevloeid, dan is dit terugbrengen moejelijker.

Hier moet men zig benaarſtigen, om, zonder dit terugbrengen, over de borst heen, tot de voeten te komen; of men kan den arm geheel naar beneden haalen, om des te gemaklijker bij de voeten te komen: voor het overige zijn alle graaden der borstliggingen en haare hulp, ook bij de ſchouder-inzakking te bemerken.

De geboorte waar de elboog vóórkomt.

Kinderen die met den rechter of ſlinker elboog in den baarmoedersmond zakken, kunnen met ieder van de-

zelven, eene viervouwige ligging met het ligchaam aanneemen.

Deeze liggingen verhouden zig even als de agt liggingen van de arm-geboorte, en derzelver behandeling is mede even eens.

Men voelt in dit geval een ſtomphoekig gebogen deel in den mond der baarmoeder, 't welk men zeer wel door een naauwkeurig onderzoek van het deel zelf, en van die der nabij gelegene deelen van een ingezakte knie, kan onderſcheiden.

Meest altijd ligt het kind dwars in de baarmoeder, als het met den elboog inzakt, en men kan met eene kleene moeite den elboog recht omhoog in de baarmoeder terug brengen, 't welk niet gemaklijk geſchiedt, als de geheele arm uitgevallen is; is dit terug brengen niet meer mogelijk, zoo heeft zulks juist niet veel te beduiden; men buigt hem dan naar beneden, zoo dat het eene arm-ligging wordt, de elleboog moge terug gebragt kunnen worden of niet, en alzoo richt men zig naar die regelen der arm-geboorte, bij welke het keeren van 't kind moet gedaan worden.

De geboorte der hand.

Als eene der twee handen van het kind nog niet tot boven den elboog uit den mond der baarmoeder is gezakt, zoo wordt dit eene hand-geboorte, maar is de eene of de andere hand reeds tot boven den elboog uit den mond der baarmoeder gezakt, zoo noemt men het eene arm-geboorte gelijk reeds gezegd is.

De rechter of ſlinker hand, of alle twee tegelijk, kunnen alleen of met een ander deel, bij voorbeeld, het hoofd, de voeten, de navelſtreng, enz. in den mond der baarmoeder inzakken.

Men kent en onderſcheidt de hand van het einde

des voets, door het gevoel aan den duim, en dat men daarbij geene enklauwen, of hiel van de voet, waarneemt.

Maar daar de hand op zig zelve maar een kleen deel is, veroorzaakt zij in de geboorte geenen bijzonderen hinderpaal, zo anders het kind eene natuurlijke ligging heeft: zakt dit, of met het hoofd, of met den stuit of met de voeten in, en men voelt zulks in den beginne, zoo kan de Vroedmeester dezelve met eenige vingers gemaklijk langs het ingezakte deel weêr terug brengen; maar is het hoofd of de stuit alte ver in het bekken gezakt, en laat de hand zig niet meer zoo gemaklijk terug brengen, zoo zoekt men haar met dat gedeelte naar buiten te brengen, en laat het overige der Natuur bevolen.

Zakken integendeel een of alle twee de handen, alleen in den mond der baarmoeder, zonder het hoofd, de stuit, of de voeten, zoo heeft het kind eene tegennatuurlijke ligging, en men moet trachten de handen weêr naar binnen te brengen; de ligging onderzoeken, en de keering bij eene tegennatuurlijke ligging noodig, doen: ligt het kind dwars in de baarmoeder, en is de eene hand uitgezakt, het kind moge op de rechter of op de linker zijde liggen, zoo tracht men de hand aan de tegenovergestelde zijde te haalen, en dezelve als 't ware naar buiten te brengen; hier door wordt de andere hand een weinig naar binnen gehaald, en het kind omgewend of gedraaid; dan krijgt men ruimte voor de keering van hetzelve, want laat men deeze geboorte een tijd lang aan de Natuur over, zoo wordt de hand door de weeën al verder in de schede geperst, en alzoo wordt dan uit eene hand-, eene arm-geboorte, waarvan wij nu moeten spreeken.

Van

Van de arm-geboorte.

Als een kind reeds met eenen arm tot over den elleboog buiten den baarmoedersmond gezakt is, wordt dit eigenlijk eene arm-geboorte genoemd; want zoo lang de elleboog nog niet uitgezakt is, is het alleenlijk eene hand-geboorte.

Het kind kan agt liggingen hebben, naamlijk vier met den rechter, en vier met den ſlinker arm. Hoe men, door het gevoel, den arm van den voet kan onderſcheiden, zullen wij in 't vervolg zien, bij het leerſtuk van de geboorte der voeten.

Uit het beſchouwen en voelen van de hand des kinds, die nog binnen of buiten de ſchede is, of reeds geheel buiten de lippen der ſchaamelheid hangt, moet de Vroedmeester zijn beſluit opmaaken, of het de rechter- of ſlinker-arm is, en of dezelve niet gedraaid is.

Dat de arm niet gedraaid is kent men, als men den in de ſchede hangenden arm wat omwendt; herſtelt hij zig weder in zijne voorige houding en ligging, dan is zulks een teken dat hij niet gedraaid geweest is.

Ten tweeden neemt men waar, waarheen de duim, de pink, waarheen de rug, en waarheen het vlak der hand gekeerd is; hieruit kan men met zekerheid oordeelen of de rechter- dan wel de ſlinker-arm ingezakt is, en te gelijk zien welke ligging het kind met het overige van 't ligchaam heeft aangenomen.

Dat overige van het ligchaam en de voeten kunnen tegen het rechter of ſlinker darmbeen, tegen den voorberg of boven de ſchaambeenderen geplaatst zijn.

Onder alle tegennatuurlijke liggingen van een kind neemt men meest die van den arm waar: ik heb dezelve onder honderd- en- agt tegennatuurlijke verlosſingen, zeven-en-dertig maal ontmoet: om dat deeze geboorte

dikwijls voorkomt, moet men het leerſtuk over dezelve met eene bijzondere oplettendheid behandelen.

De arm-geboorte heeft verſchillende graaden, welken men op drie bepaalen kan.

De eerſte graad is die, als het kind met den arm maar alleenlijk tot aan de ſchouders buiten den mond der baarmoeder gezakt is.

De tweede graad is die, waar de arm tot over de ſchouders heen, buiten den baarmoedersmond hangt.

De derde graad is die, als reeds de arm en de ſchouders met een gedeelte der borst, buiten den mond der baarmoeder in het bekkenhol geperst zijn geworden.

In den eerſten graad, bijzonderlijk als het water nog niet geheel afgevloeid is, kan de geboorte gemaklijk en ſpoedig gedaan worden.

Men laat in dit geval den arm in de ſchede liggen, zoo als hij ligt; men brengt de vlakke hand langs de vlakke en binnen zijde van den arm des kinds, over de borst en buik tot de voeten, welken men vatten, en in den mond der baarmoeder brengen moet: op deeze wijze gaat, onder het keeren, de arm van zelven in de baarmoeder terug, of hij blijft in de ſchede, en men heeft dan geene moeite om denzelven los te maken.

In het tweede geval, als de arm zig reeds tot over de ſchouders buiten den mond der baarmoeder bevindt, kan men met de hand niet zoo gemaklijk over de borst heen komen; bijzonderlijk als het water geheel weggevloeid is: in dit geval moet men de hand onder het oxel-hol van het kind tot aan de borst brengen, zoodanig, dat men de borst op en ter zijde tegen het darmbeen kan ligten, werwaards het hoofd des kinds heen ſtaat: hierdoor wint men ruimte, om over de borst en den buik heen tot de voeten te komen: voor het overige gaat men te werk als in het voorige geval.

In het derde geval waarin de arm met een gedeelte der borst in het bekkenhol is uitgezakt, is de arm-geboorte het moejelijkst.

Is hier nog veel waters in de baarmoeder tegenwoor-

dig, zoo laat zig de borst somtijds, even als in het voorgaande geval, nog wel terugbrengen, en men kan de verlossing doen; maar is al het water reeds uit de baarmoeder weggevloeid, en heeft zig deeze om het kind sterk samengetrokken, zoo kan men noch de borst van den mond der baarmoeder terugbrengen, noch over de borst heen tot de voeten komen: men moet in 't oog houden, dat als de borst zig door een middenmaatige kracht niet laat terugbrengen, men geen grooter geweld moet gebruiken, om dat men anders den mond der baarmoeder van de schede zoude afscheuren, zoo als ik eens waargenomen heb: in alle deeze gevallen, waarin het kind dwars ligt, met den eenen arm uitgezakt, kan men bproeven, 't geen hier voor, bij de hand-geboorte, gezegd is.

In dit derde geval dus, als men de borst niet meer kan terugbrengen, moet men tot den tweeden arm trachten te komen, en denzelven wat naar zig toe haalen, alzoo dat men, als 't ware, eene dubbelde armgeboorte veroorzaakt: hierdoor geschiedt het wel eens, dat een groot gedeelte der borst in de baarmoeder teruggebragt wordt, en men op dusdanig eene wijs ruimte maakt, om over de borst en den buik heen, tot de voeten te komen.

Voor 't minst kan men in dit geval dikwijls tot één der voeten komen, en denzelven dan in den mond der baarmoeder brengen; maar verder brengt men dien niet: men moet by denzelven dan gebruik maaken van de luts; met de eene hand drukt men de borst van 't kind omhoog, en ten gelijken tijde trekt men, met de luts, den voet naar beneden; op zulk eene wijs wordt hier eene *mechanische beweeging*, door welke het mij dikwijls gelukt is, de geboorte te voleinden, dewijl ik de borst van den mond der baarmoeder zoodanig verwijderd had, dat ik tot den anderen voet konde komen.

Wanneer in een der arm-geboorten, de arm in de schede zoo sterk en groot gezwollen is, dat men door dat zwellen niet langs denzelven in de baarmoeder kan komen,

zoo moet men den arm niet ten eersten uit het gewricht neemen, al is dezelve blaauw en zwart gezwollen; het kind kan in deeze ligging tog nog leeven: men kan in dit geval kleene inkervingen in de bekleedselen van den arm doen, waarop dikwijls eene ontlasting van een dik gestold bloed volgt, en waardoor deeze inkrimpt en kleener wordt, alzoo dat men somtijds dan gemaklijk, langs denzelven, in de baarmoeder kan komen.

Kan men daarentegen, in den derden graad der arm-geboorte, wegens de groote zwelling van den arm, met geene mogelijkheid bij de borst komen, ten einde dezelve wat omhoog en naar achteren te ligten, en is het kind reeds volstrekt dood, zoo kan men den arm van hetzelve boven den elboog vatten, en hem uit de gewrigtsholte van 't schouderblad uitdraajen, het welk men, door middel der vingers, zeer gemaklijk, zonder instrument, kan doen.

En kan men, dit gedaan hebbende, de in 't gemeen zoo hard als een steen beknelde borst, op geene wijs terug brengen, zoo moet men het kind keeren; kan ook naa dat de arm afgenomen is, de borst niet van den ingang van het bekken teruggebragt worden, en is het des onmogelijk om tot de voeten te komen, zoo is er geen ander middel overig dan, door instrumenten, de ingewanden uit de borstholte te ontlasten; eene operatie waarvan wij in 't vervolg, in eene bijzondere afdeeling, zullen spreeken.

In deeze afdeeling moeten wij nog de dubbelde, en met een ander deel vermengde arm-geboorte beschouwen.

Eene dubbelde arm-geboorte is die, waarin het kind met beide de armen tegelijk in den mond der baarmoeder zakt, zoodanig dat het, gelijk de Vroedvrouwen zeggen, gestort komt: ook in dit geval mag men geen der armen terugbrengen; (*) maar men brengt zijn hand

(*) De bubbelde arm-geboorte valt zoo dikwijls niet voor, als de Vroedvrouwen wel zeggen: in dit geval willen ze niet gelooven, dat men zonder

tusſchen de armen van het kind, over de borst en den buik heen, tot de voeten: als het water nog niet geheel weggevloeid is, dan is deeze geboorte zoo moejelijk niet, als eene eenvouwige arm-geboorte, waarbij de borst bekneld zit.

Deeze arm-geboorte is wel eens vermengd, het zij met het hoofd, met de voeten, of met den navelſtreng: wordt de arm met het hoofd in het bekkenhol geperst, dan is alle moeite om hem weder terug te brengen, en de keering te doen, te vergeefsch: de Natuur volbrengt deeze geboorte meestal gelukkig, en men heeft er nog dit voordeel bij, dat men de eene hand langs de zijde des hoofds heen brengen, en met de andere aan den arm van het kind trekken kan, om de geboorte te verhaasten; dewijl dezelve anders zwaarder en langduuriger wordt, dan als het hoofd alleen ingezakt is.

Als de voeten met eenen arm inzakken, zoo is de geboorte nog gemaklijker; om dat men dan reeds bij de voeten is: ook in dit geval laat men den arm liggen, zoo als hij ligt, en trekt men alleenlijk aan de voeten —— Somtijds zakt één arm met den navelſtreng in: deezen moet men, vóór de keering, weêr naar binnen trachten te brengen, om hem, onder den arbeid, niet met de hand te drukken en te kneuzen.

terugbrenging van een of alle twee de armen, in den mond der baarmoeder, tot de voeten van het kind kan komen: maar ik heb zulk eene verlosſing tweemaal, gelukkig, zonder terugbrenging der armen gedaan; in beide gevallen had de Vroedvrouw, in plaats van den voet, den anderen arm in de ſchede getrokken, en zij was niet in ſtaat denzelven weder terug te brengen: in 't algemeen gaat bij iedere doorhaaling van het kind, of de borst met de twee armen, of het hoofd met de twee armen tegelijk door het bekken heen; en waarom zoude men de hand niet langs den in de ſchede hangenden arm in de baarmoeder kunnen brengen, daar tog de hand der Vroedvrouwe niet zoo dik als het hoofd of de borst van het kind is? ondervinding en vernuft ſtemmen gelijklijk tegen dit vooroordeel.

De geboorte der borst.

Als het kind met de borst in den mond der baarmoeder komt te zakken, zoo maakt hetzelve eene van de vier volgende foorten van liggingen:

In de beide eerften, is het hoofd op het eene, en de buik en voeten op het andere darmbeen geplaatst: deeze dwarfe ligging der borst komt meest voor.

De derde ligging is als het kind met de borst inzakt, met het aangezicht boven de fchaambeenderen, maar met den buik en de voeten boven den voorberg van het heiligbeen geplaatst is.

In de vierde ligging is het aangezicht boven het heiligbeen, de buik en voeten boven het fchaambeen gelegen: deeze twee laatfte liggingen der borst zijn zeldzaamer dán de eerften.

De tekens dat de borst dwars ingezakt is, zijn de volgende:

1) De buik der zwangere vrouwe is als dan breed, en in de het midden niet puntig.

2) Men voelt een groot flap water, om dat de borst in den beginne der geboorte nog hoog ftaat.

3) Onderzoekt men met de hand, zoo komt men aan de borst, die men door de fleutelbeenderen en ribben kan kennen: men onderfcheidt de borst, door de gladheid des borstbeens, van de ruggewervelen, op wier midden de graatachtige uitfteekfels te voelen zijn.

4) Om de overige ligging van het kind wèl te kennen, moet men de geheele hand in de baarmoeder brengen, en zoeken, waar het hoofd, den buik en de voeten van het kind zig bevinden.

Alle de vier liggingen van de borst zijn tegennatuurlijke liggingen voor een negen-maands kind; want in geene van deezen kan het door de natuurlijke werking van zelf geboren worden; echter zijn over 't algemeen

deeze liggingen der borst, in den beginne, als het water nog niet afgevloeid is, ligtlijk te keeren; maar moejelijker is zulks, als 't water reeds is afgelopen, en onmogelijk is het, als bij het afvloejen van 't water, de borst reeds ſterk in het bekken bekneld is.

Dit zijn dan de drie gevallen, waarin wij de geboorte der borst zullen beſchouwen.

Als men, in het eerſte geval, bij het breeken van 't water tegenwoordig is, (dat is als het kind nog hoog in het bekken ſtaat,) brengt men de hand over de borst en den buik van het kind naar de voeten, en tracht men deezen naar den mond der baarmoeder te brengen, om alzoo het kind te verlosſen.

Als er in het tweede geval reeds veel waters weggevloeid, en de borst reeds zeer ſterk in den ingang van het bekken gezakt is, dan kan men niet gemaklijk over de borst en den buik heen, tot de voeten komen: hier moet men de borst omhoog en ter zijde naar het hoofd van 't kind trachten te ligten en te ſchuiven: zoo men daardoor eene buik-geboorte veroorzaakt, kan men te gemaklijker met de hand tot de voeten komen, en de geboorte voleindigen.

Is dit terugbrengen niet meer mogelijk, zoo is er nog eene handgreep te beproeven; naamlijk deeze:

Men tracht op zijde der borst tot één der armen van 't kind te komen; deezen haalt men naar zig toe, in de ſchede, zoo verre mogelijk is; zulks veroorzaakt ſomtijds eene zijdelingſche ligging, in welke men dan beter, over den buik heen, tot de voeten kan komen: het is 't zelfde of men onder het ſchaambeen, of langs het heiligbeen, den arm naar beneden brengt.

In het derde geval van de borst-geboorte, dan naamlijk als 't water geheel afgevloeid is, en de baarmoeder zig ſamengetrokken heeft, waarbij alle de genoemde handgreepen beproefd zijn; in dit geval, waarin de borst niet alleen in den ingang of de bovenſte opening, maar reeds tot in het hol van het bekken, tot aan den uitgang of de onderſte opening van hetzelve, als

een kogel, ingekneld is, blijft dikwijls geene andere hulp meer overig, dan het gebruik van ſnijdende inſtrumenten, naamlijk het ontlasten der borst van derzelver ingewanden, als er geene tekens van het leven des kinds meer gevonden worden, 't welk men in het tegenwoordige geval daaraan kent, dat men aan het hart geene klopping meer voelt, en de borst week is; voords aan een doodſchen reuk, en aan het afſtroopen van de opperhuid. Over de doodlijke tekens, en hoe men de borst-ingewanden ontlast, zullen wij ſpreeken onder het leerſtuk der operatiën.

Van alle de andere liggingen der borst is hetzelfde aantemerken, dat hier van de verhandelden gezegd is.

De geboorte waarbij de buik voorkomt.

De buik kan, even als andere deelen van het kind, op vierderleie wijzen inzakken, alzoo dat het kind met den buik inzakt, en met de borst en het aangezicht op het rechter of ſlinker darmbeen ligt; of dat het van vooren naar achteren, of van achteren naar vooren gekeerd is.

Alle vier de liggingen van den buik zijn tegennatuurlijk; in geen derzelven kan een voldragen kind ter wereld gebragt worden.

De tekens dat de buik inzakt, zijn:

1) Een groot, breed en ſlap water.

2) In dit water voelt men, vóór het breeken, meest altoos, den navelſtreng; want deeze zakt meest altoos vóór den buik in.

3) Breekt het water, dan ontlast zig op eenmaal eene groote hoeveelheid, en men vindt den navelſtreng alleen in de ſchede.

4) Brengt men langs den navelſtreng de hand naar

binnen, zoo geleidt deeze de hand op het midden van den buik, welke aan zijne eigenaartige zachtheid kennelijk is.

By deeze omſtandigheden onderzoekt men verder, waarheen de voeten en het hoofd van het kind gekeerd zijn.

Zakt het kind zoodanig in dat het hoofd en de borst op het rechter darmbeen liggen, en de voeten tegen den buik op het ſlinker darmbeen, zoo is het eerſte werk den navelſtreng te doopen, als de Godsdienſtige begrippen der lijderesſe zulks vereiſchen; voords denzelven zeer zacht met de holle hand te vatten, en zonder hem te drukken in de baarmoeder trachten te brengen: men brengt vervolgends de hand over den buik tot de voeten van het kind, houdt alle twee zoo vast, dat de teenen naar achteren gekeerd zijn, om bij het trekken aan dezelven het kind tegelijk te keeren, zoo dat hetzelve met het voorſte gedeelte van den buik naar de lendenwervelen der moeder gekeerd ſtaat.

Alzoo volbrengt men de geboorte van den buik zeer gemaklijk, om dat men niet ver van de voeten af is: op dezelfde wijze zijn alle deeze geboorten ligtlijk te doen.

De derde ligging van den buik is als het kind met den buik van achteren naar vooren inzakt, zoo dat het hoofd en de borst tegen den voorberg van het heiligbeen, en de voeten tegen het ſchaambeen gekeerd zijn, en boven hetzelve liggen: hier kan men niet gemaklijk met de hand, boven de ſchaambeenderen der vrouwe, tot de voeten van het kind geraaken, als men niet eerst het hoofd en de borst eene zijdelingſche ligging geeft, waardoor men gemaklijker boven de ſchaambeenderen kan komen.

Het keeren is nog gemaklijker als men het kind bij de borst vat, en hetzelve eenigzins wat op zijde van de ſchaambeenderen legt; want als dan kan men beter tot de voeten komen.

De vierde ligging van de buik-geboorte is die, waar-

bij het kind van vooren naar achteren gekeerd ligt; wanneer naamlijk de borst en het hoofd boven de ſchaambeenderen, en de voeten boven den voorberg van het heiligbeen gekeerd zijn,

Hier kan men gemaklijker tot de voeten van het kind komen, echter is het ook in dit geval beter, dat men vooraf het kind bij de borst wat op zijde draait, om dat dan de ſpieren van den buik niet zoo uitgerekt worden; ook dat het kind niet zoo ſchielijk bij het trekken aan de voeten, met het hoofd achterover ſlaat: ſomtijds gebeurt het, dat het kind zig met den buik in de bovenſte opening van het bekken, als 't ware inklemt; zulks geſchiedt dikwijls, als het kind de buikwaterzucht heeft: in dit geval is ook altoos de ingezakte navelſtreng waterzuchtig en dik; de uitgezakte buik is zeer groot, en perst allengkens zoo vast in, dat hij gelijk het hoofd bekneld wordt.

Dit inklemmen van den buik is hinderlijk aan het binnenbrengen van de hand des Vroedmeesters: men moet zig des moeite geeven, om den beknelden buik opwaards en ter zijde tegen de borst van het kind te ligten, ten einde alzoo ruimte te maaken om tot de voeten te komen: maar is de met water gevulde buik de oorzaak der beklemming, dan moet het water alvoorens afgetapt worden.

De onderſcheiden gevallen der buik-geboorte, zijn des drie: 1) de eenvouwige, 2) de beknelde, en 3) de waterzuchtige: van de laatstgenoemde hebben wij hier voor reeds geſproken.

De geboorte van het zijdelijk gedeelte van het lijf.

Als het zijdelijke gedeelte van het lijf, naamlijk het gedeelte tusſchen de ribben en het darmbeen van

't kind, inzakt, kan hetzelve met de rechter zijde vier liggingen aanneemen, en ook vier met de flinker zijde.

Als het kind met de zijde zoodanig inzakt, dat de rug tegen de uitpuiling of den voorberg van het heiligbeen, de borst en buik naar de schaambeenderen gekeerd is, en 't met het hoofd op het rechter, met de voeten op het flinker darmbeen ligt, dan kent men deeze geboorte,

1) Aan het groote, maar flappe water, waarin men dikwijls den navelftreng, althans voor een gedeelte, kan voelen.

2) De buik der vrouwe is plat en breed, als het kind dwars ligt; meer puntig op 't midden, als het kind van vooren naar achteren, of van achteren naar vooren ligt.

3) Men moet des de geheele hand in de baarmoeder brengen, om deeze ligging van het kind wèl te kennen; bijzonderlijk moet men zig bevlijtigen, om te voelen waar de rug, en waar het hoofd ligt.

Men gaat alzoo gevolglijk gemaklijk met de hand over den buik heen, naar de voeten, en voleindt de geboorte.

Om het kind zoodanig te keeren, dat het met het aangezicht en de borst naar achteren, tegen de lendenen der moeder gekeerd is, haalt men den bovenften voet eerst naar buiten, en trekt er eenigzins aan.

Men moet voorzichtig zijn, dat men de hand niet over den rug van het kind brenge, want zoo men dit doet, komt men, of niet tot de voeten, of men haalt dezelven over den rug, waardoor veel nadeels aan het heupgewricht veroorzaakt wordt: men moet, als men deeze ligging kent, niet lang toeven met het keeren; want daar het fmalfte gedeelte der zijde van het lijf, den mond der baarmoeder niet geheel opvult, vloeit het water meestal weg, en hierdoor wordt de keering moejelijker: uit deeze befchouwing en het keeren van deeze zijdelijke ligging van het lijf, kan men alle de andere liggingen gemaklijk beoordeelen en behandelen.

De geboorte van den rug.

Het kind kan op driederleie wijzen met den rug in den mond der baarmoeder zakken.

De eerfte is als de rug inzakt, en als de ftuit op het een, en het hoofd op het andere darmbeen ligt: de tweede, als het kind met den rug inzakt, en het hoofd boven de uitpuiling of den voorberg van het heiligbeen, maar met den ftuit boven de fchaambeenderen ligt; de derde, daar de rug inzakt, en het hoofd boven de fchaambeenderen, naar de ftuit boven het heiligbeen ligt.

Meestal zakken zulke kinderen dwars met den rug in: de tekens van deeze ligging zijn de volgende:

1) Ligt het kind dwars, dan is de buik der moeder zeer breed en plat: men voelt op de eene zijde, van buiten aan haaren buik, eene aanmerkelijke uitpuiling, welke het hoofd van het kind is; maar legt het kind van vooren naar achteren, of van achteren naar vooren, naar de fchaambeenderen, dan is de buik fmaller, men voelt boven de fchaambeenderen het hoofd van buiten, dat aldaar eene uitpuiling vormt.

2) De mond der baarmoeder wordt fterk verwijd, en er groeit een groot, maar flap water.

3) Breekt het water, zoo ontlast er zig op ééns een groote hoeveelheid, en van langzaamerhand wordt geheel het water ontlast.

4) Het ingezakte deel ftaat nog zoo hoog dat men hetzelve met den vinger niet bereiken kan; maar heeft men de geheele hand naar binnen gebragt, dan komt men:

5) Aan een breed ligchaam, aan 't welk men niet alleen de ribben, maar ook tusfchen deezen de graat-achtige uitfteekfels van de wervelen voelt; door deeze

onderſcheidt men den rug van de borst, om dat het borstbeen geheel glad is.

Men onderzoekt vervolgends naar de omliggende deelen, om te weeten, waar het hoofd en waar de voeten zijn: meestal liggen de voeten over den buik opwaards, tegen den bodem der baarmoeder; zelden of ooit zijn dezelven benedenwaards, over den ſtuit gelegen.

De geboorte van den rug is veel zwaarder dan die van de borst, om dat men in deeze ligging in 't geheel niet bij de voeten kan komen; en al kan men zulks, dan mag men dezelven niet langs den ſtuit en rug achterover haalen; want of men breekt of men ontwricht het deiebeen, of men veroorzaakt eene vanëenwijking der wervelen, en dan komen deeze kinderen met de onderſte ledemaaten verlamd ter wereld.

Om de geboorte van den rug te voleinden, raaden ſommige dezelve tot eene geboorte van den ſtuit te brengen, dat is zij willen, men moet met de vlakke hand het kind daarheen trachten te brengen, waar het hoofd ligt, tot dat de ſtuit vóór den mond der baarmoeder komt: maar dit te beproeven is dan alleenlijk maar mogelijk, als 't water nog niet afgevloeid is; is dit meestal weg, en is de baarmoeder om het kind ſamengetrokken, dan is dit niet meer mogelijk, 't welk ik meer dan eenmaal ondervonden heb: ik houde 't het beste te zijn, het kind met de vlakke hand zoo aantevatten, dat men den rug op zijde, voor- of achter-waards kan draajen, dat het met het zijdelijk gedeelte der borst of van de lendenen in den baarmoedersmond zakt; hierdoor wint men in ruimte, om tot de voeten te komen, en alzoo de geboorte te doen.

Nu moet men wèl weeten, waarheen de borst en waarheen de rug gekeerd is; naamlijk of de borst tegen de ſchaambeenderen dan tegen de uitpuiling, of den voorberg van het heiligbeen is; want van de zijde der borst moet men trachten tot de voeten te komen: heeft men deezen, zoo volbrengt men de

verlosſing naar de regelen der geboorte van het zijdelijk gedeelte van het lijf: de rug kan zoo ligt niet in het bekkenhol bekneld geraaken, als de borst.

Het zelfde moet men bij de andere liggingen van den rug doen: in alle gevallen moet men trachten den rug van den baarmoedersmond naar één der darmbeenderen te brengen.

De geboorte waarbij de ſtuit voorkomt.

Met den ſtuit kan het kind vier liggingen aanneemen; en zoo als anders, met ieder der andere deelen, tot de geboorte inzakken.

Deeze liggingen van den ſtuit zijn door de Schrijvers verdeeld in eene natuurlijke en tegennatuurlijke geboorte: als naamlijk het kind dusdanig met den ſtuit in den baarmoedersmond zakt, dat de buik tegen de lendenwervelen der moeder ligt, dan wordt deeze geboorte eene natuurlijke ſtuitgeboorte genoemd; maar zakt het kind met den ſtuit in, en is hetzelve met den buik naar den buik der moeder gekeerd, of tegen één der zijden van het bekken, dan wordt dit eene tegennatuurlijke ſtuit-geboorte genoemd; om dat het kind in 't eerſte geval met de onderkaak op de ſchaambeenderen zoude blijven hangen, en in de twee laatſte liggingen zoude het zig met de ſchouders op het ſchaambeen en op de uitpuiling of den voorberg van het heiligbeen beknellen.

Wij zullen ieder deezer vier liggingen van den ſtuit, en dan de beknelling van denzelven, beſchouwen.

1) Het water vormt zig in de rondte, zoo als bij de geboorte van het hoofd; maar het wordt breeder en grooter.

2) Neemt men in dat groote water een groot rond deel waar, 't welk zachter op 't gevoel is dan het

hoofd; ook vindt men er geene fontanellen aan, noch overëenschuiving der bekkeneelsbeenderen aan het ingezakte deel, als bij den kruin.

3) Als het water breekt, vloeit het groen en dik af.

4) Onderslaat men de vrouw, dan brengt men den vinger, met het *mæconium* bemorst, weder terug.

5) Eindelijk voelt men de opening van den endeldarm van het kind onder den schaambeensboog, en de uitwendige teeldeelen van hetzelve aan den voorberg des heiligbeens van de moeder.

Wordt men nu bij deeze natuurlijke ligging van den stuit nog gewaar, dat dezelve niet groot, en het bekken wijd genoeg is, en heeft de vrouw aanhoudende en sterke weeën, dan kan men deeze geboorte aan de Natuur overlaaten, tot dat de stuit geboren is, en de naar boven geslagene beenen van zelven neêrvallen.

Voords kan men het overige ligchaam van het kind rekken, tot dat het hoofd in het bekkenhol is, dan de armen los maaken, en het hoofd naar buiten brengen, zoo als wij zullen zien bij de geboorte der voeten; ook kan men, als alles wèl en de stuit diep genoeg ingezakt is, de vingers haakswijze in de liesch van het kind zetten, en hetzelve naar buiten voordhaalen, tot men de voeten kan losmaaken; is het kind nog te hoog voor de vingers, dan kan men gebruik maaken van eenen stompen haak.

Het eerste geval van een zwaare stuit-geboorte is, als de stuit van het kind te groot, of als het bekken der vrouwe voor den stuit te naauw is.

Dit beknellen van den stuit kent men, als dezelve zig in den beginne der geboorte sterk uitperst.

Heeft nu het kind ook eene natuurlijke ligging, dan moet men in dit geval ten eersten de hand langs het heiligbeen naar binnen brengen, de tegen den buik aangelegde voeten zoeken, en dezelven in de schede brengen, om alzoo eene geboorte der voeten te maaken.

De keering hiertoe is de volgende: men moet den rug der hand tegen de lendenwervelen der vrouwe,

en het hol der hand, tegen de voeten en den buik van het kind richten: men moet de voeten onder de knie aan den kuit vatten, en hen niet recht uitgeſtrekt, maar ter zijde, of naar binnen gebogen, daar heen geleiden, en naar buiten brengen; want anders zetten zig de knieën van het kind tegen de uitpuiling, of den voorberg van het heiligbeen ſtijf aan, en zoo men als dan maar eenige kracht gebruikte, zoude men de deien breeken.

Ik ben van gevoelen, dat men alle geboorte van den ſtuit ten eerſten in geboorten van de voeten moet veranderen, en haar niet aan de Natuur alleen overtelaaten: want

1) Zijn tog alle geboorten van den ſtuit langwijlig, zwaar en pijnlijk, van wege de geboorte van het ingezakte deel, om dat naamlijk de billen, met de naar boven gekeerde beenen, dikker en grooter zijn dan het hoofd; des verhaast men, door middel der kunst, de geboorte klaarblijkelijk, en vermijdt veele ſmarten.

2) Verhindert men ook hierdoor het inſcheuren der bilnaad, hetwelk anders in die geboorten meestal gebeurt.

3) Verhindert men het inklemmen van den ſtuit; een toeval 't welk moejelijker, dan eene geboorte van een groot hoofd, te verhelpen is; want de ſtuit kan zig niet puntig genoeg vormen, zoo als het hoofd, en men kan bij deeze, met inſtrumenten dat niet doen, dat men bij het hoofd doen kan.

4) Is de ſtuit reeds ver in het bekkenhol ingezakt, dan kan men de voeten niet meer losmaaken.

5) Men vermijdt groote kneuzingen der teeldeelen, zoo wel aan het kind, als aan de baarende vrouwe.

6) Men vermijdt de lange en ſterke drukking des navelſtrengs, waarvan de dood des kinds dikwijls een gevolg is.

7) Kan men tog niet meer dan de halve geboorte aan de Natuur overlaaten, want het hoofd en de armen moeten bij ieder deezer geboorte ook losgemaakt worden.

8) Is het naar beneden brengen der voeten in den beginne voor den Vroedmeester gemaklijk, de vrou-

wen

wen lijden daardoor weinig, en men voleindigt in eenige minuten eene geboorte, waartoe de Natuur veele uuren noodig heeft.

Uit deeze grondſtelling ſluit ik uit, dat men bij alle geboorten van den ſtuit, ten eerſten de voeten moet trachten naar buiten te brengen, 't welk bovendien in deeze ligging het gemaklijkſte is.

Is al reeds de geheele ſtuit in het bekken ingekneld, dan houden meest alle weeën op, om dat de mond der baarmoeder door het ſterk drukken bijna lam wordt; de ingeknelde ſtuit en de ſchaamdeelen der moeder en van 't kind, zwellen geduurig meer op, en door het drukken van den navelſtreng ſterft het kind: de voeten kan men, als de ſtuit reeds in het bekken gekneld zit, niet meer losmaaken; en wil men door geweld den ſtuit weder terug in het hol der baarmoeder brengen, dan kan hierdoor de baarmoedersmond van de ſchede afgeſcheurd worden.

Bij eenen ingeknelden ſtuit moet men beproeven, om op zijde van het kind, één of twee haakswijs gebogen vingers in deszelfs liesch te brengen; door middel van deezen moet men zig beijveren, door eene heen- en weêr beweeging van de eene naar de andere zijde, den ſtuit naar buiten te brengen; maar de vrouw moet met alle haare krachten medewerken.

Men kan de vingers ter wederzijde niet tegelijk in de liesch van het kind brengen, zoo lang de ſtuit zig nog niet in den uitgang of de onderſte opening van het bekken bevindt: ook moet men hierbij de bilnaad en het ſtaartbeen wat tegenhouden, om het ſcheuren voortekomen.

Het in de liesch zetten der haaken is gevaarlijk, als het kind nog leeft; alzoo moet men desaangaande zeer voorzichtig zijn.

Nooit moet men de vingers bij een nog leevend kind in de opening van den endeldarm, of, als de vrucht een meisjen is, in de ſchaamelheid zetten, om het eenigzins naar buiten te haalen: veel minder moet men aan

den gezwollen balzak van een jongetjen trekken: aan deezen misflag maaken veele Vroedvrouwen zig fchuldig.

De tweede ligging bij de geboorte van den ftuit is, als het kind met den ftuit zoodanig inzakt, dat de voorfte vlakte van het lijf tegen de fchaambeenderen ligt: dit is eene tegennatuurlijke ligging van den ftuit.

Want laat men het kind tot den uitgang naar buiten inzakken, zoo zal het zekerlijk met de onderkaak op, of boven de fchaambeenderen blijven zitten.

De tekens van deeze ligging zijn de algemeene tekens van de ftuit-geboorte: het bijzondere teken is, dat men de uitwendige teeldeelen van het kind onder de fchaambeenderen der moeder, en de opening van den endeldarm aan het heiligbeen voelt.

In dit geval brengt men, in het begin der geboorte, eene hand dusdanig in de baarmoeder, dat het kind als 't ware in de vlakke hand van den Vroedmeester zit: heeft men op deeze wijze den ftuit wèl gevat, dan draait men denzelven om, alzoo dat de beenen en de buik naar de lendenwervelen der moeder, of op zijde in het bekken tegen één der darmbeenderen gekeerd zijn: nu brengt men de voeten naar onderen, en gaat voord, als in de voet-geboorte: want van boven het fchaambeen zijn de voeten moejelijk wegtebrengen, des moet men den ftuit te vooren wat op zijde werken.

Wordt men geroepen in het geval als het kind in zulk eene ligging van den ftuit, tot in het bekkenhol ingezakt is, alzoo dat men hetzelve niet meer in de baarmoeder kan terugbrengen, zoo laat men het kind tot aan den buik buiten komen; maar dan moet men het van den buik ter zijde en achterwaards naar het heiligbeen toe keeren.

De derde en vierde ligging van den ftuit is, als het kind met den ftuit zijdelings inzakt; dat is als de eene bil op het fchaambeen, en de andere op de uitpuiling of den voorberg van het heiligbeen ftaat, en het des

met het aangezicht en den buik tegen één der darmbeenderen gekeerd is.

Laat men in deeze ligging het kind doorzakken, dan zal het zig met de ſchouders en armen tusſchen het ſchaambeen en den voorberg van het heiligbeen beknellen: deeze ligging kent men bijzonderlijk aan de plaatſing der teeldeelen, en de opening van den endeldarm des kinds.

Daar het kind nu reeds met den buik tegen één der darmbeenderen gekeerd is, kan men zeer gemaklijk met de vlakke hand den ſtuit van het zelve opligten; de voeten naar beneden brengen, en het kind geheel met den buik naar het heiligbeen keeren; maar men moet wèl letten, om het van de zijde des buiks, en niet van de zijde des rugs omtedraajen; men zoude hierdoor eenen te grooten weg maaken.

Ten laatſten is ten opzichte van de geboorte van den ſtuit nog in aanmerking te neemen, het geval als de ſtuit inzakt, en de baarmoeder ſcheef ligt: hier voelt men maar éène bil: in dit geval is niet anders te doen, dan het kind ten eerſten met de voeten naar buiten te brengen.

De knie-geboorte.

Als een kind met één of beide de knieën in den baarmoedersmond ter geboorte inzakt, dan is er eene knie-geboorte te verwachten: het water is in dit geval ſlap; men voelt in hetzelve één of twee ſtompen deelen van het kind: naa 't breeken van het water kan men deeze deelen eerst door het gevoel recht kennen; de knieën hebben de meeste overëenkomst met den elleboog, des moet men de knie-geboorte van de elleboogs-geboorte wèl onderſcheiden.

De eerſte kan men in den beginne aan de Natuur overlaaten, als het kind wèl ſtaat, 't welk men daarentegen nooit bij die van den elleboog kan doen.

De knie is niet zo puntig, als de elleboog, en men vindt aan denzelven de beweegelijke knieſchijf: brengt men de hand nog hooger, dan zal men tot aan den ſtuit en aan de uitwendige teeldeelen van het kind komen.

Het kind kan met de knie de zelfde vier liggingen aanneemen, als met de voeten: zo men de knie naar beneden trekt, wordt het eene voet-geboorte, welke dezelfde behandeling vereischt, gelijk wij in de volgende afdeeling zullen zien.

Somtijds neemt men waar, dat al heeft men alle twee de voeten naar beneden gebragt, dat één van dezelven korter dan de andere ſchijnt te weezen; al kan dit natuurlijk zoo zijn, is 't echter duizend keeren tegen één het gebrek, dat het kind met den kortſten voet door den navelſtreng geſtrengeld is: hier moet men des niet met geweld aan den kortſchijnenden voet, of aan het geheele kind trekken; want daardoor zoude men, met den ſtreng, aan den navel van het kind trekken, en den navelſtreng af-, of den moederkoek los ſcheuren, of men brake ligt' het geſtrengelde been; men moet veelëer in dit geval den navelſtreng naar het kind toe haalen, om het geſtrengelde been of de voet, of als dit niet meer te doen is, en men met de ſchaar daar tusſchen kan komen, moet men den navelſtreng ſtuk knippen, en het kind ſchielijk, ver genoeg naar buiten haalen, om den ſtreng te binden: kan dit niet gedaan worden, zoo moet men de einden zoo lang laaten digthouden tot men ze binden kan.

De Voet-geboorte.

Als een kind met één of beide de voeten in den baarmoedersmond zakt, word het eene geboorte van de voeten genoemd: het kind kan bij het inzakken der voeten, eene viervouwige ligging hebben: het kan met de voorste vlakte van het lijf naar het heiligbeen, naar het schaambeen, of tegen één der darmbeenderen gekeerd zijn.

In het eerste geval is 't eene natuurlijke, en in de andere drie gevallen eene tegennatuurlijke geboorte.

De tekens, dat het kind met de voeten in den mond der baarmoeder zakt, zijn de volgende:

1) De weeën verwijden den baarmoedersmond zeer langzaam.

2) Het water groeit niet in de rondte, maar in de langte, worstvormig, en flap.

3) In de vliezige blaas voelt men niet de bolswijze hardigheid van het hoofd, maar alleenlijk kleene leden.

4) Breekt het water, dan ontlast zig allengskens eene groote hoeveelheid van hetzelve.

5) Eindelijk kan men de voeten van de handen onderscheiden, om dat de groote teenen met de anderen in eene rei, en niet van dezelven afstaan, zo als de duim van de overige vingers: niet minder kan men, door middel der hiel en enklauwen, de voeten van de handen onderkennen.

Maakt men nu gevolglijk uit deeze tekens op, dat het kind met de voeten ingezakt is, en voelt men te gelijk dat de baarmoedersmond genoeg verwijd is, zoo moet men ten eersten de geboorte door de hand voleinden, dat het water niet weg sluipe, en het kind alzoo droog liggen blijft, waardoor de geboorte moejelijker wordt: hierom is het ook, dat men de geboorte niet aan de

Natuur moet overlaaten, zo anders het kind niet kleen of het bekken niet te naauw is.

Heeft men nu de baarende Vrouw dwars over het bed gelegd, en is de hand binnen den mond der baarmoeder gebragt, dan vat men beide de voeten boven de enklauwen, zoodanig, dat de middenfte vinger tusfchen de voeten van het kind geplaatst zij, en dan trekt men het kind tot aan de kuiten uit de fchede.

Staan nu de teenen van de voet naar 't heiligbeen, en de hiel naar het fchaambeen der moeder gekeerd, dan is dit een teken dat het kind op den buik, en met het aangezicht naar achteren ligt; en dit is eene natuurlijke geboorte der voeten.

Deeze ligging is het, waarin men het kind vervolgends, tot over de knie, uit de fchede kan trekken; men bedekt de voeten alsdan met warme doeken, en trekt hetzelve dan aan de dije tot over de billen naar buiten: als men trekt draait men het kind, als 't ware, in de rondte; doch zoo, dat men altoos de vingers om den buik of de borst van het kind, en de duim op de wervelen geplaatst heeft; dusdanig kan men het zelve veelal gemaklijk, tot op de armen en het hoofd naa, uithaalen.

In zoo verre ja is het uithaalen gemaklijk; in zoo verre perst de Natuur zelve 't meestal uit, als men de geboorte aan haar over laat; maar is de bafis van het hoofd tot in het bekkenhol gekomen, dan is 't het bedenkelijk tijdftip waarin het leven des kinds in gevaar is, vermids de Natuur zeer zelden, en niet dan naa een langen tijd, het hoofd verlost: hier van daan is het dat de kunst behulpzaam moet weezen, om 't nog vastzittend hoofd te verlosfen, en 't leven van het kind aan 't gevaar te onttrekken.

Het hoofd van 't kind kan met den kin onder of boven de uitpuiling, of den voorberg van het heiligbeen geplaatst weezen: in 't eerfte geval zal het achterhoofd van boven de fchaambeenderen, en in het tweede tegen de fchaambeenderen ftaan.

In het eerſte geval kan men het hoofd des kinds, door ſterk te trekken, gemaklijk affcheuren; maar in het tweede geval gaat het hoofd door het ſterk trekken dikwijls beneden in het bekkenhol; in beide gevallen moet men niet geweldig trekken, zo het hoofd niet gemaklijk wil volgen; maar men moet te vooren de armen eerst losmaaken, en dan kan het hoofd gemaklijk naar buiten gebragt worden.

Men brengt des de hand op zijde, langs het hoofd des kinds, om hoog in het bekken, tot boven den elleboog van het kind; dan drukt men aldaar den arm over het aangezicht, naar de tegenover ſtaande zijde van het bekken, en brengt denzelven, in eenen cirkel, voor bij het aangezicht naar beneden, naar de borst, en vervolgends naar buiten.

Bragte men den arm van het kind niet zijdelings en binnenwaards, maar van het voorste gedeelte van het bekken recht naar achteren, tegen het heiligbeen, zoo zoude men denzelven ligtlijk breeken.

Er is nog waarteneemen, dat men altoos dien arm moet trachten los te maaken, die naast aan den endeldarm der moeder ligt; want men trekt het hoofd van 't kind altoos wat ſchuin in 't bekkenhol, in dier voegen dat de eene arm wat nader bij den endeldarm ligt, en op die zijde kan men het gemaklijkſte naar binnen komen.

Heeft men nu één arm los gemaakt, dan kan men op de andere zijde gemaklijker naar den anderen arm komen, om ook deezen, even als den eersten, lostemaaken.

Als men op gezegde wijs de armen uitgehaald heeft, zoo kan men beproeven, om door eene zachte drukking op de ſchouders, het hoofd naar buiten te buigen; kan dit nog niet, zoo moet men niet meer trekken, maar dat deel op de volgende wijze uithaalen.

Wij hebben reeds gezegd, dat het hoofd met het onderste gedeelte, boven of onder den voorberg kan

vastzitten: in het eerste geval brengt men de vlakke hand over den hals van het kind, en tusſchen het heiligbeen tot onder den kin; deezen drukt men omhoog, zo dat men met twee vingers in den mond van het kind kan komen; door die twee vingers brengt men de onderkaak onder de uitpuiling of voorberg van het heiligbeen, en dan tracht men eenige vingers op den nek van het kind te brengen, om denzelven naar onder te dwingen, ten einde het achterhoofd van de ſchaambeenderen in het bekken te drukken.

Is het hoofd reeds in het hol van het heiligbeen geplaatst, zoo kan de vrouw met de weeën ſterk perſen: nu brengt men de vingers op nieuw in den mond; tevens het hoofd van de bilnaad naar het ſchaambeen, en voords uit de ſchede geheel naar buiten.

Het neêrtrekken van 't hoofd in eene rechte lijn, waardoor men het lijf van 't kind boven de ſchouders trekt, is zelden toereikend, om het hoofd naar buiten te brengen, al trekt men ten gelijken tijde met de eene hand aan de onderkaak; maar men moet daartoe de volgende handgreepen gebruiken: men laat naamlijk het reeds geboren lijf van 't kind door eene helphand vasthouden; dan trekt en drukt de Vroedmeester het hoofd nu eens omhoog naar de ſchaambeenderen, om de onderkaak en het aangezicht naar beneden te brengen; dan drukt hij weder met den duim het achterhoofd van 't kind van de ſchaambeenderen naar 't heiligbeen, alzoo dat hetzelve zig meer van het ſchaambeen verwijdert: dit op- en neder-beweegen van het hoofd helpt veel, gelijk ik dikwijls waargenomen heb, en meer dan het ſterkſte trekken in eene rechte lijn: maar als de onderkaak van het kind, boven het hol van het heiligbeen op ſtaat, en niet door de vingers daarvan afgebragt kan worden, zo zoeke men het geheele hoofd op zijde te brengen, zoodanig, dat de onderkaak met het aangezicht tegen den rand der darmbeenderen gekeerd ſtaat.

In deeze zijdelingſche ligging van het aangezicht kan het hoofd dikwijls buiten het bekken gebragt werden,

om dat het breedste gedeelte van het hoofd in den grootsten diameeter van het bekken komt te liggen.

Bijzonder gemaklijk scheurt men het hoofd van een dood en reeds half verrot kind af; ook hoofden van gezonde kinderen, waaraan lang en sterk getrokken is, hangen dikwijls alleenlijk door de huid nog aan den hals vast: dit kan den kundigsten Vroedmeester gebeuren, en daarnaa moet men niet veel aan de onderkaak van half verrotte hoofden trekken; want daardoor scheurt men dezelven stukkend of geheel af; men moet bij deeze hoofden den vingers tot in de oogholten, of is het mogelijk, (om dat verrotte hoofden week zijn, en zig gemaklijk samen laaten drukken,) de vlakke hand tot over de kruin van het hoofd brengen en het neêrdrukken; dusdanig scheurt men hoofd zekerlijk niet af, bijzonderlijk als men van achteren, boven den hals, de kracht om neêrte drukken aanbrengt.

Maar zo het hoofd bovenmatig groot, monstereus, of waterzuchtig is, dan is 't somtijds onmogelijk om hetzelve, zonder 't van den hals aftescheuren, naar buiten te brengen: in dergelijke gevallen moet men dan, als 't kind nog leeft, de tang onder deszelfs lijf aan het hoofd leggen, en met dezelve het hoofd trachten uittehaalen: maar weet men zeker dat het kind dood is, dan moet men met het *perforatorium* eene opening maaken, om de hersenen uit het hoofd te ontlasten, alzoo dat hetzelve kleener wordt; als dan kan het hoofd gemaklijk verlost worden, 't zij met de hand of met de haak, die men in de oogholte, of in de gemaakte opening aan het achterhoofd zet, gelijk wij bij het spreeken over de operatiën zullen verklaaren.

Mij blijft nog aantetekenen dat men, bij alle geboorte der voeten, niet vergeete ten eersten den navelstreng naar het kind toetehaalen, zoodra hetzelve tot over den buik buiten de schede der moeder gebragt is, anders zoude de streng breeken.

Dit zelfde is noodig, als de streng tusschen de beenen

van het kind doorgaat; hier trekt men denzelven naar de navel van het kind, alzoo, dat men de voet van het kind daar kan uitbrengen.

Er is nog eene natuurlijke geboorte der voeten, als dezelven naamlijk beiden inzakken, en het kind op den buik ligt: doch vindt men dat het alzoo inzakt, dat de buik niet naar de lendenwervelen maar naar het ſchaambeen gekeerd is, of tegen één der darmbeenderen, dan moet men het niet in deeze ligging naar buiten brengen, maar het zelve eerst op den buik wenden, alzoo dat, in het eerste geval, de onderkaak zig niet op het ſchaambeen vastzet, en, in het tweede geval, dat het kind niet met zijne ſchouders tusſchen de uitpuiling of den voorberg van het heilig- en ſchaam-been beklemt raakt.

Dat het kind op den rug ligt, weet men, als de voeten die men uit de ſchede gebragt heeft zoodanig liggen, dat de teenen naar het ſchaambeen, en de hiel naar het heiligbeen gekeerd is.

In dit geval kan het kind maar tot aan het hoofd geboren worden; dan gaat de onderkaak op den bovenrand der ſchaambeenderen zitten, en men zoude door ſterk te trekken het hoofd veeleer afſcheuren, dan hetzelve in deeze ligging naar buiten brengen; wanneer het niet zeer kleen is.

Heeft men nu de voeten uit de ſchede gebragt, dan trekt men dezelven niet meer naar zig; maar men vat het eene been boven de knie, en buigt het over 't andere heen; op deeze wijs kan men het kind dikwijls gemaklijk van den rug op den buik brengen; maar men moet altoos dien voet over den anderen trachten heen te brengen, die het verste van den endeldarm is, dat is, die het naaste bij het ſchaambeen ligt; want meestal heeft het kind eene ſchuinſche ligging naar eene zijde van het bekken, en hier door wordt het omdraajen gemaklijker.

Maar ligt het kind in eene rechte lijn van het bekken, dan is het om 't even, of men den rechter dan

den flinker voet ombuigt: heeft men het kind nu van den rug op den buik gelegd, zoo voleindt men de geboorte, als boven gezegd is.

Is het kind, door eene onverſtandige Vroedvrouw, reeds tot aan het bekken, tot de lendenen, of tot de borst uitgehaald, dan is het omdraajen van den rug op den buik zoo moejelijk als gevaarlijk; want is men niet voorzichtig, dan kan men de dijen of wervelen van het kind ontwrichten, afbreeken, of de borst indrukken, en het kind echter niet naar buiten brengen: des is het een hoofdregel, dat men de voeten nooit te verre uit de ſchede moet haalen, als de teenen naar boven gekeerd ſtaan.

Wanneer het kind tot aan de lendenen geboren is, dan legge men de eene hand op de lendenwervelen, de andere onder den buik, en beproeve alzoo het omdraajen.

Is het kind tot aan de borst geboren, dan is dit omdraajen nog minder mogelijk, en alzoo te gelijk veel gevaarlijker; want drukt men het kind de borst in, dan ſterft het; en wordt het levendig geboren, dan ſpuwt het bloed, en kan geen ademhaalen, maar ademt gelijk een ſtervend mensch; ja als men de borst draait, terwijl het hoofd en de armen reeds in den ingang van het bekken zijn, dan draait men het kind ligtlijk den hals om.

Dus is 't het beste dat men in dit geval, als het kind naamlijk tot aan den hals in het bekken is, tracht tusſchen het aangezicht van hetzelve en het ſchaambeen eenen arm los te maaken, en uittehaalen.

Heeft men nu eenen arm naar buiten gebragt, dan brengt men de hand op de andere zijde, ter losmaakinge van den anderen arm, ook in de ſchede.

Naa dat, ten laatſten, de armen geheel los gemaakt zijn, brengt men den kin van de ſchaambeenderen af, en ter zijde.

Men brenge de vlakke hand, of eenige vingers, op de zijde van het hoofd des kinds, zoodanig dat men het geheele aangezicht van het ſchaambeen naar één der

darmbeenderen keert; tegelijk laate men het lijf van 't kind op dezelfde zijde draajen, waar het aangezicht naar toe ſtaat: in deeze zijdelingſche ligging brengt men twee vingers in den mond van het kind, of van buiten op de bovenkaak; en zoo helpt men het hoofd, naar onderen door te persſen, dewijl men tevens aan het lijf van 't kind trekt; want het is juist niet noodig, dat men het aangezicht naar het heiligbeen brengt, en ook niet dat men altoos eerst alle twee de armen los maakt.

Bij de zijdelingſche voet-geboorte, dat is als het kind met de voeten zoodanig inzakt, dat de teenen naar één der darmbeenderen, en de hiel naar het tegenoverſtaande gekeerd is, dan ligt hetzelve ook op ééne zijde in het bekken: in deeze ligging kan men het kind in 't geheel niet uithaalen: het hoofd op zig zelf zoude gemaklijk doorgaan, maar de ſchouders gaan tusſchen het ſchaambeen en den voorberg van het heiligbeen vastzitten: in dit geval beproeft men om den eenen ſchouder met het hoofd op zijde in het bekkenhol te drukken, en het alzoo naar buiten te brengen.

Er zijn ook geboorten der voeten waar bij maar één voet inzakt: hier moet men den tweeden voet zoeken, om dat het gevaarlijk is het kind aan den eenen voet te trekken; want men ontwricht of breekt het been, of men veroorzaakt eene afwijking van het kraakbeenige aangroeiſel, van het boveneinde des deiebeens: men heeft ook ſoms, door de onvoorzichtigheid van aan den éénen voet te trekken, het been of de voet afgeſcheurd.

Niet altoos vindt men den tweeden voet zoo gemaklijk als men wel denkt, om dat dit been en voet ſomtijds zoo ſtijf aan den buik van het kind ingeperst is, dat men het niet voelt, maar dikwijls met de hand daarover heen gaat, bijzonderlijk als de werkende hand door den langen arbeid verhit, krachtloos is geworden, zonder eenig gevoel.

De misſlag, waardoor eenige Vroedvrouwen ſomtijds uuren lang naar den tweeden voet gezocht en denzelven niet gevonden hebben, beſtond daarin, dat zij de hand aan den buitenkant van het been binnenbragten.

Als men 't kind aan den eerstgevonden voet te ver in het bekken brengt, bijzonderlijk als het bekken wat naauw of het kind zeer groot is, kan men veelal onmogelijk den tweeden voet buiten brengen: in dit geval moet men het kind met het geheele lijf wat terug in de baarmoeder dringen; dan heeft men meer ruimte om tot den anderen voet te komen, en dien buitentebrengen.

De tweede voet kan ook van achteren tegen den rug aanliggen, want de gewrichten en banden des kinds in 's moeders ligchaam zijn zoo flap, dat men ieder derzelven in alle vormen kan buigen en draajen, 't welk bij een geboren kind zonder ontwrichting niet kan gefchieden; om dus met zekerheid den tweeden voet te vinden, brengt men de vlakke hand aan de zijde van den grooten teen, langs het been tot aan de teeldeelen van het kind: hier zal men zekerlijk ontdekken, waar het andere been en de voet ligt, dien men dan naar beneden bij den andere voet brengt, en alzoo de geboorte daarftelt

---

De zwangerheid buiten het hol der baarmoeder.

Volgends de gewoone wetten der Natuur, wordt een bevrucht ei in de baarmoeder overgebragt, aldaar vast gehecht, en tot op den tijd der geboorte bewaard: intusfchen blijft het bevruchte ei fomtijds in één der eiernesten, in één der trompetten, in de fchede, of buiten de baarmoeder in de buikholte liggen, en zet zig aldaar tot eene zekere grootte uit.

Deeze ongelukkige ontvanging noemt men eene tegennatuurlijke bevruchting, en is altoos twijfelachtig voor moeder en kind.

De kennis van deeze tegennatuurlijke bevruchting en zwangerheid is in de eerste helft der dragt geheel onzeker, haare waarfchijnelijkheid veronderftelt men door de volgende verfchijnfelen.

1) De buik zet flechts op de eene zijde uit.

2) In deeze uitgezette zijde des buiks, wordt de beweeging der vrucht gevoeld, en nog beter en duidelijker kan men dezelve door de bekleedfels van den buik voelen.

3) De maandlijkfche bloedontlasting neemt men zeldzaam waar, en de overige waarfchijnelijke verfchijnfelen der zwangerheid zijn ook tegenwoordig.

4) De uitzetting van den buik is in dergelijke zwangerheden lastig en pijnlijk.

Het beste verfchijnfel vindt men echter in de onveranderlijkheid van den baarmoedersmond: deeze blijft in de geheele zwangerheid hard, langachtig, open en puntig, zoo als hij buiten de zwangerheid is.

Nadert de geboorte, dan onftaan er afwisfelende valfche weeën, ftaande welken de mond der baarmoeder onveranderlijk blijft; er vloeit geen bloed, gemengd met flijm uit de fchede; in den mond der baarmoeder voelt men geen groejing van het water, ook niet van het hoofd, of eenig ander deel des kinds; de weeën zijn zoo fterk als of het gezwel wilde openbarsten; fomtijds wordt er eene fterke beweeging der vrucht gevoeld, en de moeder en omftanders hooren ook foms eene inwendige breeking van 't gezwel; nu bedaaren de weeën op ééns, de vrouw wordt krachtloos, valt in onmagt, of fterft onverwachts.

Niet altoos echter is de uitgang van de bevruchting in den buik zoo ongelukkig: de levendige en groote vruchtjens alleen hebben deeze gevaarlijke zwangerheid dikwijls alzoo doen eindigen: als de vrucht in de eerfte maanden, wanneer dezelve nog kleen en rustig is, fterft, dan heeft de Natuur zig dikwijls, door eene wondervolle verandering, gered.

Gelijk het kennen en de uitgang van de zwangerheid in de buiksholte twijfelachtig zijn, zoo is ook de hulp onbepaald: wij zullen den uitgang of de eindiging deezer zwangerheid in vier foorten van gevallen onderfcheiden; waarvan het eerste is, als het kind, onder de flechtfte

toevallen, zijne bewaarplaats breekt: het tweede, als 't kind, zonder eenig toeval, in zijne bewaarplaats verhard: het derde, als zig eene waterzucht in den buik daarstelt, en het vierde geval is, als het kind verrot, en er dan een etterzak en ontlasting in of door den endeldarm, of aan het onderste gedeelte van den buik plaats heeft.

In het eerste geval, als men uit alle verschijnselen besluit, dat het kind zijn ei gebroken heeft, en in de buikholte uitgestort is, dan is er geen ander middel ter waereld overig, als de Keizerlijke snede: deeze is in dit geval niet zoo gevaarlijk, om dat men hier alleenlijk de buikbekleedselen behoeft te openen, zonder de baarmoeder te beschadigen: in het losmaaken van den koek ligt echter de grootste zwaarigheid; evenwel is het beter een onzeker middel te beproeven, dan de baarende vrouw aan den zekeren dood overtegeeven.

In het tweede geval, als het kind zig met zijne aanhoorige deelen verhard, naamlijk als de weeën en de beweeging van het kind zig allengskens verliezen; als zig geen teken van het scheuren van het ei; geene tekens van ontsteeking der ingewanden opdoen, in dit geval kan geene hulp toegebragt worden; zij is ook niet noodzaaklijk: er zijn voorbeelden dat dergelijke vrouwen haar geheele leven door, zulke verharde kinderen in haaren gezwollen buik omgedragen hebben, en wel zonder eenigen hinder.

In deezen toestand is 't alzoo beter alles aan de gevolgen overtelaaten, dan bij eene onzekere operatie hulp te zoeken; ja men heeft waargenomen, dat dergelijke vrouwen in deezen tijd eenige maalen in de baarmoeder bevrucht zijn geworden, en gelukkiglijk verlost zijn.

Het derde geval eener buikbevruchting is een door het drukken van het kind veroorzaakte verzameling van etter: dit gezwel wordt aan zijne eigene verschijnselen gekend: somtijds opent het zig van zelf, en de beentjens van het kind dringen dan wel in de opening van het-

zelve; men heeft het van onderen en ter zijde aan den buik, en aan den endeldarm waargenomen: het moet behoorelijk verwijd worden, en het kind, met de daartoe dienende inſtrumenten in ſtukken of, is het mogelijk, geheel uitgebragt worden; dan moet men de zweer zuiveren en tot geneezing brengen: wordt dezelve niet op de eene of andere wijs geopend, dan ſterft de vrouw aan het koud vuur, of aan eene uitteering in een ſleepende ziekte.

Het vierde geval is, als de vochten van het ei zig zoodanig ophoopen dat er een watergezwel uit onſtaat: men kan in den beginne het water door de *paracenteſis* ontlasten; echter is het beter terſtond eene genoegzaame verwijding in het gezwel te maaken, ten einde het kind geheel naar buiten te kunnen brengen, als men naamlijk in 't zekere overtuigd is, dat er eene bevruchting in den buik plaats heeft.

Voor het overige is nog aantemerken, dat men niet tot deeze bevruchting moet rekenen, het geval als een kind door het ſcheuren der baarmoeder in de buiksholte valt; daarvan hebben wij reeds geſproken.

De geboorte door den endeldarm.

Onder de veele tegennatuurlijke geboorten heeft men ook eenige gevallen, waarin vrouwen door den endeldarm gelukkig verlost hebben: men heeft tweeërleie ſoorten daarvan waargenomen, naamlijk dat kinders geheel of ook reeds verrot door denzelven zijn uitgekomen: als men derhalven weet dat eene vrouw zwanger is, en er zig, ſtaande de weeën, in den endeldarm

een

een groot bolrond ligchaam laat ontdekken, dan is dit een teken, dat de vrouw door den endeldarm zal verlossen: van dergelijk eene geboorte, kunnen verscheiden oorzaaken weezen: de schede kan samengegroeid of te naauw voor de geboorte zijn, of zij kan haare opening in den endeldarm hebben; men moet des de schede hier verwijden, of den uitpuilenden ronden bol in den endeldarm, door eene lange insnijding, openen, en uit deeze opening van den endeldarm, het kind naar buiten brengen; maar willen de beenderen van een verrot kind door een ettergezwel uit den endeldarm naar buiten komen, dan moet men den weg daartoe openen, en de zweer zoo wel van binnen als van buiten door *antiseptische* middelen geneezen.

Over de instrumentaale operatiën, in de Vroedkunde, in het algemeen.

De ten allen tijde waargenomene onmogelijkheid om te baaren, de verschrikkelijke toevallen daarmede verbonden, hebben het menschlijke hart, door een aangeboren medelijden, van de vroegste tijden af, aangespoord tot het uitdenken van verscheiden werktuigen, welke de Natuur ondersteunden, wanneer de best daar toe dienende middelen, en de kundigste hand onvermogend waren.

Doch juist ook hier is het, waar het naar uitvindingen hunkerende verstand der menschen wel het meest gedwaald heeft: het getal der vroedkundige instrumenten is verbazend vermenigvuldigd: het gebruik en de tijd hebben het grootste deel derzelven als volstrekt gevaarlijk, anderen als onbruikbaar, weder anderen onvoldoende gevonden, en de meesten derzelven zullen in vervolg van tijd meer tot een gedachtenis van schrik, dan tot eere van hunnen uitvinder verstrekken.

Men werd reeds gewoon de bedoelde doodlijke ijzers in de ingewanden der menschlijke vruchtjens te brengen; men kende in de barbaarſche tijden geene gemaklijker hulp, dan de jammerlijke ſtukſnijding der ongelukkige wichtjens; zij werden de ſlagtoffers der eenvouwigheid en blindheid van de eeuw waarin zij ſtonden geboren te worden.

Het is hier de plaats niet, om een lijst te geeven, der uitgevondene Inſtrumenten voor de Vroedkunde, dezelven ſtukswijs te beſchouwen, te verdoemen, of met lof te kroonen, dit was eens het werk van eenen onzer grootſte Vroedkundigen, den beroemden KRANZ, wiens werken voor altoos der waare geleerdheid ter eere zullen verſtrekken: men kan alle operatiën in de Vroedkunde onder de volgende afdeelingen brengen, als daar is,

1) Het gebruik van den Roonhuyſiaanſchen hefboom.
2) ——— ——— der tangen.
3) Het ontlasten der herſenen.
4) — ——— van de ingewanden der borst.
5) Het naar buiten brengen van een afgeſcheurd hoofd.
6) — — —— ——— van een van 't hoofd afgeſcheurden tronk.
7) Het klieven van het kraakbeen der ſchaambeenderen.
8) De buik-ſnede.
9) — keizerlijke ſnede.

Van de ontelbaare menigte inſtrumenten hiertoe gebruikelijk, heb ik, door veelvuldige ondervinding, alleenlijk vijf als noodig, nuttig, en in alle gevallen toereikende bevonden te weezen: zij zijn 1) de Hefboom, 2) de Tang, 3) het Perforatorium, 4) de Stompe haak, 5) de Beentang, zoo als men dezelve hier achter afgebeeld ziet: het gebruik en de werking van ieder deezer inſtrumenten, zullen wij in de daartoebehoorende operatiën aantoonen.

In 't algemeen is omtrent het gebruik der inſtrumenten aantemerken, dat men zig nooit van dezelven moet bedienen, als men de verlosſing door de hand kan ver-

richten; dat men altoos, als de nood het gebruik der inſtrumenten vordert, de ſtompen voor de ſnijdenden den voorrang geeft; dat men alvoorens de operatie te doen, wèl moet overleggen, of het kind dood dan nog leevendig is, en of de baarende vrouw nog in ſtaat is de operatie doorteſtaan, en eindelijk, of de operatie ten eerſten moet gedaan worden, dan of dezelve uitſtel kan gedoogen; welke plaatſing de baarende vrouw en de Vroedmeester moeten neemen, enz. dit alles moet vooraf, gelijk gezegd is, wèl aandachtlijk overwogen worden.

De voorrang der hand-operatie boven die der inſtrumenten, en de voorrang der ſtompe boven de ſcherpe werktuigen, vallen van zelven in 't oog, om dat men door de handen en door de ſtompe werktuigen niet zoo ligt de moeder, het kind, of zig zelv' kan beſchadigen, als door de ſcherpe werktuigen.

De tekens of een kind nog leeft, dan of het dood is, moeten bij ſommige kunstbewerkingen met zekerheid bepaald worden; wij hebben dezelven in de afdeeling van *de geboorte van een dood kind* opgegeven.

Of eene baarende vrouw nog in ſtaat is de operatie door te ſtaan, hangt af van de krachten der vrouwe zelve, ook van den ſtaat der baarmoeder: als de vrouw bij krachten is; als de pols gelijk, zacht, en maatig vol is; als de tong vochtig en rood is; als het ademhaalen gemaklijk geſchiedt; als het aangezicht en de ledemaaten hunne natuurlijke warmte hebben; als de ſtem helder en duidelijk is; als 't gelaat zig blijmoedig vertoont, en er geene neêrſlagtigheid plaats heeft, dan heeft de baarende vrouw genoeg krachten: gevoelt zij geene brandende hitte in de baarmoeder; kan zij het drukken en betasten verdraagen; gevoelen de teeldeelen en de baarmoeder de naar binnen gebragte hand of de inſtrumenten des Vroedmeesters, en weent de vrouw bij eene kleene verwijding van den baarmoedersmond, maar zonder dat niet, dan is de baarmoeder in een goeden ſtaat.

Maar neemt de Vroedmeester waar, dat de teeldeelen

en de ploojen der fchede fterk zwellen; volgt, naa eene koude en rilling, eene koorts, met een harden en gezwinden pols, en groote krachtloosheid; is de tong met een bruine flijm bedekt, en is het drukken van buiten op den buik zeer pijnlijk, zoo dat de baarende vrouw niet zonder groote angstvalligheid tot het onderflaan kan befluiten; is ieder der weeën kort, maar gevoelig, dan is de baarmoeder ontftoken.

In dit geval moet men, nog vóór de operatie, gebruik maaken van aderlaatingen, en uitwendige ftovingen, met azijn van goudglid en water, *(aqua vegeto mineralis)* op den buik te leggen, amandelmelk of gortwater, enz. in eene groote hoeveelheid te laaten drinken, en dan tot de operatie overgaan.

Maar ook in eene beginnende verfterving der baarmoeder, moet men de baarende vrouw niet onverlost laaten fterven: bijzonderlijk als men uit de verfchijnfels kan befluiten dat het kind nog leeft.

Men kent de verfterving van de baarmoeder, als naa de voorgegane tekens van ontfteeking, of ook zonder dezelve, de weeën en de pijn geheel ophouden, en als er een lijkachtige ftank uit de baarmoeder komt; vervolgends aan de ongevoeligheid en koude der teeldeelen, en der baarmoeder, alzoo dat de vrouw de operatie wel met eenig gevoel, maar echter met groot geduld ondergaat en doorftaat; aan eenen zachten, maar elastiquen opgezetten buik; als alle leden mat en als geflagen zijn; als de pols koortfig, maar kleen is; als de tong bruin wordt; als het naar buiten gebragte kind en de nageboorte zwart en verrot is; als naa de verlosfing weinig of geheel geen bloed meer vloeit.

Ook bij deeze ongunftige verfchijnfels heeft men foms nog het geluk gehad, van naa de verlosfing, de vrouw, door fterkende, verkwikkende, en rotting tegenftaande middelen te behouden.

Maar daartoe is geene hoop, als, bij de voorgaande tekens, de buik allengskens, zonder pijn, heel hoog opzet, wel zacht is, maar een rottig, kraakend gezwel vormt;

als de teeldeelen yskoud en ongevoelig worden; als zig uit dezelven een ſtinkend vocht ontlast; als de vrouw aan den ruggegraat pijn gevoelt, en ook niet op den rug liggen kan; als de onderſte leden lam, en de pis en drekſtoffen zonder gevoel ontlast worden; als de adem korter wordt; als de pols kleen, allengskens ſneller, en ten laatſten uitzettend wordt en beeft; als eene bijzondere kalmte des gemoeds plaats heeft; als de lijderes zig over niets meer bekreunt, naar niets meer vraagt, offchoon zij ook tot haar' dood toe van alles bewust zij: het vrijwillige braaken van eene groene of zwarte ſtoffe; de hik; het geluid geevend neêrſlikken van het drinken; verſchrikkelijke oogen; met wijd openſtaande pupillen, die voor het ſterkſte licht onbeweegelijk blijven; bleeke lippen; krampachtige beweeging, bezwijming, het koude zweet op 't voorhoofd, de koude van het aangezicht en der leden, geeven den Vroedmeester onwederſpreekelijk te kennen, dat de baarende vrouw zig door eene geheele verſterving reeds op den boord des grafs bevindt.

De Vroedmeester moet deeze ongelukkige niet meer aanraaken, om de kunst geen ſchande te doen ondergaan; de ſtervende lijderes de laatſte oogenblikken haars levens niet ondraagelijk te maaken, en alzoo een leven te verkorten; op de behoudenis van 't welke geene hoop meer overig is.

Of in de andere overige gevallen de operatie moet gedaan worden, dan of dezelve nog uitſtel kan lijden, moet de Vroedmeester uit de geſteldheid der omſtandigheden, uit de krachten, en uit de geſteldheid der baarmoeder en der vrouwe zelve opmaaken; de dringende toevallen, als, eene hevige bloeding, de ontſteeking der baarmoeder, de inſcheuring derzelve, enz., dulden geen uitſtel: maar een bekneld hoofd met goede omſtandigheden ten opzichte der moeder, en de tegenwoordigheid van ſterke weeën, veroorlooven met de operatie nog te toeven: als het kind nog leeft, kan men de herſenen niet ontlasten, 't welk wij bij ieder operatie afzonderlijk zullen aantoonen.

De plaatſing eener baarende vrouw tot de operatie is

dezelfde welke bij het keeren wordt in acht genomen: de hefboom alleen kan in de gewoone ligging gebruikt worden; maar alle de andere inftrumentaale operatiën moeten gefchieden of in het kunftige bed of op een gewoon bed, mids de vrouw er dwars over ligge: deeze liggingen heb ik in het fpreeken over de keering reeds befchreven.

Bij het in- en uit-brengen der inftrumenten in het ligchaam der baarende vrouwe, is 't een hoofdregel, dat, als de eene hand binnen gebragt is, de andere het inftrument op die hand naar binnen ftuwt: het inftrument moet van de bedoelde hand niet afgaan.

Thans zal ik de kunstregelen van iedere operatie afzonderlijk verklaaren.

Over het gebruik van den Roonhuyfiaanfchen hefboom.

Het inftrument, hier achter afgebeeld, wordt *Hefboom van Roonhuyfen* genoemd: de verdoemde zucht naar goud heeft reeds voor honderd jaaren dit nuttige werktuig, aan het welzijn der baarende vrouwe in 't algemeen onttrokken.

De uitvinding van hetzelve heeft men te danken aan wijlen den Heere CHAMBERLIN, een beroemd Vroedmeester in *Engeland*, die, en met hem zijne drie zoonen, welken ook Vroedmeesters waren, dit werktuig langer dan 60 jaaren verborgen gehouden heeft; vervolgends werd het bekend bij fommige Vroedmeesters, die er dezelfde fchandelijke geheim kraamerij mede dreeven, daar zij het niet verkochten dan voor groote geldfommen, en onder belofte van een eeuwig ftilzwijgen: te *Amfteldam* heeft ROGIER VAN ROONHUYSEN, door middel van dat zelfde werktuig, zijnen roem verworven;

de erfgenaamen van deezen hebben het voor veel gelds verkocht aan J. FISCHER, en HUGO VAN DE POLL, twee ſtads Geneesheeren ter gemelde plaatſe; en die twee oprechte menſchenvrienden maakten het openlijk bekend, tevens met eene verklaaring van deszelfs gebruik.

Het inſtrument beſtaat in een hefboom van de eerſte ſoort, die aan het einde wat gebogen is: ROONHUYSEN en zijne opvolgers, hebben hetzelve geheel met hondenleer bekleed; doch dat maakt het zonder noodzaakelijkheid dikker, en alzoo onbekwaamer om langs een groot hoofd naar binnen gebragt te worden: hierom heb ik mij altoos van den onbekleeden hefboom bediend, doch hem tevens vóór 't gebruik, in warm water gelegd, om de koude van het ijzer te verdrijven; voords heb ik hem met pomade beſmeerd om hem des te glibbriger te maaken.

Het voornaamſte gebruik van dit inſtrument heeft plaats in 't geval van een in den in- of uit-gang van het bekken beklemd hoofd; wanneer naamlijk 1) de rechte lijn van het bekken maar $3\frac{1}{4}$ of $3\frac{1}{2}$ duim wijd is; 2) als de grootte van het hoofd $\frac{1}{2}$ duim meer is, 3) als de weeën te zwak zijn, en eene langduurige, en moejelijke geboorte veroorzaaken, en 4) als 't hoofd te veel naar de bilnaad ligt: door den hefboom voorkomt men in dit geval het inſcheuren.

Men bedient zig in dat zelfde geval van dit inſtrument op de volgende wijze.

Men legt de vrouw op het zoogenaamde korte bed, of in den geboorteſtoel, en brengt de met vet beſmeerde linkerhand in de ſchede, tusſchen het bekken, en de zijde van het hoofd: vervolgends brengt men het inſtrument op de vingers van die hand, met de holle vlakte naar het hoofd gekeerd, mede naar binnen; men gaat verder van terzijde over het hoofd, onder de ſchaambeenderen, zoo dat het inſtrument zig aan het nederdaalende gedeelte van dit been en het achterhoofd bevindt; nu brengt men hetzelve geheel over de op-

pervlakte van het achterhoofdsbeen, tot aan den nek; alzoo dat het geheele achterhoofd zig in de holte van het inftrument bevindt, en dit is juist het deel 't welk de kracht van het werktuig het best kan tegenftaan: de binnengebragte hand haalt men nu weder naar buiten, en men fteunt met het middengedeelte van 't werktuig, met de hand naast deeze hand, tegen het zijdelijke en onderste gedeelte van het fchaambeen, het welk 't fteunpunt moet weezen: hierop drukt men hetzelve aan 't hoofd van het kind, door dat men het andere einde, dat buiten is, met de hand wat opligt, en alzoo het hoofd te gelijk neêrdrukt (*).

(*) De Heer DE BREE zegt in zijne verhandelingen: bladz. 7. §. III: „ Om met den hefboom een beklemd hoofd te verlosfen, laat ik de beenen „ der vrouw van het ledikant of rustbank aftillen, en doe dezelven ter we„ derzijden vasthouden: hier door vermijde ik het altoos meer omflagtig, „ volftrekt noodloos, en, voor vreesagtige vrouwen meestal fchrikbaarend ge„ bruik van het kortbed, waar van men gewoon is zig in dit geval te bedie„ nen; ik zeg aan de kraamvrouw, ten einde haar zoo veel mooglijk gerust „ te ftellen, dat ik haar dus plaats, alleen om haare niet voldoende vlaagen „ op te wakkeren, en door deeze opwakkering haar te fpoediger, en met „ meer gemaks te kunnen verlosfen."

„ Zo dra hier na geene weeën komen; breng ik den hefboom, met de „ holle zijde naar het hoofd des kinds gekeerd, langs de binnenfte oppervlakte der fchede, op eene onmerkbaare wijze, zoo hoog mij mooglijk is, „ in- en op-waards, en wel aan die zijde waar ik den meesten tegenftand „ gewaar worde: gelukt mij dit niet, tot zoo verre dat ik eenig gedeelte „ van het hoofd in de holte dezes werktuigs kan befluiten, als dan haal ik „ den hefboom zachtlijk terug, en breng hem wederom binnen, met dezelf„ de zijde naar den kant der fchede gekeerd, (dus met de holle,) doch ik „ bedien mij daarvan maar alleenlijk tot het maaken van zoo veel ruimte, „ als genoeg is om het werktuig, weder terug gehaald zijnde, andermaal op „ de eerstgenoemde wijze intebrengen."

„ Het werkpunt van den hefboom behoorelijk geplaatst zijnde, 't geen ik „ daaraan weet als het bij eene geringe poging tot opligting houdt, ligt ik „ langzaam het beweegpunt meerder op, en oefen hierbij nooit meer kragt, „ dan of ik eene fterke vlaag wilde veroorzaaken: ik laat vervolgends van „ tijd tot tijd het beweegpunt zakken, zoo om dat zulks medehelpt ter ont„ klemming, als om dat het de vrouw doet gelooven dat de vlaag afgebroo„ ken is; ook fomwijlen verplaats ik het werkpunt, als het mij toefchijnt dat „ ik daardoor eenig voordeel kan aanbrengen: ik druk na dit alles eindelijk, „ op voorgemelde wijze, dat is te zeggen, door het beweegpunt van den „ hefboom zagtelijk op te ligten, het hoofd langzaam naar beneden, tot dat „ het de ruimte van de bilnaad vult, en de beklemming opgeheeven is, als „ wanneer ik den hefboom wegneem, dan breng ik den voorften vinger in „ den endeldarm tegen het voorhoofd van het kind, en druk het zelve daar „ mede naar buiten, houdende de binnezijde der hand tegen de bilnaad, om

Het instrument moet zeer voorzichtig opgeligt worden, om dat de werking van een groot gevolg en het werktuig volkomen een hefboom van de eerste soort is; waarbij de naast de schaamelheid gelegene hand het steunpunt, het hoofd des kinds de last, en de rechte hand van den Vroedmeester aan het buitenste einde, de magt verbeeldt.

Uit de beschouwing deezer werking kunnen de volgende bepaalingen opgemaakt worden.

De eerste is: dat het hoofd in zijn Natuurlijke ligging moet zijn; naamlijk het achterhoofd tegen het schaambeen, en het aangezicht naar het heiligbeen gekeerd, om dat men het instrument alleenlijk onder het schaambeen, en over het achterhoofd met zekerheid kan aanleggen, en om dat het hoofd maar alleen op deeze wijze, in deeze eenige richtingslijn, door het instrument, uit de beklemming kan gebragt worden.

Ten tweeden moet het hoofd onbeweegelijk in de bovenste opening van het bekken staan; is het nog beweegelijk; dat is, is het nog boven den ingang of de bovenste opening van het bekken, dan zoude men het rechtstaande hoofd schuin drukken.

Ten derden moet de rechte lijn van het bekken nauwer dan $3\frac{1}{4}$ of 3 duim zijn, of de grootte van het hoofd meer dan $\frac{1}{4}$ duim; ook moet de ligging van het hoofd niet tegennatuurlijk weezen.

Ten vierden moet men bij het opligten van het instrument wel acht geeven, dat de *clitoris*, de pisbuis of de blaas niet gekwetst word (*): deeze moet men eerst

„ verscheuringen te verhoeden; waar na ik de verlossing voltooi, op gelijke
„ wijze als men gewoon is te doen in natuurlijke gevallen."

„ Bij dit alles plaats ik het steunpunt van den hefboom meest al tegen den
„ tak van het een of ander schaambeen; zeer zeldzaam tegen de vereeniging
„ der schaambeenderen: de pisbuis derhalven, wier belediging men den *Roon-*
„ *huysiaanen* zoo algemeen gewoon is ten laste te leggen, word voor het
„ minste door mij niet beschadigd, en daarom ben ik nimmer bevreesd voor
„ eene daarvan afhangelijke tegenwillige pisontlasting, even weinig voor eene
„ verscheuring van de bilnaad of verbreeking der bekkeneelsbeenderen."

(*) Dit gevaar loopt men ondertusschen niet, als men doet zoo als de Heer DE BREE leert: zie de laatstvoorgaande noot.

ledig maaken; en met de flinkerhand moet men onderzoeken, om de menigmaal gezwollen ploojen der fchede, of de gezwollen *clitoris* niet te kwetfen, daar men hier tevens de hand tot een fteunpunt voor den hefboom kan maaken.

Voor het overige zal ik er nog bijvoegen, hoe ik altoos, bij het gebruiken van dit inftrument heb waargenomen, dat men door eenen zachten druk van hetzelve de fterkfte weeën kan verwekken, en dit fchijnt mij ook de grootfte werking te zijn, van welke de waarde van den hefboom afhangt.

Ik heb mij alzoo bij langduurige verlosfingen, als het hoofd niet zoo zeer om deszelfs grootte, als om het uitblijven der weeën was blijven zitten, met veel voordeels, van dit werktuig bediend.

Daar het niet fteekt of fnijdt, en dun is, kan het bij iedere vrouw gemaklijk en zonder eenig gevaar naar binnen gefchoven worden: uit een en ander blijkt dan dat de *Roonhuyfiaanfche hefboom* het eenvouwigfte en onfchuldigfte van alle werktuigen in de Vroedkunde is, en gevolglijk, zonder eenig bedenken, in de des vereifchende omftandigheden, gebruikt kan worden.

Over het gebruik der tange.

De gewigtigfte uitvinding in de Vroedkunde is ontegenfprekelijk de tang, door middel van welke men, als 't ware met ijzeren handen het hoofd van 't kind, zonder het te befchadigen, uit het bekkenhol kan haalen.

Ook deeze uitvinding was onze eeuw voorbehouden; zij wordt wel eens de *Engelfche tang* genoemd, om dat zij eerst door CHAMBERLIN is uitgevonden, zoo als men voorgeeft, doch 't welk bij fommigen echter in twijfel wordt getrokken: zoo veel is zeker, dat men reeds bij AVICEN-

NA een bewijs van geboortetangen vindt, en dat JACOB RUYF een *Zwitser*, ook reeds dergelijke tangen gehad heeft, al zijn dezelven dan niet zoo volmaakt geweest, als die in Engeland waren.

Deéze tang is door den bezitter derzelve langen tijd geheim gehouden, tot dat de Engelsche Vroedmeester, CHAPMAN in 't jaar 1733, haar geheel bekend maakte: van deeze tijd af, is zij door veel Vroedkundigen verbeterd: LEVRET een beroemd Fransch Heel- en Vroedmeester, heeft het meeste daaraan toegebragt; hij vondt dat de eerste soort te kort, te recht, te weinig holstaande, en van eene slechte sluiting voorzien was: LEVRET heeft de tang langer gemaakt, naar de gedaante van het bekken gebogen, meer uitgeholt, haar eene betere sluiting gegeven, en ze des zoo volkomen gemaakt, als wij ze thans, onder zijnen naam, in 't gebruik hebben.

Maar daar zijn tegenwoordig nog drie tangen in gebruik, naamlijk de *Levretsche*, de *Smellische*, en de *Leakische*; de *Smellische* is veel korter dan de *Levretsche* en zij kan alleenlijk dan gebruikt worden, als het hoofd van 't kind reeds ver in het bekkenhol is ingezakt: de *Levretsche* is langer en hier achter, in de verkleening afgebeeld; de *Smellische tang* vindt men op veele plaatsen afgebeeld: de *Leakische* heeft drie armen; deeze tang verlengt het hoofd niet alleenlijk zijdelings, maar de derde arm drukt ook het achterste gedeelte van het hoofd in zijnen diameeter naar vooren puntig.

De geboorten waarin het gebruik der tangen vereischt wordt, zijn de volgenden.

1) Als het hoofd te groot, en in 't bekkenhol ingeklemd is; het kind moge leven of dood zijn.

2) In alle gevallen, waarin de weeën geheel wegblijven, waar het hoofd, al is het ook niet te groot, reeds in het bekkenhol staat.

3) In gevalle de baarende vrouw te zwak is om de weeën genoegzaam te verarbeiden.

4) In gevalle het daarzijn van een gevaarlijk toe-

val eene haastige verlosfing vordert: dergelijke toevallen zijn, eene bloedvliet, eene ontfteeking der baarmoeder, de verfchijnfels van eene fcheuring der baarmoeder, de ftuipen der baarmoeder, enz.

5) Als het hoofd door 't ftrengelen van den navelftreng terug wordt gehouden, of als deeze affcheurt, of met het hoofd tegelijk inzakt, en niet terug gebragt kan worden.

6) Als 't hoofd met den nek of met het aangezicht inzakt, van vooren naar achteren, of van achteren naar vooren gekeerd is.

7) Ook als het hoofd van een dood kind zig niet overëen fchuift, maar zitten blijft.

8) Als het hoofd zeer fchuins ftaat, en men 't met de hand niet weder kan herftellen.

9) Een hoofd, waarvan de herfenen ontlast zijn, en ook dat afgefcheurd is, kan men door de tang naar buiten brengen, als het zig in 't bekken bevindt.

10) SMELLI bedient zig van zijne tang, als het kind met de voeten gehaald wordt, en het hoofd in 't bekken ingeklemd is.

In alle deeze gevallen wordt de tang gemaklijker aangelegd, als het hoofd zig in 't bekken, of reeds in den uitgang bevindt, dan dat het nog in den ingang of de bovenfte opening ware: het aanleggen is ook ligter, als 't hoofd natuurlijk dan tegennatuurlijk geplaatst is.

De geheele tang beftaat uit twee deelen, die men van elkander kan brengen: het eene ftuk, hetwelk de ftift heet, wordt het manlijke deel genoemd; het andere ftuk, waar de opening in is, kan het vrouwlijke deel genoemd worden: van deeze twee ftukken wordt het eene naar het andere naar binnen gebragt en aangelegd; ieder van deeze twee armen en de tang zelve wordt in drie deelen verdeeld, in den lepel, in het fcharnier, en in de handvat, waar de kromme haaken geplaatst zijn.

Het manlijke deel wordt eerst ingebragt, zoo dat de vlakte, waarop de ftift ftaat, boven is; dan wordt het

vrouwlijke deel ingebragt, naamlijk op de andere zijde van 't hoofd, en zoodanig dat de platte zijde van de geleding naar onderen is, op dat zig hetzelve met den ſtift vereenigen kunnen, om te ſluiten; want deeze ſluiting der tang moet den Vroedmeester altoos voor 't gezicht weezen.

Sommige leggen de tang alvoorens dezelve te gebruiken in warm water, om haare natuurlijke koude wegteneemen, andere bekleeden haar met leer: deeze voorzichtigheid is onnoodig, en maakt het inſtrument, zonder noodzaaklijkheid, dikker: de lepel van de tang moet men met ongezouten boter, of, *a. d. g.* beſmeeren, om dien gladder te maaken.

Veronderſtellen wij nu het geval, dat een te groot hoofd in zijne natuurlijke ligging, zoodanig in den ingang van het bekken ingeklemd is, dat de *baſis* van het hoofd in den ingang, maar met het overige deel in het bekkenhol ligt.

In dit geval moet men de baarende vrouw dwars over 't bed, het zij in een ledikant of op een rustbank leggen: dan wendt men de tang op de volgende wijze aan.

1) De Vroedmeester brengt zijne rechte hand zoo ver als er ruimte is, tusſchen de linker zijde van het bekken en het hoofd naar binnen: op deeze hand brengt hij met de andere den manlijken arm der tange naar binnen, en omhoog, tusſchen de hand en het hoofd; de arm der tange wordt, uit vreeze van den mond der baarmoeder te beſchadigen, meer aan het hoofd, dan aan de ſchede en den baarmoedersmond gedrukt, en des zoo ver men kan, omhoog geſchoven: ſchreeuwt de vrouw, dan is 't een teken dat men aan den mond der baarmoeder is gekomen; in dit geval haalt men den arm wat terug, en zoekt zachtkens tusſchen het hoofd en den baarmoedersmond in, en om hoog te komen; terwijl men altoos meer aan 't hoofd dan aan de ſchede drukt: in deeze plaatſing blijft de arm der tange, of

van zelf vast ſtaan, of men laat hem door eene helpende hand vasthouden.

2) Op dezelfde wijs, wordt de tweede arm der tange naar binnen gebragt aan de andere of rechter zijde van het bekken.

3) Ieder arm van de tang wordt ſchuin, tot aan de bovenkaak van het kind, om hoog gebragt, welke plaats men uit het lange deel, 't welk naar binnen gebragt is geworden, en uit het ſchielijk vallen der tange in eene ledige ruimte, kan beoordeelen: het bovendeel der tange plaatst zig van zelf naar het voorste en bovenste gedeelte van het bekken,

4) Worden de armen der tange in de geleding wèl vereenigd:

5) De Vroedmeester begint met de tang langzaamerhand ſamen te drukken, om het hoofd wel te vatten; doch hij hebbe te zorgen dat de huid of de hairen der ſchamlippen niet mede gevat worden, 't welk groote pijn veroorzaakt; nu beproeft hij om, op eene maatige en kundige wijze het hoofd des kinds wat losſer te maaken, door hetzelve eenigzins te draajen, doch alzoo, dat de zachte teeldeelen en van het hoofd en van de tang afwijken —— hij ſtelt tusſchen beiden zijn poogen een oogenblik uit, om zig te verpoozen, en de vrouw nieuwe krachten te doen verzamelen, ook om haar moed in te boezemen.

6) In deeze onregelmaatige beweeging trekt hij het nog hoog ſtaand hoofd in het bekken, en zoo verder naar beneden, maar altoos in eene lijn naar de as van het bekken gericht, en tot omtrent aan den uitgang van het bekken: ten laatſten wordt de geleding van de tang, van vooren, over de vereëniging der ſchaambeenderen, als het ware om een ſteunpunt, gebogen, zoo dat het voorhoofd en 't aangezicht het eerst naar buiten komen.

Onder deeze geheele kunstbewerking, bijzonderlijk als het hoofd door den uitgang van het bekken gaat, moet

een helpende hand de bijnaad tegenhouden, op dat dezelve niet fcheure.

Is nu het hoofd buiten gebragt, dan neemt men ten eersten de tang weg, en haalt het kind verder op de gewoone wijze met de hand.

Als de tang wèl aangelegd is, en ook het daaraan trekken regelmaatig gedaan wordt, zoo kan men, zonder de baarende vrouw te beledigen, bijzonderlijk als zij ftaande de operatie weeën krijgt, (die de werking der tange fterk bevorderen,) foms, door eene geringe trekking, al naar dat het hoofd beklemd is, gelukkig verlosfen: de flaauwe drukking is voor het kind niet zeer nadeelig; dezelve verliest zig naa de geboorte welhaast: zo het niet mogelijk is om de armen van de tang over den bafis van het hoofd te brengen, dan mag men ook met dezelve niet drukken, om dat men de flaapbeenderen dan zoude indrukken, en ook om dat de tang afgleiden zoude.

De *Leakifche tang* met drie armen heeft van de twee andere dat bijzondere, dat de derde arm tusfchen het achterhoofd van het kind en het fchaambeen der moeder gebragt wordt: het hoofd wordt dus van het fchaambeen afgehouden, en maakt dat de tang niet afgleiden kan.

Allen die in het oefenende gedeelte der Vroedkunde eenige ondervinding gehad hebben, zullen weeten dat er fomtijds gevallen zijn, waar men noch met den hefboom, noch met de tang, het hoofd uit het bekkenhol kon brengen: in die gevallen heeft de volgende operatie plaats.

Het ontlasten der herfenen uit het hoofd.

Als het hoofd te groot is, en dus den arbeid der tange verijdelt; als het te nauw zijnde bekken de tang

niet inlaat, of als de ſterk ontſtokene teeldeelen zonder de grootſte verſcheuring, het gebruik der tang niet toelaaten; dan is er geen ander middel voor de baarende vrouw, als het ontlasten der herſenen uit het hoofd des kinds; maar leeft in dit geval het kind nog, dan is de eerste aanwijzing voor de keizerlijke ſnede.

Is de moeder nog in ſtaat om deezen doorteſtaan, en is het kind gevolglijk nog leevendig, wat is hier dan te doen? hier beeft zekerlijk ieder Vroedmeester, die een geweeten heeft, om te andwoorden: moet het kind der moeder, of moet deeze het kind opgeofferd worden? de Keizerlijke ſnede is voor het kind een zeker; maar voor de moeder een onzeker elendig redmiddel; het ontherſenen is voor het kind een zekeren dood, maar de moeder wordt door deeze eisſelijke operatie gered.

Laat men de geheele zaak aan de Natuur over, dan ſterft de vrouw zekerlijk; doch langzaam; en juist daarom redt men maar zeldzaam het kind, naa den dood der moeder.

Hier moge de *Theologant*, de *Jurist* of de *Moralist* beſlisſen, ik voor mij zal nooit het doodelijke eizer in een levendig kind brengen: met meer moeds zoude ik de keizerlijke ſnede onderneemen, als zig moeder en kind nog in goede omſtandigheden bevinden, en alle de andere operatiën te vooren beproefd waren.

Het ontherſenen van 't hoofd heeft alleenlijk bij doode kinderen, en bij al te groote afgeſcheurde hoofden plaats, daar het op geene andere wijze, door de grootte van 't hoofd, en de naauwte van het bekken, zoo wel bij een geheel kind, als bij een afgeſcheurd hoofd, of om eenige andere oorzaak, verlost kan worden (*).

Zijn

(*) Dit is eene vraag van het grootſte gewigt in de Vroedkunde, eene vraag, die de naauwkeurigſte onderzoeking verdient, of een kind dood is of niet; als men dus niet de openlijke tekens der verrotting aan het kind vindt, dan moet men, als het de omſtandigheden toelaat, zig niet met de operatie overhaasten; want een nog niet lang geſtorven kind, geeft niet aanſtonds verſchijnſelen van rotting; en worden deeze niet gevonden, dan kan men zig ligtlijk bedriegen,

De

Zijn er zekere tekens dat het kind dood is, dan moet het ontlasten der herſenen op de volgende wijze gedaan worden:

1) Legt men de vrouw dwars over het bed, en brengt men eenige vingers der linkerhand op de fontanel, als het kan geſchieden, of aan de tusſchenruimte, die tusſchen de twee wandbeenderen van het bekkeneel is.

2) Op en tusſchen deeze vingers wordt door de rechterhand het *perforatorium*, op dezelfde plaats, aangebragt.

3) Hier wordt het inſtrument opgezet, en, zoo ſterk als noodig is, in het bekkeneel en hoofd ingedrukt: het werktuig wordt dan bij wijze eener ſchaar vanëen getrokken, om de opening te vergrooten: met dit zelfde inſtrument moet men ook eene dwarſe ſteek doen, en het dan als eene ſchaar drukken; of door het omdraajen van hetzelve de herſenen breeken, op dat zij beter kunnen uitvloejen.

4) Men neemt dikwijls waar, dat de opening door het *perforatorium* gemaakt, door het overëenſchuiven der bekkeneelsbeenderen weder geſloten wordt: in dit geval kan één der wandbeenderen door eene gekartelde beentang ingedrukt, en dan of met deeze tang of met den vinger gevat, bewogen en uitgehaald worden; en alzoo

Heer V. KRANZ, mijn Leermeester, heeft in *Parijs*, drie dergelijke ſchandelijke gevallen gezien, waarvan hij een, met zijne gewoonlijke ongeveinsdheid, oprechtlijk verhaalt.

Eene vrouw, zegt hij, (moeder van drie kinderen) die weeën had, was al voor vier-en-twintig uuren het water gebroken, toen ik en mijn onderwijzer in de Vroedkunde werd gehaald: deeze, naa dat hij de vrouw op de lompſte wijs onderſlagen had, ſchuddede het hoofd tegen mij, en lag de haaken aan het hoofd van het arme kind, ſcheurde met geen kleen geweld de bekleedſelen van het bekkeneel, bragt een gedeelte der herſenen uit, en eindelijk, naa een uur toevens, het kind, elendig mishandeld, naar buiten; terwijl het hem, met ſchreeuwen, zijne gruweldaad te kennen gaf; dan, dit gewaar wordende, zette hij den voet op den hals van 't kind, zo dat hetzelve, nog half huilende den eerſten en tevens den laatſten ſnik gaf, dien deeze onmensch het nog gaarne in 's moeders ligchaam had doen geeven.

Ik eize nog, zegt de gevoelige waarneemer, van dit gruwelijke toeval, als ik aan die onmenschlijke daad denk.

De Heer V. ZWIETEN voegt hier bi: „Deeze ſchandelijke daad hadde de hand des beuls verdiend.

wordt de gemaakte opening groot genoeg — eene zaak die bij een verrot kind zeer gemaklijk gedaan kan worden, welks fontanel men dikwijls zonder *perforatorium*, met den blooten vinger naamlijk, kan doorbooren.

5) Daar de bekkeneelsbeenderen nog vast vereenigd zijn, zijn de vingers te zwak: als dan moet men gebruik maaken van de beentang, hier achter afgebeeld: met deeze vat men één der wandbeenderen en buigt hetzelve naar binnen, tegen de bekkeneels-holligheid aan; voords breekt men hetzelve af, en brengt het met dezelfde tang naar buiten: echter moet men de beenderen die aan den rand fcherp zijn, altoos tusfchen en op de linkerhand uithaalen, op dat dezelven de fchede niet befchadigen.

6) Is dit alles gedaan, dan perfen dikwijls de weeën, door de gemaakte opening in het bekkeneel, de herfenen met het hoofd naar buiten, even als in eene natuurlijke geboorte.

Maar hebben de weeën opgehouden, dan blijft het hoofd ftil liggen, en dus moet men hetzelve door de kunst afhaalen: men beproeft daartoe om met eenen ftompen haak in één der oogholien, in den mond, enz., waar dezelve maar wil vastzitten, het hoofd langs de as van het bekken uittetrekken: ik heb dit altoos met den ftompen haak gedaan, anderen willen het met de tang doen, doch het plat en zamen gedrukt hoofd, kan niet wel met de tang gevat worden.

Maar als het hoofd overmaatig groot is, en de beenderen al te hard zijn, dan moet men, naa het weggenomen wandbeen, met de breede beentang beproeven, om één der flaapbeenderen uittebreeken; alzoo wordt de bafis van het hoofd fmaller, en bereikt men gewislijk zijn doel.

Alle andere, in deeze operatie aangeraden werktuigen, zijn ontoereikend en gevaarlijk: de haaken alleen maaken het hoofd niet kleener, ook niet de hoofdtrekker, beide werktuigen fchieten ligtlijk uit, en kunnen de

baarende vrouw of de hand des Vroedmeesters beſchadigen: de verborgen zaag van FRIED door THEBESIUS tot het ontherſenen aangeprezen, is gevaarlijk en overtollig.

Het ontlasten der borst-ingewanden.

Als een bijzonder groot kind met de geheele borst of met den rug zoo vast en zoo diep in het bekken geklemd is, dat men, om het te keeren, voſtrekt niet bij de voeten kan komen, moet men het kind verkleenen, dat is de borst en buikholte van derzelver ingewanden ontlasten.

Deeze operatie is zeldzaam noodig, evenwel ben ik genoodzaakt geworden dezelve te doen; echter ſlechts eenmaal, offchoon ik eene groote menigte van geklemde borst-geboorten behandeld hebbe.

Men ziet dus ligtlijk in, dat zij alleen kan plaats hebben, als er vaste tekens van den dood des kind aanweezig zijn; of als het keeren onmogelijk is; als het kind monstereus is; of als het ſamengegroeide tweelingen zijn; want een, in dit geval, leevend kind, kan alleen door de keizerlijke ſnede, of door het klieven der ſchaambeenderen in 't leven blijven.

Daar de kinderen in zulke eene ligging lang kunnen leeven moet men, alvorens de operatie te bewerkſtelligen, zeer naauwkeurig de verſchijnſelen van een dood kind overweegen.

Is nu in den derden graad der geklemde borst, het kind dood, dan moet men hetzelve op de volgende wijze ontlasten.

Voor eerst, moet de vrouw zig dwars over 't bed liggen: de Vroedmeester brengt zijne linkerhand in de ſchede; twee vingers dier hand zet hij op die plaats van

de borst des kinds, waar hij de borst wil en kan openen: de plaats naast het borstbeen is het zachtste van allen, om door te booren.

Ten tweeden, wordt het *perforatorium* met de rechterhand des Vroedmeesters van buiten in de borst gebragt, zoodanig dat de punt van het instrument op de in de schede zijnde vingers der linkerhand voord gaat, om den mond der baarmoeder niet te beschadigen: nooit moet de punt van het werktuig van het gevoel des vingers afwijken.

Is men dus zeker, dat de punt van het *perforatorium* op de borst des kinds, naast de ribben geplaatst is, dan drukt men hetzelve tusschen deezen door in de borst: zoo men het *perforatorium* vanëen doet, verwijdt men de wonde zoo veel men kan: dezelfde wond en verwijding maakt men meer naar onderen: men brengt als dan het *perforatorium* en de linkerhand, uit de schede, en de rechte hand weêr in dezelve, om met den vinger de ribben, die zig tusschen de gemaakte opening bevinden, te breeken.

Dit heb ik eens zeer gemaklijk gedaan, alhoewel het kind toen nog niet geheel verrot en bros ware geworden.

Heeft men eene genoegzaame opening in de borst, dan trekt men met den vinger, of met de stompe haaken, de ingewanden der borst naar buiten: men breekt het middenrif met den vinger, of als dit niet kan geschieden, gelijk ik ondervonden heb, met het *perforatorium*, en verwijdt de wond met den vinger; en dan kan men de ingewanden der borst- en buikholte, zeer gemaklijk met den vinger of met eenen stompen haak uithaalen.

Zijn de borst- en buikholte op deeze wijs ledig gemaakt, dan heeft men ruimte genoeg om met de hand bij de voeten te komen, het kind te keeren, en bij de voeten uit de baarmoeder te haalen: ik heb dit bij een groot kind gelukkiglijk volbragt.

Ik houde de door RÖDER en andere aangeprezene sterke snijdingen van den ruggegraad in twee of meer

ſtukken geheel onnoodig: al is het kind dood, moet men echter geene ſtukſnijding van het ligchaam doen, zonder daartoe genoodzaakt te weezen, om de baarende vrouw en omſtanders niet nog akeliger te maaken.

Zijn met de borst een of beide de armen in het bekken gezakt, en ſterk opgezwollen, dan moet men dezelven, als zij hinderlijk zijn, vóór de operatie, uitdraajen, welverſtaande, als het kind dood is.

Om het uitdraajen van één der armen te doen, draait men, zoo veel mogelijk, dien aan den ſchouder aangevatten opper-aam, zoodanig om, dat dezelve uit het gewricht kan genomen worden: meestal blijft het ſchouderblad en het ſleutelbeen, tegelijk aan denzelven hangen; is dit het geval niet, dan buigt men de twee beenderen op zig zelven uit, en men heeft ruimte om tot de borst te komen.

Alle tot deeze operatie uitgevonden ſcherpe haaken, ſchaaren en mesſen zijn onnutte en gevaarlijke werktuigen; ſlippen zij uit, dan kwetst men de baarende vrouw, of zig zelven: het eenvouwige *perforatorium*, en dergelijke ſtompe haaken, zijn toereikende genoeg (zoo als ik ondervonden heb) om de borst en buikholten ledig te maaken.

Hoe een afgetrokken en teruggebleven hoofd uit de baarmoeder gebragt moet worden.

In alle geboorten, waarin men het kind met de voeten ter wereld tracht te brengen, is veelal het moejelijkſte om 't hoofd door het bekken te haalen: men heeft in de volgende gevallen den tronk van het hoofd des kinds afgeſcheurd:

1) Als men de keering gedaan had, daar het hoofd te groot, en het bekken te naauw was, en het lijf geweldig werd getrokken.

2) Als het hoofd niet te groot, maar tog door de rotting heel ſlap aan de banden der halswervelen was.

3) Als het kind in die tegennatuurlijke ligging getrokken werd, daar het aangezicht naar vooren met de onderkaak boven op den rand der ſchaambeenderen hing.

4) Als men het hoofd met de armen met geweld in de kleene diameeters van het bekkenhol trok.

5) Als een hevige kramp in den mond der baarmoeder of de ſchede, het hoofd, onder het ſterk trekken, terughield.

Hoe het afſcheuren van het hoofd in alle deeze gevallen te verhoeden is, hebben wij reeds bijzonderlijk in de afdeeling van de geboorte der voeten afgehandeld. Hier is alleenlijk de wijs te beſchouwen, hoe een afgeſcheurd en terug gebleven hoofd van zulk een kind vervolgends uit de baarmoeder is te brengen.

Het afgeſcheurde hoofd kan nog geheel in de baarmoeder, of reeds in het bekkenhol, dat is in de ſchede zijn: aan het afgeſcheurde hoofd kan zig nog een of meer, of geheel geene, der halswervelen bevinden; dit laatſte gebeurt zelden: deeze verſchillende omſtandigheden moet men door het gevoel naaſpeuren.

De Vroedkundige Schrijvers zijn 't in dit geval niet éêns; ſommigen willen dit afgeſcheurde hoofd aan de Natuur overlaaten; doch wel overwogene aanmerkingen, bepaalen de volgende regelen.

Is het hoofd nog in het hol der baarmoeder, dan kan hetzelve door de ſterkſte weeën niet uitgeperst worden; om dat de baſis altoos grooter is dan de bovenſte opening van het bekken, en om dat deeze vlakte zig nooit kegelswijs kan vormen, zoo als de kruin.

Maar is het afgeſcheurde hoofd reeds in het bekken; dan heeft men wel eens de geheele uitperſing door de Natuur zien verrichten.

Mijn raad is, in het eerſte geval, zig nooit, en in het

tweede zelden op de weeën, en op de Natuur te verlaaten; maar ten eersten de hand aan 't werk te leggen, om de vrouw van het teruggeblevene hoofd te verlossen.

Maar men moet trapsgewijs van de kleenen tot de grootte handgreepen overgaan.

In het geval nu, daar zig het afgescheurde hoofd in de baarmoeder bevindt, moet de Vroedmeester beproeven, om zijne twee vingers in den mond des kinds, en den duim in het groote achterhoofdsgat te brengen, om dus het hoofd niet in zijne Natuurlijke richting, maar dwars door het bekken te brengen.

Deeze handgreep gaat dikwijls goed, als het hoofd niet te groot, niet verrot, en geen der halswervelen aan zig heeft; want een groot hoofd is onmogelijk zonder ontherfening uit te haalen: in dit geval en in de verrotting scheurt de onderkaak ligtlijk uit het gewricht, en het aanweezen der halswervelen verhindert ons den vinger of duim in het groote achterhoofdsgat te brengen; dus heeft men geene vastigheid, en kan men ook niet sterk trekken.

Hier nu, daar men met de hand niets doen kan, neemt men den stompen haak te hulp, dien men in de oogholte, in de neusgaten, of waar men kan, zet, en zoekt dus deels met de hand, deels met den haak, den uitgang te bewerken: deeze vereënigde krachten zijn meestal toereikende, als het hoofd niet te groot is, zoo als ik reeds in drie gevallen heb waargenomen.

Maar is dezelve te groot, dan is men in dit of in ieder ander geval genoodzaakt (als men met de hand of de haaken niets kan verrichten,) om het hoofd te ontherfenen: dus zoeke men het hoofd door de hand zoo te draajen, dat de kruin aan den baarmoedersmond en de bovenste opening van het bekken te staan komt: in deeze plaatsing laate men den kruin van buiten op den buik vasthouden, dat het bij de werking van het *perforatorium* niet uitwijke: voor het overige wordt de geheele operatie zoodanig voordgezet, als wij bij het ontherfenen van het hoofd gezien hebben.

Is het hoofd daar en tegen in het bekkenhol afgefcheurd geworden, dan kan men de hand wel gemaklijker daar naa toe brengen, of het met de tang uithaalen; maar om de grootte vereischt het de ontherfening; dan dit is moejelijk aan den bafis van het bekkeneel te doen, gelijk ik ondervonden heb, toen ik eens genoodzaakt werd, het *perforatorium* door den bafis van 't bekkeneel in de holligheid van 't hoofd te brengen.

Er is een groot getal van wijzen, waar op, en ook veele werktuigen, waarmede het uithaalen van een afgefcheurd hoofd moet gefchieden, zoo door de oude als hedendaagfche Vroedkundigen befchreven en voorgedragen; maar ik vermeet mij te zeggen, dat zij allen gevaarlijk en onvermogend zijn.

Voor onnut houde ik de zakken van AMAND en GREGORIE; de van veele uitgevondene flingers; de door elastiken draaden gemaakte banden van SMELLI en BOURTON; de hoofdtrekkers van MAURICEAU en anderen, enz.: zelfs de drie-armige hoofdtrekkers van LEVRET.

De wijze, om naa een afgefcheurd hoofd, den in de baarmoeder teruggeblevenen tronk uittehaalen.

Zeldzaamer en niet minder verdrietiger is het geval in de Vroedkunde, als in of buiten het bekkenhol het hoofd des kinds van den hals, of met den hals van den tronk gefcheurd wordt, zoo dat dezelve in het bekkenhol, of in de baarmoeder terug blijft: de oorzaaken van dit affcheuren des hoofds van den tronk, kunnen één of meer van de volgenden zijn:

1) Als het reeds buiten den uitgang ftaande hoofd met geweld, en uit onkunde, getrokken wordt: bijzonderlijk,

2) Als de uitgang van het bekken te naauw is.

3) Als het geheele kind reeds verrot is.

4) Als de ſchouders te breed zijn.

5) Als het kind zoodanig met het hoofd ſtaat, dat de ſchouders vast tusſchen de ſchaambeenderen en den voorberg van het heiligbeen geklemd zijn.

6) Als de armen kruislings op den rug liggen.

7) Als de ſluitſpier der ſchede den hals terug houdt.

8) Doch meestal is het gebrek, als het lijf des kinds monſtreus, of dat de buik, water- of trommel- zuchtig is.

9) Ook door de tang is het mogelijk het hoofd van den hals af te ſcheuren.

Den tronk van dit ongelukkige kind zoekt men op de volgende wijze uit het bekken te haalen.

Is dezelve in de baarmoeder, of, zoo als meestal geſchiedt, in het bekkenhol met den afgeſcheurden hals dan zoeke men ten eerſten, één of alle twee armen lostemaaken, en deeze van den tronk aftebrengen: men vat dan de armen bij de ſchouders, zoo dat men een vast deel tot het trekken heeft, (als de vrouw nog ſterke weeën heeft, gaat dit dikwijls goed, in zoo verre geen bijzonder gebrek aan het bekken, of aan het ligchaam der vrucht plaats hebbe.)

Kan men den tronk door het losmaaken van, en trekken aan de armen, niet naar buiten brengen, dan kan men tusſchen de ribben, al waar zij beenig zijn, of tusſchen de wervelen eenen ſtompen haak inzetten, en daar mede het uittrekken beproeven: is dit ook niet voldoende, dan is meestal de tronk waterzuchtig of monſtreus: in dit geval ſtoot men tusſchen de ribben het *perforatorium* in de borstholte; men verwijd de opening met dit inſtrument, en brengt den ſtompen haak daarin: men trachtte de longen om deeze te wikkelen, en dezelven uittehaalen; is de borst ledig, dan brengt men het *perforatorium* weder in de borst, om door middel van hetzelve het middenrif met de punt van het inſtrument

te klieven: naa het uitgehaalde *perforatorium* volgt meesal het water uit den waterzuchtigen buik; en als er geen water aanweezig is, dan brengt men met den ſtompen haak, de ingewanden naar buiten, wanneer de buik ſamenvalt en men terſtond gemaklijk den tronk met den haak, of met den losgemaakten arm kan uittrekken, zoo als ik reeds tweemaal gedaan heb, waar de Vroedvrouw het hoofd van een waterzuchtig kind afgetrokken had.

Het is voor de baarende vrouw veel voordeeliger het ontlasten der ingewanden te doen, dan een dik lijf zonder dit, uit te haalen: trekt men deeze met geweld door, dan worden de baarmoedersmond en de bilnaad elendig geſcheurd.

Zoo de geheele tronk in de baarmoeder blijft, en is dezelve niet geheel groot, dan kan men beproeven, om door het keeren den afgeſcheurden tronk met de voeten uittehaalen, 't welk mij eens wèl gelukt is.

Het doorklieven van het tusſchen de ſchaambeenderen liggende kraakbeen en de bandachtige zelfſtandigheid.

Deeze operatie is ééne der nieuwſte uitvindingen in de Vroedkunde, en heeft door haare nu eens gelukkige, dan eens ongelukkige gevolgen, eenen algemeenen twist onder de kundigſte Vroedmeesters veroorzaakt.

Dezelve beſtaat in het doorklieven van de kraakbeenige verëeniging der ſchaambeenderen.

Zij wordt alleenlijk dan verricht, als het kind nog leeft, en deszelfs hoofd in het bekkenhol, alzoo is ingeklemd, dat het noch met de tangen, noch door den hefboom verlost kan worden; ook als het bekken niet meer dan drie duim in de rechte lijn heeft, of als de

dwarſe afmeeting te kleen is, en de breede ſchouders van het kind niet doorlaat.

Offſchoon nu in deeze gevallen de operatie altoos gedaan moet worden, zij men voorzichtig echter dezelve te doen daar de rechte afmeeting, boven in het bekken, minder dan drie duim houdt; want al worden de ſchaambeenderen aan de rechte afmeeting omtrent twee duim verwijd, zoo zoude deeze ſnede het bekken maar twee lijnen wijder maaken, en alzoo voor het hoofd des kinds niet voldoende zijn; dewijl men reeds ondervonden heeft, dat de ſchaambeenderen niet over de twee duim vanëen wijken, zonder breeking der banden van het kraakbeen aan de darmbeenderen en het heiligbeen; vervolgends als het kraakbeen der ſchaambeenderen verbeend is, of dat het te naauwzijnde bekken geheel mismaakt is; maar moet de operatie gedaan worden, dan moet men de volgende noodige inſtrumenten, en de hiertoe behoorende verbanden gereed hebben.

De inſtrumenten tot de operatie zijn: 1) een gemeen ſcherp mes, om de zachte deelen doortefnijden, 2) een middenmaatig groot heel plat en ſcherp mes, om het kraakbeen te klieven, 3) eene zaag om het kraakbeen, als het zelve verbeend is, door te zaagen.

Tot het verband bereidt men het bekende vereenigde verband, om de wond te verbinden; een ſtuk ſpongie om het bloed afteveegen, en genoeg droog plukſel om de wond te dekken.

De baarende vrouw laat men op den rug liggen, en men laat de deiën zoodanig vanëen houden, dat de heelmeester met de hand den geheelen omtrek der ſchaambeenderen vrij heeft om, ongehinderd, zijn werk te kunnen doen: de operatie wordt op de volgende wijze verricht.

1) Men ontlast de blaas van haare inhoudende pis, door middel van eenen mannen Katheter.

2) Op gelijke wijze ontlast men den endeldarm, door middel van klyſteeren, van de drekſtof.

3) Snijdt men met het gemeene mes, de algemeene

bekleedfelen en het vet der fchaambeenderen, tot op den band die over het kraakbeen ligt, ftukken: de vrouwlijke roede of de klitoris brengt men op de eene of andere zijde, op dat zij niet gekwetst worde.

4) Is dit doorgefneden, dan fnijdt men ook het voorfte gedeelte van den bandachtigen ring, en het daar tusfchen liggende kraakbeen met het daartoe bepaalde mes ftukken.

5) Hier op fnijdt men nog het achterfte gedeelte van dien ringvormigen band, met groote voorzichtigheid, door.

6) Naa dat nu deeze fnede goed gemaakt is, worden de beenen en het fchaambeen zoo ver vanëen gebragt, als noodig is, om het kind uittehaalen; ook moet men hier bij voorzichtig zijn, dat niet de kraakbeenderen, die het heilig- en darm-been verëenigen door het fchielijk vanëen drukken, nadeel lijden: ten laatften

7) Wordt het hoofd door de tangen uitgehaald; of als het kind eene kwaade ligging heeft, hetzelve gekeerd en ter wereld gebragt.

Bij het eerfte verband wordt de wond alleenlijk met droog draadplukfel, en met het verëenigde verband om het bekken heen, zeer los verbonden: de geheele geneezing wordt door de *esfent: maftich:* of *tinct: myrhe* volbragt: in den tijd der geneezing moet de lijderes gedurig op den rug liggen, tot dat de fchaambeenderen vereenigd zijn.

De Vroedmeester moet bij de operatie ook op de toevallen gevat zijn, die naa dezelven kunnen gebeuren: want

1) Of de pisblaas, of de baarmoeder, of ook de kraakbeenige verëeniging der heilig- en darm-beenderen kunnen ontftoken zijn; dit wordt door aderlatingen en ftoovingen verholpen.

2) Kan eene tegenwillige verlosfing door een kwetfing of uitrekking der fchaambeenderen aan den hals der pisblaas volgen: dit herftelt men door aanhoudende

rust, en door het gebruik van antiphlogistische geneesmiddelen.

3) Bemerkt men naa verloop van tijd, meest altoos dat op de operatie een mank gaan der lijderesse volgt, het welk door het vanëenstaan der schaambeenderen ontstaat: dit gebrek vergaat ook van langzaamerhand, als men de vereeniging der schaambeenderen eenigen tijd door het vereenigde verband onderstennt en samen houdt.

De buiksnede.

Deeze operatie wordt in de Vroedkunde dan ondernomen, als er eene zwangerheid buiten de baarmoeder plaats heeft; het kind in dien tijd in de buikholte voldragen is geworden, en nu eenen uitweg zoekt door de buikbekleedsen, of dat in deeze zwangerheid het kind in het buikhol dood is, en zig den uitgang door een ontstoken ettergezwel, of door het in versterving overgaan der bekleedselen, op eene of andere plaats zoekt; of eindelijk ook daar, als het kind door het scheuren der baarmoeder in den buik overgegaan is, en men hetzelve in de algemeene wegen, tot de geboorte niet kan terug brengen.

Tot deeze operatie houdt men de volgende instrumenten in gereedheid: 1) een recht staand mes; 2) een mes met eene bolle snede; 3) een met een holle snede; 4) eene breede holle sonde; 5) eene rechte en kromme schaar; eenige naalden met gewaschte zijden toebereid.

Tot het verband behoort: 1) genoegzaam kleevende pleister; 2) drooge wieken en, 3) een groot op twee hoofden gewikkeld windsel.

Naa dat nu alles tot deeze operatie bereid is, laat

men de lijderes ruglings op een tafel leggen, of ook des noods op een bed, en begint op die plaats, waar men waarneemt dat het kind ligt, de operatie op de volgende wijze,

1) Men klieft de bekleedſelen en ſpieren tot op het buikvlies, ter lengte van zes duimen: als men door deeze inſnijding eene ſlagader kwetst, waar door eene ſterke bloeding ontſtaat, zoo moet dezelve eerst onderſchept worden.

2) Maakt men voorzichtiglijk eene inſnijding, in het buikvlies: in deeze inſnijding brengt men twee vingers, en opent het buikvlies met het bolſtaande mes naar boven, en dan naar onder tegen de ingeſnedene buikſpieren: als hier de ingewanden uitvallen, moeten dezelven door eene helpende hand terug gehouden worden.

3) Naa dat nu de buik geopend is geworden, wordt het geene, waarmede het kind omkleed is, en uit de trompet, of uit het eiërnest, of uit de vliezen van het ei zelf beſtaat, geopend; echter wordt hetzelve meestal open gevonden.

4) Het kind wordt voords uitgenomen.

5) Wordt de koek losgemaakt, en met het vliezige ei, weggenomen.

5) Zuivert men de buikholte door middel van ſpongies van het uitgeſtorte bloed, of van het lamsvocht.

7) Voords wordt de wond met pleister, drooge wieken, en het vereënigende verband verbonden.

8) Kan men, als men het noodig vindt, den onderſten hoek der wonde, door middel van één daarin gelegd ſtrookjen linnen, openhouden.

9) Is de wond wèl verbonden, dan legt men zoo wel over den buik, als over de wond zelve, ſtovingen van wijnmoêr met water en geſtampt lijnzaad.

10) Men ſchrijft eene aderlaating voor, als mede een goede eetregel, klyſteeren en ook inwendige geneesmiddelen tegen de ontſteeking, bedeeld met pijnſtillende middelen, ten einde de ontſteeking tegen te gaan.

De toevallen die ſoms op deeze operatie volgen en de geneezing verhinderen, zijn:

1) Ontſteeking der wonde, en van den buik, bijzonderlijk als de buikshechting gedaan is geworden: deeze ontſteeking moet men met gepaste genees- en heelmiddelen tegen gaan, of verminderen.

2) Het braaken, waardoor de darmen uit de wonde vallen: in dit geval geeft men *opium* en houdt de wond met de hand ſamen, tot het braaken bedaard is.

3) Ten laatſten heeft men dikwijls waargenomen, dat het lidteken van deeze wond, niet zelden de aanleidende gelegenheid tot eene buikbreuk is geweest: des is het noodzaaklijk, dat het verband wèl aangelegd worde, bevochtigd met verſterkende ſtovingen.

De keizerlijke ſnede.

De voorbepaalde orde brengt mij thans tot de akeligſte en gevaarlijkſte aller operatiën: ik meen de doorſnijdingen van de buikbekleedſelen, en van de baarmoeder, om het kind ter wereld te brengen.

PLINIUS verhaalt, dat SCIPIO de *Africaaner* uit het lijf zijner, onder de geboorte overleden, moeder was geſneden: het geſchiedverhaal van deezen Schrijver leert ons de oorzaak van deeze benoeming kennen, daar hij zegt; dat het kind *a caeſa matre*, CAESAR genoemd was geworden, en dat men daarom die ſnede den naam van *operatio caeſarea* heeft gegeven: veele Schrijvers bevestigen, dat deeze operatie reeds voor dien tijd van SCIPIO was gedaan, des moet zij te vooren nog eenen anderen naam gehad hebben.

Naar het bericht van PLINIUS is deeze operatie derhalven reeds voor 1500 jaaren bekend geweest: de menigvuldige proeven en ondervindigen hebben geleerd, dat dezelve aan levende vrouwen, *zonder zeker* gevolg

des doods gedaan kan worden: in de *Verhandeling der Academie der Heelkunde* te *Parys*, vindt men meer dan zestig voorbeelden van deeze operatie, alle welke met een goed gevolg gedaan zijn.

Zij is volſtrekt noodzaakelijk in alle die gevallen, waarin men het kind op geene wijs, noch door het keeren, noch door inſtrumenten, langs den gewoonen weg, ter wereld kan brengen, en waarin de moeder tog, zonder die operatie het leven zoude verliezen.

De gevallen, welken de keizerlijke ſnede bij nog leevende vrouwen vereischt, zijn de volgende.

1) Als de rechte afmeeting in den ingang van het bekken naauwer dan drie duim, maar het kind levendig en voldragen is

2) Als de bovenſte rechte afmeeting minder dan twee duim is, al zij het kind ook dood; want in dit geval kan noch het ontherſenen, noch het uithaalen van een voldragen kind geſchieden; en wordt een verrot kind aan de Natuur overgelaaten, dan kan hieruit eene verſterving der baarmoeder ontſtaan, waarop gemeenlijk de dood volgt.

3) Als het kind in het buikhol, door eene ſcheuring der baarmoeder is gekomen.

4) Als de bevruchting buiten de baarmoeder is geſchied.

5) Als de lijderes vóór de verlosſing ſterft: zie, om het kind in 't leven te houden, het geen ik gezegd hebbe wegens het geval, als de baarende vrouw dood is.

Dit zijn de vijf hoofd-aanwijzingen der keizerlijke ſnede: de kundigheid der nieuwe Vroedmeesters, heeft alle de andere aanwijzingen tot deeze operatie zeer verminderd: want 1) de breuk der baarmoeder; 2) de vernaauwing van den mond der baarmoeder, 3) deszelfs verharding, ſamengroejing, of toeſluiting door gezwellen en 4) het alte groote hoofd of de andere liggingen, zijn nooit, of alleenlijk maar in zekere omſtandigheden, aanwijzingen tot de keizerlijke ſnede, zoo als wij in de beſchouwing over deeze gevallen gezien hebben.

Doch

Doch ook in de eerſte vier hoofd-aanwijzingen moeten dringende toevallen, ten opzichte van een levendig of dood kind, dáár zijn: want het is niet onmogelijk, dat het kind, verhard, als 't ware verſteend, het geheele leven door, van de vrouw gedragen wordt, en wel zonder eenig nadeel: de keizerlijke ſnede wordt alleenlijk gedaan, om het kind, of om kind en moeder het leven te redden.

Ten opzichte der vrouwe wordt vereischt, dat zij krachts genoeg hebbe, en wélgeſteld genoeg zij, om deeze operatie uittehouden; want eene zwakke vrouw, of wier baarmoeder in verſterving begint te vallen, moet in rust haar einde afwachten.

Voor het overige is het in ſommige Landen eene algemeene wet, iedere zwangere of baarende vrouw, als zij ſterft, ten eerſten te openen, om het kind te doopen, en als het mogelijk is, in 't leven te houden.

Wij zullen de operatie in de halve, en in de geheele keizerlijke ſnede verdeelen: de halven noem ik, waar men alleenlijk de wanden van den buik, en de geheelen, daar de baarmoeder ook moet geopend worden.

Van de vier hoofd-aanwijzingen, is alleen in de eerſte en tweede, waar het kind zig bij een naauw bekken in de baarmoeder bevind, de geheele ſnede noodig: in de twee laatſte aanwijzingen, is het kind buiten de baarmoeder geplaatst, des is hier alleen de halve of buikſnede van nooden.

Deeze kan men zonder eenig gevaar te vreezen onderneemen; maar de geheele ſnede is om de groote bloeding der baarmoeder geheel gevaarlijk: doch de zekere dood kan den Vroedmeester ook tot een twijfelachtig middel, een onomſtootelijke aanwijzing zijn en blijven; bijzonderlijk als men beſchouwt, het groote getal gelukkig volbragte keizerlijke ſneden, die opgetekend zijn, en dat de groote gemaakte opening in de door de zwangerheid groot gewordene baarmoeder, zig geheel ſamentrekt, zoodra de baarmoeder van het kind verlost is, en hierna houdt de bloeding geheel op: de groote overvloed van bloed in de baarmoeder maakt de bloedvliet minder gevaarlijk, en de baarmoedersmond, als ook de groote buikwonde, zijn tot het ontlasten van het uitgevoerde bloed zeer dienſtig: voor het overige zijn ook de groote buikwonden geneezelijk.

Wat aangaat den tijd waarin de operatie het best kan gedaan worden, die is, naa dat het water is afgevloeid; wordt de operatie, vóór de aanweezigheid der ſterkſte

weeën begonnen, dan zoude zig misschien de baarmoeder niet naa gedaane operatie samentrekken; maar wordt dezelve te laat gedaan, dan kan deeze zig ontsteeken, om dat zij alte veel door de weeën uitgeput is.

Zodra nu de vrouw en haare vrienden in de operatie bewilligd, en de des kundigen dezelve noodzaakelijk gevonden hebben, dan moet men ten eersten de verbandstukken en instrumenten in orde leggen; de baarende vrouw haare gewoone bezigheden laaten bezorgen, en dan op de volgende wijze de operatie beginnen,

1) Twee *bistouris* van middenmaatige grootte, het eene bol, en het andere met eene holstaande snede en een knop er op; eene breede holle sonde; drie naalden met eenen gewaschten draad voorzien, tot de buikshechting en tot de onderschepping der vaten, zijn de noodzaakelijke instrumenten: tot het verband behooren, het breede vereenigde verband en drukdoeken met eene toereikende hoeveelheid van pluksel, eiken zwam en spongie, om de wond van het bloed te zuiveren: dit alles moet niet onder het oog der vrouwe gebragt worden.

2) Naa men de pisblaas en endeldarm ledig gemaakt heeft, wordt de vrouw op den rug dwars op het bed gelegen, of op eene tafel, waarop men het hoofd door kussens laat ondersteunen, en daar het licht genoeg is; de beenen worden door de helpende handen bijëen gehouden: het aangezicht kan bedekt worden.

De plaats tot de insnijding is het midden van den buik, of op de witte lijn van den navel tot aan de vereeniging der schaambeenderen; maar indien men de snede op de witte lijn maakt, begint men twee vingeren breed boven de schaambeenderen, en snijdt naar boven tot twee vingeren breed onder den navel, de huid en spieren dóór, tot op het buikvlies; maar eerst maakt men voorzichtiglijk eene kleene opening, waarin men eene breede holle sonde of den wijsvinger der linkerhand brengt, om op deeze het buikvlies op- en neder-waards met een bolstaand knop-bistourie, te verwijden: de naar buiten vallende darmen moeten door eene helpende hand terug gehouden worden.

Als het kind in de baarmoeder is, dan moet deeze door een scalpel, in de midden tusschen den hals en bodem door eene snede van vijf duimen lang, geopend worden, 't zij op de sonde, of op de nagel van' een vinger, om het kind geen nadeel toetebrengen: het kind wordt ten eersten met de vliezen en nageboorte, uit het hol der baarmoeder, voorzichtiglijk uitgenomen.

Het losmaaken van de nog vastzittende nageboorte, is van groot gewigtig, zoo wel voor de vrouw als voor den Vroedmeester.

Zoodraa de baarmoeder ledig is, trekt dezleve zig ſamen, naamlijk uit eene ruimte van vier duimen, in die van één duim: men zuivert dan de wond en buikholte met laauw water, en laat de wond der baarmoeder aan de Natuur over —— De buik-wonde tracht men door twee lange hechtpleisters, door drukdoeken, en door het verëenigende verband te herëenigen, en men let op alles, dat bij groote buikwonden kan voorkomen.

Op dezelfde wijs, en met dezelfde oplettendheid, moet de Vroedmeester de keizerlijke ſnede bij eene overledene zwangere vrouw doen: want daar de tekens van dood en leven zeer onzeker zijn, en daar eene ſterke bezwijming het beeld des doods wel eens valsch heeft voorgeſteld; zoude het den onderneemer niet berouwen, als de lijderes weêr bijkwame, voorzichtiglijk gehandeld te hebben.

De oorzaaken zijn zeer grondig, waarom men tegenwoordig de keizerlijke ſnede niet meer op de zijde van den buik, maar op 't midden van denzelven, op de witte lijn doet: want,

1) Is het zeker, dat de bovenbuiks-ſlagader eerder kan gekwetst worden, dan in de witte lijn, en ook hier zakken de darmen onder de operatie, zoo ſchielijk niet buiten, als op zijde.

2) Om de groote vaten der baarmoeder, en de veelal zijdelingſche ligging van den koek; waarom de ſnede op zijde, eerder dan die op de bovenſte vlakte der baarmoeder gevaarlijke kan weezen.

3) Om dat ook het uitgevloeide bloed of de etter gemaklijker boven het ſchaambeen, dan uit de wond op zijde, ontlast kan worden.

4) Kan de wond in 't midden door het verband beter, dan op zijde door de bloedige hechting, verëenigd worden.

5) Is het lidteken veel kleener en vaster op de witte lijn, dan dat hetwelk in de zijde komt, en men heeft, naa het geneezen der wonde, minder vrees voor eene breuk, dan op zijde.

EINDE VAN HET TWEEDE EN LAATSTE DEEL.

VERKLAARING
DER
PLAATEN.

PLAAT I.

Fig. I. De Steinſche geboorteſtoel.

— II. Dezelve achterovergelegd, of het kunſtige geboortebed.

— III. Roonhuyſiaanſche hefboom.

— IV. De ſtompe haak.

— V. De verborgene troisquart.

— VI. De luts.

PLAAT II.

Fig. VII. De tang van Levret.

— VIII. Dezelve uitgelegd.

A. De vrouwlijke arm.

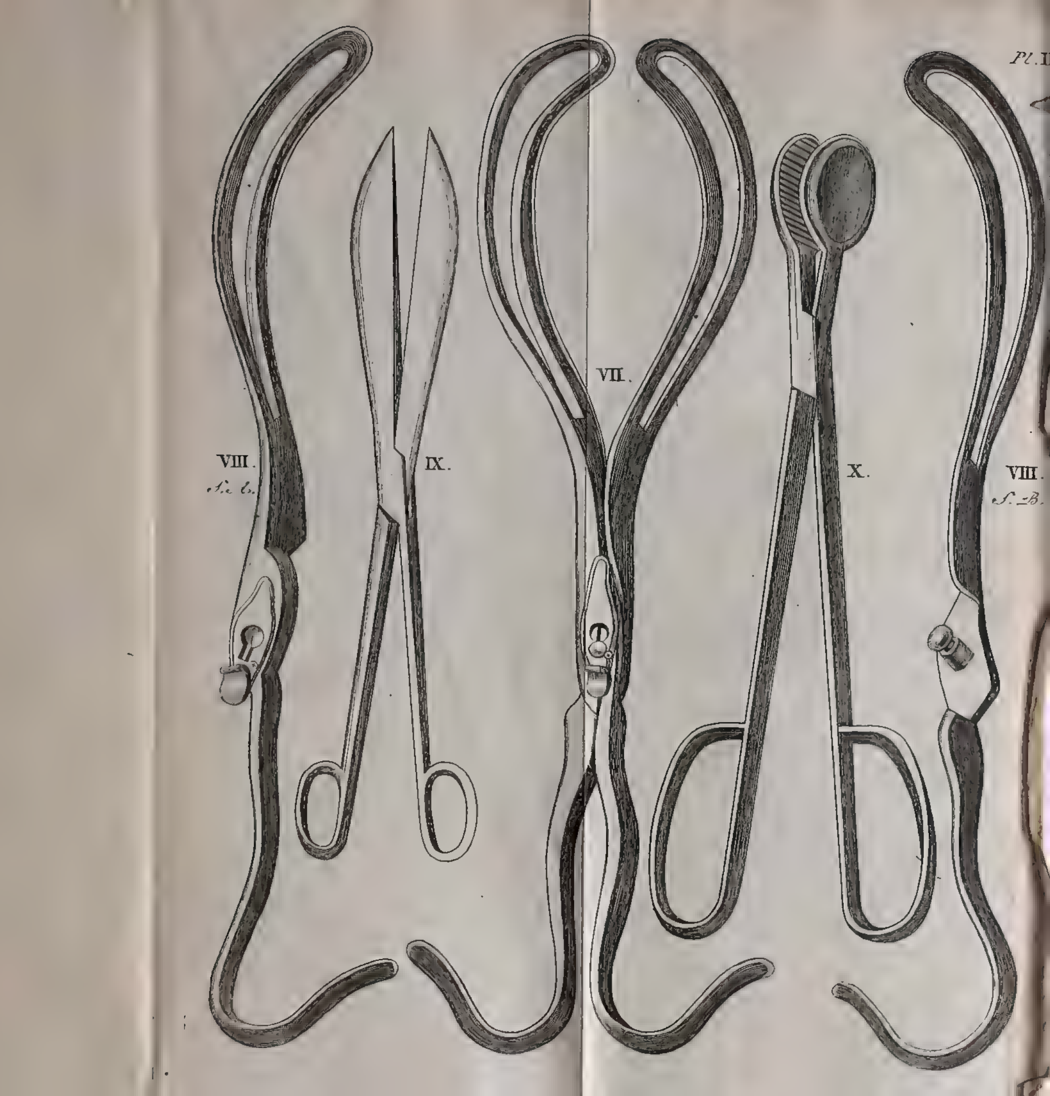
B. De manlijke arm.

— IX. Het perforatorium.

— X. De breede beentang.

Pl. I
III.
IV.
a
a
V.
VI.
I.
II.

Pl. II
VIII.
VIII.
IX.
VII.
X.

